V 'Joon

HET MISSIEWERK

TIJDSCHRIFT VOOR MISSIEKENNIS EN MISSIEACTIE

UITGEGEVEN DOOR DEN
PRIESTER-MISSIEBOND
IN NEDERLAND
ONDER HOOFDREDACTIE VAN
PROF. DR. ALPH. MULDERS
EN
MGR. TH. M. P. BEKKERS

ZEVENTIENDE JAARGANG
1935—1936

ADMINISTRATIE: HUIZE BIJDORP, VOORSCHOTEN
DRUK EN EXPEDITIE: C. N. TEULINGS' KON. DRUKKERIJEN N.V.
'S-HERTOGENBOSCH

MGR. A. E. F. ALBERS, ORD. CARM.
APOST. PREFECT VAN MALANG, 10 MAART 1935 GEINSTALLEERD

MONSEIGNEUR A. ALBERS, ORD. CARM.

APOSTOLISCH PREFECT VAN MALANG

Lang duurde het, dat Malang zijn nieuwen Apost. Prefect kreeg. Veertien maanden verliepen er, eer Mgr. v. d. Pas, die Dec. 1933 na een korte ziekte te midden van zijn werk door den dood werd weggenomen, een opvolger kreeg. Dèze was moeilijk op te volgen, want hij was een groot man, een stoere werker en rijk begaafd! — Kort na het overlijden van Mgr. v. d. Pas werd aan een in den Oosthoek van Java vooraanstaand Katholiek de vraag gesteld: „Wie, zou u denken, zal de nieuwe Prefect zijn?" Zijn antwoord was: „als ik iemand zou moeten aanwijzen, zou 't Pater Avertanus zijn, maar die zal zeker nog te jong zijn voor zulk een waardigheid, 30 jaar!" Zoo oordeelden er meer. De jonge priester bleek volgens Rome's oordeel niet te jong, de Paus benoemde hem tot Apost. Prefect van Malang.

Was deze benoeming om de jeugd van den benoemde eene verrassing voor velen, voor allen, die hem kenden was 't een blijde verrassing, was deze keuze eene gelukkige!

Pater Avertanus, nu Mgr. Albers, is Nijmegenaar door geboorte. 7 Februari 1904 aanschouwde hij 't levenslicht. Enkele jaren daarna vestigden zijn ouders zich te Gennep; zijn omgang met de Limburgers deed hem veel goeds van den Limburgschen aard overnemen. Dertien jaar oud ging hij naar 't gymnasium der Carmelieten te Zenderen, in 1923 ontving hij 't Carmelhabijt. Na voltooing van zijn philosophische en theologische studie werd hij 14 Juni 1930 priester gewijd. Reeds jaren vóór zijn H. Wijding had hij zich aan zijn Provinciaal aangeboden om te zijner tijd naar de missie van Oost Java te mogen vertrekken „de missie had hem altijd getrokken". Een jaar na zijn priesterwijding werd aan zijn hartewensch voldaan, hij mocht naar „den Oost". Nauwelijks in den oosthoek

aangekomen legde hij zich met hart en ziel toe op de inlandsche taal. Hoe toch kon hij zijn missieijver en zijn liefde voor den inlander voldoening geven zonder zijn taal te kennen ! En toen deze hem voldoende eigen was, was zijn werk 't werken onder de Javanen. Voor de Javanen was hem nooit iets te veel, 't was leuk hem te zien omgaan vaderlijk, hartelijk, met die bruine broeders, Christenen en Mahomedanen. Het sprak dan ook als vanzelf, dat Mgr. v. d. Pas dezen rustigen en energieken werker in zijn plaats pastoor benoemde der Javanenkerk te Malang. Hij bleef tevens oeconoom en secretaris van Mgr. Men kan zich moeilijk voorstellen met wat vreugde de kath. Javanen vernamen, dat hùn vader, hùn pastoor Apostolisch Prefect benoemd was ! Voor hun pastoor zelf was 't een geweldige verrassing die benoeming ; er naar verlangd had hij zeker niet, zelfs haar niet mogelijk geacht in zijn bescheidenheid. Hij zal zich echter met groote gewilligheid onderworpen hebben, omdat hij in deze waardigheid veel meer nog doen kan voor 't volk, voor wiens bekeering hij naar de missie ging. In de korte jaren, dat hij reeds in de missie was deed hij reeds veel, zeer veel en doet ons de gegronde hoop koesteren, dat hij zijn zware taak onder den zegen van O. L. V. van den Carmel rijk-verdienstelijk zal vervullen, en God geve 't, vele jaren !

De missie, waarvan Mgr. Albers Apost. Prefect benoemd werd is de oosthoek van Java, omvat de residenties Malang, Besoeki, Madoera en eenige eilandjes, die te zamen ongeveer het drie-vierde gedeelte van de oppervlakte van Nederland beslaan en 6.000.000 inwoners of bewoners tellen. Van deze vormen het meerendeel de Madoereezen, na dezen zijn de Javanen het talrijkst. 't Overige der bevolking wordt gevormd door Europeanen, Chineezen, Arabieren en andere Oosterlingen.

De missioneering is sinds 1923 met kracht ter hand genomen. Door gebrek aan personeel kon men voor dien tijd in deze streek niet veel uitrichten. De paar Eerw. Paters Jesuieten, die te Malang woonden, konden met al hun ijver onmogelijk dit groote gebied bewerken. In 1923 begon de Congr. der Propaganda te Rome Java te verdeelen in meerdere missiegebieden en vertrouwde den Oosthoek aan de Carmelieten toe. Met goeden moed en grooten ijver begonnen de Carmelieten dit nieuwe missieveld te bearbeiden. Meer geregeld, meer vaak konden de dienstreizen naar de stand-

plaatsen der Europeanen ondernomen worden en wat wel 't voornaamste is, met kracht kon nu gewerkt worden aan de bekeering der inlanders. Rijk zegende O. L. Heer dezen arbeid. Waren er in 1923 nog maar 17 katholieke Javanen in deze missie, na tien jaar waren er bijna 3000. Het getal kath. Europeanen verdubbelde, werd 6500. Het bekeeringswerk vlotte het best onder de Javanen, bij de Madoereezen schiet het minder goed op. Zij schijnen meer Mohamedaan te zijn dan de Javanen. Onder de Chineezen gaat 't de laatste jaren ook bijzonder goed. Dit is zeker voor een groot deel te danken aan de scholen, die door Zusters Ursulinen, Zusters van O. L. V. van Amersfoort, Zusters van het Arme Kind Jesus en de Fraters van Utrecht werden opgericht. In de laatste 10 jaar klom 't aantal scholen van 1 tot 39, 't getal schoolgaande kinderen van 428 tot 5050. In de vele dessa-schooltjes zijn inlandsche onderwijzers werkzaam van wie er 'n 30 catechist zijn. Jammer, dat geldgebrek belet nog meer scholen te beginnen en bij de 26 staties nog nieuwe te voegen. Ook moet het getal priesters, nu 20, nog aanmerkelijk groeien. Vooral is 't hoogst gewenscht, dat in Malang een kath. algemeen middelbare school kome. Dit is een missiebelang bij uitstek, ook voor de missioneering onder de inheemschen. Want de Javaansche, Madoereesche, Chineesche jongelui van stand, zonen van Districtshoofden en van Regenten, die op onze scholen mulo-onderwijs genoten en een groot verlangen toonden om katholiek te worden (doch van de ouders nòg niet mogen) gaan naar de neutrale en openbare A.M.S. waar zij in een omgeving komen, waarin zij bijna zeker voor onzen godsdienst verloren gaan. Het goede zaad in hun hart uitgestrooid kan in zulk een omgeving niet ontkiemen. Die jongens, nog op onze scholen, hebben den priester vaak gesmeekt bij de ouders een goed woord te doen, opdat zij gedoopt mochten worden, maar 't antwoord luidde gewoonlijk: hij is nog te jong, later mag hij kiezen. Maar ondanks de pogingen om zulke jongens, als zij de A.M.S. bezoeken, in katholiek verband te houden, leert de practijk, dat zij gewoonlijk voor onzen godsdienst verloren gaan. Willen wij, wat hoogst noodig is, onder de Regenten, Wedono's en assistent-Wedono's katholieken hebben, dan is noodig een kath. A.M.S. Onder 't opkomend geslacht wordt 't godsdienstig leven op peil gehouden en op hooger peil gebracht door vele vereenigingen, ook voor enkel Javanen. De padvindersbeweging gaat

de Javaansche, Madoereezen, Chineezen jongelui van stand, zonen van districtshoofden en van Regenten,die op onze scholen mulo-onderwijs genoten en een groot verlangen toonden om katholiek te worden (doch van de ouders nòg niet mogen) gaan naar de goede zaad in hun hart uitgestrooid in zulk een omgeving. Die jongens, nog op onze scholen, hebben den priester vaak gesmeekt bij de ouders een goed woord te doen, opdat zij ge-om zulke jongens, als zij de A.M.S. bezoeken, in kathol. verband te er schitterend. De padvinders van Malang en omgeving hebben op eigen verzoek een retraite (de 1e padvindersretraite in Indië) van 4 dagen gehouden met een dagorde, die klonk als een klok, met nachtelijke aanbidding in een blokhut ; de ruim 40 deelnemers hielden 's nachts beurtelings aanbiddend de wacht. Moge Mgr. Albers dit mooie, veel belovend missiegebied onder Gods zegen brengen tot hoogen bloei !

Oss. P. C. V.

DE CONGREGATIE DER HEREENIGERS IN OOST-ARMENIË ± 1340–1583

I.

In Oostelijk Armenië, ten noorden van den Araxes, ontstond in de eerste helft der 14e eeuw een religieus genootschap van katholieke Armeniërs, die zich de hereeniging van de aloude armenische kerk met den H. Stoel van Rome tot bijzonder doel stelden. Hun moederhuis was het „*Bovenklooster van de Heilige Moeder Gods*" te Q r h n a y in de Erndsjak-vallei. Deze kloosterlingen plaatsten zich onder de bijzondere bescherming van den heiligen Grigor den Verlichter, den traditioneelen stichter der armenische kerk, en noemden daarom hun genootschap „*karg srboyn Grigori Loesawortsjin*", d.w.z. „Congregatie van den heiligen Grigor den Verlichter". Maar meer bekend waren zij onder den populairen naam „*Eghbarq Miabanoghq*", een benaming, die uit de eerste tijden van de stichting dateert, en die in het latijn wordt vertaald met „*Fratres Unitores*". Onder den naam van „Miabanoghq", of ook onder de armenisch-latijnsche benaming „*Oenithorq*" (= U n i t o r e n, H e r e e n i g e r s) bleven zij in de herinnering der Armeniërs

voortleven tot op den huidigen dag. Daar de congregatie ontstaan was onder invloed van Dominikaansche missionarissen, en zij ten slotte twee en een halve eeuw later (1583) in de Predikheerenorde overging, noemt men de Hereenigers ook wel ,,Armenische Dominikanen'', doch deze benaming komt in de oudere inlandsche documenten niet voor. Als armenische Dominikanen zetten zij daarna hun hereenigingswerk nog voort tot het midden van de 18e eeuw. Gedurende de oorlogen van Nâder-Sjâh gingen al hunne kloosters in Oost-Armenië, tot het laatste toe, verloren. Voor zoover zij erin geslaagd waren hun leven te redden, vestigden zij zich in de vluchtelingenkolonies in en nabij de stad Smyrna, waar zij onder hunne katholieke volksgenooten de zielzorg uitoefenden, tot zij, tegen het einde der eeuw, langzaam uitstierven. De Hereenigers hebben zich verdienstelijk gemaakt o.a. ook door vele werken op theologisch en wijsgeerig gebied in het armenisch te vertalen, een arbeid, die later zou worden overgenomen door de armenische Benedictijnen die bekend staan onder den naam van ,,Mechitharisten''.

De oorsprong der Hereenigerscongregatie gaat indirect terug op een verdeeling der Aziatische missiegebieden, welke den 1e April 1318 te Avignon onderteekend werd door Paus Joannes XXII. Bij deze gelegenheid werd te Soelthâniyyah in Perzië een aartsbisschoppelijke zetel opgericht, die aan de Dominikanen werd toevertrouwd. Een maand later, 1. Mei 1318, volgde de benoeming der suffragaanbisschoppen voor de nieuwe kerkprovincie. Onder hen was een zekere *fr. Bartholomaeus de Podio* O.P., die ook wel ,,Bartholomaeus van Bologna'' of ,,Bartholomaeus de Kleine'' (*Parvus*) genoemd wordt. Als standplaats werd hem de stad Marâghah in den Adharbaydzjân toegewezen. Hij vestigde zich in de nabijheid van deze stad met een zeker aantal dominikaansche missionarissen. Zij predikten aanvankelijk in de perzische taal. Marâghah was toen een bekend middelpunt van Mohammedaansche wetenschap en bovendien een der voornaamste centra van de Nestoriaansche kerk. Misschien richtten bisschop Bartholomaeus en zijne gezellen zich vooral tot de dissidente Christenen, die bovendien door de daar vertoevende Armeniërs vertegenwoordigd waren. Over de resultaten, die zij bereikten, zijn geen bijzonderheden bekend. Maar wij moeten aannemen, dat de prediking der katholieke

leer al spoedig een zekeren weerklank gevonden heeft. Want de roep daarover was omstreeks 1327 of 1328 reeds doorgedrongen tot den armenischen leeraar *Esayi Ntsjetsi*, die aan het hoofd stond van de kloosterschool van Gayletzor in de provincie Vayots Tzor in Sioeniq (Oost-Armenië). Het Sint Stephanusklooster (*Soerb Nachavkayin*) van Gayletzor was in die dagen op het toppunt van zijn roem. In de 13e eeuw reeds hadden er bekende leeraren als Vanakan en Vardan en Nersês van Moesj onderwezen. Laatstgenoemde was in 1284 als leider der school opgevolgd door den „leeraar der leeraren", den „heiligen en driewerf gelukzaligen man Gods" Isaias van Nitsj (Esayi Ntsjetsi). Meer dan een halve eeuw stond deze Meester Esayi aan het hoofd der inrichting en de meest beroemde vardapeten van de 14e eeuw rekenden het zich tot eer den doctorsstaf uit zijne hand te hebben ontvangen[1]). Eerst onder zijne leiding werd het studiehuis van Gayletzor de „metropool aller wetenschappen", de „universiteit" (*hamalsaran*) en de „Alma Mater" (*mayrn imastits*) waarvan de handschriften uit dien tijd met zooveel voorliefde gewagen.

De kathoghikos[2]) der Armeniërs resideerde in dien tijd in de stad Sis in het armenische koninkrijk Cilicië (West-Armenië, of „Klein-Armenië"). Hij stond, evenals de koning en zijn voornaamste rijksgrooten, en de meeste zijner onderhoorige bisschoppen in kerkelijke gemeenschap met den Heiligen Stoel. Deze betrekkingen met Rome dateerden van den tijd vóór de Kruistochten. Reeds patriarch *Grigor II Vkayasêr* had het pallium ontvangen van Paus Gregorius VII. In den tijd der Kruistochten werden de relaties van Armenië met Rome vanzelf veelvuldiger. Het kan niet ontkend worden dat deze betrekkingen nogal sterk beinvloed werden door oogmerken van politieken aard. Eenerzijds zochten de europeesche Kruisvaarders in het christelijke volk der Armeniërs een welkomen

[1]) Bij de Armeniërs wordt de graad van *vardapet* d.w.z. van doctor of meester in de Godgeleerdheid, nog heden verleend met een kerkelijke ceremonie, die wel iets gelijkt op een abtswijding in onze westersche kerk. De voornaamste plechtigheid bestaat in het overreiken van den „*gawazan*" of doctoralen staf, die ongeveer den vorm heeft van een griekschen bisschopsstaf. Van Esayi Ntsjetsi bericht de overlevering, dat hij tijdens zijn bijna zestigjarig scholarchaat te Gayletzor den staf zou hebben gereikt aan 365 door hem gevormde vardapeten.

[2]) Voor de tijden waarover wij hier spreken kan de titel „*kathoghikos*" gelijk gesteld worden met dien van „patriarch" : eerst in lateren tijd staan naast het kathoghikaat enkele voornamere bisschopszetels, wier bezitters den titel van patriarchen voeren.

bondgenoot tegen de Halve Maan. Anderzijds verhoopten de Armeniërs op hunne beurt van de westersche mogendheden militaire hulp met name tegen den sultan van Egypte. Afgezien van alle dogmatische overwegingen was kerkelijke gemeenschap tusschen de Armeniërs en de pausen van Rome dus een voor beide partijen begeerenswaardige zaak. De banden worden dan ook bij herhaling nauwer toegehaald, zoodra de Kruistochten zijn begonnen. In 1142 neemt de armenische kathoghikos *Grigor III Pahlawoeni* deel aan een bijeenkomst van latijnsche bisschoppen te Jeruzalem, en eenige jaren later (1145) zendt hij een gezantschap naar Paus Eugenius III. *Nersês IV Klayetsi*, bijgenaamd „S j n o r h a l i" [1]) — die zoowel door de geunieerde als de niet-geunieerde Armeniërs als heilige en kerkleeraar wordt gevierd — spreekt in zijn nagelaten werken herhaaldelijk in zéér eerbiedigen termen over de Kerk van Rome en over den Paus als opvolger van Sint Petrus. *Grigor IV Tghay* ontvangt het pallium van Paus Lucius III, *Grigor V Apirat* van Paus Innocentius III. De armenische koning Leo II van Cilicië verzocht vóór zijne kroning formeel om opname in de Katholieke Kerk. Ook de armenische patriarchen van de 13e eeuw staan in verbinding met Rome: *Yovhannês VI Medsagartsi* ontvangt het pallium in 1205, *Kostandin I Bartzrberdtsi* in 1238. En de band wordt nog steviger zoodra *Grigor VII Anawarzetsi* in 1292 den zetel van het kathoghikaat verlegd heeft naar de stad Sis. Kort na den dood van dezen kathoghikos, wordt te Sis een synode gehouden (1307), waarop vijf en twintig bisschoppen, zeventien vardapeten en verschillende kloosteroversten hunne adhaesie betuigen aan de hereeniging met Rome. Onder patriarch *Kostandin III Kesaratsi* bevestigt een nieuwe synode, die van Adana (1316), de besluiten van Sis: sindsdien wordt de Kerk van Armenië officieel beschouwd als met Rome hereenigd. Intusschen ontbrak het natuurlijk niet aan bisschoppen, leeraars en monniken, die zich hardnekkig bleven verzetten. De haard van deze oppositie bevindt zich buiten de grenzen van het koninkrijk Cilicië", in Oost-Armenië of „Groot-Armenië. De Armeniërs van deze streken hadden bij aansluiting met Rome geen politiek belang zooals hunne volksgenooten aan

[1]) *Sjnorhali* = „vol van genade". Onder de verschillende eeretitels die het nageslacht aan dezen beroemd gebleven patriarch heeft toegekend, is ook de titel „h r e s j t a k a k a n v a r d a p e t" = *doctor angelicus*.

de Westkust. Ten deele erkenden zij het kathoghikaat te Sis niet eens als hoogste autoriteit in het armenische kerkgenootschap. En zelfs die kerken en kloosters, welker bisschoppen en abten het oppergezag van den patriarch te Sis nominaal erkenden, boden niet zelden onwrikbaren tegenstand, wanneer de suprematie van Rome ter spraak kwam. Zij bewoonden de streken waar eenmaal de wieg van de oud-armenische kerk gestaan had, en waar, volgens de gangbare overlevering, ,,de Eeniggeborene Gods was nedergedaald" om zich aan den Heiligen Grigor Loesaworitsj te openbaren. Zij beschouwden zichzelf gaarne als de eigenlijke erfgenamen van den Heiligen Verlichter, en als bewakers van de echt-armenische traditie op dogmatisch en ritueel gebied. Vele oost-armenische bisschoppen en vardapeten hielden met hand en tand vast aan de formule ,,één natuur in Christus" en wilden vooral niets weten van sommige disciplinaire en liturgische hervormingen, die de Armeniërs van Cilicië ter wille van een betere verstandhouding met Rome, zij het ook niet zonder aarzelen voor en na hadden aangenomen. In de 13 een de 14e eeuw staan juist in Oost-Armenië telkens weer nieuwe leeraren op, die heftig polemizeeren tegen het primaat van den Roomschen Paus en tegen de theologische formules der westersche geloofsleer. Op de synoden van Sis en Adana blijven de kerkelijke vertegenwoordigers van Oost-Armenië grootendeels weg, en tegen de daar genomen besluiten gaan de Oost-Armenische vardapeten heftig te keer.

Toch zouden wij ons vergissen, wanneer wij meenden dat de unie met Rome in deze streken in 't geheel geen aanhangers telde. De bekende geschiedschrijver van Sioeniq, vorst-aartsbisschop *Stephannos Orbelean*, zelf een der voornaamste leiders van de oost-armenische oppositie, klaagt in het begin der 14e eeuw, dat de ,,westersche dwaalleer" ook in het Oosten aanhangers vindt ,,nu geheel Cilicië is afgevallen". Een twintigtal jaren later vinden wij in den Vaspoerakan den invloedrijken aartsbisschop *Zaqaria van Artaz*, bijgenaamd ,,Dsordsoretsi" [1]), een overtuigd katholiek prelaat, die in correspondentie staat met Paus Joannes XXII, en europeesche franciskanen uitnoodigt om theologisch onderwijs te geven in zijn residentieklooster van St. Thaddaeus bij de stad Makoe. Omstreeks denzelfden tijd begint het

[1]) In latijnsche documenten komt hij voor als *Zacharias de Caratesia* of *Caraclesia*.

idee van aansluiting bij Rome ook veld te winnen in het studieklooster van Gayletzor, waar men niet onbekend was met de grieksche en latijnsche theologische litteratuur. Een zeker aantal leerlingen van Meester Esayi, die ofwel uit het West-Armenische rijk geboortig waren, of langeren tijd in Cilicië hadden verbleven, waren beslist katholizeerend. De beroemdste oud-leerling van Gayletzor, *Yovhannês Erznkatsi* [1]), die als de ,,laatste classicus van Armenië'' geldt, was overtuigd katholiek. Hij had herhaaldelijk in Cilicië verbleven, daar latijn geleerd, stond in betrekking met den bovengenoemden aartsbisschop Zaqaria Dsordsoretsi, en ook met bisschop Bartholomaeus van Marâghah. Met hulp en medewerking van deze beide bisschoppen vertaalde hij het ,,Boek der Zeven Sacramenten'', d.w.z. een uittreksel over deze stof uit de commentaren van Sint Thomas van Aquino (*fra Thoema i kargê Bradsjoeratsn* = fr. Thomas van de orde der Predikheeren). Dit ,,Boek der Zeven Sacramenten'' is de oudste bewerking van een geschrift van Sint Thomas in de armenische taal; reeds in 1325 werd het door een zekeren Thoros afgeschreven in het klooster van Gayletzor. Wij vernemen ook, dat er in datzelfde klooster druk gedisputeerd werd over het voorschrift van Avignon om den wijn voor het H. Misoffer met water te vermengen.

Onder de voormalige leerlingen van Gayletzor bevond zich een zekere Yovhannês, die gewoonlijk *Yovhannês Qrhnetsi* genoemd wordt. Hij droeg dezen bijnaam naar zijn geboorteplaats *Qrhnay* in de provincie Erndsjak op den oostelijken oever van de Erndsjakrivier. Hij was van adellijk geslacht. Zijn oom Gorg voert in de documenten van dien tijd den titel van ,,baron'' en ,,isjchan'' (prins, vorst). Deze baron Gorg en zijn echtgenoote Elthik hadden op een heuvel buiten het hun onderhoorige dorp Qrhnay een klooster gesticht ter eere van de Heilige Moeder Gods. Zoodra Yovhannês met den graad van ,,vardapet'' was wedergekeerd uit de kloosterschool van Gayletzor, aanvaardde hij als abt of kloostervoogd (*arhadsjnord*) het bestuur over een kleine gemeenschap van monniken, die zich in dat klooster onder zijne leiding kwamen stellen.

---

[1]) Hij komt ook voor onder de benamingen ,,Yovhannês Dsordsoretsi'' en ,,Yovhannês Ploez''.

Tot deze communiteit behoorde o.m. ook een dorpsgenoot van Yovhannês met name Yakobos. Ook hij had te Gayletzor den doctorsstaf verworven. Later zou hij overgaan tot de Predikheerenorde, en in de geschiedenis der armenische letterkunde bleef hij bekend onder den naam van *Yakobos Qrhnetsi* of *Yakobos Thargmann* d.i. „Jakob de Vertaler".

Omstreeks 1328 schreef de oude leeraar Esayi van Gayletzor aan zijn voormaligen discipel Yovhannês, thans abt van het Bovenklooster der H. Moeder Gods te Qrhnay, een brief naar aanleiding van de prediking van den dominikaanschen bisschop Bartholomaeus in den Adharbaydzjân. Hij gaf het verlangen te kennen, dat de kloosteroverste zich naar Marâghah begeven zou, om de leer van dezen westerschen bisschop nader te onderzoeken. Abt Yovhannês voldeed aan dit verzoek en reisde af in gezelschap van den bovengenoemden Yakobos. Te Marâghah aangekomen, hoorden zij den europeeschen bisschop preeken, bezochten het door hem gestichte Dominikanenklooster, kwamen in nader contact met den bisschop en de missionarissen, en het duurde niet lang of zij waren voor de unie met Rome gewonnen. Deze stap zou niet alleen beslissend zijn voor henzelf, maar ook voor bisschop Bartholomaeus en zijn missiewerk. De beide bezoekers uit Qrhnay vestigden de aandacht van den bisschop op de verhoudingen in Oost-Armenië. Zij brachten hem tot de overtuiging, dat een missiepost in den Sisakan (Oost-Armenië), bezet met enkele goed onderlegde theologanten, véél belangrijker en duurzamer succes beloofde, dan het werk onder de Nestorianen en de Mohammedanen van den Adharbaydzjân. Beide monniken toonden de grootste belangstelling voor de godgeleerde litteratuur van het westen en de boeken waarover men in het Dominikanenklooster van Marâghah beschikte. Zij gaven het verlangen te kennen in de latijnsche taal onderwezen te worden, en boden hunnerzijds aan om bisschop Bartholomaeus en zijne medehelpers te onderrichten in het armenisch. Dit voorstel werd aangenomen. Yovhannês en Yakobos bleven anderhalf jaar lang in het klooster van Marâghah. En ten slotte wisten zij den bisschop te bewegen, dat hij met eenige zijner missionarissen persoonlijk de reis naar den Sisakan zou ondernemen.

Wellicht had Yovhannês gehoopt zijn nieuwen meester bij Esayi aan het college van Gayletzor te kunnen introduceeren. Een

handschrift uit de 15e eeuw, het z.g. „Boek der Rechtgeloovigen" van den Hereeniger fr. Mchitharitsj van Aparan, dat in het armenische klooster van San Lazzaro bij Venetië bewaard wordt, geeft te verstaan dat oorspronkelijk de opdracht van Esayi zelf in dien zin geluid zou hebben. Maar het schijnt dat de oude scholarch ten slotte deze verantwoording niet op zich heeft durven nemen. Voor zoover wij weten, heeft Esayi, nadat Yovhannês en Yakobos zich bij de unie hadden aangesloten, geen enkelen stap van toenadering meer gezet. Hij heeft bij de komende ontwikkeling der dingen een afwachtende, en naar het schijnt zelfs een ietwat wantrouwende houding aangenomen. Hij schijnt vooral bevreesd te zijn geweest, dat de westersche missionarissen — gezien de precedenten in Cilicië en de instructies van Avignon — de traditioneele armenische kerkgebruiken, die hem zéér na aan het hart lagen, niet voldoende zouden ontzien. Esayi was reeds vroeger bij herhaling opgetreden als verdediger van die specifieke ritueele voorschriften en gewoonten van zijn kerkgenootschap. Zooals uit de brieven van Paus Joannes XXII duidelijk blijkt, waren de instructies, die de toenmalige latijnsche missionarissen voor het Oosten medekregen, zéér verschillend van de tegenwoordig geldende. Over het algemeen genomen gaan de voorschriften in de richting van de grootst bereikbare latinizatie. Niet dan bij uitzondering, en als het ware noodgedwongen, doet men concessies aan de verschillende eeuwenoude oostersche ritussen. Men verlangt conformiteit aan de westersche kerkgebruiken wat de feest- en vastendagen betreft. Men dringt er b.v. sterk en herhaaldelijk op aan dat de Armeniërs het Kerstfeest vieren zullen op den 25en December, e.d. Anderzijds zien we in de 14e eeuw weer een groote breedheid van opvattingen wat de taal betreft. De beroemde franciskaansche missiebisschop fr. Giovanni da Monte Corvino leest de mis volgens romeinschen ritus maar in de tataarsche taal. En voor Armenië schijnen — zooals we spoedig zien zullen — zoowel de Dominikanen alsook de Hereenigers het vanzelf sprekend gevonden te hebben, dat men de mis las, brevier bad en sacramenten toediende in westerschen ritus doch in de armenische taal. Wij vernemen nergens dat zij het noodig oordeelden daarvoor bijzondere permissie aan te vragen, en ook de inlandsche Dominikanenprovincie, die op het einde der 16e eeuw uit de Congregatie der Hereenigers ontstond, bleef zich, zoolang

haar bestaan voortduurde, van de armenische taal als liturgische taal bedienen.

Bovendien schijnt Meester Esayi bezwaar te hebben gehad tegen de formuleering van de leer over de Menschwording van Christus, zooals die door de Westerlingen werd onderwezen. Volgens een bericht van den bovengenoemden Mchitharitsj zou de leeraar van Gayletzor in een brief aan Yovhannês Qrhnetsi hebben toegegeven dat de theologische formule „t w e e n a t u r e n i n C h r i s t u s", zooals die door de Latijnen werd gebezigd, *zakelijk* juist was, maar hij wilde niet dat deze formuleering in het openbaar gebruikt of verdedigd zou worden, om allen aanstoot te vermijden. Wij vernemen niet het geringste over eenig nader contact tusschen Bisschop Bartholomaeus en den leider van de school te Gayletzor, ondanks het feit dat een zeker aantal door Esayi gevormde vardapeten weldra de kern gingen uitmaken van de Unitoren beweging van Qrhnay. Door middel van deze vardapeten is de geunieerd-katholieke school van Qrhnay ten nauwste verbonden met Gayletzor, en de latere Hereenigers gaan daar bij gelegenheid gaarne fier op. Maar anderzijds geeft de omstandigheid, dat ook de leerstellige oppositie, later gecentralizeerd in de school van Tathew, langs *Yovhannês Orotnetsi*, een der jongste leerlingen van den ouden Esayi, haar oorsprong afleidde uit dezelfde school, ernstig te denken. Het wijst erop, dat de oude grootmeester van Gayletzor juist in de laatste jaren zijner werkzaamheid, niet gunstig gestaan kan hebben ten opzichte van de uniebeweging waartoe hij eerstens door zijn breed en betrekkelijk rechtzinnig theologisch onderwijs, vervolgens ook door zijn leerling Yovhannês van Qrhnay in betrekking te brengen met den latijnschen bisschop Bartholomaeus, nochtans zelf den stoot gegeven had.

De abt van Qrhnay bracht dus de latijnsche missionarissen uit den Adharbaydzjân naar zijn eigen klooster aan den Erndsjak. Zou Gayletzor niet het middelpunt van het hereenigingswerk worden, zooals Yovhannês misschien aanvankelijk gehoopt had, dan zou deze rol zijn weggelegd voor het Bovenklooster der H. Moeder Gods te Qrhnay. De Dominikanen werden door de monniken van Qrhnay, alsook door Gorg en Elthik met groote hartelijkheid verwelkomd. Bisschop Bartholomaeus ontwierp in samenwerking met Yovhannês een rondschrijven aan de vardapeten en de kloos-

teroversten van de naburige streken, waarbij zij tot een conferentie werden uitgenoodigd. Deze conferentie, waarop de grondslag der hereeniging gelegd werd, had in 1330 te Qrhnay plaats. Als voornaamste deelnemers worden behalve Yovhannês en Yakobos van Qrhnay, de volgende vardapeten — allen oud-leerlingen van Gayletzor — opgenoemd: Margarê van Odsop (in de buurt van Sjahapoeniq, provincie Dsjahoek) Hayrapet van Eôthnaghbioer (Eôthnabloer ?), Yovhannês van Dsoean (Dsani, ten N.O. van Gayletzor ?), Simêon van Basen, Nersês van Tharson (waarschijnlijk een West-Armeniër uit Cilicië), Arhaqeal en Lal uit Artaz (in den Vaspoerakan), Grigor van Aprakoeniq (in de Erndsjak-vallei) Kostandin en Yovhan uit Kaghzoean, Simêon van Chatsjen, „en vele anderen wier namen zijn geschreven in het boek des levens''. Al deze leeraren, waarvan er later verschillende tot de bisschoppelijke waardigheid verheven worden, verklaarden zich zonder voorbehoud tot de unie met Rome bereid. Verschillende hunner schijnen korteren of langeren tijd te Qrhnay te hebben verbleven, daarna verspreidden zij zich om de unie met de kerk van Rome te bevorderen, ieder in zijn eigen kring. Als resultaat van deze eerste prediking wordt vermeld, dat zich ongeveer 500 clerici bij de beweging aansloten.

Fribourg (Zw.). M. A. v. d. OUDENRIJN O.P.

DE VROUW IN HET LAND VAN DE RIJZENDE ZON

De minderwaardige positie van de vrouw volgens Japansche opvatting eenerzijds, en de hooge achting, welke men haar op grond van de Westersche beschaving toedraagt anderzijds, roepen in Japan dringend om een beslissing. Daar echter de geringe waardeering voor het vrouwelijk geslacht in onzen tegenwoordigen tijd volstrekt heeft afgedaan, kan het niet twijfelachtig zijn, hoe die beslissing in Japan zal uitvallen. Theoretisch staat er voor het Japansche volk slechts één weg open. Maar practisch zal Japan dien weg niet opgaan, wanneer niet een ander veel gewichtiger probleem tot oplossing gebracht wordt, nl. het godsdienstvraagstuk. Want het zal eenvoudig absoluut onmogelijk zijn de in het Japansche

volksleven zoo diep ingewortelde verachting voor de vrouw op te heffen, zonder den steun van een onveranderlijk idee ; en zulk een idee kan men slechts in één vorm van godsdienst het Japansche volk bijbrengen.

Het oude Japan met zijn zeden en gewoonten staat lijnrecht in tegenstelling met de ideeën en opvattingen, die sinds ongeveer 60 jaar vanuit Europa het land binnendringen. In het jaar 1853 dwong Amerika de Japansche regeering door middel van admiraal Perry de grenzen van het rijk open te stellen. In de eerste decennia daarna bleef evenwel alles, wat de ontwikkeling van het vrouwelijk geslacht betrof, bij het oude. Thans is dat geheel anders. Terwijl tien jaar geleden het verschil tusschen het aantal schoolgaande jongens en dat der schoolgaande meisjes volgens de statistieken nog zeer groot was, spreekt het tegenwoordig als het ware vanzelf, dat beiden op dezelfde wijze aan den algemeenen leerplicht onderworpen zijn. Evenals in andere landen is ook in Japan de leerplicht beperkt tot de lagere school of volksschool. In 1926 volgden ruim 99% van alle leerplichtige kinderen het onderwijs. Wat het voortgezet lager onderwijs betreft, hier is het aantal meisjes natuurlijk belangrijk minder dan dat van de jongens. Toch is de verhouding werkelijk nog verrassend : tegenover 800.000 jongens staan hier ongeveer 400.000 meisjes. Doch vooral heeft de regeering de hoogere ontwikkeling van het meisje bevorderd. In iedere stad van Japan, die een middelbare jongensschool bezit, treft men tegenwoordig ook een middelbare meisjesschool met vier- of vijfjarigen cursus aan. Deze scholen vinden aansluiting in de kweekscholen voor onderwijzeressen. Ook de keizerlijke universiteit „Sendai" is reeds sinds 1925 voor meisjes toegankelijk en Tokio heeft sedert vijf jaar zelfs een eigen vrouwelijke universiteit.

Vooral de wereldoorlog bracht in het leven van de Japansche vrouw een grooten ommekeer teweeg. Millioenen meisjes begaven zich in de industrie. Op het oogenblik bestaat nog de helft der arbeidskrachten uit vrouwen en meisjes. Zelfs in de mijnen is de vrouwenwereld voor een derde vertegenwoordigd. Bij de textielindustrie melden zich jaarlijks een kwart millioen meisjes aan en meer dan 300.000 hebben een betrekking bij handelszaken of handwerksbedrijven, bij de administratie of als beambten bij de posterijen of de spoorwegen.

Het onderwijs en de zelfstandige beroepen staan echter niet of slechts zeer zelden voor de Japansche vrouw open. Ook tegenwoordig staat haar positie nog heel wat lager dan die van haar seksegenooten in Europa. Eenige jaren geleden stelde ik aan enkele Japansche professoren en journalisten te Keulen de algemeene Overste van de Augustinessen voor. Op mijn verzoek gaf zij ons enkele inlichtingen over haar werkzaamheden. Toen die heeren hoorden, dat veertig kloosters onder haar bestuur stonden, waren zij zeer verbaasd. In Japan zal men een vrouw nog niet eens met het bestuur van een school belasten, laat staan tot nog hoogere bestuursfuncties toelaten.

Wanneer men in Japan werkzaam is, moet men feitelijk al zijn ideeën en opvattingen herzien. De ,,vrouw des huises'', zooals men in Europa zegt, is in Japan totaal onbekend. Bij mijn bezoeken aan verschillende families van allerlei rang en stand heb ik slechts zelden de vrouw te zien gekregen. En toen ik eens bij een bezoek verzocht met de ,,vrouw des huises'' kennis te mogen maken, beperkte die kennismaking zich hiertoe, dat de vrouw zich even liet zien, toen ik bij het weggaan mijn schoenen aantrok. Een anderen keer gaf ik godsdienstonderricht aan een hooggeplaatst ambtenaar. Ik vroeg hem, of zijn vrouw niet aan het onderricht zou willen deelnemen. De man antwoordde : ,,Maakt u zich niet ongerust, Pater ; alles, wat u zegt, deel ik mijn vrouw mee''. Bij een derde bezoek had ik, aan mijn eigen moeder denkend, uitdrukkelijk naar de moeder van het gezin gevraagd. Het was een zeer aanzienlijke, niet-christelijke familie, die nog nooit met den christelijken godsdienst in aanraking geweest was. Zelfs de zoon des huises, die in Europa geweest was, had daar, voorzoover hij wist, met geen enkelen christen kennis gemaakt. In een zeer kunstzinnig gesneden eikenhouten doosje had ik een Japansche uitgave van de H. Schrift, in de fijnste zijde gevouwen. Zooals ik dat in Europa gewoon was, reikte ik het doosje aan de ,,vrouw des huises'' over. Dit baarde bij allen groote verwondering. De vrouw zelf bleek er evenwel aangenaam door verrast, want de eenvoud en ongekunsteldheid, welke ik in heel mijn optreden aan den dag legde, was voor haar een bewijs, dat het hier ging om een haar geheel onbekende en hooge waardeering voor de vrouw. Deze indruk werd bij haar nog versterkt, toen ik enkele trekken uit het familieleven bij ons erbij vertelde.

Bij deze gelegenheid viel het mij echter pas bijzonder op, hoe weinig eerbied de zoon zijn moeder toedroeg.

In den loop van den middag gingen we door den tuin naar het priëeltje. De „vrouw des huises" vergezelde ons om de thee gereed te maken. Toen ik onderweg met haar alleen liep, sprak zij mij openhartig over het treurige lot der Japansche vrouw.

Het zij mij vergund hier nog enkele bijzonderheden te vertellen omtrent de manier, waarop het huwelijk in Japan gesloten wordt. Een en ander heb ik zelf meegemaakt. De jonge man, over wie ik daar juist sprak, kwam op zekeren dag eens bij mij en zei: „Ik ben nu al 26 jaar. En zooals dat in Europa gebruikelijk is, heb ik kennis met een jong meisje aangeknoopt. Maar als mijn verwanten dat hooren, dan geven ze mij te verstaan, dat ze reeds een levensgezellin voor mij hebben uitgekozen. Geef u mij eens goeden raad. Zal ik mij tot den familieraad wenden? Maar dan krijg ik mijn vrouw zeker niet te zien vóór den dag, waarop het huwelijk voltrokken wordt".

De jonge man was niet gedoopt. Ik antwoordde hem: „U bent hier niet in Europa. U moet zich houden aan de zeden en gewoonten van uw land. En u kunt er toch wel van overtuigd zijn, dat uw familie de kwestie omtrent uw huwelijk zeer ernstig opneemt. Ik weet zeker, dat zij de zaak rijpelijk overwogen hebben en een meisje voor u hebben uitgekozen, dat goed bij u zal passen. Wat de Europeesche zeden en gewoonten betreft, die u hebt leeren kennen, zou ik u willen vragen, het goede daarvan over te nemen. Behandel uw vrouw steeds met hoogachting; geef haar de rechten, welke haar in het huisgezin toekomen, en gij zult ook zelf volkomen gelukkig en tevreden zijn.

Ik kon den jongen man dezen raad geven, omdat hij een eigen huis ging betrekken. Over het algemeen is ook dit tegenwoordig nog iets ongewoons. De getrouwde zoons wonen met hun gezin in het ouderlijk huis in. Wanneer het noodig is, wordt het huis uitgebreid; wat bij de in Japan veel voorkomende houten huizen gemakkelijk gebeuren kan. Om een dergelijke wijze van samenleving met den naam „gezin" aan te duiden, is minder juist. Men spreekt beter van een familie. In de Japansche familie heeft en behoudt de vader de leiding. De zoons zijn ook na hun huwelijk zeker niet vrijer dan tevoren, eerder nog meer gebonden. Zou de bijzondere toegenegen-

heid van de zoon des huises tot zijn vrouw er hen toe drijven zich van de familie afgezonderd te houden, dan zou dit een reden tot echtscheiding kunnen zijn. De vrouw zou dan naar haar eigen familie teruggestuurd kunnen worden, omdat zij zoogenaamd het gemeenschapsleven in de familie van haar man had gestoord.

Dat deze gewoonte treurige gevolgen hebben kan voor een huwelijk, dat een Japannees, die lange tijd in Europa vertoefd heeft, met een Europeesche vrouw heeft aangegaan, zal aanstonds duidelijk zijn. Wanneer zoo'n Japannees dan immers in zijn vaderland terugkeert, moet hij zijn vrouw in het familieleven brengen. Wanneer hij dan in de Europeesche gewoonten en gebruiken volhardt, dan gaat hij met zijn vrouw de dood tegemoet. Acht jaar geleden heb ik het voor de eerste maal meegemaakt, dat een vrouw, die haar man bij de rechtbank aanklaagde, gelijk kreeg. Beschuldiging en vonnis waren tot dan toe onbekende begrippen in het land van de rijzende zon.

Ook de monogamie heeft in Japan eigenlijk nooit rechtens bestaan. Zijn er in een familie kinderen van twee vrouwen, dan spreken dezen slechts één ervan met den naam van moeder aan. Mijn catechist woonde met zijn vrouw en een pleegkind in een klein huisje. De eigenlijke moeder van het kind leefde nog, doch het sprak nooit over haar en verlangde ook zelfs niet naar haar.

Tienduizende meisjes van vier tot vijf jaar worden jaarlijks aan het Geisha instituut verkocht. Deze instelling is door den staat erkend en iedere stad heeft er haar eigen zoogenaamd ,,vreugdekwartier". ,,In de Apostolische Prefectuur Niigata werden in het eerste halfjaar van 1932 niet minder dan 5000 kinderen aan een dergelijke instelling verkocht, d.w.z. ongeveer 33 maal zooveel als andere jaren" [1]). Wanneer gehuwde mannen deze ,,vreugdekwartieren" bezoeken, dan steekt daar volgens Japansche opvatting niets oneerbaars of onzedelijks in. Terwijl de vrouw van de gezellige feesten der mannen uitgesloten is, hebben de Geisha's er in den regel wel toegang.

Er heerscht tegenwoordig in Japan evenwel een sterk streven om in deze minderwaardige positie van de vrouw verandering te brengen. De Fujinkais (vrouwenbonden) verrichten in dit verband zeer verdienstelijk werk. De Fujin-Sekai (de Vrouwenwereld), het meest

[1]) J. A. Otto, Bauernnot in Japan, K.M. 1933, pag. 240.

bekende tijdschrift voor vrouwen, heeft bijna 200.000 abonné's.

De regeering neemt tegenover deze strevingen wijselijk een zeer gereserveerde houding aan. Evenals dat op ander gebied het geval is, krijgt men ook hier den indruk, dat de Japansche regeering volgens een vast plan te werk gaat. Zonder overhaasting streeft zij langzaamaan naar een gezonde ontwikkeling en uitbouw van alles, wat met de opvoeding en de opheffing van de vrouw uit haar onwaardige positie samenhangt. In April 1918 werd door het ministerie van binnenlandsche zaken te Tokio een centrale opgericht van alle vrouwenbonden. Steeds verder strekt zich de invloed van die vereenigingen uit. De ingrijpende veranderingen in de gerechtelijke vonnissen omtrent huwelijkszaken zijn voor een groot gedeelte hun werk, doch vóór alles verrichten zij baanbrekend werk, waar het erom gaat om te komen tot een geheel nieuwe opvatting over de Geisha-instituten. De heidensche opvattingen over het meisje en de vrouw, geheiligd door de leer van Confucius en Boeddha, blijken evenwel uiterst sterk en nagenoeg onuitroeibaar. Deze eeuwenoude ideeën laten zich niet ineens door organisatorische middelen overwinnen. Slechts een idee, dat bewezen heeft stand te kunnen houden, kan de Japansche vrouw hulp bieden.

Toen de Japansche regeering als het ware met één pennestreek de opvattingen der Westersche beschaving in het rijk wilde invoeren en dientengevolge in 1872 de oude instelling van de door den Staat erkende „vreugdekwartieren" had afgeschaft, zag zij zich echter drie jaar later gedwongen deze instituten weer in het leven te roepen. Kataoka, de staatssecretaris van het ministerie van binnenlandsche zaken, verklaarde bij die gelegenheid: „Van zedelijk standpunt beschouwd is de instelling van de officieel erkende prostitutie uiterst verderfelijk. Zou het voorstel om deze inrichtingen opnieuw in het leven te roepen nog eens in behandeling genomen worden, dan zal ik er mij met kracht tegen verzetten. Van het standpunt der openbare volksgezondheid gezien, kan ik echter wel met het nieuwe wetsvoorstel instemmen, omdat het hier gaat om een instelling, welke sinds onheugelijke tijden in ons land bestaat. En van menschelijk standpunt uit sluit ik mij aan bij den Volkenbond, die de zaak aan een grondig onderzoek heeft onderworpen en ook voor Japan aan de afschaffing ervan de voorkeur heeft gegeven. Een onmiddellijke afschaffing kan de regeering

echter onmogelijk doorvoeren, omdat ons volk nog de zedelijke kracht tot een dergelijken maatregel ontbreekt. Bovendien zouden daartoe eerst uitgebreide voorzorgsmaatregelen voor de publieke gezondheid moeten getroffen worden".

Deze verklaring, welke het vóór en tegen van deze kwestie duidelijk in het licht stelt, is van groote beteekenis. Men ziet in Japan heel goed de noodzakelijkheid van de afschaffing van bovenvermeld instituut in, maar ook de moeilijkheden, waartoe deze afschaffing aanleiding geven zal. Met den dag blijkt deze inrichting meer onhoudbaar tengevolge van de onder Europeeschen invloed steeds hooger stijgende achting voor de vrouw. Doch zal de Westersche beschaving ook in staat zijn het Japansche volk de kracht te geven om een van ouds ingewortelde gewoonte uit te roeien? Ondubbelzinnig verklaarde graaf Oküma in 1916 : ,,De monogamie, die de wereld aan Jesus Christus te danken heeft, is de bron van de grootheid en de zedelijke kracht der Westersche beschaving". Uit deze woorden trekt het grootste Japansche dagblad (Osaka-Mainichi : Osaka's revue van de dag) de eenig mogelijke conclusie : ,,Wij hebben het uiterlijke, het materiëele van de Europeesche cultuur overgenomen. Doch deze cultuur zal bij ons geen stand kunnen houden, wanneer wij niet tot haar ziel doordringen. De ziel van de Europeesche cultuur is het Christendom. Wij moeten dus christen worden".

Japan is echter reeds veel verder op den goeden weg dan het zelf weet. Van de ongeveer 800 ordezusters, die aan het katholieke missiewerk in Japan arbeiden, zijn er 300 uit het land zelf afkomstig. In een tijd, toen West-Japan nog geen enkele zuster voortbracht, verzekerde mij een hooggeplaatste Japannees : ,,Gij geeft u zeer veel moeite om het zedelijk peil van ons volk hooger op te voeren. Slechts één ding zal echter beslissend zijn. Ik smeek u, zend ons katholieke zusters. Dan zal alles hier veranderen : de zusters zullen door haar voorbeeld onze mannen en vrouwen tot een geheel nieuw leven brengen".

Maar zal misschien het Boeddhisme, dat naar men zegt zelfs door de aanzienlijke vrouwenwereld in Europa verheerlijkt wordt. Christus niet uit de opvattingen der Japansche vrouw verdringen? Zeker niet. Een Japannees zeide mij over die neiging tot het Boeddhisme eens het volgende : ,,Het is niets anders dan een mode-

artikel. In werkelijkheid vindt Boeddha in Europa geen geloof ; en hij zal er ook naar mijn vaste overtuiging nooit eigenlijke aanhangers krijgen".

Doch hierbij wil ik toch een ernstige opmerking maken. Hoe dikwijls heeft men in Europa reeds iets geestdriftig ontvangen of hooghartig afgewezen, waarvan men slechts een zeer oppervlakkig begrip had. Het Boeddhisme heeft groote verdiensten gehad voor het Chineesche volk. Maar toch kon Gautawa, 500 jaar vòòr Christus al, onmogelijk een hoogere achting voor de vrouw in het leven roepen. En de Indische wijze bleef natuurlijk eveneens bij de opvatting omtrent het vrouwelijk geslacht, welke wij, waarschijnlijk tengevolge van den zondeval, bij alle volkeren aantreffen.

Dat nu hier en daar in Europa zoogenaamde aanzienlijke vrouwen met Boeddha en het Boeddhisme dwepen, vindt zijn verklaring zeker niet in het feit, dat zij een idee hebben van den christelijken godsdienst. Gewoonlijk gaat dat zóó : thuis geen godsdienstige opvoeding genoten, op school geen godsdienstonderricht gehad, aan de universiteit en in het volle leven niets anders gehoord dan hoon en spot tegen God en godsdienst, beginnen zulke menschen zich opeens voor godsdienst te interesseeren. Natuurlijk kiezen zij een gemakkelijken ; een godsdienst, die iets van hen vordert, is immers veel te moeilijk. Maar zelfs datgene, wat hen tot het Boeddhisme aantrok en hun belangstelling ervoor los sloeg, hadden zij reeds veel eerder kunnen vinden. Wanneer zij maar niet zoo oppervlakkig tegenover het Christendom hadden gestaan, dan zouden zij daarin allang een volheid en een harmonie hebben gevonden, die hen voor altijd ontoegankelijk zou maken voor iedere leer, welke niet die van Christus is.

Het is waar : de leer van Christus is even goed voor de meer ontwikkelden als voor de ongeletterden. Doch beiden zullen er slechts dan in kunnen doordringen, wanneer zij alles willen opofferen, wat zij bezitten. „Gij zult de Heer, uw God, beminnen met geheel uw hart, met geheel uw ziel, met geheel uw verstand en met al uw krachten". (Luc. X, 27).

Doch laten hier de ontwikkelden eens even luisteren naar deze woorden, die de Rector der katholieke universiteit van Tokio tot mij sprak, toen ik mij bij hem erover beklaagde, dat de Japanneezen mij niet begrepen : „Verwonder u er niet over, wanneer

men u in Japan niet begrijpt ; want om de katholieke leer te begrijpen, moet men een buitengewoon verstand hebben". Welk een geluk is het dan uit katholieke ouders geboren te zijn. Doch duizendmaal grooter is het geluk — want het is een kostbare schat voor het leven — het katholieke geloof ontvangen te hebben van ouders, die het door hun eigen voorbeeld hun kinderen hebben ingeprent.

Geen enkele katholiek, hetzij man of vrouw, die werkelijk met eere den naam ,,katholiek'' draagt, zal zich ook maar van verre door het Boeddhisme laten begeesteren. Ik weet het uit eigen ondervinding, welke een verheven plaats Christus aan de vrouw toekent. Wie had bij ons in het gezin de leiding, vader of moeder ? Beiden ; en nooit hebben wij gezien, dat onze ouders twist of oneenigheid met elkaar hadden. Vader en moeder waren ons alle twee even lief. We hadden zoo'n grooten eerbied voor moeder, dat wij neerknielden en haar voeten kustten, wanneer wij per ongeluk op haar teenen trapten. Na het middageten ging moeder bij de tafel zitten ; dan nam zij haar hoofd in haar handen en steunde met haar ellebogen op den rand van de tafel om wat uit te rusten. Wanneer moeder dan insliep, schoven haar ellebogen van de tafel af. Doch dat lieten haar kinderen niet toe en één van ons ging links en een ander rechts van haar staan om haar armen te ondersteunen. Moeder was reeds meer dan 80 jaar oud. Op zekeren dag, het was een moederdag, brachten wij haar een ruiker bloemen. Zij vroeg ons : ,,Waarom krijg ik die mooie bloemen van jullie ?'' ,,Wel, omdat het vandaag moederdag is'', antwoordde mijn broer. ,,Wat is dat, moederdag ?'', vroeg zij weer. ,,Deze dag is een tijdje geleden ingevoerd, moeder'', antwoordden wij. ,,Eens in het jaar, en wel op dezen dag, moeten alle kinderen hun moeder een plezier doen uit dankbaarheid voor haar moederlijke zorg en liefde''. Eenvoudig en spontaan zei moeder toen : ,,Maar dan hebben wij bij ons iederen dag moederdag gevierd''.

Dikwijls heb ik in Japan voor heidenen en christenen over mijn moeder gesproken. Ik vond dat het beste middel om hen te onderrichten over de positie van de vrouw. Hoe vurig verlangden die menschen dan het portret van mijn moeder te zien en met welk een eerbied spraken zij dan over haar !

Dr. Usugi schrijft in zijn boek ,,Het Vrouwenvraagstuk in Japan''

het volgende: „De persoonlijkheid van de vrouw wordt in Japan met voeten getreden. Zij wordt behandeld als roerend goed en zij laat zich dat allemaal maar rustig welgevallen. Daarin ligt juist de kiem van alle zedelijke ontaarding en zedenverwildering. Zoolang de persoonlijkheid van de vrouw niet geëerd wordt, is het niet mogelijk een vasten grondslag te leggen voor de zedelijke verheffing".

Wij hebben boven gesproken over het streven van de Japansche regeering om het vrouwenvraagstuk in Europeesche banen te leiden en naar Europeesche wijze tot oplossing te brengen. Het gaat hier om een ingrijpende verandering, welke niet tot stand zal komen zonder de steun van een idee, een opvatting, die diep ingrijpt in het denken en willen van het Japansche volk. Deze opvatting, die steunt op de leer van Christus omtrent de volkomen gelijkwaardigheid van beide geslachten in het oog van God, zal Japan ook alleen in Christus kunnen vinden. Alleen de christelijke leer over de Moeder Gods kan het vrouwenvraagstuk effectief oplossen.

De diepste grond van al de eerbied en hoogachting, welke wij bij ons voor moeder aan de dag legden, was Maria, de Moeder des Heeren. Moeder bracht ons tot Maria. En wij konden niets anders, of we moesten bij de gedachte aan haar en aan alle vrouwen en meisjes ook denken aan Maria.

De zonde van Adam en Eva is de oorzaak van al de ellende, waaronder de menschen gebukt gaan. Niemand heeft daarvoor een andere verklaring kunnen vinden. Eva heeft het eerst van de verboden vrucht gegeten. En daarom sprak de Heer tot haar: „In smarten en pijnen zult gij kinderen ter wereld brengen; gij zult aan uw man ondergeschikt zijn en hij zal uw heer zijn". (Gen. III, 16).

Het is als het ware een verschrikkelijke wraak, die bij alle volkeren de man op de vrouw neemt, omdat hij in haar de moeder van alle levenden ziet, die de oorzaak van al ellende is geweest.

De Kerk noemt Maria de tweede Eva. Een vrouw bracht ons ongeluk en verderf. Een andere vrouw bracht ons geluk en vrede.

Maria is de eerste van alle vrouwen. „Gij zijt de gezegende onder de vrouwen".

In en door Maria, de Moeder van God, zijn alle vrouwen gezegend. Zich bij Maria aansluiten zal voor de vrouwenwereld beteekenen eer en hoogachting.

JOSEPH KELLER S.J.
Japansch Missionaris.

DE GROEIENDE DEELNAME VAN NEDERLAND AAN DEN MISSIEARBEID DER H. KERK

Twee malen reeds mochten wij in Het Missiewerk een statistisch overzicht geven van de deelname van Nederland aan den Missiearbeid der Kerk: in 1927 en in 1930. Deze laatste publicatie vooral was zeer uitvoerig, zoowel in haar inleiding als in haar gegevens. Men zie daarvoor ons tijdschrift: jrg. 12 (1930—1931) blz. 66—128.

Wij achten na vijf jaar de tijd voor een nieuwe telling gekomen, al is een zoo groote uitvoerigheid als toen niet noodig. Daarom omvat deze publicatie alleen het aantal leden en aspiranten der verschillende instituten, en het aantal actueel-dienende missionarissen.

De samenvattende tabel waarmede deze lijsten (blz. 36) besloten wordt, leert ons dat de deelname van Nederland onder viervoudig opzicht een *versnelden* groei vertoont.

Ten eerste: het aantal Nederlandsche missionarissen groeit sneller dan het aantal Nederlandsche katholieken. In 1930 telden wij één actueel-dienende missionaris of missionares op 764 katholieken: nu één op 600. Of anders voorgesteld: in 1930 telden wij samen de missionarissen en al degenen die aan de opleiding van missionarissen hier te lande waren verbonden, en kwamen dan tot één missionaris (in wijderen zin) op 625 katholieken; nu is het één missionaris in stricten zin op 600 katholieken.

Ten tweede: het aantal missionarissen neemt sneller toe dan het aantal leden der instituten waaruit zij voortkomen. In 1930 vormden paters, fraters, broeders, zusters en novicen een totaal van circa 32500, nu van circa 39000: een toename van 20 %; maar het aantal uitgezonden missionarissen steeg van 3734 op 5169 of met 35 %. Dientengevolge werken nu 13 % van de leden der missioneerende instituten in de missies tegen 11 % in 1930.

Ten derde: Uit deze versterkte uitzending volgde dat het aantal missionarissen *per jaar* sneller groeide. Van 1927—1930 werden er gemiddeld per jaar uitgezonden 191; van 1930—1935 gemiddeld 276.

Ten vierde. Deze stijgende groei overtrof de mate van toeneming van het aantal missionarissen door de Propaganda in totaal uitgezonden.

In 1927 vormden de Nederlanders 9% der Propaganda-missionarissen en in 1935 circa 11 % [1]), terwijl het aantal Nederlandsche katholieken ter nauwernood 2% bedraagt van de katholieken waaruit de missionarissen voorkomen.

Maar het aantal Nederlandsche katholieken bedraagt ter nauwernood 2% van de katholieken waaruit de missionarissen voorkomen.

En ten slotte : deze stijgende lijn belooft te worden voortgezet : in 1930 bedroeg het aantal novicen en clerici, die bij de verschillende missioneerende instituten in opleiding waren circa 4000 (3988). Nu zijn er minstens 4600 of 15 % meer....

De edelmoedigheid van zoovele zonen en dochters van ons volk mag voor ons niet zijn een reden tot chauvinistische zelfverheffing, maar moet een prikkel zijn voor onze eigen edelmoedigheid. Wij moeten onze missionarissen navolgen. En wij kunnen dat door met hen *mede te werken*, d.w.z. door hen te steunen met onze belangstelling met ons gebed met onze materieele hulp. Dan alleen is deze heerlijke deelname aan den zendingsarbeid der Kerk een *zegen voor ons geheele volk.*

* * *

Wij ontleenen achterstaande gegevens in hoofdzaak aan de mededeelingen der betrokken instituten; en vulden deze, voor wat de buitenlandsche instituten betreft, aan uit de „Guida delle Missione Catholiche," in 1935 uitgegeven door den Italiaanschen Priestermissiebond, en door de beambten der Propaganda bewerkt.

In de maand Juli publiceerde het „Koloniaal Missietijdschrift" op blz. 270 de cijfers van „het leger van Christus" in Nederlandsch-Indië per 1 Jan. 1935. Bij een vergelijking zal men enkele malen bevinden een klein verschil met onze cijfers, waarschijnlijk veroorzaakt door het feit, dat wij eerst in de maand Mei de cijfers gevraagd hebben. Men zal echter ook enkele grootere verschillen vinden. Deze zijn veroorzaakt door het verschil in opzet : wij geven alleen *Nederlanders* ; het K.M.T. geeft alle missionarissen, ook die van andere nationaliteit.

Th. M. P. BEKKERS.

---

[1]) Feitelijk geven de cijfers van blz. 25 een percentage van bijna 12%; daar echter de Propaganda-cijfers zijn opgenomen per 1 Juli 1933 en de onze per 1 Jan. 1935, moet men rekenen, dat ook de totaal-cijfers der Propaganda hooger zijn, en daarom schatten wij de verhouding op 11%.

Statistische gegevens.

§ 1. Priesterorden en -Congregaties.

A. Die in Nederland minstens één opleidingshuis hebben.

Instituten en missies N.P. = Nederlandsche Provincie † = Uitsluitend missie-instituut *cursief* = Missie aan een Nederlandsch Instituut toevertrouwd	Totaal aantal Nederlandsche leden					Missionarissen: Propaganda gebieden			Missionarissen: Andere gebieden		
		Paters	Fraters	Novicen	Broeders	Paters	Fraters	Broeders	Paters	Fraters	Broeders
1. **Assumptionisten** Priesters of Augustijnen van O. L. V. Hemelvaart......	—	28	58	13	40						
Belg. Congo.............						2	—	2			
Bulgarije — Palestina.....									3	—	1
2. **Augustijnen** O.E.S.A.	N.P.	99	53	17	54						
Ordo Eremitarum. S. A...						—	—	—			
La Paz. (Bolivia)........									4	—	3
3. **Carmelieten** O. Carm......	N.P.	165	109	21	67						
Ordo Carm. Ant. Observ..											
Malang................						17	—	4			
Rio de Janeiro. Paracatù..									33	35	10
4. **Capucijnen** O.M. Cap.	N.P.	271	83	18	173						
Ndl. Borneo en *Padang*...						52	—	26			
Polen en Estland (Hereenigingswerk...............									3	—	
Belgische Prov. Oubangi..					1	—	—	1			
5. **Conventueelen**...........	N.P.	—	—	—	—						
Denemarken — China.						3	—	—			
									—	—	—
6. **Dominicanen** O.P.	N.P.	296	71	16	78						
Curacao — Oranje Vrijst. — *Bornholm* (Denemarken) — Trinidad						50	—	—			
Porto-Rico..............									22	—	—
Provincie v. Lyon : Tonkin		2	—	—	1	2	—	—			
Cuba....................									—	—	1
Prov. v. Parijs : Zweden....		1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Belgische Provincie : Congo		2	—	—	—	2	—	—	—	—	—
7. **Franciscanen** O.F.M.......	N.P.	646	237	61	294						
Luanfu — Batavia — Sind en Baluchistan — Noorwegen — Palestina........						61	—	7			
Divinopolis c.a. (Brazilië)..									71	9	10
Belgische Provincie.......						—	—	—	—	—	—
Palestina — Ichang.......		10	—	—	1	5	—	1			
Chili....................									5	—	—

Instituten en missies N.P. = Nederlandsche Provincie † = Uitsluitend missie-instituut *cursief* = Missie aan een Nederlandsch Instituut toevertrouwd		Totaal aantal Nederlandsche leden				Missionarissen					
						Propaganda gebieden			Andere gebieden		
		Paters	Fraters	Novicen	Broeders	Paters	Fraters	Broeders	Paters	Fraters	Broeders
†8. **Gez. v. h. Godd. Woord** S.V.D.	N.P.	54	66	39	87						
Flores — China — Japan —		71				66					
Australisch Nw. Guinea —							—	16			
Nrd. Amerika — Brazilië en Argentinië									5	—	—
9. **Jesuieten** S.J.	N.P.	338	192	63	117						
Batavia — Tananarive — Zambesi						87	57	20			
Rotsgebergte.									—	—	1
Behoorende tot andere Provincies : Tananarive — Brazilië — Alaska — Bengalen — China		7	—	—	3	7	—	3			
10. **Kruisheeren** O.S. Cr.	—	137	69	10	75						
Bandoeng — *Bondo*						32	—	7			
Minnesota — *Brazilië*									19	—	6
11. **Lazaristen** C.M.	N.P.	109	59	14	20						
Yungpingfu — *Soerabaya*. .						45	—	—			
Brazilië (*Fortalezza* en *Belem*)									13	—	2
In verband met andere Provincies : China en Palestina		50	—	—	3	28	—	2			
Zd. en Midden Amerika en N. Afrika									18		1
12. **Maristen** S. M.	—	8	25	6	7						
Noorwegen en Zd. Salomon Eil.						5	—	1			
13. **Miss. van Mill-Hill.** *S.S.J.*...	—	282	126	—	74						
Sarawak — Nw. Zeeland Kashmir — Boven Nijl — Basankusu — Buea — Nrd. Borneo — Nellore — Kisumu						181	—	26			
Philippijnen									24	—	—
†13. **Miss. v. Afrika van Cadier en Keer**	N.P.	122	77	—	36						
Kumasi — *Beneden-Volta* — Goudkust — Togo — Ivoorkust — Nigeria — Egypte						78	—	11			
Nrd. Amerika — Samos ..									1	—	1
14. **Miss. der H. Familie** M.S.F.	—	78	72	24	59						
Nederl. Borneo en Midden-Java						20	—	8			
Brazilië									5	—	—

Instituten en missies N.P. = Nederlandsche Provincie † = Uitsluitend missie-instituut *cursief* = Missie aan een Nederlandsch Instituut toevertrouwd		Totaal aantal Nederlandsche leden				Missionarissen					
						Propaganda gebieden			Andere gebieden		
		Paters	Fraters	Novicen	Broeders	Paters	Fraters	Broeders	Paters	Fraters	Broeders
16. **Miss. v. h. H. Hart** M.S.C.	N.P.	255	100	37	163						
Ned. Nw. Guinea — *Celebes* *Batavia* en *Poerwokerto* . . .						79	—	29			
Surigao en *Brazilië*									68	—	32
Onderhoorig aan andere Provincies: Rabaul—Coquilhatville — Papoeasie — Gilbertseilanden en Australië .		8			12	8	—	12			
17. **Montfortanen** S.M.M.	N.P.	167	79	15	69						
Shiré — *Nw. Antwerpen* (Congo) — Denemarken — *IJsland*						39	—	8			
Haïti — Columbia — Vancouver — *Port. O. Afrika* . .									35	—	4
18. **Norbertijnen** O. Praem. Abdij van Berne	—	62	21	11	21						
Jubbulpore						12	—	3			
West de Pere.		17	—	—	1						
Onderhoorig aan Belgische Abdijen :		12	—	—	4						
Denemarken en Buta.						9	—	3			
Brazilië									3	—	1
19. **Oblaten v. d. H. Franc. v. Sales** O.S.F.S.	—	8	—	—	2						
Zd. Afrika.						2	—	2			
(Gedeeltelijk behooren deze tot de Duitsche, gedeeltelijk tot de Fransche Prov.) . . .						3	—	2			
20. **Oblaten van Maria Onbevl. Ontv.** O.M.I.	N.P.	15	12	4	8						
Zd. Afrika.						3	—	2			
21. **Passionisten** C.P.	N.P.	41	34	14	28						
Nicopolis (Bulgarije) — Rumenië en Britsch-Indië . . .						11	—	4			
Behoorende tot een andere Provincie: China (Yuanling)		1				1	—	—	1	—	—
†22. **Paters v. d. H. Geest** C.S. Sp.	N.P.	59	85	24	89						
Bagamoyo — Zanzibar — Kilima-Njaro — Nrd. Katanga — Loango — Cubango — Kameroun — Senegambie — Conakry.						29	—	26			
Haïti — Canada.									1	—	3
v. d. Belgische Prov.		3	—	—	13	2		13	1	—	—
v. d. Fransche Prov.		7	—	—	6	1		6			

Instituten en missies N.P. = Nederlandsche Provincie † = Uitsluitend missie-instituut *cursief* = Missie aan een Nederlandsch Instituut toevertrouwd	Totaal aantal Nederlandsche leden					Missionarissen					
						Propaganda gebieden			Andere gebieden		
		Paters	Fraters	Novicen	Broeders	Paters	Fraters	Broeders	Paters	Fraters	Broeders
23. **Paters der H.H. Harten** C.Ss.C.	N.P.	102	61	14	41						
Banka en Billiton						11	—	2			
Brazilië									29	—	3
Afhankelijk van andere provincies		25	—	—	6						
Sandwich-Eil. — Cook-Eil.						11		1			
Nrd. Amerika, Chili Peru									13		2
24. **Priesters v. h. H. Hart** S.C.J.	N.P.	192	149	34	142						
Benkoelen — Finland — Zweden — Stanley Falls						49	—	23			
Brazilië									25	—	
Duitsche Prov.: Garriep					1	—	—	1			
25. **Redemptoristen**	N.P.	142	76	12	100						
Suriname						32	—	20			
Brazilië									37	3	32
Belgische Prov.: Matadi					1			1			
26. **Saeculiere Priesters** [1]	—	—	—	—	—		—	—			
Noorwegen — Zweden — Denemarken — Finland — Faroër — Jeruzalem — Trinidad — Guadeloupe — Martinique — Garriep — Natal (Afr.) — Hakodate — Brazilië — Paotingfu						33					
†27. **Scheutisten** C.I.C.M.	—	77	21	9	68						
Jeholl — Siwantze — Soeiyuan — Ningsia — Tatung — Leopoldstad — Kasai — Boma — Nw. Antwerpen — Montana						45	—	46			
Philippijnen									4		
†28. **Witte Paters** W.P.	—	144	48	25	136						
In verschillende Afrikaansche missiegebieden						114	—	75	30	—	61

[1]) Van het belangrijk aantal seculiere Nederlandsche priesters, dat in het buitenland in de zielzorg werkzaam is, konden wij geen voldoende gegevens verzamelen. Daar zij daarenboven ook moeielijk onder het begrip missionarissen zijn samen te vatten, meenen wij deze ook niet te moeten opnemen.

B. **Nederlandsche Missionarissen behoorende tot buitenlandsche instituten.**

Instituten en missies N.P. = Nederlandsche Provincie † = Uitsluitend missie-instituut *cursief* = Missie aan een Nederlandsch Instituut toevertrouwd	Totaal aantal Nederlandsche leden					Missionarissen					
						Propaganda gebieden			Andere gebieden		
		Paters	Fraters	Novicen	Broeders	Paters	Fraters	Broeders	Paters	Fraters	Broeders
29. **Benedictijnen.**											
a) Abdij Afflighem.		2				2	—	—			
Noord Transvaal.											
b) Abdij Lophem.					2		—				
Katanga								2			
c) Trinidad		11	8	3	2	11	9	4			
†30. **Societeit der Vreemde Missien van Parijs**											
Malakka — Pondicherry ..		2				2					
31. **Salesianen** S.S.	—	6	64	11	5						
Luapula — Miyasaki — Rajaburi — Shui-chow — Magellano — Shillong — Krishnagar — Shanghai — Hongkong — Caïro.						1	16	1			
Zuid-Amerika.									—	10	—
32. **Trappisten :**											
Jeruzalem		2			3	2	—	3		—	

§ 2. Leeken-Congregaties

Gerangschikt naar de alphabetische orde van hun algemeen of provinciaal moederhuis.

I. Zusters.

A. **Nederlandsche Missionaressen behoorende tot Nederlandsche Instituten.**

Instituten	Nederlandsche			
	Leden		Missionarissen	
	Geprofesten	Novicen	Propaganda gebieden	Elders
1. **Aarle-Rixtel.** Zrs. v. h. Kostbaar Bloed	27	18		
Belg. Congo — Oost- en Zuid-Afrika			10	
2. **Aerdenhout.** Franciscanessen v. Salzkotten (Dochters der H.H. Harten). .	483	29		
Padang.			8	
3. **Amersfoort.** Zrs. van O. L. V. .	929	121		
Malang			36	
4. **Amersfoort.** Franciscanessen Zrs. v. d. H. Joseph	357	16		
Padang			10	

Instituten	Nederlandsche Leden Geprofesten	Nederlandsche Leden Novicen	Nederlandsche Missionarissen Propaganda gebieden	Nederlandsche Missionarissen Elders
5. **Amsterdam.** Arme Zrs. v. h. Godd. Kind (Voorzienigheid)	—	—		
Banka.			19	
†6. **Amsterdam.** Franciscanessen Missionarissen van Maria	—	—		
Ned.-Belg. Prov.: Batavia			6	
AndereProvincies: Kirin, Chefoo, Tanyuanfu — Chengtu, Sapporo, Centr. Katanga, Nw. Antwerpen, Stanley Falls, Marianhill				21
†7. **Asten.** Missiezrs. Franciscanessen v. d. H. Antonius	70	17		
Noorwegen — Basankusu en Ned. Borneo . .			28	
8. **Bennebroek.** Franciscanessen van St. Lucia	657	37		
Padang			25	
9. **Bergen.** (N.H.) Ursulinen v. h. Bisdom Haarlem	269	94		
Boven-Nijl en Kisumu			25	
10. **Bergen-op-Zoom.** Franciscanessen v. h. St. Cath. Gest.	150	11		
Batavia			7	
11. **Boxmeer.** Zrs. der Christelijke Scholen	263	15		
Malang			13	
†12. **Boxtel-Esch.** Witte Zrs. v. Kard. Lavigerie	206	41		
Verschillende Afrikaansche Missiegebieden .			96	84
13. **Breda.** Franciscanessen v. h. St. Elisabethgesticht	216	60		
Padang			15	
14. **Breda.** Franciscanessen Gasthuiszusters	501	31		
Curaçao			78	
†15. **Bussum.** St. Franc Xav. Zusters . .	53	13		
Noorwegen. . . .			62	
†16. **Cadier en Keer.** Zrs. van O. L. V. der Apostelen	43	5		
In verschillende Afrikaansche Missiegebieden .			21	
17. **Denekamp.** Franciscanessen van den H. Georgius	120	25		
Benkoelen			9	
18. **Dongen.** Franciscanessen	386	10		
Padang			24	
19. **Etten.** Franciscanessen	593	28		
Nederl. Borneo			24	
†20. **Halfweg.** Ursulinen van Weltevreden	140	18	140	
21. **Heerlen.** Franciscanessen Kl. Zrs. v. d. H. Joseph	1461	82		
Luanfu			26	

Instituten	Nederlandsche Leden Geprofesten	Nederlandsche Leden Novicen	Nederlandsche Missionarissen Propaganda gebieden	Nederlandsche Missionarissen Elders
22. **'s-Hertogenbosch.** Dochters v. Maria en Joseph. .	668	46		
Jeholl			20	
23. **'s-Hertogenbosch.** Zrs. v. h. H. Gezelschap J.M.J.	2160	89		
Celebes — Poerwokerto — Nellore			175	
24. **Heythuizen.** Franciscanessen. . . .	1143	44		
Batavia			218	
25. **Koningsbosch-Echt.** Dochters v. h. Kostbaar Bloed	127	12		
Poerwokerto . . .			2	
26. **Maastricht.** Zrs. v. h. Arme Kind Jesus (Simpelveld)	280	22		
Malang			9	
27. **Maastricht.** Liefdezusters v. H. Car. Borromeus	1608	112		
Batavia — Bandoeng—Benkoelen—Noorwegen			129	
28. **Moerdijk.** Zrs. v. h. H. Hart . . .	292	21		
Benkoelen en Finland.			33	
29. **Neerbosch.** Dominicanessen v. d. H. Familie. . . .	319	29		
Poerwokerto en Bandoeng			15	
30. **Nuth.** Dochters v. Liefde (Vincentianen)	108	—		
			13	
31. **Oirschot.** Franciscanessen	640	50		
Brazilië				16
32. **Oosterhout.** Norbertinessen . . .	—	—	—	9
33. **Oudenbosch.** Zrs. Franciscanessen van —.	467	39		
Suriname			17	
34. **Roosendaal.** N.Br. Zrs. Franciscanessen v. d. Onbevl. Ontv. . . .	1059	36		
Curaçao en Suriname			144	
35. **Roosendaal.** Zrs. Franciscanessen Huize Charitas.	281	23		
Padang			13	
†36. **Roosendaal.** Franciscanessen van Mill-Hill	35	1		
Sarawak — Nrd. Borneo — Kisumu			8	
37. **Schin-op-Geulle.** Franciscanessen v. h. St. Josephinstituut . .	98	7		
Brazilië			7	
38. **Schijndel.** Zrs. v. Liefde	779	196 [1]		
Curaçao en Padang			61	
39. **Steyl.** Zrs. der Godd. Voorz. (St. Josephskl.)	220	19		
Bandoeng.			7	
Brazilië.				1
40. **Tegelen.** Zrs. v. O. L. V. (Mulhausen) St. Ant. Kl.	89	18		
Bandoeng.			5	

[1]) De tijdelijk geprofesten zijn onder de novicen medegeteld.

Instituten	Nederlandsche Leden Geprofesten	Nederlandsche Leden Novicen	Nederlandsche Missionarissen Propaganda gebieden	Nederlandsche Missionarissen Elders
41. **Tilburg.** Dochters van O. L. V. v. h. H. Hart . . .	232	18		
Nw. Guinea — Poerwokerto en Rabaul			63	
42. **Tilburg.** Zrs. v. Liefde van O. L. V. Moeder van Barmhartigheid	3691	121		
Suriname en Padang.			118	
43. **Uden-Baexem.** Dienaressen v. d. H. Geest. . .	132	28		
Kl. Soenda — Soerabaya — Eng.Nw.Guinea			55	
44. **Veghel.** Franciscanessen van —.	850	37		
Ned. Borneo . .			77	
Philippijnen . .				14
45. **Voorschoten.** Dominicanessen v. d. H. Cath. v. Senen.	801	46		
Curaçao			46	
46. **Vught.** Ursulinen der Rom. Unie	1000	54		
Batavia — Bandoeng — Zd. Afrika — Siam			270	
47. **Zoeterwoude.** Zrs. v. d. Goeden Herder N.P. . .	—	—		
Batavia			11	
Andere Prov.: Suez - Nanking	—	—	—	2

B. **Nederlandsche Missionaressen behoorende tot buitenlandsche instituten :**

Instituten	Geprofesten	Novicen	Propaganda gebieden	Elders
48. **Berlaer** (België). Zrs. vh. H. Hart van Maria.	2			
Buta			2	
49. **Bordeaux.** Zrs. der H. Familie.	5			
Colombo, Kimberley Natal, Transvaal.	—		5	
50. **Chambery.** Zrs. v. den H. Joseph	8			
Denemarken, Noorwegen. . . .	—		8	
51. **Gent.** Zrs. van Liefde van J. en M.	4			
Galle — Boven Kasai	—		4	
52. **Helmet** (België). Zrs. van de H. Familie.	1			
Kivu.	—		1	
53. **Heverle** (België). Kan. van den H. Augustinus.	2			
Suiyen — Leopoldstad.			2	
54. **Innsbruck.** Zrs. der Eeuwigd. Aanbidding.	1			
Denemarken . .			1	
55. **Luik** (Overpelt). Ursulinen.	2			
Bondo.			2	
56. **Mill-Hill.** Francisc. v. S. Marys Abbey.	3			
Boven-Nijl. . . .			3	
57. **New Castle** (Zd. Afr.). Dominicanessen.	5			
Transvaal.			5	
58. **Parijs.** Zrs. v. d. H. Geest.	2			
Yaounde			2	

Instituten	Nederlandsche Leden: Geprofesten	Nederlandsche Leden: Novicen	Nederlandsche Missionarissen: Propaganda gebieden	Nederlandsche Missionarissen: Elders
59. **Parijs.** ND. de Sion.	2			
Constantinopel	—		2	
60. **Thildonck.** Ursulinen.	1			
Ranchi	—		1	
61. **Turnhout.** Kan. v. h. H. Graf....	2			
Bg. Congo....	—		2	
62. **Val Notre Dame** (België). Zrs. d. Assumtie.	1			
Denemarken...	—		1	

II. Broeders.

Instituten	Nederlandsche Leden: Geprofesten	Nederlandsche Leden: Novicen	Nederlandsche Missionarissen: Propaganda gebieden	Nederlandsche Missionarissen: Elders
1. **Dongen.** Brs. v. O. L. V. van Lourdes, Nederl. Prov. ...	367	75		
Batavia — Bangka.......			25	
2. **Eindhoven.** Brs. van Liefde van Gent, Nederl. Prov.	160	24		
Poerwokerto ..			21	
v. d. Belg. Prov. Transvaal en Congo			7	
3. **Huybergen.** Brs. v. St. Marie,	220	17		
Nederl. Borneo			19	
4. **Maastricht.** Brs. Onbevl. Ontv.	710	37		
Batavia			50	
5. **Oudenbosch.** Brs. v. d. H. Aloysius	307	16		
Batavia en Soerabaya			59	
6. **Tilburg.** Fraters v. O. L. V. Moeder v. Barmh.	822	53		
Curaçao — Suriname — Padang — Celebes			141	
7. **Utrecht.** Fraters v. O. L. V. v. h. H. Hart	245	18		
Malang			21	
8. **Voorhout.** Brs. v. O. L. V. v. Zeven Smarten ..	145	43		
Yungpingfu ...			6	
9. **Baarle-Nassau.** Broeders der Chr. Scholen ..	—	—		
Egypte, Palestina en Leopoldstad.			8	

Samenvatting

Groei van het aantal Nederlandsche Missionarissen van 1927—1935.

	1927 : 1 Jan.		1930 : 1 Jan.		1935 : 1 Jan.	
	Propaganda	Elders	Propaganda	Elders	Propaganda	Elders
Priesters. . . .	800	350	938	398	1256	473
Scholastieken	30		42		82	57
Conversen . . .	300	75	311	97	424	134
Broeders.	193	1	251	1	357	—
Zusters	1310	100	1554	142	2239	147
Totaal.	2633	526	3096	638	4358	811
	3159		3734		5169	
d.i. 1 Praktiseerend missionaris	per 736 katholieken		per 764 katholieken		per 600 katholieken	

Verhouding van het aantal Nederlandsche Missionarissen in de Propagandagebieden tot het totaal dier Missionarissen.

	Totaal der Propaganda Missionarissen per 1 Juli		Nederlands aandeel in percenten	
	1927	1933	1927	1935
Priesters	8.655	10.666	9	11
Scholastieken . . . . . / Conversen . . . . / Broeders	3.845	4.972	14	19
Zusters.	16.700	20.360	8	10
Totaal	29.200	35.998	9	11

DE NIEUWE NEDERZETTING DER CISTERCIENSERS PHUOC SON OP MALAKKA

> „Zorgt, dat die strengere vorm van contemplatief leven in de missiegebieden worde ingevoerd door het stichten van contemplatieve kloosters: ofwel verder worde uitgebreid ; want het is wonderbaar hoeveel genaden deze van de wereld afgezonderde kloosterlingen over U en Uwe werkzaamheden van de hemel verkrijgen".
>
> Pius XI in de encycliek : „Rerum Ecclesiae".

De Paus wijst door deze woorden met nadruk op het groot belang van de beschouwende orden voor het missiewerk. Zij trekken door haar leven van gebed en offer de genade af over het werk der geloofsverkondigers en haar verstorven leven is voor de heidenen en pasbekeerde christenen een aanschouwelijk voorbeeld van christelijke volmaaktheid.

Tot nu toe kennen we in de landen van overzee slechts enkele stichtingen van dien aard ; over het algemeen zien de oude Orden er tegen op, hetzij omdat zij niet over de geschikte krachten beschikken, hetzij omdat de regel niet intact kan blijven, en zich aan de omstandigheden van het land zal moeten aanpassen, en tenslotte omdat het kapitaal ontbreekt. Zoo is ook het klooster van Phuoc Son in Annam niet vanuit Europa gesticht, maar te danken aan het initiatief van Joseph Denis, priestermissionaris van het Seminarie der Vreemde Missiën van Parijs, die in 1933 in geur van heiligheid is overleden. Acht jaar lang klopte hij aan bij de verschillende Trappistenkloosters met het verzoek om enkele monniken naar Annam te zenden om een kloostergemeente te stichten ; deze pogingen hadden geen resultaat en daarom begon hij zelf in 1918 met nog een medemissionaris en enkele Indo-Chineesche jongens. De apostolische vicaris, Mgr. Allys zag, dat zij voet bij stuk hielden en volgens hun regel leefden, voor zoover de primitieve omstandigheden dit toelieten en zoo volgde na twee jaar, in Maart 1920 zijn officiëele goedkeuring. Langzamerhand is het nederig begin van Phuoc Son omgezet in een werkelijk klooster en ook de kloostergemeenschap ontwikkelde zich, zoodat zij thans meer dan honderd leden telt, die den regel van Benedictus zonder verzachtingen volgen en wat kleeding en voeding betreft even arm leven als de arme boeren van Annam. Tegenwoordig is het klooster van

O. L. Vrouw van Annam opgenomen in de Orde van Citeaux, terwijl het zijn eigen constitutie's behoudt. Deze opname heeft Rome erkend, zoodat de kloostergemeenschap nu gevestigd is op den grondslag van het algemeen kerkelijk recht en de gelegenheid openstaat tot verdere uitbreiding. Welnu deze gelegenheid is al spoedig gekomen, want in Augustus van het vorige jaar bood Mgr. Devals, apostolische vicaris van Malakka, aan het klooster van Phuoc Son een terrein aan in het binnenland, teneinde in zijn vicariaat een Cisterciënserklooster te krijgen. Dit terrein is buitengewoon geschikt, ook voor Europeanen, omdat het hoog gelegen is en een steeds gelijk klimaat met zeer gematigde temperatuur heeft.

Phuoc Son heeft dit aanbod aanvaard en een Nederlander, fr. M. Willibrord, is met de stichting belast. Men staat echter voor de volgende moeilijkheden. Vooreerst is er in de jonge congregatie een sterk tekort aan leeraren, die voldoende onderlegd zijn om de jonge monniken tot het priesterschap op te leiden. Voelen geen priesters in Nederland zich geroepen om dit tekort aan te vullen ?

Vervolgens : er is geen cent kapitaal. Immers de regel schrijft voor, dat de kloosterlingen moeten leven als de armen, van den eenen dag in den anderen. Is er op het einde van het jaar een batig saldo, dan moet dit aan den apost. vicaris worden afgedragen ten behoeve der catechumenen. Toch is er natuurlijk kapitaal noodig voor een stichting in de wildernis, waar alles nog ontgonnen moet worden, en waarheen het transport zeer kostbaar is.

Het is niet de bedoeling hier een bedelcampagne te openen, maar toch kan het zijn nut hebben deze feiten onder de oogen van katholiek Nederland te brengen. Immers fr. M. Willibrord mag toch wel rekenen op steun van zijn landgenooten voor een belangrijk werk als de stichting van contemplatieve kloosters in de missie is, waar onze H. Vader reeds sedert jaren op aandringt.

Voor nadere inlichtingen, vooral omtrent mogelijke roepingen, wende men zich tot fr. M. Willibrord Bishop's house Victoria Street 31 Singapore ; men gelieve echter aan dit adres niet te schrijven vóór begin September van het loopende jaar. Eventueele bijdragen voor den leider der nieuwe stichting kan men storten op gironummer 59863 ten name van Prof. Dr. Alph. Mulders te Hoeven N.B.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

SURINAME

Land en Volk. — Guyana *ligt* in het Noord-Oostelijk gedeelte van Zuid-Amerika. Ten Noorden wordt het bespoeld door den Atlantischen Oceaan, ten Zuiden grenst het door bijna ontoegankelijke bosschen, wildernissen, moerassen en het Toemak-Hoemak-gebergte aan Brazilië.

Met kwistige hand heeft de natuur Guyana gezegend. De grond is uitermate vruchtbaar, vooral het gedeelte, hetwelk zich langs de zeekust, tot acht à tien uren gaans naar het Zuiden uitstrekt, en levert de overvloedigste en kostbaarste houtsoorten en alle tropische gewassen. De bodem is rijk aan goud, edelgesteenten, ijzer en andere metalen. Het klimaat is zeer warm, maar niet ongezond, niet alleen voor de inboorlingen, die er dikwijls een hoogen ouderdom bereiken, maar ook, mits met de noodige voorzorgen, voor Europeanen.

Guyana vormt het eenige koloniale gebied in Zuid-Amerika. Het is verdeeld in drie koloniën : Engelsch-Guyana, het Westelijk gedeelte, met de hoofdstad Georgetown ; Fransch-Guyana, het Oostelijk gedeelte, met de hoofdstad Cayenne ; Nederlandsch-Guyana, het middengedeelte, door ons Nederlanders steeds Suriname geheeten, met de hoofdstad Paramaribo.

Wat de *oppervlakte* van Nederlandsch-Guyana, hetwelk ten Oosten door de rivier de Marowijne van Fransch-Guyana en ten Westen door den Corantijn van Engelsch-Gyana is gescheiden, betreft : deze is niet met juistheid bekend, omdat de Zuidgrens ervan nog niet vaststaat ; zij wordt intusschen geschat op ongeveer 174.000 K.M.², d.i. ruim viermaal zoo groot als Nederland [1]).

---

[1]) Staal, *Nederlandsch-Guyana. Een kort begrip van Suriname* z.j.

Suriname is een rijk en tevens een arm land. De bodem is rijk en vruchtbaar genoeg, maar de meeste ondernemingen zijn er tot dusver mislukt en Nederland moet jaarlijks groote sommen op de Surinaamsche begrooting bijpassen.

De *bevolking* van Suriname telt 155.000 zielen. Van deze zijn ongeveer 2500 Indianen, de oorspronkelijke bevolking, en 17000 Boschnegers [1]) ; de overigen [2]), ongeveer 136.000, zijn als volgt onderscheiden : 1700 Europeanen (voor de helft in Nederland geboren), 1900 Chineezen, 32000 Javanen, 36000 Britsch-Indiërs, 61000 inboorlingen (Creolen) [3]), 3500 anderen.

Interessant is het te constateeren, hoe deze bevolking over de stad — de eenige werkelijke stad is Paramaribo, gelegen aan de rivier de Suriname, op 10 K.M. afstand van haar monding — en het platteland, de z.g. districten, is verdeeld :

	Paramaribo	Districten
Europeanen	1300	400
Chineezen	1300	600
Javanen	800	31200
Br. Indiërs	4000	32000
Inboorlingen	39000	22000
Anderen	2200	1300
	48600	87500

Dat er betrekkelijk veel Europeanen in de stad wonen, spreekt van zelf : velen zijn ambtenaar of militair. De Chineezen drijven ook hier graag handel en het ligt voor de hand, dat zij grootendeels naar de stad zijn getrokken, toen hun arbeidscontract verstreken was. De verdeeling van Javanen en Britsch-Indiërs over stad en land

[1]) Zij zijn de afstammelingen van weggeloopen slaven, die in de bosschen waren gevlucht en daar dorpen hebben gesticht. — Goslings, *De Indianen en Boschnegers van Suriname.* XIII. Gids in het volkenkundig museum. Amsterdam.

[2]) Door aanvoer van slaven uit Afrika (17—19e eeuw), en, sinds de afschaffing der slavernij (1873), van contract-arbeiders uit China, Britsch-Indië en Java kreeg het land een mengelmoes van allerlei volken en rassen tot bewoners.

[3]) Ofschoon men, wetenschappelijk genomen, alleen de in Suriname geboren kinderen van Europeesche ouders als Creolen zou moeten aanmerken, noemt men daar echter Creolen allen, die er geboren zijn en van ouder tot ouder gewoond hebben en dat onverschillig of men daarbij feitelijk met mulatten, mestiezen of kleurlingen in nog verderen graad van bloedvermenging te maken heeft ; al die kleurlingen vat men er ook wel onder den naam van Surinamers samen.

kan men ook als vrij normaal beschouwen ; de laatstgenoemden zijn van nature pienter en buitengewoon spaarzaam, hebben geprofiteerd van het Surinaamsche onderwijs en voelen zich, behalve tot den landbouw, ook tot den handel aangetrokken. Eindelijk, de inboorlingen, Creolen, beschouwen zich als de hoofdbewoners, als de Surinamers bij uitnemendheid ; goedig, beleefd zijn ze in den regel wel, luidruchtig ook, daarbij gauw met oordeelen en vooral met vooroordeelen gereed ; velen ontbreekt het aan het noodige volhardingsvermogen.

Bij dit mengelmoes van allerlei volken en rassen hoort men verschillende talen spreken : Nederlandsch, Duitsch, Fransch, Portugeesch, Engelsch, Indianentalen van de Arowakische en Karibische groep, Syrisch, Chineesch, Indisch en Javaansch.

Als voertaal bezigt men er het Neger-Engelsch (een mengsel van Afrikaansche talen, Nederlandsch, Engelsch en Portugeesch), dat echter langzaam aan door het Nederlandsch verdrongen wordt.

Ook op *godsdienstig* gebied vertoont Suriname een bonte schakeering. In Paramaribo wonen 17500 katholieken, in de districten 11000. Eenigszins talrijker dan de katholieken zijn weliswaar de Hernhutters, maar deze bezitten minder scholen en inrichtingen van maatschappelijken aard dan de katholieken. Alle protestantsche sekten tezamen (met inbegrip van de Hernhutters) tellen er 45000 leden. Dan zijn er nog 30000 Mohammedanen, 24000 Hindoe's, 800 Israëlieten (gesplitst in de Portugeesche en Nederlandsche gemeente), 600 aanhangers van Confucius, terwijl onder de Boschnegers het fetisisme verspreid is.

Missiegeschiedenis. — In de *missiegeschiedenis* [1]) van Suriname kan men drie perioden onderscheiden : vooreerst van de komst der eerste missionarissen tot aan de oprichting eener apostolische prefectuur (1683—1825) ; vervolgens van de oprichting der apostolische prefectuur tot aan de overname der missie door de Redemptoristen (1825—1865) ; eindelijk vanaf de overname der missie door de Redemptoristen tot nu.

Ofschoon Suriname reeds in 1499 door Alonzo de Ojeda, tocht-

[1]) Wulfingh, *Beknopte Geschiedenis der katholieke missie in Suriname*. Gulpen, 1884. — Scheepers, *De Katholieke missie in Suriname*. Kath. Nederland, I, blz. 191—214. — Abbenhuis, *Het apostolisch Vicariaat van Suriname*. Een historische schets. Kolon. Missietijdschrift 1933—1934.

genoot van Americus Vespucius, ontdekt werd, verliepen er toch 184 jaren, alvorens de eerste katholieke missionarissen er voet aan wal zetten. Als redenen hiervoor kan men aanhalen: het gemis eener vaste bevolking, omdat eerst in 1640 een geregelde nederzetting der Franschen zich aldaar vestigde; het gebrek aan priesters, in Holland, tijdens de Hervorming; het streng verbod der Calvinistische Staten van Zeeland, waardoor tot 1785 alle openbare uitoefening van den katholieken godsdienst onmogelijk werd gemaakt. Ondanks dat verbod slaagden er twee Franciscanen in, nl. Fredericus van der Hofstadt en Thomas Fuller, zich onder Gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck te Paramaribo te vestigen (1683); twee jaar later voegden zich p. Croll en een leekebroeder, Johannes Graefdorp, bij hen. Alles wat we van hun arbeid weten, is dat zij in een bootje stroomop- en afwaarts voeren, om de katholieken op de suikerplantages te helpen en zoo mogelijk ook onder de Indianen te werken. In 1686 waren echter deze moedige missionarissen al overleden [1]. Na hun dood bleef Suriname meer dan een eeuw zonder priester.

Toen op het einde van 1785 de uitoefening van den katholieken eeredienst was toegestaan, zij het dan ook onder hatelijke beperkingen, kwamen met kortere of langere tusschenpoozen een elftal wereldgeestelijken zich in Suriname vestigen, onder wie ook de eigenlijke grondleggers van de Surinaamsche missie, de E.E.H.H. Wennekers en van der Horst, zoodat gedurende heel deze eerste periode tezamen 14 priesters in de Surinaamsche missie werkzaam waren. Deze eerste periode was een ware lijdensgeschiedenis voor de missie. De missionarissen hadden te lijden van ziekten en uitputting, die hen ofwel vroegtijdig ten grave sleepten ofwel dwongen de kolonie te verlaten.

Vormde de eerste periode der Surinaamsche missie een lijdensgeschiedenis, de tweede was een tijdperk van troostenden vooruitgang. Zestien wereldpriesters bearbeidden in deze periode het uitgestrekte missieveld. De eerste van hen was Martinus van der Weyden, in 1825 door de Propaganda tot apostolisch prefect van

---

[1] Meersman, *Die ersten Glaubensboten in der niederländischen Kolonie Guyana.* Z.M. 17 (1927), 245 flgd. —Lampen, *Les premiers missionnaires en Guyane Néerlandaise.* La France Franciscaine 17 (1934) 475 ss.

Suriname benoemd ; de voornaamsten waren Mgr. Grooff en Mgr. Schepers.

Toen in Suriname een apostolische prefectuur werd opgericht (1825), bedroeg er het aantal katholieken ongeveer 3000 ; het waren hoofdzakelijk blanken en vrije kleurlingen. De toestand der slaven was in ieder opzicht ellendig ; voor den missiearbeid onder hen in de plantages werd eerst in 1832 toestemming verleend. Het gouvernement schonk volle vrijheid aan de Israëlieten, bevoordeelde op alle wijzen de Hernhutters, maar legde den katholieken voortdurend hinderpalen in den weg. Nochtans verloor Mgr. Grooff, met de zijnen, den moed niet. In 1843 [1]) volgde Mgr. Schepers hem als apost. prefect op. In 1852 werd Suriname tot apost. vicariaat verheven. Twee jaar later werd de eerste jongensschool opgericht — de grondslag van het katholieke onderwijs in Suriname — en in 1856 kwamen de eerste Soeurs van Roosendaal naar Suriname voor de pas opgerichte meisjesschool. Enkele jaren daarna verrezen nieuwe scholen en werden twee weeshuizen geopend.

De uitbreiding der missie — bij den dood van Mgr. Schepers in 1863 telde zij 12000 katholieken — maakte het gewenscht, om geregeld een voldoend aantal missionarissen te waarborgen, haar aan een Orde of Congregatie toe te vertrouwen. De beraadslagingen liepen hierop uit, dat de Propaganda in 1865 de Surinaamsche missie aan de Nederlandsche Redemptoristen opdroeg [2]).

Nu een geregelde aanvoer van missionarissen verzekerd was, kon de missie zich krachtiger gaan ontwikkelen. Naast het plantagebezoek begon men in 1867 ook de Indianen- en Boschnegerkampen te bezoeken. Voortdurend trokken de Indianen, als echte nomaden, van de eene plaats naar de andere, zoodat zij in hun uitgestrekte bosschen dikwijls moeilijk te vinden waren. Hun taal, die der Karaïben, Arowakken en Warau's, was geheel verschillend, zoodat zij elkaar niet eens verstonden ; daar bij waren zij van nature vadsig, wellustig en afgodisch gezind. De Boschnegers deden voor de Indianen in wreedheid en woestheid niet onder, terwijl hun bijgeloof alle verbeelding te boven ging. Een der beide eerste mis-

---

[1]) Mgr. Grooff werd in 1843 tot Apost. Vic. van Oost-Indië benoemd ; in 1846 hieruit verbannen, keerde hij in 1847 als visitator apostolicus naar Suriname terug, waar hij in 1852 stierf.

[2]) Kleyntjens, *De Redemptoristen naar Suriname*, 1865. Bijdragen Bisd. Haarlem, 49 (1932) 318.

sionarissen, die met de evangelisatie der Indianen en Boschnegers werd belast, was de Eerb. Petrus Donders, die echter vooral bekend is als de ,,apostolus leprosorum Surinamensium", omdat hij dertig jaar van de 44, welke hij in Suriname doorbracht, onder de melaatschen verbleef [1]).

De uitbreiding der missie is in latere jaren gestadig voortgegaan: nieuwe staties werden opgericht, kerken en kapellen gebouwd, scholen geopend. Voor de zieken- en weezenverpleging kwamen in 1894 Zusters van Tilburg naar Suriname, terwijl in 1902 Fraters van Tilburg zich belastten met het onderwijs der mannelijke jeugd en de zorg voor het jongensweeshuis. Een bijzondere vermelding verdient de Gerardus-Majella-stichting voor de melaatschen, in 1895 door Mgr. Wulfingh geopend en aan de Zusters van Tilburg toevertrouwd. In 1925 kwamen er nog Soeurs van Oudenbosch voor het onderwijs bij.

Tegenwoordige Toestand. — Nederlandsch-Guyana omvat het apost. vicariaat Suriname. Het *missiepersoneel* bestaat uit den Vicarius Apostolicus, tegenwoordig Z.H. Exc. Mgr. Th. van Roosmalen, en 33 priesters, allen Redemptoristen, en 31 leekebroeders van dezelfde Congregatie. Verder zijn er werkzaam: 27 Fraters van Tilburg, 62 Zusters van Liefde van Tilburg, 84 Soeurs Penitenten Recollectinen van Roosendaal, 17 Soeurs Recollectinen Penitenten van Oudenbosch; de in 1933 opgerichte inlandsche Congregatie der Dochters van Maria Onbevlekt Ontvangen telt 9 geprofesten en 1 novice.

De *katholieke bevolking* bedraagt ongeveer 28500 zielen; van deze zijn er 17500 woonachtig in de stad Paramaribo, die 5 parochies telt, en 11000 in de 7 verschillende missie-districten. Van de Indianen zijn er 2400, van de Boschnegers 900 gedoopt. Ongeveer 2/3 van de katholieken vervullen hun plichten. In 1934 werden 1392 Doopsels toegediend, waarvan 135 aan volwassenen. Zes jongelui ontvangen hun eerste opleiding voor het H. Priesterschap.

[1]) Petrus Donders werd geb. te Tilburg 1809, priester gewijd te Oegstgeest in 1841 door Mgr. van Wijckerslooth, vertrok in 1842 als wereldgeestelijke naar Suriname, trad er in 1866 in de Congregatie van den Allerh. Verlosser, en overleed er in 1877. — Schäfer, *De Eerbiedw. Dienaar Gods, p. Petrus Donders*. Kath. Nederland, I, blz. 329 vlgd. — J. L. Jansen, *Apostelen der Melaatschen*. H. M. 1, blz. 101 vlgd. — *Een hemelsche Beschermer en Toonbeeld voor onze Nederlandsche missieactie*. H. M. 9, blz. 129 vlgd.

Het *katholiek onderwijs* verkeert in een bloeienden staat. Voor het onderwijs der mannelijke jeugd zorgen de reeds genoemde Fraters van Tilburg, voor dat der vrouwelijke de Soeurs van Roosendaal en Oudenbosch, terwijl twee cursussen de opleiding beoogen van toekomstige onderwijzers en onderwijzeressen. Voor de schoolvrije jeugd heeft de missie patronaten ingesteld.

Onder de *inrichtingen van maatschappelijken aard* noemen we vooreerst twee landbouw-kolonies, door de missie ingericht en door een priester bestuurd, nl. de landbouwkolonie Gyrjapur voor Britsch-Indiërs, welke 12 families telt, en de landbouwkolonie Meliapur voor Javanen, welke 165 personen sterk is. Een instituut van hooge maatschappelijke waarde is verder de industrie- en vlechtschool voor meisjes bij Paramaribo. Er bestaan verder een katholieke Volksbond voor de werknemers, een spaarvereeniging en een leesbibliotheek. Er verschijnen twee katholieke weekbladen : De Surinamer en De Katholieke Waarschuwer.

Aan *liefdadige instellingen* bezit Suriname een nieuw ziekenhuis in Paramaribo en een kleiner in Tamarin ; vooral verdient vermelding de St. Gerardus Majella-Stichting voor melaatschen, in 1895 geopend, door de Zusters van Liefde van Tilburg bediend.

Onder de *moeilijkheden*, waarmee de missie in Suriname te kampen heeft, noemen we vooreerst het verwarde mengelmoes van rassen en talen ; voor elke volksgroep moet de missie anders worden aangevat. Vervolgens brengt de uitgestrektheid van het gebied haar moeilijkheden mee : de afstanden zijn groot en de reizen moeilijk en kostbaar ; centra van bevolking zijn er behalve Paramaribo en Nickerei bijna geen. Om de reizen naar Boschnegers en Indianen te vereenvoudigen en te vergemakkelijken zijn ernstige besprekingen gevoerd omtrent de aanschaffing van een vliegtuig ; om financiëele redenen heeft echter de missie voorloopig van dit plan moeten afzien. Nog een factor eindelijk, die steeds een sterkeren aanwas der Katholieke Kerk tegenhield, is de mindere of meerdere achterstelling der katholieken en de bevoorrechting der protestantsche sekten, vooral der Hernhutters, door de burgerlijke overheid. Daaraan was het te wijten, dat de slavenbevolking bij haar vrijmaking voor een groot deel Hernhutter werd. En al is nu de bevoorrechting sterk verminderd, iedereen weet, hoe moeilijk het is een terrein te veroveren, dat eenmaal door anderen in bezit is genomen.

Hoeven N.-B. ALPH. MULDERS.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

NEDERLAND.

Bij het eerste lustrum van den missiologischen leerstoel. — Op den a.s. feestdag van de H. Theresia van Lisieux (3 Oct.) zal het vijf jaar geleden zijn. dat de eerste titularis van den missiologischen leerstoel aan de universiteit te Nijmegen zijn ambt aanvaardde met het uitspreken eener rede over ,,*Kerk en Missie in theologische en historische belichting*'' (Dekker & van de Vegt, Nijmegen—Utrecht, 1930), Sindsdien werden elken Maandag twee missiologische colleges gegeven, waarbij de professor vooral den systematischen opbouw der missiewetenschap beoogde, en die in de afgeloopen vijf jaren door meer dan vijftig studenten geregeld werden gevolgd. Met welk een toewijding en belangstelling zulks geschiedde, moge o.a. blijken uit het feit, dat een der studenten in 1933 een eervolle vermelding ontving voor het beantwoorden eener prijsvraag, uitgeschreven door den Senaat der R.K. Universiteit ; dat van een ander in een der volgende afleveringen van ons tijdschrift een artikel zal worden gepubliceerd, hetwelk eerst in een werkcollege werd behandeld ; dat de professor meerdere dankbare brieven van zijn oud-leerlingen uit de missies ontving, enz. Verschillende missioneerende Orden en Congregaties leveren dan ook ieder jaar een vast contingent voor deze missiologische colleges.

In het a.s. schooljaar, dat den eersten Maandag in October begint, zullen de volgende onderwerpen worden behandeld : *Missietheologie* (Maandag 2 uur) *De Missies in Azië* (Maandag 3 uur).

Radiomissiedag. — Met een veeltalig wereldprogram heeft de K.R.O. op 23 Juni l.l. het feit herdacht, dat gedurende twee jaren zijn Phohi-uitzendingen het contact onderhouden met Nederland in Oost en West, met alle Nederlanders in heel de wereld en in het bijzonder met de missionarissen.

Des morgens heeft Z. H. Exc. Mgr. A. F. Diepen, Bisschop van 's-Hertogenbosch in de St. Jan een Pontificale H. Mis opgedragen, waarna prof. dr. Alph. Mulders, naar aanleiding van de missieparabel in het Evangelie van dien Zondag, een predikatie hield over den missieplicht.

Des middags heeft o.a. past. Perquin het volgend schrijven voorgelezen van Z. Em. Kard. Fumasoni Biondi, Prefect van de H. Congregatie de Propaganda Fide : ,,Voor de tweede maal organiseert de katholieke Radio-

Omroep in Nederland heden een werelduitzending. Deze zorgvuldig en met veel overleg voorbereide uitzending is een mijlpaal na twee jaar van wekelijksche uitzendingen, welke zijn bestemd voor de talrijke Nederlandsche priesters en religieuzen, die over de verschillende missiegebieden zijn verspreid. Van ganscher harte neem ik deze, mij geboden gelegenheid te baat, om eenige woorden te richten tot mijn dierbare missionarissen.

Het land, dat het voorrecht geniet, aan de missie zooveel priesters te leveren, zooveel religieuzen, heeft zich verplicht geacht, het initiatief te nemen, een initiatief, dat het tot groote eer strekt, om de radio in dienst te stellen van de missionarissen. En nu, na afloop van een honderdtaluitzendingen, kan de Katholieke Radio-Omroep in Nederland zien, hoezeer de missionarissen uit ongeveer alle landen van de wereld zijn initiatief op prijs stellen. Hoe langer hoe meer maken de missionarissen, die vertrekken naar of andermaal naar verre gebieden tijgen, waar zij zich wijden zullen aan de verbreiding des geloofs, den wensch kenbaar, een ontvangtoestel te bezitten teneinde in hun eenzaamheid in verbinding te blijven met hun vaderland en ook met het overige deel van de wereld. Een gelukkige proefneming veroorlooft ons derhalve te zeggen, dat deze wekelijksche uitzendingen voor de missie van het hoogste belang zijn.

Uit de wereldruimte de moedertaal te hooren klinken, dit beteekent voor onze missionarissen het wedervinden van de dierbaarste en teederste herinneringen, aan ouders, welke zij hebben verlaten om hun schitterende roeping te gaan volgen — herinneringen ook, welke hun van verre helpen bij hun verheven apostolaat met gebed en vaak ook met materieele hulp.

En dan, is het niet van het hoogste nut en ten hoogste verdienstelijk, door middel van de radio de missionarissen op de hoogte te houden van zooveel belangrijke en interessante berichten, waaraan zij behoefte hebben, teneinde hun apostolaat tenvolle te kunnen vervullen ?

Moge God u zegenen, u allen, uw werk en hen allen, die u op eenigerlei wijze behulpzaam zijn. Laat ons vereenigd blijven in innig gebed voor onzen H. Vader, den Paus, die zoozeer belang stelt in de missies, en voor het zieleheil dergenen, die buiten de schoot van de Heilige Moederkerk leven.''

's Avonds werd een radiomissiewedstrijd gehouden voor den microfoon, waarnaar natuurlijk een ontelbare schare, die 's morgens het missiespeldje had gekocht, heeft geluisterd.

Medisch Hygiënische Cursus voor Missionarissen. — De medisch-hygiënische cursus voor missionarissen zal in 1935 worden gehouden van 9 Sept. tot 19 Oct. De vergadering van het Ned. medisch missie-comité met de oversten en procuratoren van de missioneerende Orden en Congregaties is vastgesteld op Donderdag 3 Oct. a.s. De inschrijving voor den cursus sluit onherroepelijk op 15 Augustus.

Domat te Dongen. — De regionale missietentoonstelling te Dongen is in alle opzichten geslaagd. De stands van de exposeerende Orden en Congregaties, alsmede de brokkenstand van het Groot Seminarie te Hoeven, trokken

veel belangstelling. Onder voorzitterschap van Mgr. J. van Oers, Vicaris-Generaal van het bisdom, werd bij die gelegenheid een Bredasche Diocesane Zelatricendag gehouden; ook had een schitterende Kindsheidsoptocht plaats.

Voortplanting des Geloofs. — Door een te Nijmegen opgericht Missie-Comité is een krachtige actie gevoerd om ook de hoogere en meer gegoede standen te bewegen het missiewerk te steunen door het lidmaatschap van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.

Die actie te Nijmegen is buitengewoon geslaagd. Niet minder dan 1200 nieuwe leden, grootendeels gerecruteerd uit de hoogere en meer bemiddelde standen, hebben zich als leden der Voortplanting opgegeven, en 't is volstrekt niet onwaarschijnlijk, dat de opzet van het Comité : het ledental tot minstens 10.000 op te voeren, schitterend zal slagen.

Dat voorbeeld van de Keizer Karel-stad moge ook elders navolging vinden.

De Zelatricen voerden een degelijk huisbezoek uit en propageerden ook het nieuwe Pausbusje, dat beter aan den smaak voldoet, niet naar de keuken of kantoor verhuist, maar een eereplaats in een deftige huiskamer waard is.

Missie-finale te Oldenzaal. — Den 25en Mei l.l. had de Oldenzaal de missie-finale plaats om den wisselbeker, waarbij Mgr. Dr. J. M. Buckx, van de Priesters van het H. Hart, den aftrap deed en een toespraak hield. Utrecht won verdiend met 3—1 en kwam zoodoende definitief in het bezit van den beker.

Noord-Limburgsche Missietentoonstelling. — Op 15, 16 en 17 Aug. zal in Noord-Limburg een missietentoonstelling worden gehouden. Als centrum is gekozen Horst. Tevens zal op een van genoemde dagen een optocht der H. Kindsheid plaats vinden.

De A.R.M.A. te Rotterdam, welke van 22 September tot 6 October wordt gehouden, stelde het volgende program vast:

22—28 September : Voorbereidingsweek ; deze week is bestemd voor lezingen, films, toneel, enz.

28 September tot en met 6 October : Tentoonstellingswerk.

28 September : Openstelling van de Harmonie ,,De Doele", waar de Tentoonstelling wordt gehouden.

29 September : Pontificale H. Mis, in de Dekanale Kerk (Houttuin), op te dragen door Z.H. Exc. Mgr. J. D. J. Aengenent. In alle Kerken een H. Mis voor de uitbreiding van het H. Geloof en predikaties door Missionarissen. 's Middags : Plechtige officieële opening van de ARMA, door Mgr. den Bisschop.

Dinsdag 1 October : Priestercongres. — Zondag 6 October : Sluiting.

Het ijverige voorbereidingscomité organiseerde reeds nu een krachtige en sympathieke propaganda voor de Pauselijke Missiegenootschappen en verspreidt daarom een keurig-gedrukte en geïllustreerde pakkende brochure : ,,God wil het."

Het Priestercongres van de Haarlemsche afdeeling van den P.M.B. wordt op 1 October gehouden. De vergadering om 11 uur wordt gehouden op het s.s. Indrapoera door de Rotterdamsche Lloyd daarvoor welwillend beschikbaar gesteld. Mgr. Th. Bekkers zal een antwoord geven op de vraag : „Hoe staat het nu met de inlandsche priesterschap in de missiegebieden.”

De Interacademiale Missiedag te Nijmegen werd gehouden op Hemelvaartdag. Daarbij werd vooral de belangstelling van de missioneering van ons Indië wakker geroepen door den oud-gouverneur van Oost-Java H. G. de Man, en door Mgr. prof. Groenen.

Missieactie in het Aartsbisdom. — In de afgeloopen maanden werden van 25—30 Mei missietentoonstellingen gehouden voor het dekenaat Zevenaar in Zevenaar, Didam en Lobith.

Zelatricendagen werden gehouden voor de dekenaten Almelo (150), Culemborg (102), Zevenaar (± 300), Terborg (320). Binnenkort volgen nog de dekenaten Heerenveen, Montfoort en Deventer.

Missieweek te Tilburg. — Van 10—18 Aug. 1935 houdt Tilburg zijn tweede missieweek, die bedoeld is als diocesane missieweek. De missietentoonstelling wordt georganiseerd in het gebouw van de Nieuwe Kon. Harmonie, Stationstraat.

Een eigenaardige Missie-Actie te Venlo. — De planten- en bloemententoonstelling, georganiseerd door het Venlosche Missiecomité zal gehouden worden op 9, 10, 11 en 12 Augustus a.s. in het Concertgebouw „De Prins van Oranje”.

Zooals bekend zijn voor deze tentoonstelling ruim 3700 plantjes aan de schoolkinderen uitgegeven. Deze plantjes en bloemen moeten nu op een nog nader te bepalen datum in de „Prins” worden ingeleverd en zal door een deskundige jury worden uitgemaakt wie zijn plant het beste heeft opgekweekt en verzorgd. Ook worden beoordeeld de manieren waarop de inzending plaats heeft. We hebben al talrijke zeer aardige ideeën gezien.

Bij gelegenheid van deze tentoonstelling wordt door het tentoonstellings-(missie)-comité een extra Missiecourant uitgegeven, die ten getale van 5000 exemplaren huis aan huis gratis zal worden verspreid. In deze courant zullen de foto's worden opgenomen van alle Venlosche Missionarissen die reeds in de Missie werkzaam zijn en van hen die een bestemming voor de Missie hebben gekregen en daar eerdaags heen zullen vertrekken.

Op een der tentoonstellingsdagen zal prof. Féron het woord voeren, terwijl het ook zoo goed als zeker is dat Mgr. dr. Lemmens, de tentoonstelling met zijn bezoek zal vereeren.

Mededeeling van de A.R.K.S.M.A. — Tot mijn spijt moet aan de lezers (lezeressen) van „Het Missiewerk” worden medegedeeld, dat de A.R.K.S.M.A. — van wege de opheffing van 't „Eigen Huis” der R.K. Stud. Ver. S. Thomas Aquinas — zeker voorloopig geen pakketten met tijdschriften of boeken meer kan ontvangen. Allen die bij dit werk geholpen hebben, hierbij nogmaals hartelijken dank.

't Correspondentie-adres van de A.R.K.S.M.A. is voorloopig gevestigd

bij B. Delfgaauw, h.t. praeses A.R.K.S.M.A., Valeriusstraat 22, Amsterdam Zuid.

De Zieken-Missiezondag op den eersten Pinksterdag is een groot succes geworden. Het propagandasecretariaat van den P.M.B. mocht in de 17000 ziekenbrieven van het Ziekenapostolaat een gedachtenisplaatje inleggen, en verzond daarenboven op aanvrage nog 20287 plaatjes. In de katholieke ziekenhuizen en bij de katholieke vereenigingen, die zich met ziekenzorg bezig houden, is een ijverige medewerking verleend.

De Missievereeniging ,,Rolduc'' zond ons weer een pittig jaarverslag. Deze vereeniging is een uitstekend voorbeeld van wat op onze colleges en middelbare scholen voor de missie kan worden bereikt.

BELGIË.

Missiologische Week van Leuven. — De dertiende missiologische week van Leuven zal plaats hebben van 27 tot 30 Aug. 1935. Het algemeen onderwerp zal zijn : Exspectatio Gentium, ,,om aan hun verwachting te beantwoorden.'' De lezingen zullen handelen over den algemeenen toestand der inboorlingen, met name die der primitieve rassen in hun verhouding ten opzichte der missie. Naast de algemeene zittingen, die in den voormiddag plaats vinden, en waaronder sprekers en deelnemers zich in hun eigen taal uitdrukken, zullen bij wijze van proef 's middags sectievergaderingen worden gehouden volgens de twee nationale talen (Vlaamsch en Fransch) verdeeld.

ITALIË.

Missieactie der Malteser Ridders. — Tijdens het generaal kapittel van de Malteser ridders in April 1934 werd door den vorst-grootmeester, Chigi-Albani della Rovere, aangekondigd, dat binnen de orde een grootraad voor de missie zou ingesteld worden, hetgeen intusschen geschied is. Deze raad heeft in Mei 1935 te Rome zijn eerste vergadering gehouden onder voorzitterschap van den grootmeester en in tegenwoordigheid van de Romeinsche sectie der orde, Z. H. Em. kardinaal G. Bisleti. Aan de zitting namen vertegenwoordigers deel van de Italiaansche, Poolsche, Belgische en Hongaarsche secties, door de Maltesers ,,talen'' genoemd. Nederland was vertegenwoordigd door baron Bönninghausen tot Herinckhave.

In zijn openingswoord herinnerde de vorst-grootmeester er aan, dat de orde in den tegenwoordigen tijd de missies over de geheele wereld niet meer verdedigt met het zwaard van zijn dappere ridders, doch door middel van een meer vredelievende, maar des te intensievere activiteit. De orde is reeds met haar werkzaamheden op het gebied der missies begonnen niet alleen in Palestina, doch ook in Oeganda, waar zij op eigen kosten een hospitaal voor melaatschen onderhoudt. Te Rome is door de Orde een school opgericht, waar missionarissen medische vooropleiding ontvangen. Tevens worden er leercursussen gegeven op medisch-chirurgisch gebied en tot practische toepassing van het geleerde.

Over hetgeen verder door de orde op het gebied der missie-actie was verricht, kon de vorst-grootmeester eveneens een gunstig rapport uitbrengen.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken.			
Pr. Marcellus J. L. Winnemuller en *Br.* Cosmas	O. M. Cap.	17 Juli '35	Ned. Borneo
Prs. S. Hagemans (3e keer) en C. Heynsbroeck.	O. P.	5 April '35	Curaçao
Pr. R. Dellaert (was van 1924/1934 op Curaçao werkzaam). .	,,	9 April '35	Vic. Heilbron Z. Afrika
Prs. Hub. Hermens en Ant Visser	S. V. D.	3 Juli '35	Kl. Soenda eil.
Prs. J. Berkhout en H. Alma. .	O. S. Cr.	Aug. '35	Bandoeng
Prs. W. v. d. Brand, M. Dijkstra en E. van Mensvoort	C. M. [1])	Aug. '35	Soerabaia
Prs. H. Schlooz en G. Wouters.	,,	Aug. '35	Chentingfu
Prs. R. Gijsel, P. Hermans en C. Veerman	,,	Aug. '35	Brazilië
fr. L. v. d. Bergh	Mill-Hill	30 Mrt. '35	Sarawak
fr. J. Sweere	,,	25 April '35	Philippijnen
fr. J. Smeyers	,,	5 Mei '35	Basankusu
fr. H. Seelen	,,	23 Mei '35	Basankusu
Pr. Fr. Munster (2e keer) en *Br.* S. v. d. Meer (3e keer). .	M. S. C.	31 Mei '35	Nw. Guinea
Pr. Dr. G. Brouwer (3e keer). .	C. S. Sp.	25 April '35	Bagamoyo
Pr. Fr. Hofstad	S. C. J.	20 Juni '35	Benkoelen
Pr. L. de Jaeger (2e keer)	,,	5 Juli '35	Stanley Falls
Prs. P. Verburgh en L. de Jong	,,	5 Juli '35	Finland
E.H. Adr. J. Vollaerts	Saeculier	Juni '35	Denemarken
Pr. A. Koek (2e keer)	S.J.	2 Aug. '35	Batavia
Brs. Timotheus Notenboom (2e keer), Simon Liefrink en Lambertus Schroyen	C. ss. R.	8 Mei '35	Brazilië
Brs. Joan. Bapt. Brakenhoff (2e keer), Felicianus Vermeulen			

[1]) De Hoogeerw. Heer Hub. Meuffels, Provinciaal der Lazaristen, vertrok 5 Juli op visitatiereis naar Soerabaia.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
(2e keer), Dionysius Heyne, Maxentius ten Have en Christinus van Santen	Brs. van Oudenbosch	12 Juli '35	Batavia
Frs. M. Theodorus J. Th. v. Geyn, en M. Theodardus N. G. Klarenbeek.	Frs. O.L.V. v. h. H. Hart	12 Juli '35	Malang.
Brs. Lambertus Heynen en Theophilus Collignon (beiden 2e keer)	Brs. O. O. Maastricht	8 Juni '35	Batavia
Brs. Sabinus L. v. d. Graaf en Aurelius A. van Dorp	Brs. O. L. Vr. v. L., Dongen	20 Juni '35	Batavia
Brs. Corbinianus C. Vilé en Ethelbert C. Roestenburg	„	20 Juni '35	Banka
Brs. Antbertus J. Zwaard en Pamphilus J. Frentrop	„	15 Juli '35	Nieuw Mexico (Amerika)
Brs. Baudile (missie-overste), Heradus D. Baak, Juventialus A. Heerkens en Marculfus P. Mennen	Brs. v. Liefde Eindhoven	Juli '35	Poerwokerto
fr. Stephanus Schreuder (2e keer)	Fr.vanTilburg	24 Mei '35	Suriname
frs. Theofridus van Staveren en Sigebert v. d. Hurck (beiden 2e keer)	„	31 Mei '35	Curaçao
fr. Radulf Bax (2e keer)	„	20 Juni ij35	Celebes
fr. Alphonsus Visser (1e keer) .	„	20 Juni '35	Padang
Zrs. Gregoria C. J. Disseldorp en Dyonicia J. Voogt	Francisc. Elisabethst. Breda	Juni '35	Padang
Zrs. Gunthild Gompelmann en Jovilla Hendrikxs	Dienaressen v. d. H. Geest Steyl	22 Mei '35	Kl. Soenda eil.
Zrs. Agnesilda Dix, Bonizeta Rijnka, Confirma Brunner, Augustella Sauer, Christiania Jansen, Marita Prior en Georgette Gerstner	„	20 Juni '35	N. Amerika
Zrs. Sergia Kraft, Rosamunde Meyer, Ledwina Frings, Immaculata Hoppermans en Bertinia Dapper	„	3 Juli '35	China
Zrs. Gangolfa Perey, Miliana Jacobs, Oliveta Deckers en Mamertina Seerden		12 Juli '35	Soerabaia
Zr. Ereswitha Esser.	„	12 Juli '35	Kl. Soenda eil.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. Pauline J. de Boer en Lamberta B. Dumont	Dochters der Liefde		
Zrs. Fausta en Macrina	Liefdezusters St. Car. Borr.	29 Mei '35	Noorwegen
Zrs. Piëtra en Lambert	,,	30 Mei '35	Bandoeng
Zr. Cassilda, novice	,,	30 Mei '35	Batavia
Zr. M. Benigna A. M. van Aken [1])	Zrs. ,,Charitas Roosendaal	20 Juni '35	Benkoelen
Zr. Moeder Fidelia Grassens (2e keer) en Zrs. Afra Groot, Thomasina van Grinsven, Vita van de Rijt, Edeltrudis Verhagen en Regini Berkers	Francisc. v. Veghel	3 Juli '35	Philippijnen
Zrs. Albana Wolf en Canisia Bijnen [2])	,,	26 Juli '35	Philippijnen
Zrs. Mère Berchmans J. Voets en Mère Theresita M. Lelieveld..	Ursulinen Weltevreden	21 Mei '35	Batavia
Zrs. M. Devota A. G. van Nimwegen (2e keer) en M. Dionysio A. M. van de Laak	Francisc. v. Bennebroek	30 Mei '35	Padang
Zr. M. Hubertine M. C. Jansen (6e keer)	Zusters van Berlaer	April '35	Congo
Mère Theresia Schriks, Aloysia van Berckelaer, *Zrs.* Roseline Wiltschut, Marie de Lourdes Hendrickx, Agnes Vernooy, Hieronyma van Well en Willibrorda Borst...............	Ursulinen Rom. Unie	30 Mei '35	Bandoeng
Mére Marie de Lourdes Simons (2e keer)	,,	30 Mei '35	Siam
Teruggekeerd.			
Z. H. Exc. Mgr. I. Verriet en *Prs.* A. Spekle en J. van Teefelen	O. P.	Mei '35	Curaçao
Prs. H. Oorsprong en A. Grul..	,,	Juni '35	Porto-Rico
Z. H. Exc. Mgr. H. Paulissen, Apost. Vicaris	S. M. A.	21 Mei '35	Kumasi
Pr. P. Mauriks	,,	19 April '35	Ben. Volta
Pr. G. van Dijk	,,	15 Mei '35	Ivoorkust
Prs. J. van Heeswijk, P. F. Ver-			

[1]) Met haar vertrekt op visitatiereis de eerw. Moeder Bertilia, Algemeen Overste der Zrs. van ,,Charitas'' Roosendaal.

[2]) Deze 2 zusters zijn overgeplaatst van Borneo naar de Philippijnen en vertrekken 26 Juli vanaf Singapore.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
mulst, H. Lehaen en *Br.* J. Berchmans	S. M. A.	21 Mei '35	Goudkust
Br. Ignatius Tilleman	,,	22 Mei '35	Nijl-Delta (Egypte)
Pr. A. van Oorschot	W.P.	12 Juli '35	Tanganyika
Br. Dominiaus W. Denissen	,,	30 Mei '35	Bamako
Pr. C. Bollinger	,,	3 Juli '35	Nyassa
Prs. Pacianus Teepe en Claudius van Westelaken	O.F.M.	Juni '35	Luanfu
Z. D. H. Mgr. H. Mekkelholt Apost. Prefect en *Br.* Felix van Langenberg	S. C. J.	12 Juni '35	Benkoelen
Pr. P. Graaff	,,	7 Mei '35	Brazilië
Prs. Carmelus Lambooi en Alexander Reynders	O. Carm.	Mei '35	Brazilië
Prs. Jac. Pessers en R. Wolfs	S. V. D.	4 Juni '35	Kl. Soenda eil.
Pr. J. Dijkmans en *Br.* P. Verkuylen	O. S. Cr.	Mei '35	Bondo
Prs. R. Klaver en J. v. d. Hulst	,,	Mei '35	Minnesota (U.S.A.)
Pr. G. Wester	,,	Mei '35	Bandoeng
Pr. Martin Meuffels	C. M.	15 Juni '35	Peru (Z. Amerika)
Pr. Bernard de Lepper	,,	18 Juni '35	Yungpingfu
fr. H. Hartmann	Mill-Hill	13 Mrt. '35	Kisumu
fr. Ch. Donsen	,,	16 April '35	Basankusu
fr. H. W. Jansen	,,	18 April '35	Philippijnen
fr. W. van Odijk	,,	22 Mei '35	Sarawak
fr. L. de Ruyter	,,	3 Juni '35	Kashmir (Br. Indië)
Pr. C. Ham en *Brs* C. Henssen en H. Pennings	M.S.C.	15 April '35	Brazilië
Pr. N. Verhoeven en *Br.* H. van Hest	,,	30 April '35	N.Nw. Guinea
Br. C. Wijnands	,,	3 Mei '35	Australië
Prs. Joh. Trienekens, G. Blewanus en *Br.* A. Arends	,,	15 Juli '35	Surigao (Philippijnen)
Prs. Fr. Bruls en G. Goltstein	Montf.	6 April '35	Columbia
Pr. H. Strick	C. S. Sp.	23 April '35	Bagamoyo
Pr. Ansfridus Vincent	Picpus	Mei '35	Chili
Br. Pascal de Bruyn	,,	13 Juni '35	Hawaii

[1]) Met hem keert van visitatiereis terug de Z. E. fr. Tharcisio Horsten, Algem. Overste der Fraters van Tilburg.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Pr. Wilhelmus Ahlbrinck en *Br.* Thomas Bulters	C. ss. R.	5 Mei '35	Suriname
Br. Judocus van Os	Brs. van Oudenbosch	1 Mei '35	Batavia
Brs. Albertus Groot en Marcus de Held	„	10 Juli '35	Batavia
Br. Antonius Sanders	Assumpt.	Mei '35	Congo
frs. Salesianus van Croonenburg en Jacobus Maj. Vermeulen . .	Fraters van Tilburg	1 Mei '35	Suriname
fr. Rigobert Maas [1])	„	6 Juni '35	Curaçao
frs. Joannes de Deo Verbunt en Joannes Nep. Jacobs	„	15 Juni '35	Curaçao
Zr. Fortunata	Liefdezusters H. Car. Borr.	29 Mei '35	Noorwegen
Overleden.			
Z. H. Exc. Mgr. G. Brandsma, geboren 24-6-1874, priester 23-9-1899, missie Boven Nijl 1899—1914, Overste Mill-Hill-missie in Belg. Congo 1914—1925, Apost. Prefect van Kavirondo 1925—1933, Apost. Vicaris van Kisumu (Kavirondo) April 1933, tot Bisschop gewijd 7-11-'33 in Leeuwarden......	Mill-Hill	19 Juni '35	Kisumu
fr. Nic. C. Smeele, geboren 1870, oud-missionaris van Br. Noord Borneo, overleden te Arnhem	„	18 Juni '35	Br. Nrd. Borneo
Pr. Paulinus Peters, geboren 22-4-1892, vertrok in 1920 naar de missie, werd aldaar priester gewijd 15-8-1921	O. Carm.	Mei '35	Brazilië
Pr. J. Nielen, overleden te Nijmegen, oud-missionaris van Denemarken.	O. P.	18 Mei '35	Denemarken
Pr. Petrus Muller, geboren 8-5-1876, priester 1910, missie 1912	S. J.	9 Juni '35	Batavia
H. E. Pr. G. Swelsen, Sup. Rel., geboren 3-5-1882, priester 9-6-1906	Montf.	30 April '35	Mozambique
Pr. J. Brouwers, geboren 18-12-1872, priester 11-8-1898	„	22 Mei '35	Denemarken

[1]) Op 22 Juni 1935 keert van visitatiereis terug de Z.E. Moeder Gabriël, Algemeene overste der Ursulinen van Bergen.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. Justinus de Bres, oud-missionaris van Suriname, overleden te 's-Hertogenbosch	C. ss. R.	30 Mei '35	Suriname
Br. Matthias Teunissen, geboren 1886, missie 1926	O. F. M.	Juni '35	Brazilië
Br. Isidorus J. Romijn, geboren 27-2-1888, overleden te Luanfu	Brs. van O. L. Vr. van Zv. Smarten	27 April '35	Yungpingfu
Zr. Moeder M. Valeria E. Schneiders	Drs. O. L. Vr. H. Hrt. Tilb.	22 April '35	Batavia
Zr. Cleta Gertrud Heuwes	Dn. H. Geest Steyl	16 Jan. '35	Philippijnen
Zr. Moeder Valeria, geboren 28-8-1898, missie 7-6-1928........	Drs. O. L. Vr. v/h. H. Hart	22 April '35	Poerwokerto
Zr. M. Josepha Stumpe........	Franc. v. Heythuisen	29 Mei '35	Batavia

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Overlijden van Z. H. Exc. Mgr. Brandsma. — Den 20en Juni 1935 is Z. H. Exc. Mgr. Gorgonius Brandsma, apostolisch-vicaris van Kisumu (Oost-Afrika) en tit. Bisschop van Bargala, vrij plotseling overleden te Nuirobi. Voor de missie van Kisumu, maar ook voor de St. Joseph-congregatie beteekent dit onverwacht overlijden een zware slag. Zij die onder hem arbeidden, zullen hem lang gedenken als een trouw vriend, een groot priester en een vooraanstaand Bisschop.

Z. H. Exc. Mgr. B. J. Gijlswijk O.P. — In Juni 1935 was het 12½ jaar geleden, dat Z. H. Exc. Mgr. Gijlswijk tot bisschop gewijd werd door Z. Em. Kard. van Rossum, nadat hij benoemd was tot Apostolisch Delegaat voor Zuid-Afrika. Het werk van dezen Nederlandschen Apostolischen Delegaat heeft in die jaren rijke vruchten gedragen. Dat de verdiensten van Mgr. Gijlswijk ook door den H. Stoel erkend zijn, blijkt wel uit diens langdurig handhaven op dezen moeilijken post (van al de bestaande Delegaties heeft alleen de onlangs afgetreden Delegaat van Australië — waaronder ook Oost-Indië valt — Mgr. Cattaneo zijn 12½-jarig Delegaatschap gevierd), en uit de eervolle opdracht indertijd om de eerste bisschoppenconferentie in Oost-Indië voor te zitten.

Nieuwe Missieposten. — Op 1 Oct. a.s. zal de Congregatie der Eerw. *Broeders van Huybergen* een nieuwe Missiestatie openen in Bandjermasin (op Borneo) bij de Eerw. Paters van de H. Familie.

Dit is reeds de derde statie der Broeders van Huybergen.

De *Eerw. Broeders van O.L.V. van Lourdes van Dongen* openden een missiestatie op Banka en Billiton.

Nieuw gebied der Missionarissen van het H. Hart. — De Nederlandsche Provincie van de Missionarissen van het H. Hart heeft een nieuw gebied ter bearbeiding aanvaard, nl. de Provincie Agusan op het eiland Mindanao in de Philippijnen. Zij grenst aan de provincie Mindanao, doch is minder bevolkt. Slechts drie plaatsen hebben tot dusver een resideerende priester.

De beide Philippijnsche-missiegebieden dezer Congregatie zijn ongeveer het drie-vierde deel van Nederland en tellen ongeveer 300.000 inwoners.

Nieuwe zelfstandige Missie der Nederlandsche Minderbroeders. — 22 Juni 1935 werd het bestuur van de zelfstandige Missie van Sind en Baluchistan in Engelsch-Indië voor goed geheel overgedragen aan de Paters Minderbroeders uit de Nederlandsche Provincie en werd tot eerste Pro-Superior van deze Missie benoemd de Zeereerw. Pater Valens Wienk O.F.M. uit Hengelo. Dit missiegebied, dat zeer uitgestrekt is, heeft een oppervlakte van ongeveer een millioen vierkante Kilometer en telt nog zeer weinig Katholieken. Het heeft als centrum de stad Karachi.

BOEKBESPREKING

Kierkels, Mgr. Leo P. — C. P. — *Golden Jubilee of the Apostolic Delegation of the East Indies* (1884—1934). — Belmont, Bangalore, 1935. — 119 blz.

In dit voornaam uitgegeven en rijk verluchte jubileum-boek geeft de tegenwoordige Apostolische Delegaat van Voor-Indië, de Nederlandsche Passionist, Z.H. Exc. Mgr. Kierkels, Aartsbisschop van Salamis, vooreerst een schets van het bekeeringswerk in het aan zijn oppertoezicht toevertrouwd gebied. Gedurende de laatste halve eeuw is het aantal katholieken gestegen van 1.660.000 tot ongeveer 4 millioen; dat der kerkelijke gebieden van 29 tot 58; dat der priesters van 2100 tot 4225, broeders van 250 tot 950, zusters van 900 tot 8700; in plaats van 19 seminaries met 400 seminaristen zijn er thans 64 seminaries met 3100 seminaristen; in plaats van 1850 katholieke scholen met 75000 leerlingen, zijn er nu 6500 scholen met 550.000 leerlingen.

Vervolgens werpt de Apostolische Delegaat een blik in de toekomst. De ontwikkeling van de instellingen van liefdadigheid, van de scholen en de pers, welke reeds heerlijke resultaten opleverden, zal ongetwijfeld het christendom nog meer in de volksmassa's doen doordringen. Een methodische organisatie van de katholieke actie zal den invloed der missie uitbreiden. De inlandsche geestelijkheid, voor wier opleiding Mgr. Kierkels zoozeer ijvert, zal machtig kunnen meewerken aan de bekeering van het Indische volk: want niet enkel voor de bediening van gevestigde christengemeenten, maar ook voor het eigenlijke bekeeringswerk moeten de inlandsche geestelijken worden opgeleid. De stichting van een katholieke universiteit zal veel kunnen bijdragen tot het prestige van de Kerk en haar invloed op de hoogere kasten. Eindelijk zal een degelijke organisatie van de katholieken hen in staat stellen, hun belangen te verdedigen en de vraagstukken op te lossen, welke de politieke ontwikkeling zal opwerpen.

A. M.

Charles, Pierre. — S. J. — *La prière Missionnaire*. 480 p. — Editions de l'Aucam, 9 rue de Namur, Louvain, 1935. frcs. 10.—.

De puntige schr., professor in de theologie te Leuven en in de missiologie te Rome, heeft enkele jaren geleden een reeks meditaties gepubliceerd, die in het Nederlandsch (*Altijd Bidden*; H.M. 15 jg., blz. 63), Engelsch,

Duitsch, Italiaansch, Hongaarsch, Poolsch vertaald zijn. Deze nieuwe reeks van 35 meditaties vormt er een voortzetting van. Onder teekenende opschriften (b.v. *Superbe non sapere* over de wet der aanpassing) zet sch. enkele fundamenteele missiegedachten uiteen, welke de overweging waard zijn en om de wijze van voorstelling ook tot overweging zullen leiden. We twijfelen niet, of ook aan deze reeks zal een ruime verspreiding ten deel vallen. Terecht!

A. M.

Grands Lacs. Revue mensuelle des Missionnaires d'Afrique (Pères Blancs). Louvain (Héverlé).

De redactie van dit maandschrift zendt ons een in Mrt. 1935 verschenen extranummer toe (4 × 32 blz. + 10 blz. plaatwerk), waarin op onderhoudende wijze wordt gehandeld over de snelle vorderingen van het missiewerk in Roeanda: „où l'Esprit-Saint souffle en tornade."

Naast den Apost. Vicaris, Z.H. Exc. Mgr. L. Classe, hebben verschillende schrijvers, o.a. Schumacher, Monnens, Endriatis, van Overschelde, bijdragen geleverd voor de gebruikelijke rubrieken van dit frissche tijdschrift: editorial, histoires et récits, études et oeuvres, interviews et reportages, S.O.S., echos et pêle mêle, livres et périodiques, ascèse et piété, notes et notules. De abonnementsprijs van dit aanbevelenswaardig tijdschrift (administratie-adres: Collège theologique des Pères Blancs, Louvain-Heverle) bedraagt voor het buitenland 6 Belga's per jaar.

A. M.

A. I. van Aernsbergen S.J. *Chronologisch overzicht van de werkzaamheid der Jezuieten in de Missie van N.O. Indie*. A. C. Nex & Co. Bandoeng. N.V. R. K. Boekcentrale, Amsterdam 1934, 440 blz. Geillustreerd.

Pater Aernsbergen heeft het overzicht van de werkzaamheid zijner medebroeders in Nederl. Oost-Indië gedurende 75 jaren opgedragen aan alle missionarissen die in Nederl. Indië hebben gewerkt, geleden en gestreden. Daarmede is het karakter van dit werk juist geteekend. Na een kort overzicht der missie van 1807—1809, verhaalt een 300-tal blz. ons kroniek-matig van het werk der Jezuieten.

Deze onopgesmukte beschrijving pakt op den duur den lezer door het getuigenis dat zij aflegt van de heldhaftige inspanning en van den milden zegen van boven en daarom is het de zuiverste objectieve hulde, welke aan de apostelen van onze Oost op hun feestdag kan worden gebracht.

De naam van den zorgzamen bewerker staat borg voor de juistheid der opgaven en mededeelingen, en daardoor is dit werk ook een waardevolle bron voor ieder die de missioneering van onze Oost wil leeren kennen.

TH. B.

L. Dumoulin S.J. en V. Golmé S.J. — *Onder Jezus' kruisbanier.* De Jezuietenorde en haar Belgische missiën. Uitg. der ,,Hulp voor Belgische Missionarissen van de Soc. v. Jesus. V.z.w.d., Haechtsche Steenweg 8, Brussel. 144 blz. en 2 kaarten.

Een ander overzicht van Jezuieten-missiën : en wel van de Belgische. Deze 2e druk vermeerderd en bijgewerkt overeenkomstig de vruchtbare groei der Belgische Jezuieten missiën, verhaalt ons — na een algemeen overzicht van de geschiedenis der Societeit en van haar Belgische provincie — van de missiën in Bengalen, op Ceylon en in den Belgischen Congo. Het heldhaftig werken van een pater Lievens, de ontwikkeling van het Pauselijk Seminarie te Kandy geven reeds aan dat in deze uitgavepunten ware hoogtepunten van missiearbeid worden besproken. TH. B.

P. F. Nolte M.S.F. — *Im Sonnenland.* Missionshaus Hl. Familie. Betzdarf Sieg. 215 blz.

Deze missionaris der H. Familie geeft ons als ,,belehrende Unterhaltingslektur'', een reeks schetsen uit Brazilie van vroeger en nu, en verhaalt daarin zoowel van de folkloristische wetenswaardigheden, als van den invloed van den godsdienst op de eigenlijke inwoners van Brazilië. Aan de gevolgen van den koloniseerenden arbeid der Portugeezen voor beiden wordt eveneens de noodige aandacht geschonken.

Een boek dat zich prettig laat lezen en den geest verrijkt.

TH. B.

Apostolaat der Hereeniging. — Studiedagen in het jaar 1934, 24 en 25 Jan. 1934. N.V.Zuid-Nederlandsche Drukkerij, Den Bosch 1935. 100 blz.

Het actieve Apostolaat der Hereeniging biedt ons den tekst der voordrachten op de Studiedagen te Nijmegen gehouden. Men heeft op deze studiedagen praktisch gehandeld en zich bepaald tot één ritus : de Syro-Malabaarsche. Prof. Fransen O.F.M., behandelde de geschiedenis van het Christendom aan de Malabarenkust, p. Oscar Huf S.J. sprak over de Syro-Malabaarsche Liturgie en p. Roos O.E.S.A. over de Christologie der Jacabieten.

De namen der sprekers waarborgen een degelijke behandeling en de titels getuigen van de belangrijkheid der stof.

Het feit dat de bekende bekeerling Mar Teilofos van den Malancarische Ritus de studiedagen bezocht en voor de deelnemers het H. Offer in zijn ritus opdroeg, heeft deze dagen voor hen nog belangwekkender gemaakt.

Het wetenschappelijk resultaat is in deze uitgave bewaard en onder het bereik van meerderen gebracht.

Mogen deze uitgave het inzicht in het hereenigingswerk verhelderen en de sympathie er voor doen toenemen.

TH. B.

L. Uten S. J. — *Overwegingen over het Christi Rijk.* E. en J. Uten Diest, en Pro Apostolis, Minderbroedersstraat 11, Leuven, 78 blz.

De beschikbare missiegebeden zijn door deze serie verrijkt. Missiegebed tot O. L. V. — Onze missieplicht — China in 't gedrang — Gesloten landen — Missieactie — Missie litanie, zijn de titels der behandelde onderwerpen. Uiteenzettingen (helder en pakkend) leiden aantrekkelijke gebeden in. Het mooie Pro-apostolis-werk onder de Belgische studeerende jeugd deed een goed werk met deze overwegingen te helpen verspreiden. Ieder, die ze gebruikt, zal er zielewinst aan behalen.

TH. B.

F. J. Kersten. — *De groote Zwartrok* (P. J. de Smet S.J.). Derde dl. : In de groote wildernis. 208 p. De Vlaamsche drukkerij-Xaveriana. Leuven 1934. fl. 1.50.

Dit derde deel der brieven van een beroemd Indianen missionaris geeft ons een klaar inzicht in het hoogtepunt voor dit missionaris-leven. Vooral door hen die de korte levensschets van P. De Smet door C. van der Linden S.J., verschenen als nr. 3 in de serie „Missiehelden'' van Xaveriana, kennen zullen deze brieven met stijgende bewondering voor zulk een heldenziel worden gelezen. In de eerste bundel gaan de brieven over zijn werk in het Rotsgebergte, in de tweede over de Oregonmissie ; in deze bundel wordt de schoonste tijd van dit leven voor ons opengelegd ; na de loutering, welke een onverdiende verdachtmaking deze ziel deed ondergaan, is hij de groote vredestichter onder zijn Indianen.

Een dergelijk werk beoordeelt men niet : men kondigt het aan. Een verzameling brieven van zulk een man, die bij al zijn missionaire kwaliteiten nog een prettig verteller is ook, zijn voor iedereen een kostbaar bezit.

TH. B.

C. M. Nieuwhof O.E.S.A. — *Een voortrekker in de Andes.* Missieprocuur der Paters Augustijnen. Venlo. 1934. 80 blz.

Nog een bundel brieven, en nu een uit den allerlaatsten tijd. Pater fr. Mag. Th. v. d. Vloodt, die op ruim zestigjarigen leeftijd nog den moed had een pas-begonnen missie zijner Orde in Bolivia, welke in groote moeielijkheden verkeerde, te gaan leiden en redden. Slechts enkele jaren mocht hij er werken ; zijn medebroeders en opvolgers zullen er de vrucht vanplukken.En wij mogen ons stichten aan den zelfverzakenden moed, die zonder eenige frase, uit elke bladzijde van dezen bundel spreekt.

Pater Nieuwhof eerde het voorbeeld van zijn dapperen ordebroeder door de uitgave van dezen bundel op waardige wijze.

TH. B.

Priester und Mission. Jahrbuch des Priestermissionsbundes, 1934. — 135 S. — Generalsekretariat, Pontstrasze 80, Aachen.

Voor de 18e maal geeft de Priestermissiebond in Duitschland zijn keurig jaarboek uit, waarin weer verschillende artikelen de aandacht trekken en boeien. Met name vermelden we een overzichtelijke schets van de volksvernieuwende kracht van het christendom door p. Väth; een suggestief betoog van p. Fischer over het ziekenapostolaat ten bate van de missies; een uitstekend artikel van p. Paas over „Mission und Volkstum in Inner-Afrika", waarbij hij achtereenvolgens behandelt: de missie en de uiterlijke levensgewoonten der negers; de missie en de beschaving der negers; de missie en het inlandsch gemeenschapsleven; de missie en het godsdienstig-zedelijk leven der negers. De mededeelingen van Josef Peters over de Duitsche missies en missionarissen in 1934 zullen vooral aan de leden van den Duitschen P.M.B. belang inboezemen. De aangifte van dit weinige uit den rijken inhoud toont reeds voldoende aan, dat dit jaarboek zich waardig bij zijn voorgangers aansluit. A. M.

d'Espierres, Abbé A. — *Les Religions dans les differents pays du monde.* — Bruxelles, 40, rue du Méridien, 1935. — 35 p. — Belga 1.50.

Dit boekje bevat overzichtelijke statistieken en gekleurde grafieken, reeds in 1929 door Sch. gepubliceerd en meerendeels volgens de gegevens van 1932 bijgewerkt (voor Belgisch Congo volgens die van 1934). Aanvankelijk bestemd om opgenomen te worden in de „Guida delle Missioni", verschenen ze in het „Bulletin de l'Union missionnaire du Clergé de Belgique" en ook als afzonderlijke brochure. Een eerste statistiek geeft het totaal van de aanhangers der verschillende godsdiensten in de vijf werelddeelen. Een tweede statistiek geeft gedetailleerde opgaven voor de afzonderlijke landen en wel: regeeringsvorm, oppervlakte, bevolking, aantal katholieken, protestanten, andere christenen, Joden, Mohammedanen, heidenen en eindelijk de bronnen, waaruit de gegevens zijn geput. Ten slotte zes gekleurde grafieken met het percentage der verschillende godsdiensten over heel de wereld en in de afzonderlijke werelddeelen. Een handige brochure om zich in een oogwenk te oriënteeren omtrent den tegenwoordigen toestand en het werk te schatten, dat te doen overblijft. A. M.

Lammertijn, L. — C. s.s. R. — *Missie-Heilig-Uren.* 1935. — 502 bldz. — Depot: Wilhelminasingel 21, Breda. f 1.65.

De Belgische Redemptorist, L. Lammertijn, is niet alleen een ijveraar voor de praktijk van het H. Uur, maar ook voor dat onderdeel der katholieke actie, hetwelk missieactie heet. Deze dubbele ijver deed hem ons dit keurig verzorgd boekje uitgeven, waarvan elk der twaalf Missie-Heilig-Uren stof biedt voor twee en meer Missie-Heilig-Uren, vooral indien deze luidop worden gebeden. Voor den priester, die maandelijks een H. Uur heeft te

leiden, zal dit boekje een welkom hulpmiddel zijn om van tijd tot tijd, ter afwisseling, bij deze godvruchtige oefening bijzondere aandacht aan het missiewerk te schenken en voor dit ,,goddelijkste aller werken," dat zoozeer van menschelijke medewerking afhankelijk werd gesteld, te doen boeten en bidden. Van harte aanbevolen!

A. M.

De katholieke Missie in Nederlandsch Oost-Indië. — Jaarboek 1934—1935. — Uitgave Centraal Missie-Bureau, Batavia C. — Verkrijgbaar bij het Centr. Kath. K9ol. Bureau, Laan Copes van Cattenburch 76, Den Haag. — f 1,70.

Dit jaarboek van ruim 400 bladzijden bevat alle gegevens omtrent de Katholieke Kerk in ons Indië: katholiek vereenigingsleven, ziekenverpleging, pers, missiepersoneel enz. Bovendien vindt men er volledig uitgewerkte, statistische gegevens omtrent het katholiek onderwijs en wat daarmede verband houdt. Tot blijdschap en dankbaarheid stemt het voorzeker, dat over geheel de lijn een vooruitgang valt waar te nemen. Vooral voor hen, die de eerst aangewezenen zijn om anderen alle gewenschte voorlichting te verschaffen omtrent de Katholieke Kerk en het katholieke leven in Indië, maar ook voor die belang stellen in de beteekenis van de Kath. Kerk en het kath. leven aldaar, is dit jaarboek een onmisbare vraagbaak en een bron van kennis, welke zij met blijvende belangstelling zullen conculteeren.

A. M.

Deus Providebit. De Congregatie van Heythuysen 1835—1935. — Uitg. Generalaat, Heythuysen, 1935.

In Mei 1935 werd feestelijk het feit herdacht, hoe een eeuw geleden een eenvoudige kloostervrouw, Magdalena Catharina Daemen, in het afgelegen plaatsje Heythuysen nabij Roermond de pauselijke ,,Congregatie der Franciscaansche Derde-Ordelingen van Boetvaardigheid en Christelijke Liefde" stichtte. Eenige Zusters der Congregatie brachten bij de hce gelegenheid de bouwstoffen bijeen voor een rijk-geïllustreerd en royaal-uitgegeven Gedenkboek, waarvan p. Polman de indeeling en definitieve redactie verzorgde.

Dit boek van vroomheid en Godgewijde menschenmin is naar de feiten een spannende lectuur van gigantische mogelijkheden. Alles is zoo wonderbaarlijk in den werelduitgroei van deze aanvankelijk zoo bescheiden stichting. Waarom? De levensleuze der Stichteres geeft er antwoord op: ,,God zal er in voorzien." Z. H. Exc. Mgr. Dr. G. Lemmens, Bisschop van Roermond, wijst er in zijn schrijven op: ,,De Zusters zelf zullen vanzelfsprekend dit jaar maken tot een jaar van dankbare vreugde. Zij zullen dit boek lezen met de blijdschap van een bewonderend kind. Maar later zij vooral zorgen deze wijze les te onthouden: hoe God de nederigheid uitkiest om grootheid te bewerken, hoe God het vertrouwen maakt tot de hoogste kracht."

Van het eerste schooltje kwam men tot meer dan 200 stichtingen, waarvan

er nog meer dan 150 bestaan, ingedeeld in vier provincies: Nederland met commissariaat in Polen), Brazilië en Noord-Amerika, met een zusteraantal, dat op het oogenblik ruim 4000 bedraagt. Nog meer bewondering misschien dan deze getallen dwingt het arbeidsveld der zusters af. We ontmoeten haar niet alleen in de meest-modern-uitgeruste onderwijsinrichtingen, maar ook in ziekenhuizen, weeshuizen, vacantiekolonies, sanatoria, tehuizen voor fabrieksmeisjes en mijnwerkers, ateliers voor kerkelijke kunst, bedelaarstehuizen, in dorpen en steden, onder allerlei klimaten. In 1869 werden de eerste tien zusters naar Nederlandsch-Indië gezonden, en later strekten zij haar ijver voor de missies en de missionarissen ook tot Brazilië en Noord-Amerika uit. Inderdaad is, zooals de Provinciaal van de Orde der Minderbroeders in Nederland schrijft, onberekenbaar groot het heil, dat deze Congregatie in de honderd jaren van haar bestaan aan Gods Kerk gebracht heeft door haar ijverig en voorbeeldig werken op godsdienstig-cultureel gebied en door het beoefenen van de christelijke naastenliefde.

Men leze dit belangrijke en voor geest en hart weldadige gedenkboek, waarvan de bandteekening is ontworpen door een der zusters van het kunstatelier St. Elisabeth te Trier en dat typografisch keurig werd verzorgd door de drukkerij Lumax.

A. M.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 26 Julii 1925. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

MGR. B. J. J. VISSER, M.S.C.
APOSTOLISCH PREFECT VAN POERWOKERTO

DE APOSTOLISCHE PREFECTUUR VAN POERWOKERTO

Onder het zegenrijk bestuur van Zijne Eminentie Kardinaal van Rossum als Prefect der Propaganda werd zeker meer dan ooit te voren ook Nederlandsch-Indië in den gezichtskring van Rome betrokken. In snel tempo volgden op elkaar de verdeelingen van het Apostolisch Vicariaat van Batavia, dat langen tijd een der twee meest volkrijke kerkgebieden der Propaganda was.

Door deze verdeelingen konden nieuwe krachten voor het Missieleger gemobiliseerd worden; werden nieuwe centra gevormd, van waar het werk beter overzien en geleid kon worden.

Welke arbeidsmogelijkheden daardoor voor de Katholieke Kerk kunnen geopend worden, blijkt wel heel duidelijk uit de korte geschiedenis van ons werk op Java. In 1927 werd op Midden Java het werk begonnen. Het was een terrein met ruim zes millioen inwoners en de Katholieke Kerk telde daar geen enkele vaste nederzetting waar een Missionaris woonde. Het was dus het allereerste begin, dat nog moest gemaakt worden, al werden de verschillende plaatsen reeds honderd jaar geleden op dienstreis bezocht! In October 1927 begonnen met drie Priesters telt de in 1932 tot Apostolische Prefectuur verheven Missie thans 18 Priesters, 21 Broeders en 64 Zusters, die op tien verschillende standplaatsen een gezegenden werkkring vinden.

Bij het aanvatten van het werk werd na enkele orienteeringsreizen als te volgen gedragslijn op den voorgrond gesteld: eerst de grootere plaatsen bezetten die over het geheele gebied verspreid liggen. Als we hier spreken van „grootere" plaatsen, dan is dat altijd heel betrekkelijk te nemen. Ons gebied kent enkel de typische z.g. binnenplaatsen van Java. Dit heeft nadeelen, maar ook voor-

deelen voor het Missiewerk. Voordeelen : het leven is er gemoedelijker ; men kent elkaar beter ; de tegenstellingen zijn er niet zoo verscherpt als soms in groote steden met een overwegend getal in Holland-geborenen het geval is.

Een groot nadeel is, dat zoo'n streek geheel en al achterland is van enkele buiten het terrein gelegene plaatsen, waarop men dan ook in vele opzichten blijft aangewezen. Het bestuur der provincie met den Gouverneur aan het hoofd zetelt buiten onze Prefectuur ; voor onderwijszaken moet men wederom steeds buiten het eigen gebied ; een gedeelte der Missie (Poerworedjo c.a.) behoort tot de Residentie Kedoe, waarvan de bestuurszetel eveneens buiten onze Missie gelegen is.

Een zeer groot voordeel van die kleinere plaatsen is echter, dat er veel minder Europeesche Katholieken gevestigd zijn, zoodat men die heel gemakkelijk geestelijk kan verzorgen en dan zijn handen vrij krijgt om het eigenlijke bekeeringswerk te bevorderen.

Door die, ofschoon kleine, voor ons toch grootere plaatsen te bezetten, zouden we beter geheel het terrein kunnen overzien. De missionarissen zouden de eigen omgeving leeren kennen en daarmede zouden wij in staat gesteld worden de voorhanden zijnde mogelijkheden het best te benutten. Tevens zou daarmede voorzien worden in de zielzorg der ruim 2000 Katholieken die hier gevonden worden.

Zoo werden achtereenvolgens bezet Poerworedjo (1927) ; Tegal (1927) ; Poerwokerto (1928) ; Pekalongan (1930) ; Tjilatjap (1930) ; Wonosobo (1932) ; Koeto Ardjo (1935) en Gombong (1935).

Op de aldus bezette plaatsen kon een geregeld parochieleven ontstaan voor de reeds aanwezige Europeesche of Inheemsche Katholieken. Daardoor vond menigeen den lang vergeten weg naar de Kerk weer terug, terwijl ook in menig ander opzicht het Apostolaat rijke vruchten droeg. De Katholieke jeugd kon nu godsdienstig verzorgd worden : fröbelscholen leerden vele kinderen, die thuis nooit iets over den godsdienst hooren, bidden en twee Katholieke Lagere scholen konden ook de verdere Katholieke opvoeding behartigen. Het Jeugdwerk in velerlei vorm werd ingevoerd : Padvinderij, Katholieke Meisjes Clubs, Congregaties.

Maar ondanks de intensievere bewerking ontsnappen nog zoovelen aan den Priesterlijken invloed, wijl zij verspreid wonend

op uren afstand van de kerk, slechts zelden bezocht kunnen worden. Om althans eenigszins een band met hen te onderhouden en hen eenig geestelijk voedsel te verschaffen, werd sinds Januari 1934 een gratis Maandblad ,,Katholiek Leven," met zuiver godsdienstigen inhoud, verspreid.

Maar een Missionaris moet steeds ingesteld blijven op het zoeken naar mogelijkheden om het Geloof verder uit te dragen. En hier kwamen zeer bijzondere nadeelige omstandigheden ons werk beïnvloeden. Het was reeds tè laat om nog overal door de oprichting van volksscholen (dessa-scholen) invloed te krijgen. Het Gouvernement had in de voorafgaande jaren op dit gebied rijkelijk voor het onderwijs gezorgd: elk plaatsje van eenige beteekenis was reeds voorzien. Ondanks die wetenschap hebben wij pogingen gedaan in die richting toch iets te bereiken, maar moesten ervaren, dat dit gebied practisch voor ons is gesloten.

Die ervaring dwong ons op andere wijze te trachten het Javaansche volk nader te treden. Verschillende Hollandsch-Indische scholen werden geopend en trokken honderden van leerlingen, terwijl daarnaast de Internaten voor Javaansche jongens en Javaansche meisjes ook heel wat kinderen onder invloed der Missie bracht.

Eveneens werd gedacht aan ziekenverpleging. Op zeer bescheiden schaal begonnen met dessaverpleging, groeide dit werk steeds verder uit. Daarbij konden in 1934 twee Inlandsche ziekenhuizen (met resp. 42 en 28 bedden) van het Gouvernement worden overgenomen, waardoor in breeder verband de Katholieke Caritas tot een deel der bevolking kon doordringen.

De ongunstige omstandigheden op het terrein van volksonderwijs deed ons des te meer gevoelen de noodzakelijkheid om goed-geschoolde Catechisten aan te stellen, die overal het werk van den Missionaris zouden kunnen voorbereiden. Waar echter die onontbeerlijke inheemsche krachten te vinden ? Op velerlei wijzen hebben wij getracht ons te behelpen, maar de eenigste oplossing bleek: een eigen Catechistenschool oprichten. Héél bescheiden opgezet, is deze vanaf 1 Augustus 1935 in werking en we hopen daarmede het vraagstuk der Catechisten een heel eind op den weg der oplossing gebracht te hebben.

Kloosterroepingen zijn op Java geen zeldzaamheid: in verschil-

lende Zuster-Congregaties vindt men Javaansche Zusters en ook bij enkele Broeder-Congregaties ontmoet men eenige Javaansche leden. Voor deze laatsten blijven altijd bijzondere moeilijkheden bestaan. De ideaaloplossing blijkt overal te zijn : een eigen Congregatie voor de inheemschen. Met verlof van den Heiligen Stoel werd in onze Prefectuur in 1933 een poging in die richting gedaan, die tot dusver met goed gevolg bekroond werd en veel belooft voor de toekomst.

Onder Gods zegen zullen de „Broeders der Goddelijke Liefde" hier door hun gebed, hun voorbeeld en hun werk medehelpen het Geloof te verbreiden.

Een derde groep der bevolking : de talrijke Chineezen mochten ook niet vergeten worden. Vooral niet in deze tijden, nu overal blijkt, dat zij op Java toegankelijk zijn voor de prediking van het Katholicisme en gaarne hun kinderen aan de zorgen van Broeders en Zusters toevertrouwen. De door onze Missie geopende scholen trokken talrijke leerlingen ; een Internaat voor Chineesche jongens werd opgericht en de moderne Jeugdbeweging van Padvinderij en Meisjesclubs vond onder de Chineesche jeugd begeesterde leden.

Door die werken werd ook op menige plaats de weg tot het Chineesche huisgezin voorbereid en geëffend en als de voorteekenen niet bedriegen zal ons Apostolaat onder dit deel der bevolking in de naaste toekomst rijke vruchten afwerpen.

Nog zijn het geen groote getallen, waarop de statistiek kan wijzen. Het is nog slechts het allereerste begin van het eigenlijke werk. Maar de posten zijn uitgezet. Het personeel is beschikbaar. Ondanks den zoo zwaar drukkenden nood der tijden is de materieele uitbouw dezer Missie op verrassende wijze tot stand gekomen.

Onder Gods zegen zal hier verder gewerkt worden, sterk in het vertrouwen, dat de allerwegen aanzettende vruchten ook hier een overvloedigen oogst zullen geven.

Poerwokerto. B. J. J. VISSER, M.S.C.
Praef. Apost.

HOE STAAT HET THANS MET DEN INLANDSCHEN CLERUS IN DE MISSIËN

Sinds het einde van den wereldoorlog hebben drie kerkvorsten die wij mogen rekenen onder de grooten, den missiearbeid der H. Kerk geweldig omhoog gestuwd: Benedictus XV door zijn encycliek ,,Maximum illud'' (1919), Pius XI door zijn ,,Rerum Ecclesiae'' (1925) en onze kardinaal van Rossum door de richtlijnen dier Encyclieken met taaie volharding en verlichte wijsheid om te zetten in de daad.

In het centrum van den geheel door hen hernieuwden missiearbeid hebben zij den inlandschen clerus geplaatst.

Vijftien jaren is nu het program dier groote mannen richtsnoer geweest van een wondere activiteit, die alle andere bloei-perioden der Heilige Kerk na het apostolisch tijdvak schijnt te overtreffen.

Het ligt voor de hand, dat de groote waarde daarbij aan de vorming van een inheemsche priesterschap gehecht, herhaaldelijk de vraag doet rijzen: hoe staat het nu met dien inlandschen clerus?

Over die vraag wil ik gaarne een en ander zeggen. Haar *beantwoorden* in enkele bladzijden is natuurlijk niet mogelijk. Zelfs schijnt een eigenlijk *antwoord* mij ondoenlijk. Een beweging van een omvang en diepte als deze, die alle missiën raakt, zoowel de pas-begonnen als de reeds-gevestigde; die tot àlle volken en rassen zich uitstrekt: tot de primitieve evengoed als tot de gecultiveerde, vertoont bij alle eenheid van karakter en doel, zooveel verschillende aspecten, dat voor den opbouw van een samenvattend overzicht op dit oogenblik niet eens voldoende gegevens te verkrijgen zijn. — Ik kan dan ook slechts eenige bijzonderheden verwerken, welke een vijftienjarige praktijk van het Sint Petrus Liefdewerk mij aan de hand heeft gedaan.

Ik moet dan eerst opmerken, dat de opleiding van inlanders tot priesters ook in 1919 geen nieuwigheid, noch zelfs iets ongewoons was. Het aantal inlandsche priesters in de Missies bedroeg toen zeker een 3000, (waarvan in China alleen 1000) en het aantal seminaries zal ook toen de 200 wel overschreden hebben. Maar Benedictus constateerde het als een fout en Pius valt hem daarin bij, dat die inlandsche priesterschap in vele gevallen ,,van minder

aanzien was", en nog nergens tot een zelfstandig bestuur geroepen werd. [1])

En dàt wilden beiden veranderen.

Waarom ? Om verschillende praktische overwegingen, maar in hoofdzaak om de principieele reden, dat het ,,de eigen en aangeboren taak van de inheemsche priesterschap is, de eigen akker te bewerken en het eigen volk te besturen." [2])

Werd dat dan ontkend ? In theorie niet.

Maar door allerlei omstandigheden, die ik thans niet bespreken zal, was in de praktijk deze natuurlijke taak op den achtergrond gedrongen, zóó dat er bij de opleiding feitelijk geen rekening mede werd gehouden ; aldus ontstond de scheeve toestand, dat in verschillende landen in het burgerlijk leven de inheemsche bevolking meer en meer leidende posities ging innemen en dit bij de Kerk nog niet mogelijk werd geacht.... Daardoor — zoo zegt Pius XI — werd aan de vestiging en de ordening der Kerk in die streken al te lang een beletsel gesteld.

De beslissing van het Opperste gezag, dat in de missiën de zelfstandigheid van den inlandschen clerus als een noodzakelijke eisch voor een volkomen vruchtbaar apostolaat en als een reeds bereikbaar einddoel moest worden gesteld, greep diep in bestaande toestanden in.

Maar ook droeg van meet af deze beslissing de kenteekenen van een providentieel ingrijpen.

In Europa moge zij hier en daar eenig opzien hebben gebaard (sommigen dachten zich de missiën zooiets als kerkelijke koloniën en zagen in de zelfstandigheid van den inlandschen clerus een bedreiging voor het ,,bezit" ervan) — het eenvoudig-geloovige volk aanvaardde haar met enthousiasme en schonk aanstonds met wonderlijke mildheid de steun van gebed en aalmoes. Zóó ,,natuurlijk" deed die beslissing aan.

En in de missiën zelf ? Daar brak de pauselijke richtlijn met een praktijk, die zeer velen als de eenig juiste voorkwam. Daar vond zij dus het niet te onderschatten obstakel eener ,,traditie", verdedigd met het zeer menschelijk vasthouden aan de eigen ,,onder-

[1]) Maximum illud. Zie Het Missiewerk I. p. 169. Rerum Ecclesiae. Zie Het Missiewerk VII p. 209—210.
[2]) Rerum Ecclesiae. Zie Het Missiewerk VII. p. 210—211.

vinding". Dat er dus wel eenige en soms groote kracht noodig was om de richtlijnen der Encyclieken door te zetten en werkelijk bestaande of vermeende bezwaren te overwinnen of te ondervangen, behoeft geen verwondering te baren.

Maar als men nu na vijftien jaren ziet, dat overal in de missiën de zorg voor een meer uitgebreide en verbeterde opleiding van den inlandschen clerus op het eerste plan komt, en zelfs bij oude missionarissen oprechte waardeering vindt, dan moeten wij eerbied hebben voor den goeden geest, die in de missie leeft, en bovenal erkennen, dat de geweldige beslissing een bijzondere uiting van Gods Providentie geweest is, of, om louter natuurlijk te spreken, dat de tijd er rijp voor was.

De gevolgen van de nieuwe pauselijke directieven laten zich in enkele cijfers vastleggen, welke wij ontleenen aan de publicaties met medewerking der H. Congregatie van de Propaganda opgemaakt volgens gegevens per 1 Juli 1927 en per 1 Juli 1933.

De eerste cijfers, acht jaar na de Encycliek van Benedictus en twee jaar na die van Pius verzameld, mogen gerekend worden den toestand weer te geven, toen die directieven begonnen te werken, de tweede reeks wat zij in de zes volgende jaren uitgewerkt hebben.

In 1927 waren er dan 206 klein- en 103 groot-seminaries in de gebieden der Propaganda ; zij telden 7.476 klein- en 2527 grootseminaristen of totaal 10.003.

Na zes jaren was het getal der klein-seminaries met niet minder dan 80 vermeerderd ; dat der groot-seminaries was per saldo met 4 vooruitgegaan ; verschillende van deze waren nl. vereenigd in beter ingerichte regionale seminaries ; zij telden respectievelijk 11.244 en 3.944 of in totaal ruim 15.000 (15.188) seminaristen : een vooruitgang van meer dan 50%.

Het aantal inlandsche priesters is natuurlijk niet zoo snel gestegen : de versterkte opleiding moet eerst langer doorwerken. Toch ziet men dat de pauselijke directieven in verschillende missies *aanstonds* zijn opgevolgd. Want het aantal inlandsche seculiere en reguliere priesters te samen, dat in 1927 4304 bedroeg, was in 1933 toch reeds met ruim 1000 of ongeveer 25 % toegenomen (totaal 5384).

Dan: in Juli 1927 waren eerst kort tot bisschop verheven 6 Chineezen en 1 Indiër, maar in 1933 waren reeds 26 kerkdistricten aan den zelfstandigen inlandschen clerus toevertrouwd, en sindsdien zijn er nog enkele nieuwe gevormd.

Deze drie cijfergroepen verdienen een nadere toelichting.

Als eerste voorwaarde om tot een zelfstandige inlandsche clerus te komen stelde Paus Pius XI de uitbreiding en verbetering van de opleiding, [1]) en de Propaganda leidde daaruit deze grondregel af: elk kerkressort (bisdom, vicariaat of prefectuur) dient een eigen klein-seminarie op te richten; voor de inrichting van goede groot-seminaries moeten de verschillende missies zich tot groepen vereenigen, waarvoor een regionaal-seminarie wordt gesticht. [2])

De redenen hiervoor liggen voor de hand: bij de geweldige uitgestrektheid van zeer vele missies is een werkelijk intense recruteering van seminaristen („het is volstrekt noodzakelijk dat er zeer velen worden verkoren" zegt de Paus) slechts mogelijk, als zij niet te ver van huis behoeven te worden gezonden: dus in elk ressort een eigen klein-seminarie; de groot-seminaries, die een clerus moeten vormen, welke niet beneden de goede Europeesche clerus staat [3]), kunnen alleen goed zijn, indien er een behoorlijk aantal leerlingen bijeen is (geen groot-seminarie met 10 of 20 seminaristen en een of twee leeraren); daarom worden er regionale seminaries gevormd, die voor verschillende bijeen-liggende missies dienen; dit biedt grooter mogelijkheid een goed leerarencorps te vormen, een goede huisvesting in te richten, goede leermiddelen aan te schaffen, en de seminaristen deugdelijk te oefenen.

Deze opzet is nu reeds zoover uitgevoerd, dat van de 489 kerkressorten der Propaganda 286 hun eigen klein-seminarie hebben.

Om de beteekenis hiervan juist te beoordeelen moet men het volgende in het oog houden:

De Propaganda-missies kan men in twee groepen verdeelen: één groep welke reeds behoorlijk georganiseerd is, en een andere welke, òfwel om de moeielijke geografische omstandigheden

[1]) Rerum Ecclesiae. Zie Het Missiewerk p. 213—215.
[2]) Zie Guide delle Missione Catholiche. Uitgaaf van den Italiaanschen Priestermissiebond, Via Propaganda 1c. Rome. 1935. p. 83.
[3]) Rerum Ecclesiae. Zie het Missiewerk. p. 214—215.

(bijv. de eilanden-gebieden van Micronesië) òfwel om eigenaardige ethnologische, sociale of religieuse problemen in hun ontwikkeling sterk bemoeielijkt worden. Deze laatste groep „moeielijke" missies omvat 208 kerkressorten. De meer-ontwikkelde missies, nl. de missiegebieden in China, Japan, Indochina, Vóór- en Achter-Indië, Oost-, West- en Midden-Afrika tellen te samen 279 bisdommen, vicariaten of prefecturen, van deze zijn verschillende eerst in de laatste paar jaren opgericht, zoodat hun organisatie nog niet aan de oprichting van een klein-seminarie toe is.

Welnu in deze 279 missies vinden wij 234 van de 286 bestaande klein-seminaries ; Afrika is daarbij, om begrijpelijke redenen, het slechts voorzien.

Daarom mag men zeggen, dat in alle min- of meer-georganiseerde missies de Pauselijke directieven een begin van uitvoering kregen en met een deugdelijke vorming van den inlandschen clerus een aanvang is gemaakt.

En dat zegt heel veel : er zit nl. meer aan vast dan men oppervlakkig denken zou. Want men mag in de meeste missies de opzet van een seminarie niet gelijk stellen met een dergelijke stichting bij ons.

Allereerst is er groot verschil in de wijze waarop de seminaristen moeten worden gerecruteerd. Behalve in de oude missies, waar christenen zijn, die reeds meerdere geslachten tot de H. Kerk behooren, moet in den regel de keus gemaakt worden uit jongens, wier ouders dikwijls nog heiden of hoogstens jong-bekeerden zijn. Wat brengen deze mede aan christelijke vorming ? Niets of zoo goed als niets ! Het begrip van christelijke deugd, van offervaardige liefde op de eerste plaats, moet dus van den grond af worden opgekweekt.

Geen wonder, dat men in vele missies een voorbereidende school inricht, waar dikwerf reeds van jeugdigen leeftijd af, de jongens worden gevormd en beproefd, zoodat er bij de toelating tot het seminarie althans eenige selectie kan plaats hebben.

Besluit men tot opname in het seminarie, hoe dan de toestemming der ouders, der familie te winnen en te behouden ! Dat het een eer is een priester in de familie te hebben drong in de hoofden der meeste nieuwe christenen nog niet door. En het bij vele volken en stammen ingewortelde idée, dat een jongen iets moet inbrengen

en spoedig voor de voortplanting der familie moet zorgen, blijkt dikwerf een groot obstakel voor de vereischte medewerking.

Zoowel uit Afrika als uit Indië schreef mij een seminarist, dat vader hem met de vacantie ontving met de mededeeling, dat hij voor een bruid had gezorgd! Beiden wezen haar af. („Geef haar maar aan mijn broer" zei de neger). Maar hoevelen bezwijken daarvoor!

Dan de eischen, welke men aan de deugd van een seminarist moet stellen, waarbij men maar al te zeer rekening moet houden met de eigenaardigheden van het volkskarakter.

Als voorbeeld de volgende uitlatingen van p. van Susante z.g. in het 14e Vlugschrift van S.P.L. (Nov. 1927) p. 7:

„Bij onze Chineesche jongens (ik spreek nu alleen van de grootere) kan „men niet spreken van de „speelsche onbezonnen jeugd" ; er zitten zoo geen „schavuitenstreken in, die zoo'n groot verdriet zijn voor de surveillanten in „de seminaries van Europa. Het is niet de jeugd, qua jeugd, die het reglement „overtreedt, of ruzie maakt, of opspeelt enz. maar 't is het, ik zou haast „zeggen, reeds gevormde karakter: de hoovaardigheid (zonder fierheid), „de futloosheid, de zinnelijkheid treden als het ware verpersoonlijkt op; „als ik er dan ook een bijv. zou betrappen op „smokkelen" ik zou geen „oogenblik aarzelen, om hem ten minste met de vacantie te doen thuis „blijven, als ik hem niet aanstonds wegstuurde ('t is gelukkig nog nooit voor- „gekomen), want men kan er bijna van overtuigd zijn dat die student nooit „genoeg fut zal hebben om zich te overwinnen".

In vele gevallen blijkt ook een inlandsche seminarist physiek niet in staat tot een ernstig studieleven, en moet er een zekere verhouding tusschen studie- en handenarbeid worden gezocht, om de regelmatige ontwikkeling niet te verstoren.

De levensstandaard mag vooral niet te hoog, maar toch ook niet te laag worden opgezet.

De voertaal van het onderwijs, de leerboeken kosten dikwerf veel hoofdbrekens. De kerktaal, het Latijn, is meestal een probleem apart.

In één woord, de uitvoering van 's Pausen opdracht vraagt van de missionarissen een geweldige inspanning en toewijding.

Dat nieuw-gewijde inlandsche priesters op de Klein-Seminaries een kostbare medewerking verleenen, dat ook hier en daar vertrouwde en goed-onderlegde leeken voor de profane vakken goede hulpkrachten blijken, is wel een verlichting, maar neemt de moeilijkheden niet weg.

Dat men dikwijls tot een reeks van proefnemingen verplicht is ; dat op een goeden dag een missie-bisschop in Afrika mij berichtte, dat hij al zijn seminaristen naar huis had gezonden, om een volgend jaar opnieuw en anders te beginnen, behoeft dan ook niet te verwonderen. En evenmin, dat vooral in de eerste jaren het verloop onder de klein-seminaristen dikwijls zeer groot is. In de latere jaren schijnt het niet veel grooter dan bij ons.

De hoogere studies scheppen natuurlijk weer andere problemen. Vergeet niet dat onze theologie zich in Westersche denkvormen ontwikkeld heeft, die den Oosterling of den Neger veelal moeilijk passen.

In Rerum Ecclesiae beveelt de Paus de regionale groot-seminaries aan, en de Congregatie der Propaganda is met buitengewone toeleg aanstonds begonnen het die richting uit te sturen. Verschillende missies hebben de bestaande groot-seminaries opgeheven, en zonden hun leerlingen naar de nieuw-ingerichte priesterscholen, waar de opleiding beter verzorgd en dus meer waarborg voor de toekomst biedt.

Men kan zeggen, dat in de oogenblikkelijke behoefte der georganiseerde missies op dit oogenblik door een prachtig aantal goed-ingerichte regionale of intervicariale groot-seminaries wordt voorzien : men telt er ongeveer 50.

De reeds langer bestaande in Kandy op Ceylon (dat het recht kreeg de doctorale graden te verleenen), te Puthampally (thans te Alwaye), en te Pondicherry, (thans te Bangalore) in Engelsch-Indië, te Penang in Achter-Indië (het oudste en meest beroemde, om de meer dan 100 martelaren die uit zijn leerlingen voortkwamen), te Chala in Noord-China zijn vergroot en vernieuwd, een heele reeks nieuwe zijn opgericht in China, in Tonkin, in Japan, in Engelsch-Indië, in Afrika ; deze hebben de eigenlijke priestervorming op een veel hooger plan gebracht. Daaraan zijn groote sommen gelds besteed (de leening van f 1.500.000,— in Nederland aangegaan, diende hoofdzakelijk daarvoor). Uitstekende en bekwame leerkrachten zijn onder bijzonder toezicht der Propaganda bijeengebracht. Voor de beste handboeken is gezorgd. En het doet een Hollandsch hart goed te vernemen dat zoowel in Indië (Kandy) als in Afrika (Kisantu) daarbij de dogmatiek van van Noort dienst doet.

Vele van deze seminaries zagen hun aantal leerlingen tot een 100-tal uitgroeien ; Tatung in '23 door de Missionarissen van Scheut in Mongolië begonnen, moest dit jaar al worden gesplitst in een theologicum en een philosophicum. Verschillende bieden jaarlijks voor de priesterwijding klassen aan, die hier geen slecht figuur zouden maken. In Dec. 1933 werd zelfs in het Seminarie van Alwaye (Zuid-Indië) aan 223 theologanten een heilige wijding toegediend : onder welke aan 30 de heilige priesterwijding.

De H. Stoel is daarmede nog niet tevreden: sinds het College der Propaganda zijn nieuwe behuizing, door den Paus persoonlijk ingewijd, heeft betrokken, laat hij uit de verschillende wereldstreken veel-belovende studenten, veel-belovend om deugd en verstand, naar Rome zenden, opdat straks over de verschillende missies verspreid, talrijke priesters dank zij een door en door Romeinsche vorming, zullen uitmunten door kerkelijke geest, en steunpilaren zullen blijken voor de saamhoorigheid van de straks zelfstandige inlandsche bisdommen met den Stoel van Petrus.

Nog onder een ander opzicht heeft de H. Stoel op de toekomstige oprichting der inlandsche bisdommen reeds nu het streven gericht : al zijn de missies in den regel aan een religieus instituut toevertrouwd, de Propaganda houdt toch vast aan den regel, dat op de eerste plaats de vorming eener seculiere geestelijkheid moet worden nagestreefd, omdat deze stabiel aan het bisdom en niet aan een min of meer mobiel instituut is verbonden. Om die reden heeft zij dan ook aan S.P.L. als regel aanbevolen, dat alleen de grootseminaristen, die voor seculier priester worden opgeleid, mogen worden begiftigd met een studiebeurs, en alleen de bouw van diocesane seminaries mag worden gesteund.

Dank zij het levenwekkend woord van den Paus is dan in de missiën een beweging aangevangen, die straks aan de Kerk een rijken wasdom, en vooral een veel deugdelijker vestiging belooft, bestand tegen de nationalistische dreigingen, die alom den kop opsteken.

Is in het optreden van den H. Stoel niet wederom duidelijk te erkennen een bijzondere leiding Gods ?

Voor degenen, die er moeite en lasten voor aanvaarden, ligt in de ontwikkeling zelf een groote belooning.

Men voelt dan ook een dankbare voldoening aan in alle brieven en verslagen van missie-bisschoppen en seminarie-oversten, als zij verhalen van den groei van hun seminaries.

Een enkel voorbeeld. Tien jaar geleden brachten wij hier de bouwsom bijeen voor het St. Willibrords-Seminarie van het nog jonge vicariaat Wonsan in Korea, en telken jare zorgden wij voor een belangrijke ondersteuning tot onderhoud der studenten. In het November Vlugschrift van S.P.L. (1935) mogen wij den bisschop Sauer afbeelden met zijn twee eerste subdiakens, en met een tweede club van vier geminoreerden.

Een ander voorbeeld : Op de Fidji-eilanden, een moeilijke missie onder de Papoea's, trachtten de Maristen reeds in 1923 met een klein-seminarie te beginnen. De nawerking van den oorlog had hun personeel sterk gedund, en voor dit werk was alleen beschikbaar één oude pater van 72 jaren, die zich moest laten helpen door een Inlandsche broeder, een reeds gevorderde Seminarist en een missie-zuster. Tot 1933 werkte de oude man aan het seminarie, en nu onlangs berichtte zijn opvolger, dat in 1937 de twee eerste van hun seminaristen priester zullen worden gewijd.

Die voorbeelden kunnen worden vermeerderd met vele andere, verschillend van aard, maar alle getuigend van een wonderlijke toewijding en grootsche volharding.

's Pausen initiatief heeft dus reeds een snellere en deugdelijker aangroei van den inlandschen clerus gewaarborgd. En ook zijn woord, dat er geen onderscheid en geen scheidingslijn mag zijn tusschen de inheemsche en de buitenlandsche priesters, is begrepen en in praktijk gebracht. [1]) Waar de inlandsche geestelijkheid van eenige beteekenis is, getuigt de praktijk van den ernstigen wil der missie-oversten haar zelfstandig werk toe te vertrouwen : niet alleen in China, in Indië, maar ook reeds in Afrika, waar de ontwikkeling der missiën zooveel jonger is, maar men ook duidelijk begrijpt, dat de zwarte priester „eens de door den Europeaan moeizaam gestichte kerken zal moeten besturen." Men vindt de inlandsche clerus op dit oogenblik werkelijk op allerlei posten.

En men is er tevreden over ! Ik hoorde ten minste nog nimmer

---

[1]) Rerum Ecclesiae. Zie Het Missiewerk VII. p. 215.

een missie-bisschop — en ik sprak er velen — klagen over zijn inlandsche priesters. Wel hoorde ik vele inlandsche priesters roemen om hun bijzondere geschiktheid en echt apostolische ijver.

Dat beteekent natuurlijk niet, dat elke inlandsche priester beter of zelfs maar de gelijke is van elke Europeesche of Amerikaansche missionaris. De opofferende en zelfverloochenende liefde, die dezen dreef naar de missielanden om er Gods woord te brengen, is de groote kracht, die hem in staat stelt zich aan te passen aan hun nieuwe volk. Menige missionaris zal dan ook verschillende inlandsche priesters, individueel genomen, overtreffen, zelfs in het begrijpen en aanvoelen van zijn volk.

Maar dat doet niets af aan de waarheid, dat de inheemsche priester in het algemeen genomen vele eigenschappen vóór heeft op den missionaris en in het bijzonder dat hij de normale zielzorger is voor zijn eigen volk. De praktijk wijst dit duidelijk uit, mits men maar niet te veel eischt.

Men vergelijkt inlandsche priesters (het ligt voor de hand) gaarne met buitenlandsche missionarissen, en bevindt dan soms dat zij de mindere zijn in energie, de mindere in apostolische geest, de mindere in organisatietalent, in het behartigen van sommige vooral economische zaken, de mindere in de onthechting van hun familie.

Maar deze vergelijking mag men zonder meer niet stellen en men mag de gevonden verschillen allerminst generaliseeren. Men vergelijkt immers twee ongelijke grootheden : de inlandsche clerus omvat noodzakelijkerwijze alle schakeeringen welke men in de katholieke priesterschap vindt, de missionaris is een speciaal type van die priesterschap.

Wij moeten — als wij willen vergelijken — een parallel trekken tusschen ons, inheemsche clerus van dit ons vaderland, en de inlandsche geestelijkheid van een missieland. Dan hebben we in beide groepen de priesterroeping tout court.

Welnu : zijn onze priesters allen geschikt voor alle werk ? Ik doel hier niet op het feit dat allen menschen zijn, met menschelijke gebreken ; die vindt men in de groep missionarissen ook. Maar ik doel op het verschil in aanleg en vorming. Zouden bijv. onze uitstekende parochie-zielzorgers allen goede missionarissen zijn ? Waarschijnlijk niet, en gelukkig niet. Aan de eischen van het parochieleven zou dan wellicht niet geheel voldaan worden.

Er is in den clerus van een regelmatig gegroeid bisdom verschil van aanleg en geschiktheid noodig, opdat àlle werk behartigd worde. Bij een normale ontwikkeling zoekt iedere roeping haar eigen richting, volgens eigen aanleg en Gods bijzondere leiding, en zoo vindt Gods Kerk dienaren voor allerlei soort : seculieren en regulieren ; mannen, die pionierswerk verrichten kunnen en willen — en anderen, die uitstekend weten te behouden en uit te bouwen ; mannen voor den algemeenen dienst — en priesters voor bijzondere werkzaamheden. En hoeveel bijzondere geschiktheid wordt eerst verkregen door het doen van het werk, waarvoor men door de overheid geplaatst wordt !

Zoo is ook het geval met den inlandschen clerus, al is de verscheidenheid nog niet zóó uitgesproken duidelijk, omdat de ontwikkeling nog niet tot volle rijpheid gekomen is. Maar zoo men de inlandsche clerus slechts de goede opleiding geeft en werken laat, zal de zelfde differentieering zich ook daar voltrekken.

Dat begint reeds : niet alleen de diocesane clerus ontwikkelt zich, ook de religieuze orden vinden in de meer uitgegroeide missies aanhang ; nieuwe instituten met speciale bedoelingen verrijzen — ik denk aan de Discipuli Domini en aan de Kleine Broeders van Sint Jan in China, aan de Tertiairen van den Carmel in Zd. Indië ; — ook een drang naar pioniers-arbeid blijft niet uit ; ik denk hier aan het feit, dat verschillende theologanten van de Malabar-kust in Indië, waar de Katholieke bevolking zeer sterk is en de gewone parochieele zielzorg overheerscht, vroegen opgenomen te worden in diocesen van Centraal-Indië, als Nellore en Vizagapatam ,,omdat daar meer onder de heidenen te werken is.''

Het is niet te verwonderen, dat de inlandsche priester in Azië of Afrika, die nu eenmaal anders geaard is dan de Europeaan, diens praktijk van werken niet zoo gemakkelijk overneemt, en — omdat hij geen voldoend voorbeeld heeft van zijn eigen landgenooten — aanvankelijk onwennig en onbeholpen staat voor zijn taak.

Maar het verschil tusschen missionaris en inlandschen priester, dat nu wel eens als een minderwaardigheidsteeken van den laatsten aandoet, zal zich van zelf oplossen, als men den inlander zijn weg laat zoeken.

En dan moge hij het anders doen, op den duur moet zijn werk

dieper gaan ; voortbouwend op de grondslagen, die de vreemde missionaris gelegd heeft, zal de inheemsche zielzorger het Christendom in het leven van zijn volk grooter en weldadiger invloed doen uitoefenen, en het er vast verankeren. Deze overtuiging door twee pausen uitgesproken, en door de ondervinding van verschillende missiebisschoppen bevestigd, behoeft gerust niet met vele redenen te worden gesteund. [1])

Een eigenaardige illustratie daarvan bood onlangs het Nationale Congres der Katholieke Actie in China, dat van 8 tot 15 September te Shanghai gehouden werd ; algemeen directeur der K. A. in China is de inlandsche priester Dr. Yupin, een oud-beschermeling van de parochie Borne, die met het Shanghaische locaal-comité onder den bekenden leeken-apostel Lo-pa-hong, de groote stuwkracht van het congres was. Op het congres zelf gaven naast een tweetal Europeesche Bisschoppen twee Chineesche de leidende directiven ; onder de aalmoezeniers of geestelijke adviseurs maakten de Chineesche priesters een uitstekende indruk. En dit zoo duidelijk Chineesche congres ontlokte aan de officieele persoonlijkheden, den president der republiek, die een vertegenwoordiger zond, den minister van financiën en den burgemeester van Shanghai, die zelf kwamen, welsprekende bewijzen van hoogachting voor de sociale werken der Katholieke Kerk. Het Bulletin Catholique de Pékin, geredigeerd door de Lazaristen, spreekt dan ook als zijn meening uit : ,,que le Congrès a contribué à former auprès du gouvernement une atmosphère favorable à la religion'' [2]).

Aldus bleek, een keer te meer, de ongegrondheid van de vroeger herhaaldelijk uitgesproken vrees, dat de inlandsche priester in China niet in staat zou zijn, de heidensche overheid respect voor de H. Kerk af te dwingen.

Dit voorbeeld zou met meerdere andere kunnen getuigen met hoeveel redenen Onze Heilige Vader van den arbeid der inlandsche geestelijkheid voor de definitieve vestiging der Kerk groote verwachtingen heeft.

En in die verwachting heeft hij ook niet geaarzeld reeds nu

[1]) Maximum illud · Zie Het Missiewerk I. p. 168, Rerum Ecclesiae. Zie Het Missiewerk p. 211—212.

[2]) Bulletin Catholique de Pékin. Imprimèrie des Lazaristen, Pekin. Jrg. XXII no. 266. Oct. 1935, p. 511—514.

aan den inlandschen clerus op te dragen, wat haar eigen aangeboren taak is : het bewerken van den eigen akker, het bestuur van het eigen volk.

In 1924 benoemde de Propaganda de twee eerste Chineezen tot Apostolisch Prefect, en den eersten Indiër tot Bisschop van Tuticorin ; in 1926 wijdde Pius XI zelf de eerste zes Chineezen tot Bisschop, en in 1927 den eersten Japannees.

Welken indruk dit in de wereld maakte, weten wij allen : het bezoek van vier Chineesche bisschoppen en van den eersten Japannees aan ons land, lokte een heerlijke manifestatie van geloofseenheid uit.

Deze benoemingen bleven zich herhalen : reeds telt China 21 zelfstandige inlandsche vicariaten en prefecturen, Tonkin 2, Japan 1, Engelsch-Indië 5, te samen 29, ongerekend de 6 bisschoppen van den Syro-Malabaarsche en Malancarische ritus aan de Malabarkust in Indië.

Hoe het dezen gaat ? Het is nog wel wat vroeg daarover te oordeelen. In een studie over de ontwikkeling van de Kerk in China las ik eens de opmerking, dat de minder snelle aanwas der Kerk in een bepaald aantal jaren o.a. te verklaren was, door de oprichting van vele nieuwe vicariaten en prefecturen : deze zijn de eerste jaren zóó geheel ingenomen door hun organisatie-zorgen, dat de uitbreiding der geloofsprediking nog niet ernstig ter hand kan worden genomen, en schijnbaar tegenvalt.

Dit ware woord bevat ook voor ons een waarschuwing, als wij nu reeds een oordeel verlangen over het succes der inlandsche bisdommen.

Het zelfstandig bestuur der inlanders is nog van zóó korten duur, dat de meeste eigenlijk nog niet ten volle op dreef kunnen zijn.

Zeker, zij hebben allen zich een gebied toegewezen gezien, dat reeds met veel vrucht bearbeid was. De H. Stoel volgt nl. bij het oprichten der inlandsche vicariaten en prefecturen de zeer voorzichtige regel, dat zij bij de verdeeling der bestaande vicariaten, de meer bewerkte gedeelten aan den eigen clerus overdraagt en aan den vreemden missionaris het verdere pionierswerk overlaat.

Maar al zijn de nieuwe gebieden bewerkt, als vicariaat of prefectuur moeten zij nog worden georganiseerd ; en dat is en blijft,

ook bij gunstige omstandigheden een zware taak, die tijd vordert.

In elk geval blijkt, dat naar het oordeel van den H. Stoel de eerste benoemingen geen misvattingen zijn geweest : men gaat althans geregeld door nieuwe vicariaten aan inlanders toe te vertrouwen, zóó zelfs dat reeds een zesde deel der Chineesche kerkdistricten onder hun leiding staat. De eerst-benoemde inlandsche bisschoppen van Hupeh, die reeds allen een Klein-Seminarie openden, stichtten ook een geheel inlandsch regionaal Groot-Seminarie te Suanhuafu ; de Congregaties der Discipuli Domini en van de Kleine Broeders van St. Jan, waarover ik reeds sprak, zijn door hen opgericht.

Voor twee jaren vatte dan ook Mgr. Salotti, de Secretaris van de Propaganda, op de jaarvergadering der Voortplanting den indruk, welken de inlandsche missies maken, aldus samen : een deel van hen staat op gelijke lijn met de best georganiseerde missies onder Europeesche leiding, een deel is middelmatig-goed, bij enkele bestaan ernstige moeilijkheden.

Ze zijn dus als geheel genomen niet de mindere van de Missies, welke door buitenlanders worden geleid (daar heeft men dezelfde schakeering) en de H. Stoel mag zich gelukkig prijzen, dat ook dit ondernemen alles belooft.

Voor ruim drie eeuwen is in China eenzelfde proef met één bisschop in Peking mislukt. De tijd was er nog niet rijp voor. Dat is te begrijpen. Onwillekeurig vraagt men zich echter af : Moest het dan drie eeuwen duren, vóór deze wèl rijp werd ? Dat dit werkelijk moest, kunnen wij natuurlijk niet verklaren. Maar dat onze tijd, hoeveel kwaad men er ook van zeggen kan, wel buitengewoon geschikt is om op groote schaal de inlandsche priesterschap aan het bestuur te roepen, is wel zeer duidelijk.

De toestand in de Kerk is buitengewoon zuiver ; haar organisatie sterk en gezond ; haar levenskracht is in volle bloei : de inlandsche priesterschap van heden wordt dus geënt op een krachtigen, gezonden stam. En de moderne verkeersmiddelen stellen den H. Stoel in staat zelfs met de verst-gelegen gebieden steeds in nauwe verbinding te blijven, en er dus zorgzame leiding te geven.

Indien voor honderd of meer jaren in de missiën zich de toestanden hadden herhaald, die Europa heeft gehad in de vroege

en de latere middeleeuwen ; d.w.z. indien in toen gevestigde inlandsche kerken scheuring en verdeeldheid de eenheid met Rome hadden verbroken, hoe lang zou het niet geduurd hebben voor het centrale gezag dit had vernomen en dan genezend en herstellend had kunnen ingrijpen. En nu ? Het leeft, als het ware dag aan dag, met alle gebieden der geheele wereld mee, en het kan er leidend en helpend optreden met vrucht.

Vooral in dit verband belooft de vorming van een zelfstandige inlandsche clerus dus wel buitengewoon veel voor de uitbreiding van Gods rijk.

Zwartkijkers spreken ons dikwijls over den moreelen ondergang van het Avondland, Europa. Dat er geen grond voor is deze te vreezen, kan men moeielijk waar maken. Maar als wezenlijk de toekomst is aan het gele en zwarte ras, dan heeft het stervend Europa aan hen en aan de Kerk een groote weldaad gedaan door hun het christendom te brengen geleid door hun eigen zonen.

Tot slot nog dit :

In zijn Encycliek ,,Rerum Ecclesiae" schrijft Paus Pius aan de missie-bisschoppen :

,,Zeker, hoe meer Seminaristen Gij zult hebben verkoren ter ,,opleiding — en het is volstrekt noodzakelijk, dat Gij er velen ,,uitkiest — des te meer kosten zult Gij moeten maken ; maar ,,wilt den moed niet verliezen, vertrouwend op den beminnelijken ,,Zaligmaker der menschen, door Wiens voorzienigheid het aan ,,den H. Stoel — door ruimere vrijgevigheid der katholieke ,,wereld — niet aan middelen zal ontbreken om U krachtiger te ,,helpen bij het uitvoeren van dezen zoo heilzamen opzet."

Ook deze verwachting van den Paus is niet beschaamd, vooral niet in ons goede vaderland.

Aan den bouw en de uitbreiding van tal van seminaries hebben wij mild mogen bijdragen, van de 14 à 1500 inlandsche priesters, die sinds deze encycliek gewijd zijn, hebben er ruim 350 of een vierde deel een Nederlandsche ondersteuning genoten. Het perspectief, dat het welslagen van 's Pausen initiatief biedt stemt ons dankbaar, dat wij op zulk een wijze aan de verwezenlijking van dit grootsche werk mogen medewerken.

De feiten wijzen uit, dat de uitbreiding der Kerk, de deugdelijke

vestiging in de thans nog gemissioneerde landen zal afhangen van het verder doorwerken van 's Pausen plannen.

Daarom mag ik wel besluiten met een dringend beroep op Uw aller medewerking aan den verderen bloei van S.P.L.

Mgr. Salotti, de algemeene President van ons Liefdewerk gaf het wachtwoord uit: „Clerus pro clero". Wij Priesters verstaan dit. Doordrongen als wij zijn van de heiligheid en de beteekenis onzer zending, rekenen wij het een eerste eisch van onzen missieplicht, aan de uitbreiding van den eigen clerus der missielanden mede te werken.

Onze geloovigen verstaan dit belang ook: dat hebben zij overvloedig bewezen. Dat de droeve tijdsomstandigheden den stroom van groote giften hebben afgedamd, en beursstichtingen niet meer wekelijks binnenkomen, ligt niet aan verslapping van hun ijver. Tot giften naar vermogen, klein maar dikwijls herhaald, zijn wij bereid en in staat. Mogen parochiale directeuren en ijveraars die goede stemming benutten en opvoeren tot edelmoedige daden.

Dan zal de voortdurende ijver van priesters en geloovigen samenwerken voor den bloei van het mooie Liefdewerk van den H. Petrus. Het gebed en het offer van priesters en geloovigen, zullen dan het getal der eigen priesters in àlle volken zóó helpen uitbreiden, dat steeds krachtiger Christus' missie-bevel wordt uitgevoerd, en àlle volken steeds beter, steeds overtuigender zijn woord hooren weergeven door de stem van hun eigen herders.

Voorschoten. TH. M. P. BEKKERS
Vooravond van St. Theresia van Lisieux. Nation. Secr. S.P.L.

DE CONGREGATIE DER HEREENIGERS IN OOST-ARMENIË ± 1340—1583

(Vervolg.)

II.

Toen de beweging zich van meet af zóó voorspoedig ontwikkelde, en een groot aantal monniken en priesters, waaronder vardapoten van naam, zich aansloten, schijnt Bisschop Bartholomaeus het plan te hebben opgevat tot stichting van een inlandsche provincie der Predikheerenorde. Het klooster van Qrhnay werd uitgebreid. Bij deze gelegenheid werd ook de kloosterkerk gebouwd die tot

in de 18e eeuw dienst deed. Baron Gorg en zijn huisvrouw Elthik droegen de stichting aan de Dominikanen over als „eeuwigdurende schenking", zoodat men terstond de beschikking had over een huis voor de vorming en opleiding der toekomstige novicen. De franciskaansche missionarissen hadden reeds vóór dien tijd verschillende Armeniërs in hunne orde opgenomen. Een der eerste Armeniërs die opname in de Predikheerenorde verzocht en verkreeg was een monnik van Qrhnay zelf, de vardapet Yakobos Qrhnetsi bijgenaamd Thargmann. Het wederzijdsche onderricht in de talen, dat te Marâghah was aangevangen, werd intusschen te Qrhnay ijverig voortgezet, en begon reeds spoedig vrucht af te werpen. Wij bezitten nog heden verschillende Armenische vertalingen, uittreksels en bewerkingen van latijnsche werken, die omstreeks dezen tijd (1330—33) te Qrhnay, en gedeeltelijk wellicht reeds vroeger te Marâghah (1328—30) vervaardigd werden.

Een van de oudste vertaalwerken, dat in vele handschriften tot ons gekomen is, draagt den titel van „Preekboek" (*Qarozgirq*). De inhoud van dit werk, die niet in alle handschriften dezelfde is, bestaat ten deele uit uitgewerkte preeken, ten deele uit kortere aanteekeningen en fragmenten, die bedoeld zijn als hulpmiddelen bij de leerstellige predicatie. In hoofdzaak stammen deze preeken van Bisschop Bartholomaeus, gedeeltelijk wellicht ook van de andere Dominikanen, die met hem naar Qrhnay waren gekomen. Het boek werd door bovengenoemden Yakobos Qrhnetsi O.P. uit het perzisch vertaald. De eerste preek, op den tekst van Matth. XXVIII 19—20 : *Gaat en onderwijst alle volken*, dient tegelijk als voorrede op het boek. Bartholomaeus noemt zich daar uitdrukkelijk *frhank episkopos Maraghoy i kagrê Srboyn Dôminikosi* d.w.z. latijnsch bisschop van Marâghah van de orde van Sint Dominicus. Toen hij zijn vaderland verliet en de verre reis naar het Oosten maakte, was het hem niet te doen geweest om goud of zilver te verwerven. Maar uit drang naar het heil der zielen is hij gekomen, krachtens een zending, die hem werd toevertrouwd door Paus Joannes XXII.... Het „Preekboek" heeft een tamelijk bonten inhoud. Verscheidene onderwerpen worden er in twee, drie of meer preeken behandeld. Er staan sermoenen in over de Parousie des Heeren en het Laatste Oordeel, over de Incarnatie, het vasten en het vagevuur. Verder over de

verschillende sacramenten: Biecht, Huwelijk, Priesterschap en Episkopaat, het H. Sacrament des Altaars, het Vormsel en het Laatste Oliesel. Preeken voor de voornaamste feesten en gedenkdagen van het kerkelijk jaar: Kerstmis, Besnijdenis des Heeren, Opdracht in den tempel, Doopsel des Heeren, Maria Boodschap, Palmzondag, Goeden Vrijdag, Paschen, Hemelvaart en Pinksteren. Voorts preeken over het H. Kruis, over de H. Maagd en sommige van hare feestdagen in het bijzonder, over de H.H. Engelen en sommige apostelen: Sint Petrus, Jacobus de Mindere, Sint Bartholomaeus, Simon en Judas, over Allerheiligen, Allerzielen, en buitendien nog enkele preeken over de overledenen. Verder nog over allerlei onderwerpen, zoo b.v. vier preeken over de Kerk, twee preeken over de liefde, een preek over de ergernis, preeken over bepaalde teksten als „*Niemand kan twee heeren dienen*", „*Iedere boom, die geen goede vrucht voortbrengt, zal worden omgehouwen,*" „*Waakt en bidt, opdat gij niet in bekoring valt,*" „*Ik ben de goede Herder,*" enz. enz. De aanteekeningen en fragmenten, die in verschillende handschriften van dit Preekboek voorkomen, vertoonen al een even bont aspect. Zij handelen b.v. over de Verrijzenis van Christus, over de eigenschappen van een goed gebed, over de vraag: waarom het Woord vleesch werd en niet de Vader of de H. Geest, over de wijze waarop men moet biechten, over bekoringen, over het Onze Vader, enz. enz. Karakteristiek voor het peil van het gehoor, dat men zich bij zulke preeken voorstelde, is het feit, dat sommige van deze aanteekeningen ook wel over vraagstukken van wijsgeerigen aard handelen, als b.v. over het beginsel „Quod ultimum est in exsecutione, primum est in intentione", en over de vraag of de wereld van eeuwigheid bestaan kan hebben. Sommige handschriften schijnen latere bijvoegingen te bevatten. Voor verreweg het grootste gedeelte stamt het materiaal heel duidelijk uit westersche bronnen. Dit merkwaardige Preekboek is nog nooit onderzocht, ofschoon een gedeelte ervan in 1704 te Venetië in druk verschenen is onder den titel „*Chratakanq ew hogesjahq qarozq*". Onderdeelen van dit Preekboek komen in sommige handschriften onder aparte titels als zelfstandige werkjes voor. De gedrukte uitgave bestaat uit twee deelen. Het eerste gedeelte bevat zes [1]) preeken van Bisschop Bartholomaeus

[1]) Aldus volgens de inhoudsopgave; in werkelijkheid zijn het er slechts vijf.

over de biecht, die elders soms als apart tractaat voorkomen met den titel *Yaghags chostovanoethean* = Over de Biecht. Het tweede gedeelte heeft zeven preeken over de zeven hoofdzonden. In de handschriften komen ook deze onderrichtingen als apart werkje voor onder den titel *Yaghags eôthn meghats* = Over de zeven (hoofd)zonden, en als auteur daarvan wordt fr. Petrus van Aragon O.P. (*Petros Aragonatsi*), een der medehelpers van Bisschop Bartholomaeus, opgegeven. In deze preeken worden verschillende westersche Kerkvaders aangehaald: Paus Clemens I, Ambrosius, Augustinus, Gregorius de Groote, Hieronymus en ook Sint Bernard, voorts de „Vitae Patrum", een enkele maal een middeleeuwsch „exempelboek" of een profaan auteur als Cicero (*Thoelios imastasêrn* = de wijsgeer Tullius). Een enkele maal ook Sint Thomas van Aquino, en een armenisch kerkleeraar, de hoog-ver eerde patriarch Nersês Sjnorhali. De Heilige Schrift wordt gewoonlijk aangehaald naar de gebruikelijke Armenische vertaling. Waar men een hoogst enkele maal de latijnsche Vulgata citeert, wordt dit uitdrukkelijk erbij gezegd: *Astoeadsasjoentsn i srboyn Heronimosê thargmaneal i Girn Dsnndots* = de door Sint Hieronymus vertaalde Heilige Schrift in het Boek Genesis. Dat Bisschop Bartholomaeus bij zijn vele bezigheden nog den tijd gevonden zou hebben om een geheel nieuwe armenische bijbelvertaling naar de Vulgata te maken, is latere legende, die in de geschriften van Qrhnay geen bevestiging vindt.

In het klooster van Gayletzor, onder Esayi Ntsjetsi, studeerde men hoofdzakelijk taalwetenschap, wijsbegeerte en godgeleerdheid. In het klooster van Qrhnay werden de studiën nu op denzelfden voet ingericht. Eenerzijds kon men daarbij profiteeren van de ervaring door de voormalige leerlingen van Esayi te Gayletzor zelf opgedaan. Anderzijds kwam vooral de westersche wetenschap van Bisschop Bartholomaeus en zijne gezellen, fr. Petrus van Aragon en fr. Joannes van Swineford, aan de voorspoedige ontwikkeling der nieuwe school ten goede. Deze missionarissen hadden een zeker aantal latijnsche boeken medegebracht, die nu voor en na in het armenisch werden overgezet. Zoo werd het klooster van Qrhnay behalve een middelpunt voor de hereenigingsbeweging, ook van het begin af een centrum van ernstige

studie en vooral van wetenschappelijke vulgarizatie, een „nieuw Athene," zooals Mchitaritsj van Aparan later zeggen zou. Armenische vertalingen, bewerkingen en complicaties uit de nieuw aangeboorde westersche scholastiek volgden elkander op in zeer snel tempo. Yoohannês van Qrhnay zelf schreef een beknopte handleiding voor het onderwijs in de taal, die ons bewaard bleef in een handschrift van het jaar 1350. Bisschop Bartholomaeus bewerkte een tractaat over de Dialectica (*Tramabansethioen*), dat, blijkens een te Tübingen berustend handschrift, nog in de 17e eeuw werd afgeschreven. Aristoteles en Porphyrius werden te Qrhnay bestudeerd in een oude vertaling, die aan den armenischen wijsgeer „David den Onverwinbaren" wordt toegeschreven. Men gebruikte daarbij niet alleen de commentaren die onder den naam van dezen armenischen philosoof zijn overgeleverd, maar verschillende verhandelingen werden ook nieuw gecommentarieerd uit westersche bronnen. Men gebruikte te Qrhnay ook het z.g. „Boek der Definities", een soort van inleiding op de studie der wijsbegeerte die aan denzelfden David wordt toegeschreven, en schreef er een commentaar op het tractaat „de Sex Principiis" van Gilbertus Porretanus. Van Bisschop Bartholomaeus stamt een tamelijk uitvoerige verklaring van het Scheppingsverhaal, die tot in latere tijden vlijtig bestudeerd en afgeschreven werd.

Ook een commentaar op het „Onze Vader" en een uitleg van het „Weesgegroet", een tractaat over de Hel, enz. worden toegeschreven aan denzelfden bisschop. Onder zijn naam vermeldt men voorts nog een vertaling van Sint Thomas' *Summa contra Gentes*, waarvan mij echter geen handschrift bekend is. Een in verschillende manuscripten overgeleverd „Tractaat over twee naturen en één persoon in Christus" wordt soms aan fr. Yakobos Thargmann, soms aan Yoohannês Qrhnetsi onder medewerking van Bartholomaeus toegeschreven. De vertaling van Missaal en Brevier naar dominikaanschen ritus staat ten onrechte op naam van den bisschop, die te midden van zijn drukke werkzaamheden door den dood werd overvallen († 15 Aug. 1333). Doch de vertaling van den Regel van Sint Augustinus en de constitutie der Predikheerenorde heeft hij waarschijnlijk nog gereed gekregen.

Bij den dood van Bisschop Bartholomaeus was Yoohannês Qrhnetsi nog niet ingetreden in de orde der Predikheeren, ofschoon

hij langeren tijd met het plan daartoe moet zijn omgegaan. Nu besloot hij eerst een reis naar Europa te maken, en bezocht Avignon, waar hij den Paus verslag deed over de voorspoedige ontwikkeling van de uniebeweging in Oost-Armenië, dat zich zoo lang afkeerig had getoond.

Toen Yoohannês van deze reis naar zijn vaderland terugkeerde, waren zijne plannen veranderd. Inplaats van mede te werken aan de stichting van een inlandsche Dominikanenprovincie, stichtte hij nu zelf een nieuwe congregatie die uitsluitend uit inheemsche elementen zou bestaan: de „Congregatie der Hereenigers." De groote meerderheid der reeds tot de unie toegetreden monniken stemde hiermede vol begeestering in. De nieuwe Congregatie schijnt reeds terstond bij hare stichting meerdere kloostergemeenten omvat te hebben. Men ging echter zonder overhaasting te werk, en beproefde de nieuwe levenswijze gedurende een tien- of twaalftal jaren vóór de eerste leden hunne bindende geloften aflegden. Onmiddellijk na deze eerste professie werd Yoohannês zelf tot algemeen overste van de congregatie gekozen.

Wij hebben geen enkele reden om de uitstekende bedoelingen van den abt van Qrhnay ook maar in het minst in twijfel te trekken. Het is zéér aannemelijk, dat hij tot de eerlijke overtuiging was geraakt de groote zaak der Hereeniging beter te kunnen dienen met een bijzonder tot dat doel gestichte congregatie van inlandsche clerici, dan met aansluiting bij de internationale orde der Dominikanen. In Oost-Armenië bezat deze orde tot dusverre alléén het klooster van Qrhnay, dat „uit vrije beweging als eeuwigdurende schenking" aan de Dominikanen was overgedragen, niet alléén door de stichters Gorg en Elthik, maar ook — zooals herhaaldelijk en uitdrukkelijk vermeld wordt — door Yoohannês zelf, die toen waarschijnlijk nog het voornemen had zelf in de orde te treden. In West-Armenië, Georgië en Perzië beschikten de Dominikanen slechts over een betrekkelijk klein getal kloosterlingen, verdeeld over tamelijk ver uiteenliggende missieposten. Dat Yoohannês van Qrhnay, vóór hij definitief van besluit veranderde, een reis naar Europa heeft gemaakt, waar hij zich persoonlijk in verbinding stelde met den Paus, en waarschijnlijk ook besprekingen heeft gevoerd met het hoofdbestuur der Predikheerenorde, is een omstandigheid, die ontwijfelbaar te zijnen gunste

spreekt. De Hereeniger fr. Mchitaritsj van Aparan verzekert dat het ontwerp van Yoohannês en de naam „Hereenigers" (*Miabanoghq*) nog door Paus Joannes XXII († 4 Dec. 1334) waren goedgekeurd.

Uit alles blijkt verder, dat Yoohannês bij de uitvoering van zijn nieuwe plannen gehandeld heeft in volkomen overeenstemming met de te Qrhnay reeds gevestigde europeesche en armenische Predikheeren. De overdracht van het klooster aan de orde der Dominikanen bleef dus voorloopig zonder verdere consequenties. Yoohannês behield den titel van „arhadsjnord" van dit huis, gelijk hij dien te voren gevoerd had. Zijn nieuwe congregatie en haar geheele levenswijze richtte hij zooveel mogelijk in naar domimikaansch model. Hij nam niet alleen den regel van Sint Augustinus over, maar ook verreweg het grootste gedeelte van de Constituties der Predikheerenorde. Ook de oorspronkelijke kleederdracht der Hereenigers herinnert aan die der Dominikanen. Blijkens een armenische miniatuur uit de 14e eeuw gingen zij ongeschoeid, maar hadden verder de kleeding der dominikaansche l e e k e-b r o e d e r s aangenomen: witte tuniek met zwart scapulier en zwarten mantel [1]). In een rondschrijven van Yoohannês aan de leden zijner congregatie zegt hij uitdrukkelijk, dat zij de orde der Dominikanen als grondslag heeft en spreekt over de verhouding van zijne stichting tot genoemde orde als volgt: „Daar de broeders van de Predikheerenorde van Sint Dominicus onze bekeering tot het ware geloof en de reformatie onzer monniken bewerkt hebben.... verlangen wij dat gezegde broeders bij ons als vaders, leiders en leermeesters zullen worden beschouwd, dat zij in onze congregatie bijzonder in eere zullen worden gehouden, dat bij alles, wat wij ondernemen, hunne beslissing den doorslag geven zal, dat bij ons ook geen kapittel gehouden zal worden tenzij in hunne tegenwoordigheid. Bovenal zullen wij er steeds naar streven in ieder van onze kloosters eenigen hunner bij ons te hebben. Daar zullen zij opgenomen worden als vaders die recht hebben op een eereplaats. Bovendien zullen wij, ingeval briefwisseling

---

[1]) De afbeelding van den „Miabanogh" in Ghewond Alisjan's *Sisakan*, bldz. 382, berust op fantasie. Tijdens het pontificaat van Paus Pius V (1566—1572) wordt bericht dat de Hereenigers van dien tijd het *witte* scapulier hadden overgenomen. De latere Armenische Dominikanen van de Provincia Naxivanensis droegen binnenshuis eveneens het witte scapulier, maar overigens de gewone kleederdracht van de streek, tulband incluis, met een mantel van gestreepte stof.

met den Heiligen Stoel niet mogelijk is, alle vraagstukken, die op de geloofsleer betrekking hebben, oplossen volgens hun inzicht." Het is derhalve duidelijk, dat men Yoohannês Qrhnetsi onrecht doen zou, wanneer men hem beschuldigde van eerzucht of ondankbaarheid jegens de Predikheeren. Wij zien dan ook, dat de voorbereiding tot de definitieve stichting van de Congregatie der Hereenigers plaats heeft onder de voortdurende medewerking van de reeds meermalen genoemde Dominikanen fr. Joannes van Swineford, fr. Petrus van Aragon en fr. Yakobos Thargmann. Beide laatstgenoemden kwamen in 1337 gereed met de armenische vertaling van Brevier en Missaal der orde, die Yoohannês in zijne congregatie wilde invoeren. In welk jaar de definitieve of kanonieke oprichting van de Unitorencongregatie eigenlijk heeft plaats gehad, valt uit de ons tot dusver bekende documenten niet met zekerheid op te maken. De Armenische geschiedschrijvers nemen gewoonlijk het jaar 1330 aan, d.w.z. het jaar waarin de vardapeten conferentie van Qrhnay plaats had. De Hereeniger fr. Mchitharitsj van Aparan, stelt de stichting in het jaar 1331, dus nog tijdens het leven van Bisschop Bartholomaeus. Doch dit is slechts in zooverre juist, dat na de hereenigingsvergadering van 1330 en tijdens het leven van den bisschop van Marôgkok de eerste, voorloopige grondslagen gelegd werden, waarop de congregatie later feitelijk zou worden opgetrokken. Tot en met het jaar 1344 voert — voor zoover mij bekend is — Yoohannês Qrhnetsi uitsluitend den titel *arhadsjnord* (kloosteroverste) *van Qrhnay*". Als „*verachnamogh* (algemeen overste) *der Hereenigers*" wordt hij voor het eerst genoemd in een postscriptum op de armenische vertaling van een gedeelte der Summa Theologica van Sint Thomas Aquinas, die in het jaar 1347 gereed kwam. Het afleggen van de kloostergeloften door de eerste Hereenigers moet tusschen 1344 en 1347 hebben plaatsgehad. De pauselijke approbatie volgde ongeveer tien jaar later, 31 Januari 1356, onder Paus Innocentius VI. De professieformule der Hereenigers luidde: *Es koe oechtem.... Astoedsoy ew srboehi Astoeadsadsnin, ew soerb Ekeghetswoyn Hrhovmay* = „Ik beloof (gehoorzaamheid) aan God, en de heilige Moeder Gods, en de heilige Kerk van Rome"....

Het vertalen en bewerken van latijnsche boeken werd intusschen

ijverig voortgezet. De aspiranten voor de nieuwe congregatie verkregen op deze wijze betrouwbare handleidingen voor hunne wijsgeerige en godgeleerde studiën. De keuze van de boeken, die voor armenische bewerking of vertaling in aanmerking werden genomen bewijst, dat men er op uit was het beste beschikbaar te stellen. Even grooten opgang als in het Westen maakte in Armenië een werk dat gewoonlijk vóórkomt onder den titel ,,*Alperti Astoeadsabanoethioen*'' (Theologie van Alvertus). In werkelijkheid is het niet anders dan het ,,Compendium theologicae veritatis'' van Hugo Ripelin O.P. Wanneer men bij geunieerde of schismatieke theologanten van Armenië citaten uit ,,Albertus Magnus'' ontmoet, stammen ze bijna altijd uit deze vertaling. In 1715 werd ze door *Mchithar Sebastatsi*, den stichter der naar hem genoemde Mechitharisten, ter perse gelegd in de armenische drukkerij van Antonio Bortoli te Venetië. Deze uitgave werd ook voorzien van commentaren, die het volgend jaar te zelfder plaatse verschenen, en gewoonlijk bij de tekstuitgave mede ingebonden zijn. De bibliotheek van de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam bezit twee exemplaren van dezen tamelijk zeldzamen druk.

Onmiddellijk nadat zij de armenische vertaling van Brevier en Missaal ten einde hadden gebracht, begonnen fr. Yakobos Thargmann en fr. Petrus van Aragon aan een tamelijk omvangrijk handboek van moraaltheologie. Hunne keuze viel op het tweedeelige werk ,,De virtutibus et de vitiis'' van fr. Guillelmus Peraldus O.P., dat ook in het latijn in vele handschriften en een aantal oude drukken overgeleverd is. Met het eerste deel, dat in het armenisch voorkomt onder den titel ,,*Arhaqinoetheants Girq*'' (Boek der deugden) kwamen de vertalers in 1339 gereed. Het tweede deel volgde spoedig onder de benaming ,,*Moloetheants* (niet *Moloroetheants*) *Girq*'' (Boek der ondeugden). Ook deze keuze bleek van stonde af een zeer gelukkige te zijn geweest. De uitgave had een overweldigend succes : zij werd niet alleen in katholieke maar ook in schismatiek-armenische milieu's gaarne als handboek gebruikt. Uittreksels en afschriften van de beide tractaten komen voor tot in de tweede helft van de 18e eeuw, en in dezelfde eeuw werden ze tweemaal gedrukt. [1])

---

[1]) Het ,,Boek der deugden'' te Venetië in 1721 bij Antonio Bortoli (door Mchithar Sebastatsi) en t.z.p., 1772, bij Demetrios Thêodoseants. (In de titel van deze laatste

Dat men in Qrhnay groote waarde hechtte aan een degelijke wijsgeerige voorbereiding op de theologie, blijkt uit de verschillende philosophische geschriften, die in dit klooster bewerkt of vertaald werden. Behalve hetgeen boven vermeld is, schreef fr. Joannes van Swineford — in Armenië veelal *Dsjoeani Angliatsi* („Jan de Engelschman") genaamd — nog een drietal tractaten, deels van wijsgeerigen, deels van theologischen aard. Een handschrift uit de 14e eeuw, dat thans in de Pruissische Staatsbibliothek te Berlijn bewaard wordt, bevat deze drie verhandelingen onder de volgende titels: 1. *Hamarhôt hawaqoemn yahags hogwoy ew zôroetheants norin* = Korte verhandeling over de ziel en hare vermogens, 2. *Yaghags arhaqinoetheants hogwoyn* = Over de deugden der ziel, en 3. *Yaghags bnoethean hresjtakats* = Over de natuur der engelen. Andere handschriften en excerpten van deze tractaten zijn bekend uit de 17e en 18e eeuw, doch zij verschenen nimmer in druk.

De Pausen hadden erop gestaan, dat hij de hereeniging van de Armeniërs in Cilicië ook het westersche kerkrecht zou worden ingevoerd. Het is daarom niet te verwonderen, dat de compilaties en vertaalwerken van de school van Qrhnay zich ook uitstrekken tot dit gebied. Fr. Petrus van Aragon stelde een handboek in vijf deelen samen, dat onder den naam van „Kanoniek Wetboek" (*Kanonagirq* of *Irawagirq*) bekend staat. Als voornaamste bronnen voor deze compilatie geeft hij Sint Raymond van Penaforte, Sint Thomas van Aquino en Goffredo da Trani aan. Het tweede deel (tractaat „de Judiciis") komt in de handschriften soms afzonderlijk voor onder den titel van *Datastanats Girq*. Voorts bewerkten fr. Petrus en fr. Yakobos samen nog een ander werk van kerkrechtelijken aard onder den titel *Soer Petrosi* = Zwaard van Petrus. Handschriften van dit laatste werk zijn mij niet bekend geworden, en over 't algemeen krijgt men den indruk dat de publicaties van Qrhnay op dit bijzondere gebied minder verspreiding hebben gevonden dan hunne andere werken.

Fr. Petrus en fr. Yakobos, die gewoonlijk samenwerkten, bekroonden hun levensarbeid met een vertaling van de Christologie

uitgave wordt fr. Petrus van Aragon ten onrechte als schrijver van het werk genoemd). Het „Boek der ondeugden": Venetië 1720, bij Antonio Bortoli (door Mchithar Sebastatsi), en Venetië 1773 bij Demetrios Thêododeants (ook hier dezelfde fout op de titelpagina).

en de Sacramentenleer uit het Derde deel van de Summa Theologica van Sint Thomas. Hoe goed men in het afgelegen Oost-Armenië op de hoogte was ook van de modernste publicaties die in het Westen verschenen, blijkt wel hieruit, dat deze vertaling reeds het eerste gedeelte (§§ 1—68) van het z.g. „Supplement" omvat. De vertaling kwam gereed op het einde van Juni in het jaar des Heeren 1347. Een week later (3 Juli 1347) stierf fr. Petrus van Aragon, en latere vertaalwerken van zijn overleden medewerker zijn ons niet bekend. Het was geen toeval, maar doelbewuste keuze geweest, waardoor de beide vrienden, de Spanjaard en de Armeniër, zich lieten leiden, toen zij juist *dit* gedeelte van de Summa Theologica in het armenisch overzetten. Want juist over deze beide onderwerpen — de Christologie en de Sacramentenleer — had men dagelijks te disputeeren met de theologen der niet-geunieerde kloosterscholen. Overigens is het hier de plaats niet om breeder uit te weiden over dit laatste vertaalwerk van deze beide Dominikanen, die de jonge congregatie der Hereenigers van zulke uitstekende handboeken hebben voorzien. Wij hebben er reeds elders over geschreven, en hopen bij een latere gelegenheid ook enkele tekstproeven van deze oude Summa-vertaling te kunnen overleggen.

M. H. VAN DEN OUDENRIJN O.P.

Fribourg (Zw.) (Wordt vervolgd.)

HET RETRAITEWERK IN DE MISSIE OP FLORES

Klein en verborgen was het begin. Nog herinner ik me, hoe te Ili (Maoemere) de eerste schuchtere proeven werden genomen door aan de meisjes der congregatie, die men voor iets meer ontwikkeld hield, een retraite te geven. Toen de meisjes van het kerkgebouw naar de hut, die hen tot verblijf diende, gingen, werden ze door verschillende christenen nageoogd en zelfs lichtelijk bespot. Het was nog iets heel vreemds : drie dagen lang onder streng stilzwijgen over de eeuwige waarheden nadenken. Maar op het oogenblik worden reeds in verschillende parochies met gunstig resultaat retraites gehouden en ieder missionaris streeft er naar, velen van zijn christenen aan een retraite te doen deelnemen.

Reeds lang was de noodzakelijkheid van gesloten retraites ter bevordering van missiewerk ingezien, omdat ze zoo'n voortreffelijk middel zijn, om bij onze christenen de kennis der eeuwige waarheden te verdiepen en ze in het volbrengen van hun religieuze plichten te bestendigen. Onze christenen zijn primitieve menschen in hun denken, begrijpen en voelen en als dusdanig zullen ze het christendom ook opvatten en beleven. Men mag niet verwachten, dat de eerste generatie reeds zoodanig door het christendom veranderd wordt, dat ze vergeleken kunnen worden met een katholieke bevolking, die een eeuwenlange traditie achter de rug heeft. Het christendom is als het zuurdeeg, dat *langzamerhand* de massa der heidenwereld doordringt en verandert. Zelfs een goed ingericht catechumenaat zal slechts het zaad des christendoms kunnen uitstrooien, zonder de uiteindelijke wasdom te zien. Zelden zal het catechumenaat *volledig* in staat zijn, zúlk een ontwikkeling en vorming te geven, dat men enkel uit innerlijke overtuiging met standvastigen wil het christendom aanvaardt. Ik herhaal: met innerlijke overtuiging. Bij primitieve menschen is het kuddewezen sterk ontwikkeld. Zoo aanvaarden velen het christendom, ómdat de missionaris, die hen in de geloofswaarheden onderricht, een gezaghebbend persoon is; anderen doen mee ómdat ze hun omgeving ook zoo zien doen. Men dient hierbij met het opvattingsvermogen onzer eenvoudige menschen rekening te houden. Derhalve kan men begrijpen, en men behoeft het geenszins af te keuren, dat een groot deel van deze eerste generatie in boven geschetsten zin het christendom opneemt en beleeft. Iedere missionaris weet er van mee te praten, hoe vaak bij de eerste generatie nog heidensche opvattingen zich vermengen met de christelijke geloofsleer en zedenwet. Het gaat buiten het bestek van dit artikel door talrijke voorbeelden hiervoor het bewijs te leveren, ofschoon de missionaris ze overal met tientallen ontmoet. Ook dit toont wederom, dat het christendom slechts langzamerhand het heidendom kan verdringen.

Gedurende den tijd van het catechumenaat zal het ook niet gemakkelijk vallen, den wil van onze christenen zóó te sterken, dat we een zekeren waarborg bezitten, dat ze altoos, ook in moeilijke omstandigheden, het christendom zullen trouw blijven. Daar zijn droeve voorbeelden te over, die ons duidelijk laten zien, dat vele van onze christenen nog zwak van wil zijn, die in andere of vreemde

omstandigheden bijvoorbeeld al te spoedig geen kleur meer bekennen en aldra het geloof over boord werpen. Hier ziet men wederom : kuddewezen.

Hier in de missie bestaat nog een ander probleem, met name de snelle aanwas van het aantal christenen. Voor iederen afzonderlijken missionaris is het aantal reeds zoo groot, dat het gewoonweg onmogelijk is na de voltooiing van het catechumenaat de nieuwe christenen nog regelmatig bijeen te brengen om het vroegere onderricht te vervolledigen en diepere kennis der geloofswaarheden bij te brengen. Vele missionarissen kunnen slechts rondtrekkende aan zielzorg doen, omdat de gebieden te groot zijn en de christenen daarbij wijd en zijd verspreid wonen. Maar ook in meer gesloten parochies is het aantal christenen doorgaans zoo groot, dat het haast onmogelijk is, allen aan een uitgebreider onderricht te doen deelnemen.

Ook missen de christenen van hier den weldadigen invloed van een echt katholiek familieleven. Een gesloten familiekring naar Europeesche opvatting bestaat hier te lande niet. De familie hangt veel losser aan elkaar en heeft niet dien invloed bij de opvoeding als in onze landen het geval is. Kinderen leeren nauwelijks gehoorzamen, maar doen al vroeg wat hun aanstaat. Dit gebrek aan opvoeding is later bij de vervulling der godsdienstplichten heel goed merkbaar. Dikwijls laten de christenen zich leiden door luim of zin en missen het plichtsbewustzijn. Voorts stamt het meerendeel onzer christenen uit heidensche ouders en dagelijks moeten ze nog leven in 'n heidensch familie- en dorpsverband. In zijn religieuze uitingen is de heiden veel vrijer en hij kan ze als het ware naar eigen behoefte inrichten. De christenen daarentegen zijn door goddelijk- en kerkelijk gebod gehouden, hun religieuze plichten regelmatig en trouw te vervullen. Het is daarom niet te verwonderen, dat in het vervullen van de godsdienstige plichten de eerste ijver weer verflauwt en de heidensche omgeving meer en meer haar invloed doet gelden. De meeste missionarissen hebben het uitentreure ondervonden, hoe menig christen uit hun parochie weer slap en traag is geworden en het ontvangen der Sacramenten bij zoo iemand zich beperkt tot een half-gedwongen paaschcommunie. Die lauwe en trage vervulling der hoogere plichten brengt dan vanzelf mee, dat deze of gene christen zich ook in andere opzichten allerlei te schulde laat komen.

Om deze en andere reden is het duidelijk, dat de missionaris een weg moet zoeken, om de kennis der geloofsleer bij zijn christenen te verdiepen en voor alles tot een ijverig godsdienstig leven aan te zetten. Zoolang het aantal christenen niet te groot wordt, valt het niet moeilijk ieder afzonderlijk in het oog te houden. Ook kan men ze dan nog voor een aanvullend onderricht bijeen brengen. Doch dat is hier op Flores nauwelijks meer mogelijk, op deze manier kan men alle christenen niet meer bereiken . . . . De gesloten retraites hebben zich nu als een voortreffelijk middel doen kennen, om onze christenen dieper van de geloofswaarheden te doordringen, inzonderheid ze tot een echt christelijk leven aan te sporen. Door de geestelijke oefeningen is het mogelijk geworden *het meerendeel* onzer christenen te bereiken en ze te beinvloeden, om de geloofswaarheden als beginsel van hun leven te leeren beschouwen en met meer- en innerlijker overtuiging overeenkomstig de christelijke leer te handelen. Daarom wordt tegenwoordig dit middel reeds in verschillende parochies met goed gevolg toegepast.

2. En de praktijk der geestelijke oefeningen ? We volgen hier in de missie geen andere *methode* dan in Europa gebruikelijk is, ofschoon de voorstelling der eeuwige waarheden aan het bevattingsvermogen der christenen moet worden aangepast. Om het retraitewerk in een parochie ingang te verschaffen, is hier gelijk overal, een degelijke wervingscampagne noodzakelijk. Het menschelijk opzicht is onder onze christenen niet gering ; niemand durft een begin te maken. Daarbij komt, dat onze christenen vaak nog niet precies weten wat een retraite eigenlijk is. Daarom dient men voorlichting te geven. Deze geeft de missionaris zelf bij preek en onderricht of bij huisbezoek. Waar de missionaris deze wervingsarbeid zelf niet kan doen, helpen hem de onderwijzers en leeken met bevredigenden uitslag. Ook de leden der verschillende congregaties hebben zich in dezen reeds groote verdiensten verworven. En tenslotte heeft de ondervinding geleerd, dat de oud-retraitanten de beste propagandisten zijn. Natuurlijk moet de missionaris al deze leekenhelpers aanwijzingen geven, hoe ze het werven moeten aanleggen. We hebben dit werk ingevoerd als een deel der katholieke actie, die door den H. Vader zoozeer gewenscht wordt.

En omdat het succes der geestelijke afzondering inzonderheid een werk der genade is, dient hier veel voor te worden gebeden. De

missionaris spoort de geheele parochie aan voor dit doel te bidden. Daardoor worden de geestelijke oefeningen reeds uit het kader der gewone godsvruchtige praktijken geheven en schijnen ze de christenen iets bizonders toe. Inzonderheid echter worden de retraitanten zelf tot ijverig gebed aangespoord, opdat ze met wel voorbereid hart en in de vereischte stemming de retraite binnen gaan.

Voor de voorstelling der eeuwige waarheden is de Ignatiaansche methode zeker de beste te noemen. Ze is psychologisch en eenvoudig in haar bouw en ook voor onze eenvoudige menschen bevattelijk. Natuurlijk, zooals boven reeds gezegd, moet die voorstelling aan het bevattingsvermogen onzer christenen worden aangepast. Voor de retraitanten hier te lande is de inleidingsoverweging van heel groot belang. Daarin worden de deelnemers over het doel van en het gedrag gedurende de retraite degelijk onderwezen. De inleiding moet ook een zekere gunstige stemming verwekken om aan de talrijke oefeningen met bereidwilligheid deel te nemen. De inhoud der overwegingen strekt zich gewoonlijk uit over de grondwaarheden der Eerste Week, m.a.w. het doel en de eindbestemming van den mensch, doel van het geschapene, zonde, dood, oordeel en hel. Daarna volgen enkele overwegingen over het leven van Jesus. Doch de overwegingen over de grondwaarheden moeten de deelnemers vooral in de juiste stemming brengen om het eerste hoofddoel der retraite te bereiken, met name : een goede generale biecht. Wegens het groote belang der generale biecht wordt aan dit onderwerp bizondere zorg besteed. In een of meer conferenties wordt aan den retraitant het doel en de manier van een retraitebiecht verklaard, en in 't bijzonder iets dieper ingegaan op het berouw, omdat het berouw het gewichtigste, maar vaak ook het minst begrepen deel is der biecht. De andere conferenties handelen over het praktische christelijke leven, als het ware de gevolgtrekkingen uit de overweging der eeuwige waarheden. Omdat onze eenvoudige menschen geen onderricht hebben gehad in de manier van overwegen, moet de leider der geestelijke oefeningen helpen dit vruchtbaar te doen. De gewoonte bestaat reeds, dat de priester na de toespraken achter de retraitanten gaat staan en de punten kort herhaalt, kleine toepassingen maakt en het colloquium zelf uitspreekt. Deze hulp is voor onze menschen noodzakelijk en beantwoordt ook aan de verwachtingen.

Per dag worden gewoonlijk vier overwegingen en een conferentie gegeven. Meer zou te veel worden, daar de retraitanten de voorgehouden stof niet zouden kunnen verwerken. Maar nu rest nog de vrije tijd. De ondervinding heeft bewezen, dat onze christenen niet in staat zijn dezen vrijen tijd met nut te gebruiken, maar veeleer door dezen vrijen tijd van het doel der retraite worden afgeleid. Ook hier moet de retraitemeester te hulp komen. Deze tijd wordt gevuld met devotie-oefeningen en geestelijke lezing, zoodat den verstrooienden invloed zoo weinig mogelijk ruimte wordt gelaten.

3. Dan de vraag : Werpen de geestelijke oefeningen ook *vruchten* af voor het praktische religieuze leven onzer christenen. Hierop kan met ja worden geantwoord. Men mag natuurlijk niet verwachten, dat onze eenvoudige menschen, die een keer een goede retraite hebben gemaakt, op slag en stoot echte heiligen zijn geworden. Onze christenen zijn en blijven menschen, die ook na de retraite wederom aan groote gevaren bloot staan. Het is ook mogelijk, dat een of ander christen na de retraite in zijn religieuze plichten weer slap en traag wordt. Dit bewijst echter niets tegen het algemeene nut der geestelijke oefeningen. Zulke ervaringen doet men overal op, in Europa, ja zelfs in de kloosters. Het is nu eenmaal niet mogelijk het geheim van Gods genadewerking te doorschouwen. Een feit is, dat de geestelijke oefeningen rijke geestelijke vruchten afwerpen voor het religieuze leven onzer christenen. Alleen reeds de retraite-biecht is voor elken christen van groot nut, omdat hij daardoor zijn verleden in orde brengt. Een goede retraite-biecht is een mijlpaal op den weg naar de eeuwigheid en schenkt in het verdere leven het gelukkige bewustzijn al het verkeerde uit het verleden goed te hebben gemaakt. Een goede retraite-biecht heeft verder het voordeel, dat de gewone biechten met meer ernst en grooter nut zullen worden ontvangen.

Het godsdienstig leven ontvangt ook nieuwe impulsen. Uit de diepere kennis der eeuwige waarheden put de wil nieuwe kracht om als christen trouw en standvastig de hoogere plichten na te komen. Hier is ergens een oude christenheid, die haar zielzorgers al veel kommer en verdriet heeft bereid. Vele christenen waren afvallig geworden en de zondagplicht werd schromelijk veronachtzaamd. Veel was er voor deze gemeente gewerkt en gebeden, maar verbetering bleef uit. Tenslotte probeerde men het met retraites. De leden

der congregatie maakten een begin en werden daarna goede propagandisten. En zoo gelukte het, 't grootste deel der parochie, inzonderheid de mannen aan een retraite te doen deelnemen. Het succes was opmerkelijk. De zondagmis werd sindsdien goed bezocht en velen, zelfs mannen en jongelingen, kwamen, ook door de week, in alle vroegte naar de kerk om te kunnen communiceeren. Op dezelfde wijze behaalde men succes in andere christenheden, zich vooral uitend in het ijverig ontvangen der heilige Sacramenten en de trouwe vervulling der zondagsplichten. Wanneer de retraites zulke vruchten opleveren, zijn ze niet zonder nut gegeven.

De retraites zijn nog van groot belang, om de openbare meening in goede banen te leiden. Het is nu eenmaal een feit, dat enkele verkeerde elementen, die lachen en spotten over den godsdienst, een zeer nadeeligen invloed uitoefenen, voornamelijk op de mannen en jongelingen. Velen geneeren zich hun godsdienstplichten na te komen, omdat ze uitgelachen worden. Wanneer nu honderden mannen en jongens in een parochie een retraite hebben gemaakt en daardoor dieper doordrongen zijn geworden van de eeuwige waarheden, hun christenplichten uit meer overtuiging gaan vervullen — dan is daardoor de kwade invloed van enkelen haast totaal onschadelijk gemaakt. In een parochie leefde een christen in 'n alles behalve voorbeeldige echtelijke verhouding en hij durfde zich daar openlijk op beroemen. Toen echter vele mannen in die parochie een retraite hadden gemaakt, kreeg deze man het benauwd en heeft tenslotte stiekum de parochie verlaten. De retraites zijn ongetwijfeld een uiterst geschikt middel om de openbare meening in goede richting te sturen. Dat is in alle parochies, waar retraites zijn gehouden reeds duidelijk gebleken.

4. Misschien zou men de vraag kunnen stellen : zijn onze eenvoudige menschen hier in de missie ook in staat om de grondwaarheden van het Fundamentum te begrijpen en innerlijk te verwerken? Ook hierop kan met ja worden geantwoord. Een dorpshoofd maakte eens een retraite mee. Voorheen was hij een echte slappeling, die zich weinig aan den godsdienst gelegen liet liggen en in zijn zedelijk leven genoeg te wenschen overliet. Na afloop der retraite bekende hij den priester, dat hij zich zoo diep geschaamd had en het gevoel had gehad, alsof alle overwegingen op hem persoonlijk gemunt waren. Hij was diep onder den indruk geraakt en beloofde een

grondige bekeering. En tot heden toe is hij een goed christen gebleven — een bewijs dus, dat hij de eeuwige waarheden begrepen had en door de diepere kennis daarvan zich aangedreven voelde zijn leven te beteren. Men merkt het ook aan de oplettendheid en het gedrag onder en na de overwegingen, dat de groote waarheden werkelijk worden begrepen en tot het hart doordringen.

5. De geestelijke oefeningen mogen geen vrome stemming blijven, die enkele dagen duurt en daarna weer verdwijnt. Daarom is een degelijke *nazorg* noodzakelijk. Nergens, maar inzonderheid niet in de missie, kan deze nazorg gemist worden. De oud-retraitanten worden daarom vaak aan hun voornemens herinnerd, de een of andere waarheid wordt opnieuw voorgehouden en vooral wordt een scherpe controle uitgeoefend, of de retraitant zijn christenplichten nakomt. Wanneer hij aan de maandelijksche communie niet meer deelneemt, wordt hij door een biechtbriefje vermaand, te biecht en te communie te komen. Streng wordt er op gelet of de zondagsplichten goed worden gehouden. Mocht iemand daarin weer verslappen, dan komen ook strengere boeten in aanmerking. Zoo wordt alles gedaan, om het goede zaad der retraite te verzorgen en tot ontwikkeling te brengen. De nazorg is even noodzakelijk als de retraite zelf wil deze blijvende vruchten opleveren voor het godsdienstig leven.

6. Nog een woord over de *economische* zijde der retraites. We houden er hier in de missie streng aan vast, dat de retraitant zelf voor de onkosten opkomt. Dit kan geschieden door de mondkost mede te brengen of een overeenkomstige waarde daarvoor te betalen. Dit is beslist noodzakelijk om het parasietendom, zooals een China-missionaris zich uitdrukt, op afstand te houden. De retraites zouden ook minder gewaardeerd worden, als aan de retraitanten alles gratis werd verstrekt. De ervaring heeft dat reeds geleerd. Onder de tegenwoordige omstandigheden kunnen we voor 15 à 20 centen 'n retraitant de kost geven. Dat is belachelijk weinig voor drie dagen onderhoud. Maar, Goddank, onze christenen zijn nog zeer bescheiden in hun dagelijksche behoeften. Mocht er nu een arm mensch zijn, die deze geringe onkosten niet kan opbrengen — en die zijn er — dan moet de pastoor een weg zoeken om dezen werkelijk-arme de weldaad eener retraite niet te onthouden. Gewoonlijk wordt een beter gesitueerde

gevraagd, dezen arme de levensmiddelen voor de retraitedagen te verstrekken.

Meerdere malen nemen ongeveer 200 menschen tegelijk aan een retraite deel. Dan zijn er een aantal stevige handen noodig, om het eten te bereiken en op te dienen. Deze Martha-diensten verrichten gewoonlijk de meisjes der congregatie ter liefde Gods. Maar ook andere christenen stellen zich gaarne in dienst van de goede zaak om een goede uitslag der retraite te bewerken. Als het in deze dingen niet klopt, kan allicht een ontevreden stemming ontstaan, die nadeelige invloed heeft op de retraite zelf.

Tot besluit nog een kort woordje over retraitehuizen. We hoeven hier in de missie niet te denken aan retraitehuizen in Europeeschen trant. Dat is hier niet uitvoerbaar en vooral ook niet noodzakelijk. Eenvoudig als onze menschen zijn, eischen ze weinig en zijn ze gauw tevreden te stellen. Maar wanneer we aan talrijke christenen retraite willen geven, komen we er niet aan voorbij, voor dit doel bescheiden huizen op te richten. Een eenvoudige ruimte met cementen vloer is al voldoende. Meubileering eischt nauwelijks onkosten, omdat de christenen op de vloer slapen en daar ook hun bordje rijst krijgen opgediend. Doch zelfs zulk een bescheiden behuizing kunnen we in den tegenwoordigen tijd niet bouwen, omdat het onze financieel krachten te boven gaat. Onze armoede is groot. Maar we willen den moed niet verliezen. Onze H. Vader wenscht, dat het retraitewerk overal ingang vinde. Hij noemt de retraitehuizen ,,ware leerscholen van een volmaakt christelijk leven'' en op zijn woord zullen we onder de bescheiden omstandigheden voortgaan totdat betere tijden aanbreken. Voor onze missie is de tijd gekomen, dat bizondere middelen in de zielzorg moeten worden toegepast. Een van deze middelen zijn de retraites. Moge daarom ook hier in de missie de wensch van den H. Vader in vervulling gaan, dat er bescheiden retraitehuizen gaan verrijzen.

Als het mij gelukt is voor dit gewichtige deel der zielzorg op Flores eenige belangstelling te hebben gewekt, dan zijn deze regels niet tevergeefs neergeschreven.

Maoemere (Flores). P. HOOIVELD S.V.D.

MEDISCHE MISSIE ACTIE

Medische missies staan in het middelpunt van de belangstelling van elk katholiek denkend en voelend volk. En terecht. Leven we niet in een eeuw, die door Z. H. Paus Pius XI gekarakteriseerd werd als een tijd, waarin heldenmoed zonder wetenschappelijke voorlichting niet voldoende is ? De missionaris wordt aangemaand om in zijn bekeeringswerk van alle natuurlijke hulpmiddelen die de voortschrijdende wetenschap hem biedt, gebruik te maken. En er is zeker geen wetenschap, die de missionaris van meer nut is dan de medische.

Voorbij is de tijd van de charismata, voorbij ook de tijd dat St. Franciscus van Assisië in heilig enthusiasme een melaatsche kussend, zijn volgelingen uitzenden kon om de zieken te verplegen, zonder zich veel te bekommeren om hun medische bekwaamheid ; voorbij gaat zelfs de tijd, dat iedere missionaris naar zijn beste weten geneesmiddelen uitdeelt, om plaats te maken voor den tijd, waarin medische missies op wetenschappelijke wijze gediend worden.

Door alle eeuwen hebben Christus' volgelingen het voorbeeld van den Meester gevolgd. Overal en altijd waar het Evangelie gepredikt werd, werd zorg gedragen voor de zieken, zwakken, en ouden van dagen. Met bewonderenswaardige zelfopoffering en toewijding hebben de verplegende orden der Kerk zich steeds uitgeput om het lijden der zieken te verlichten. De medische wetenschap heeft zich sterk ontwikkeld gedurende de laatste jaren, zoodat de mogelijkheden op gebied der geneeskunde welhaast onuitputtelijk zijn. Zal de Kerk ten achter blijven nu de geneeskunde zooveel vordert van haar dienaren ? De Kerk, die de lichamelijke en geestelijke ellende van den inlander ten volle begrijpt en die vol verlangen is om de vruchten van de moderne onderzoekingsgeest ook aan hem ten dienste te stellen, heeft geantwoord op deze uitdagende mogelijkheden der geneeskunde ; en Haar antwoord is : medische missies.

Nu meer dan ooit heeft de wereld behoefte aan die opofferende liefde, die slechts aan den voet van Christus' kruis geleerd wordt. Christelijke liefde moet er zijn in het hart van de medische missionaris, want nu als voor twintig eeuwen is de mensch gevoelig voor vriendelijkheid en sympathie in lijden. Het was die sympathie voor allen menschelijken nood, die den Goddelijken Heelmeester dwong om ,,. . . . allen te genezen''. Dezelfde vlam van liefde verwachtte Christus van zijn leerlingen en allen,

die na hen komen. Hij gebood hun eerst de zieken te genezen. „Geneest de zieken, die er zijn en zegt hun : het koningrijk Gods is nabij." Hij zelf gaf het voorbeeld. Wordt het immers niet als iets bijzonders opgemerkt door de Joden, dat op dien merkwaardigen dag, toen de zieke door het dak van Petrus' huis gelaten werd, Hij niet eerst den armen zieke genas, zooals Hij gewend was te doen, maar zeide : „.... Uw zonden zijn u vergeven." Nu evenals toen wordt de ziel het eerst bereikt door het verlichten van het lijden van een ziek lichaam.

De ontzettende vooruitgang van de materieele wereld brengt ons in snelle verbinding met de uiterste einden der aarde, met gevolg dat plotseling de onmetelijke nooden in voorheen onbekende landen in een fel licht worden geplaatst. Schril is het contrast tusschen de betrekkelijke gemakken, èn materieele èn spiritueele, van onze moderne samenleving en de onmenschelijke ellende in de missielanden. De inlander leeft hulpeloos in angst en vreeze voor booze geesten of vergramde goden, die de macht bezitten hem allerlei kwalen over te zenden. Zij, die ten prooi zijn aan ziekten weten niet hoe zij dat lijden kunnen omzetten in „schatten, die niet verteren."

De gewone ziekten, die ook in ons eigen land voorkomen, eischen een veel grooter aantal slachtoffers in de tropen dan in de gematigde luchtstreken. Behalve deze ziekten zijn er de afzichtelijke huidziekten, de chronische tropische kwalen, die hun slachtoffers alle levenskracht ontnemen ; dan zijn er de epidemieën, die jaarlijks millioenen ten grave doen dalen ; bovendien is er de absolute onwetendheid van een volk, dat geen idee heeft van hygiëne en machteloos staat tegenover den geesel van ziekte en ellende.

De sterftecijfers geven een idee van de ellende van den toestand. Engeland, Duitschland en Nieuw-Zeeland hebben respectievelijk een sterftecijfer van 13,4, 12,2 en 8,8, terwijl Engelsch-Indië ons komt ontstellen met een cijfer van 25,9. Als het sterftegetal in Europa zoo hoog zou zijn als in niet-christelijke landen, dan zou Frankrijk in één jaar en Duitschland in twee jaren ontvolkt zijn.

Ja de nood is groot en er zijn zoo weinigen om ze te lenigen. „Ons Indië", zegt het Nederlandsch Medisch Missie Comité, „is er lang niet het slechtste aan toe, maar toch zijn er slechts 900 artsen op een bevolking van 60 millioen, terwijl Nederland met zijn 7½ millioen er 5400 telt."

Het officiëele rapport van de Congregatie van de Propaganda Fide noemt 163 katholieke artsen en 811 verpleegsters als werkzaam zijnde in de missielanden. En vergeten we het niet er zijn 1000 millioen heidenen !

De missiebisschoppen en missionarissen roepen om medische hulp, niet alleen voor de inlanders, maar ook voor de missionarissen zelve. Op Afrika's Westkust liggen meer dan 300 Nederlandsche missionarissen begraven, die den leeftijd van 28 jaren niet bereikt hebben. Ons Nederlandsch Medisch Missie Comité doet prachtig werk om dit euvel te voorkomen door het geven van medische missie cursussen voor vertrekkende missionarissen en door het verstrekken van voorlichting en materieele hulp aan hen, die in de

missielanden werkzaam zijn. Als iedere missionaris zoo'n vooropleiding ontving, zou hij tenminste in staat zijn om in eenvoudige ziektegevallen voor eigen gezondheid te kunnen zorgen. En toch zal alle streven in deze richting ondoeltreffend zijn, zoolang de missionaris niet door een missie-arts wordt bijgestaan.

In Britsch-Indië, waar Mohammedanisme en Hindoeisme hoogtij vieren, zijn de vrouwen er aanzienlijk slechter aan toe dan haar mannelijke rasgenooten ; purdah-opvattingen verbieden haar een man te zien, die niet tot haar eigen huishouding behoort. Dit verbod is streng godsdienstig en wordt niet makkelijk overtreden. Een Indische vrouw lijdt de grootste pijnen, ja sterft liever dan dat ze een mannelijken dokter ontbiedt. Er zijn in Indië ongeveer 150 millioen vrouwen. Volgens een officiëel Dufferin rapport waren er in Engelsch-Indië in 1923 320 vrouwelijke artsen werkzaam, d.w.z. een dokter voor ½ millioen vrouwen. Er zijn ook 172 ziekenhuizen voor vrouwen, of, één hospitaal voor een millioen vrouwen. In haar uur van nood worden de meeste vrouwen dan ook overgelaten aan onwetende, bijgeloovige en ver van zindelijke inlandsche vroedvrouwen, de dhais. Is het dan wonder dat er dagelijks 6000 pasgeboren kindertjes sterven ?

Indië is er zeker wel het slechtste aan toe, maar ook in vele andere landen zijn vrouwen en meisjes aangewezen op haar sexegenooten zoover het medische hulp betreft.

Kan men zich een veld indenken, waar de intellectueele godsdienstige moderne vrouw zich meer nuttig kan maken ? Het Mohammedanisme strekt zich uit van Gibraltar tot ver in het Oosten. Indië is een bolwerk van Mohammedanisme en Hindoeisme, waar de priester missionaris niets vermag in de bekeering der vrouwen. Hij krijgt geen vrouw te zien, laat staan te spreken. Hoe kan een land bekeerd worden, als de vrouw en moeder van alle contact met het Christendom verstoken is ? Hier is een veld rijp voor oogst voor de medische zuster-missionaris. Zij alleen kan toegang verkrijgen tot het hart der inlandsche vrouwen en den weg bereiden tot eventueele bekeering; zij kan Christus' gebod van naastenliefde uitleven temidden van vreemde zeden en godsdienstige gebruiken in een land, waar actueel-Christendom een nieuwigheid is. Hier kan zij door haar leven en arbeid geluk en vrede brengen, waar onrust en ongeloof heerschten.

Miss Mayo aan het einde van haar berucht boek, waarin zij niet geaarzeld heeft de gruwelen van Indië te schilderen, zegt : ,,If a great sisterhood to serve India could be organized nothing but good could come of it.'', aanduidende dat het lot van Indische vrouwen bij haar westersche sexegenooten ligt.

In Amerika is een congregatie georganiseerd, die tot doel heeft getrainde medische krachten in het missieveld te brengen. Het Gezelschap van Katholieke Medische Missionarissen is een religieus gezelschap van vrouwelijke artsen en verpleegsters. Het moederhuis is in Washington D. C. U. S. A. Hier maken de aspiranten een postulaat door van een half jaar, gevolgd door een noviciaat van een jaar. In Londen is een huis gevestigd, waar

de Europeesche postulanten haar eerste half jaar doorbrengen en Engelsch leeren, voor zij naar Amerika oversteken om haar noviciaat te maken. Aan het einde van het noviciaat worden de gebruikelijke geloften van Armoede, Gehoorzaamheid en Kuischheid afgelegd. Omdat het kerkelijk wetboek restricties in het uitoefenen van chirurgie en verloskunde oplegt aan personen, die publieke geloften afleggen, worden de geloften privatim afgelegd. Terzelfder tijd wordt ook een eed van trouw gezworen waarbij de novice zich bereid verklaart aan het gezelschap verbonden te blijven voor drie jaren, te gaan waar de superieur haar heenzendt en het werk te aanvaarden dat haar wordt opgelegd.

Behalve gediplomeerde aspiranten neemt het gezelschap ook meisjes aan, die geen diploma bezitten. Sommigen van deze, die een neiging en bekwaamheid aan den dag leggen voor dokter, verpleegster, apothekeres en dergelijke, worden in dat vak opgeleid. Zoo promoveerde bijvoorbeeld in Juni onze eerste dokter en zijn er drie medische studenten in de societeit terwijl een verpleegster haar opleiding in September begint.

Anderen, die geen bijzondere neiging noch geschiktheid toonen voor medisch werk en toch dezen tak van missie activiteit willen steunen, nemen de administratieve werkzaamheden waar en zorgen voor de sacristie, keuken, huis, tuin, etc. Dit geeft de verpleegster en dokter de gelegenheid zich geheel aan haar vak te wijden ten goede van de patiënt.

In September herdacht het Gezelschap van Katholieke Medische Missionarissen zijn tienjarig bestaan. Het heeft een eigen hospitaal in Rawal-Pindi, Punjab, Engelsch-Indië, en twee centra voor moeder- en kinderschapszorg in Dacca, Bengalen ; hier hebben de zusters ook het toezicht over de afdeeling verpleegsters in het gouvernements-ziekenhuis. In Londen werd in 1931 een huis gesticht voor Europeesche aspiranten.

Ons kleine landje, groot in alles, waarin het groot kan zijn, heeft zich een plaats veroverd op missiegebied, waar het trotsch op mag gaan. Ook in deze nieuwe phase van missie actie is het niet ten achter gebleven ; zoo zijn er bijvoorbeeld vier Nederlandsche zusters onder de leden van dit gezelschap, van wie er drie medische studenten zijn.

Ja, Nederland is geïnteresseerd in medische missies, maar nog niet genoeg. Deze meest actueele phase van missieactie heeft meer hulp noodig. Zeer zeker, werklieden in God's arbeidsveld, geld, waarmee dure ziekenhuizen en kostbare instrumenten gekocht moeten worden, we kunnen er niet buiten maar voor alles en boven alles heeft deze activiteit den machtigen steun van het gebed noodig. Door gebed toch hopen we God's zegen over het medisch apostolaat te verkrijgen. Moge ons katholieke volk de verhevenheid van dit apostolaat inzien en de oogen niet sluitend voor de specifieke moeilijkheden, die het met zich mede brengt, zich vereenigen met de medische missionarissen en met haar en voor haar den hemel bestormen ten gunste van hen, die toch ook tot den schaapstal behooren.

Zr. LEONIE A. M. TUMMERS.

Cath. Med. Mission House.
Brookland Station
Washington D.C., U.S.A.

R. K. STUDENTEN MISSIE ACTIE

Het schijnt wel een karakteristieke eigenschap der studentenmaatschappij te wezen, dat zij langzaam reageert op stroomingen, die buiten haar zijn ontstaan. En het merkwaardige hierbij is, dat het reageeren zelf met groote intensiteit geschiedt niettegenstaande den tijd, die er verloopt voor het zoover gekomen is.

In de jaren 1917 en 1918 deden de brochures: ,,Missie en Missieactie'' en ,,Missieactie in Nederland'' van pater Leopold van Rijckevorsel s.j. hier ten lande de missiebegeestering ontstaan, die een specifiek kenmerk voor Katholiek Nederland geworden is.

Terwijl deze missiebegeestering zich toen alom verspreidde, waren het de katholieke studenten, de geroepenen van het laatste uur, die den eersten stoot begonnen te geven aan veel wat later van groote beteekenis gebleken is.

De Medische Missieactie in Nederland is ontkiemd in de Amsterdamsche R. K. Studenten Missie Actie in een tijd, dat buiten de missionarissen op hun verre posten er zeer weinigen waren, die het belang begrepen, dat nu zoo onomstootelijk is komen vast te staan.

In dezelfde periode, dat de Medische Missieactie in de A.R.K.S.M.A. werd gepropageerd is ook het initiatief genomen tot het stichten van een R. K. Indisch Studiefonds, wegens het zeer ontstellende feit, dat onder de bijna honderd Indonesische studenten aan onze Universiteiten en Hoogescholen zich géén enkele katholiek bevond. Reeds lang te voren had John Mott, de pionier der Protestantsche Studenten zendingsbeweging de leuze gelanceerd ,,De studenten van het Westen moeten de studenten van het Oosten voor Christus zien te winnen'' met het resultaat dat de leiders der chineesche republiek, die het protestantisme omhelsd hebben, dit deelachtig zijn geworden door de Protestantsche Studenten Zendings beweging.

In navolging van wat de Protestanten gedaan hebben, was de stichting van het R. K. Indisch Studiefonds een poging om de Universitaire studie (liefst hier ten lande) van R. K. Indonesiers mogelijk te maken. Het is vanzelfsprekend, dat er van den eenen kant sommen gelds noodig zijn voordat een fundatie gesticht is, waaruit reeds één studiebeurs gevormd kan worden, terwijl er van den anderen kant toch ook niet gewacht kan worden tot dit ideaal bereikt is.

In 1922 toen het fonds reeds f 6000.— bedroeg werd aan een R. K. Indonesisch student, welke een rijksbeurs verworven had om hier te studeeren ter aanvulling een renteloos voorschot van f 3000.— toegekend; deze heeft in 1929 het arts examen afgelegd, is zich verder gaan specialiseeren en heeft zich, na zijn promotie tot Dr. in de medicijnen, in een der hoofdplaatsen op Java gevestigd.

In 1930 werd aan een Javaansch Student in de Rechten een maandelijksche uitkeering van f 40.— toegezegd; eenige maanden geleden is ook deze afgestudeerd, en zal wanneer de lezers van dit tijdschrift deze regelen zullen lezen op het eiland Java zijn teruggekeerd.

Het is een mooi resultaat dat thans in het jaar 1935 twee afgestudeerden R. K. Indonesiers naar Java zijn teruggekeerd, die in hun studietijd door het R. K. Indisch Studiefonds gedeeltelijk gesteund zijn en wij kunnen niet nalaten hier openlijk onzen dank te betuigen aan al degenen, die het R.K. Indisch Studiefonds door giften, jaarlijksche bijdragen, en het aankoopen van missietelegramformulieren (prijs f 0.25 per stuk) daartoe in staat gesteld hebben, en die nu zien dat hun steun hoewel niet vroeg toch eindelijk ook vruchten heeft opgeleverd.

Het spreekt van zelf, dat nu gezien de ontwikkeling van de Missie in onze Oost alsmede de vooruitgang van Middelbaar en Hooger Onderwijs in Nederlandsch Indië het nut en de noodzakelijkheid van een R.K. Indisch Studiefonds steeds meer blijkt.

Het R. K. Indisch Studiefonds bedraagt thans ongeveer f 7000.— brengt ± f 300.— per jaar aan rente op, terwijl de donateurs f 200.— bijdragen en de missietelegrammen f 80.— hebben opgebracht.

Op het oogenblik is de beurs nog niet toegekend maar ik weet zeker, dat het niet lang meer duurt of er is een beslissing gevallen, en een nieuwe toekenning voor het studiejaar 1936—1937 heeft plaats gevonden. Het R. K. Indisch Studiefonds hoopt onder Gods zegen zijn werk te kunnen voortzetten en mochten er soms lezers zijn, die meenen ons werk te kunnen steunen, dan kan ik hun opgeven, dat het R. K. Indisch Studie-fonds van de Vereeniging der R. K. Studenten Missie Actie te A'dam een postrekening 147641 bezit, en dat het correspondentieadres voor het bestellen van missietelegrammen gevestigd is Vondelstraat 56.

Amsterdam. AUG. H. J. M. TOMEY.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

ZUID-AMERIKA

Zuid-Amerika, staatkundig verdeeld in tien zelfstandige republieken en drie Europeesche kolonies, telt een *bevolking* van ongeveer 63 millioen inwoners, hoofdzakelijk Indianen en kleurlingen.

Terwijl in Noord-Amerika en Australië de oorspronkelijke bevolking bijna uitgestorven is, hebben daarentegen de Indianen van Zuid-Amerika niet opgehouden te bestaan, ofschoon de Spaansche en Portugeesche cultuur er overheerschend is geworden. Tegenwoordig treft men in de groote steden advocaten, artsen, politici, priesters en bisschoppen aan, in wier gelaatstrekken men den Indiaan erkent. Maar niemand zal hen Indianen noemen; zij hebben zich met de veroveraars van het land vermengd. En de immigré's, die in de laatste eeuwen uit Europa in het land zijn gekomen, hebben zich eveneens met de oorspronkelijke bewoners vermengd. Daarbij komen nog de vele negers, die als slaven in het land kwamen en er met inlandsche meisjes huwden. In Peru hebben zich de Chineezen zoodanig met de oorspronkelijke bevolking vermengd, dat er een nieuw rastype schijnt te ontstaan. Tienduizenden Hindoe's kwamen verder naar Guyana en in Brazilië verblijven ongeveer 140.000 Japanners. Met al de genoemde volken hebben zich de Indianen vermengd, terwijl echter millioenen Europeanen tot elken prijs hun ras zuiver trachtten te houden en tegenwoordig het meest invloedrijke gedeelte der verschillende rassen in Zuid-Amerika vormen. Ook onder de Indianen vindt men nog ongeveer 9 millioen raszuivere.

Aan het algemeen overzicht der Zuid-Amerikaansche missiegeschiedenis en missiekunde, dat we dezen keer wenschen te geven, doen we een enkel woord voorafgaan over de geschiedenis der Zuid-Amerikaansche Staten, waar de Spaan-

sche taal en traditie overheerschen; we laten hierbij voorloopig Brazilië, waar de Portugeesche taal en cultuur overheerschen, buiten beschouwiug.

De geschiedenis van de broze zeilscheepjes, waarop de Spanjaarden in de eerste helft der 16e eeuw den Oceaan overstaken, is vol romantiek. En welke primitieve middelen stonden hun ten dienste om dit uitgestrekte werelddeel met zijn fabelachtige rijkdommen te veroveren! Zij waren weliswaar beter bewapend dan de autochthone bevolking, doch deze laatste stond in vele gevallen op een hoog peil van beschaving en beschikte over een geweldige overmacht van het getal; in Mexico en Peru b.v. vonden de Spanjaarden goed-georganiseerde legers tegenover zich, die uit tienduizenden geoefende krijgers bestonden. Om hen te overwinnen, hebben de veroveraars een zeldzame energie en volharding aan den dag moeten leggen. Bijna een halve eeuw hebben zij noodig gehad om op het nieuwe werelddeel de *Spaansche vlag* te planten. En de tegenwoordige bewoners van Zuid-Amerika stammen, door kruising met de Indianen, voor een gedeelte af van deze conquistadores, onder wie sommige van adellijke, anderen daarentegen van zeer eenvoudige afkomst waren.

Deze creolen nu (Spanjaarden × Indianen), die door de volbloed-Spanjaarden, de „godos", eenigszins op den achtergrond werden gehouden, hebben feitelijk de *vrijheidsoorlogen der 19e eeuw* geleid. De raszuivere Indianen bleven hierbij grootendeels onverschillig. Gedurende de vrijheidsoorlogen, die van 1810 tot 1830 duurden, hebben de Creolen zich hun voorouders waardig getoond. Zij moesten hun legers, die zeer heterogeen waren samengesteld, zonder voorafgaande organisatie in het veld brengen tegen de geregelde troepen der onderkoningen. Hun groote leiders, zooals San Martin en Bolivar, zijn er ten slotte in geslaagd, hen te organiseeren en tot de overwinning te brengen. Wij vestigen hier de aandacht op den heldenmoed en de zelfverloochening, waarmede die voorouders der tegenwoordige Zuid-Amerikanen hebben gestreden voor een ideaal, waarbij in de meeste gevallen van eigenbelang geen sprake kon zijn. Onderlinge naijver en intrigues bedierven echter veel, en eerst de dictatoriale kracht van Bolivar kon daaraan een einde maken; zonder dat zouden de Creolen nooit eenig resultaat hebben behaald.

In de Zuid-Amerikaansche staten vindt men overal die vreemde mengeling van den Spaanschen moed en trots met het zeer krachtige gevoel van gelijkheid, dat een gevolg is van de Fransche revolutie. Een eeuw lang hebben de Spaansche Staten van Zuid-Amerika (Venezuela, Columbia, Ecuador, Peru, Chili, Bolivië, Argentinië) en ook die van Midden-Amerika en Mexico duidelijk onder den invloed gestaan van den *geest der Fransche revolutie*. En die geest was niet bepaald geschikt om een geleidelijke evolutie tot stand te brengen. Daarom zien wij dan ook in al die staten op gezette tijden hetzelfde gebeuren : om te kunnen regeeren en het gezag te kunnen handhaven ziet een energieke president zich genoodzaakt om de een of andere partij, die in de volksvertegenwoordiging een min of meer belangrijken invloed heeft, met lamheid te slaan. Soms geschiedt dit bedekt, soms openlijk ; de afwisseling tusschen deze beide houdingen is het eenige, wat de geschiedenis der Zuid-Amerikaansche staatsgrepen nog leesbaar maakt. Hoe het ook zij, de president is gedwongen eenige bijzondere maatregelen te nemen ; daardoor maakt hij zich onvermijdelijk tal van vijanden, die natuurlijk tot de conclusie komen, dat de president een bedreiging vormt voor de vrijheid van het volk. Om deze te verdedigen, kan men in Zuid-Amerika altijd en overal vurige idealisten of eerzuchtige menschen vinden, die bereid zijn om de revolutie te doen zegevieren met gevaar voor hun eigen leven. En dan gaat het altijd op dezelfde manier : de president moet het veld ruimen ; er worden verkiezingen gehouden, waarvan de betrouwbaarheid gewoonlijk zeer twijfelachtig is ; er komt een nieuwe volksvertegenwoordiging bijeen, die een prachtige grondwet aanneemt, waarin alle rechten van het volk worden gewaarborgd en enkele jaren later begint weer hetzelfde spel.

Bij de factoren, die moeilijkheden konden opleveren, kwamen er de laatste jaren, nog de volgende bij. Op de eerste plaats de *economische wereldcrisis* ; op de tweede plaats de ontplooiïng van een sterk geprononceerd *nationalisme* van een geheel eigen karakter, dat voor alles Zuid-Amerika wenscht te bevrijden van de financiëele en politieke voogdij der vreemdelingen in het algemeen en van de zeer drukkende voogdij der Vereenigde Staten in het bijzonder ; op de derde plaats moet het veld winnen van de *communistische ideeën* worden genoemd, een beweging, die

Zuid-Amerika letterlijk overstroomt en gedeeltelijk geleid wordt door de beruchte bolchewistische centrale van Montevideo.

Deze nieuwe factoren gaven aan de revolutionnaire bewegingen der laatste jaren een geheel ander karakter dan dat, waardoor de Zuid-Amerikaansche revoluties der 19e eeuw werden gekenmerkt. Vroeger ging het om kleinere groepjes of families, die elkaar de macht betwistten ; de leus, waaronder dit geschiedde, was van weinig belang. Thans gaat het om een *volkomen verandering* van het publieke en maatschappelijk leven onder den invloed van de communistische ideeën en van de Asosiacion Popular Revolucionaria Americana (APRA), een partij, die men het ontwakende Zuid-Amerikaansche nationaal-socialisme zou kunnen noemen. De breede massa komt in verzet tegen de voorrechten, welke de aanzienlijke standen genieten. En hoezeer de Zuid-Amerikaansche landen ook mogen verschillen in bodemgesteldheid, in klimaat, in de groepeering der verschillende rassen en bevolkingsgroepen, — het gezegde is op alle Spaansch-sprekende staten van toepassing ; in groote lijnen is hun geschiedenis altijd dezelfde geweest.

Al spoedig kwamen de geloofsboden van West-Indië naar het vasteland van Zuid-Amerika. En wel het eerst naar Cumana (Venezuela) en Nieuw-Granada (Columbia) ; vandaar door Quito (Ecuador) langs den Stillen Oceaan naar Nieuw-Castilië (Peru) Nieuw-Toledo (Chili) ; van Peru naar Tierra de S. Cruz (Brazilië) en Bolivia. In de eerste decennia der 16e eeuw werden ook reeds de eerste pogingen tot kolonisatie en christianiseering van Argentinië, daarna van Uruguay en ten slotte van Paraguay ondernomen. De Portugeezen van hun kant drongen van het Oosten uit in Brazilië door. [1])

Welk aandeel de afzonderlijke Orden [2]) — tot 1568 had Spanje alleen de Franciscanen, Dominicanen, Augustijnen en Mercedariërs toegelaten, sindsdien ook Jezuïeten en later nog andere — in de missiegeschiedenis van Zuid-Amerika hebben gehad, kan men beter bij de afzonderlijke landen belichten. Hier bemerken we slechts in het algemeen, dat de Junta (vergade-

[1]) Ricard, *Les Origines de l'Eglise Sud-Américaine*. Rev. d'Hist. des Missions, 9 (1932) 447 ss.
[2]) Schmidlin, *Die Beteiligung der Orden am Christianisierungswerk von Spanisch-Südamerika*, Z. M. 19 (1929) 14 flgd.

ring), die in 1568 te Madrid door koning Philips II werd voorgezeten, een gewichtigen datum beteekent voor de missiegeschiedenis van Zuid-Amerika. Hierbij toch trad de centraliseerende tendenz van den Spaanschen koning duidelijk op den voorgrond: de missie-methode zou bestaan in het gewennen van de rondtrekkende Indianen aan een geregeld leven en vaste verblijfplaats, waarbij dan een of meer priesters voor de zielzorg zouden worden aangesteld; verder geeft genoemde Junta bepalingen omtrent het missiepersoneel enz. [1])

Een en ander kon geschieden krachtens het patronaatsrecht, hetwelk vroeger praktisch reeds bestaan had, en formeel geschonken werd aan Spanje en Portugal over hun koloniaal gebied, resp. door paus Julius II (1508) en paus Leo X (1514) [2]). Door dit patronaatsrecht (uitsluitende jurisdictie, benoeming van bisschoppen enz.) werd een geweldige macht aan Spanje en Portugal geschonken: zij konden zoodoende aan alle vreemde missionarissen den toegang weigeren en hun exclusieven invloed bewaren. Toch hebben de Pausen hier goed gezien; daardoor immers werd het Protestantisme twee eeuwen lang uit de Portugeesche en Spaansche koloniën geweerd en vooral, beide landen hebben als contraprestatie de geweldige sommen geleverd, die voor dit grootsche missiewerk noodig waren en die anders nooit hadden kunnen worden opgebracht. In het algemeen zijn de regeeringen van Spanje en Portugal haar verplichtingen goed nagekomen; de misstanden zijn veelal de schuld van de ambtenaren. De missionarissen behoefden zich niet met bedelbrieven tot de milddadige christenen van andere landen te richten; altijd werd ruimschoots geld gegeven voor kerken, scholen en onderhoud der geestelijken. Toch had het systeem ook zijn nadeelen. De Kerk geraakte in te groote afhankelijkheid van den staat; de bekeering werd te dikwijls een gewelddadige; het missiewerk zelf liep soms gevaar voor verovering en uitbuiting dienstbaar gemaakt te worden; de krachten uit eigen land, met uitsluiting van andere, waren onvoldoende. Het meest echter heeft de missie geleden door de uitbuiting en de wreedheid der kolonisten, waartegen de regeeringen wel vaak,

---

[1]) Leturia, *Indianermissionen in Südamerika nach der Junta von 1568 in Madrid.* VII C.I.A.M. Ljubljana, 1930, S. 215 flgd.

[2]) Mgr. Dr. de Jong, *Handboek der Kerkgeschiedenis*, 2e dr. II blz. 434 vlgd.

maar gewoonlijk zonder veel succes maatregelen namen. Sommige missionarissen hebben zich daarbij neergelegd, maar ook vele, o.a. de Dominicaan Bartholomeus de Las Casas [1]), hebben er zich onverschrokken tegen verzet en de inboorlingen uit alle kracht beschermd.

Sinds de 18e eeuw begon dan in Zuid-Amerika een stelselmatige bestrijding van den Katholieken godsdienst door vrijmetselaars, revolutionnaire en aan de Kerk vijandige regeeringen. De opheffing der Jezuïeten in 1767, de toen aldaar grootste missioneerende Orde, was een welberekende slag. Deze trof des te erger, omdat een anticlericale geest de seminaries sloot, waaruit anders voldoende priesters zouden zijn voortgekomen om de verdreven missionarissen te vervangen.

De revoluties der 19e eeuw waren niet minder verderfelijk voor de Kerk dan vóor de cultureele ontwikkeling van het land. De Kerk werd voor een groot deel van haar bezittingen beroofd; herhaaldelijk hadden formeele kerkvervolgingen plaats; er heerschte gebrek aan priesters; daarbij liet de geest van den inheemschen seculieren en regulieren clerus te wenschen over. Zoo ontstond er een bijna hopelooze godsdienstige en zedelijke inzinking, welke natuurlijk ook aan het rechtstreeksch missiewerk niet ten goede kwam.

Zuid-Amerika is tegenwoordig geen missieland meer: het woord alleen zou voldoende zijn, om bij verschillende naties van Zuid-Amerika, die in dit opzicht zeer gevoelig zijn, tegenspraak uit te lokken.

Toch leven er in Zuid-Amerika nog ongeveer 9 millioen Indianen, van wie 1 millioen in het wild en in de oerwouden en ongenaakbaar, 8 millioen daarentegen min of meer beschaafd en bereikbaar voor de missionarissen, die het werk, reeds door de eerste missiepioniers in Zuid-Amerika onder de inlandsche bevolking begonnen, moeten voortzetten.

De verdeeling van deze 8 millioen Indianen, van wie de meerderheid reeds katholiek is, over de verschillende staten is ongeveer

---

[1]) Freitag, *Historisch-kritische Untersuchung über den Vorkampfer der indianischen Freiheit. Don Fray Bartolomé de las Casas.* Steyl, 1915. — Brion, *Las Casas.* Paris, 1927.

als volgt : Peru, 2 millioen ; Bolivië, 1½ millioen ; Brazilië, vooral in Matto Grosso en het Amazonengebied, 1 millioen ; Ecuador, 1.200.000 ; Venezuela, 500.000 ; Columbia 150.000 ; Paraguay en Chili elk 100.000 ; Argentinië 50.000. [1])

In de 34 kerkelijke gebieden, die onder de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs ressorteeren, wonen ongeveer 2½ millioen Indianen, van wie 1.300.000 katholiek zijn ; de overige katholieke Indianen behooren tot de gewone bisdommen. Ongeveer ¼ van de katholieke Indianen behooren derhalve tot de kerkelijke gebieden, die onder de Propaganda ressorteeren ; onder hen werken ongeveer 500 priesters.

Ongetwijfeld heeft de Indianenmissie van Zuid-Amerika met verschillende moeilijkheden te kampen. [2]) Niet alleen staat het algemeene beschavingspeil, ondanks de kolonisatie van eeuwen, niet zeer hoog, maar zoowel maatschappelijke en economische als politieke en godsdienstig-zedelijke factoren laten veel te wenschen over in het belang der missioneering. Intusschen dient men ter eere van de Romaansche koloniseerende mogendheden en de Katholieke Kerk te bemerken, dat men de kolonisatiemethode van deze katholieke landen gewoonlijk te eenzijdig in een minder gunstig licht plaatst, terwijl men de veel grootere kolonisatie-fouten van de Anglo-Amerikanen ten opzichte van de Indianen en Negers liefst stilzwijgend voorbijgaat. Het feit, dat in Zuid- en ook in Midden-Amerika de oorspronkelijke bewoners met millioenen voor het christendom gewonnen zijn en men er door vermenging der rassen tot een verzoening tusschen veroveraars en onderworpenen is gekomen, terwijl terzelfdertijd in de Vereenigde Staten en tot in het hooge Noorden het roode ras bijna uitgeroeid werd, pleit in ieder geval ten gunste van de Romaansche kolonisatie en vooral van de missie. Eveneens is hier ook van den rassenhaat der blanken tegen de kleurlingen, met name tegen de negers, zooals in de Vereenigde Staten, niet veel te bespeuren. In Zuid-Amerika maken beide rassen gebruik van dezelfde kerken, scholen, openbare instellingen, en zoowel burgerlijke als kerkelijke ambten staan voor hen gelijkelijk open.

Hoeven N.-B. ALPH. MULDERS.

[1]) Freitag, *Aus den Missionen in beiden Amerika*, Z. M. 23 (1933), 161 flgd.
[2]) Vogt, *Schwierigkeiten der Indianermissionen in Süd-Amerika*, Z. M. 2 (1912), 198 flgd.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

NEDERLAND

Het Priestercongres van den P.M.B. in het Bisdom Haarlem werd 2 October te Rotterdam gehouden onder zeer groote deelname : er waren ruim 200 priester-leden aanwezig met den Hoogw. Kapittel-Vicaris aan het hoofd. Door een zeer prijzenswaardige welwillendheid van de Rotterdamsche Lloyd kon dit congres bijeenkomen aan boord van het M.S. Indrapoera dat reeds zoovele missionarissen naar onze Oost vervoerde. Op dit congres hield Mgr. Th. M. P. Bekkers een voordracht over de vraag : ,,Hoe staat het thans met den inlandschen Clerus in de Missiën", waarvan de tekst in dit nummer is afgedrukt.

De A. R. M. A. te Rotterdam is volgens het programma dat wij in ons Augustus-nummer, blz. 48, afdrukten, gehouden onder groote deelname der bevolking. Helaas maakte het onverwachte overlijden van Mgr. Aengenent een te betreuren wijziging noodzakelijk : in diens plaats heeft Mgr. Buckx de tentoonstellingsweek geopend. Het optreden van den nieuwen internuntius voegde er echter een eervol slot aan toe : deze pontificeerde voor het eerst in Nederland op den sluitings-Zondag.

De tentoonstellingszaal in de Doelen was door de goede zorgen van de schilders van der Plas en Lode Sengers getooid met een zinrijke versiering, die alle stands in een keurig geheel volgens het ontwerp van de architect Kraayvanger samenvatte.

De Missieweek gaf aanleiding tot een krachtige actie tot uitbreiding der Pauselijke Genootschappen, en de tentoonstelling gaf door de goede zorgen van den heer Jan Nieuwenhuys voor het eerst in Nederland eenige specimina van inlandsche religieuse kunst te zien.

De geestdriftige deelname der bevolking wekt het vertrouwen dat ook de nawerking dezer algemeene Rotterdamsche Missieactie een gelukkige zal zijn.

De dekenaten Horst, Venray en Gennep hielden van 15—18 Augustus schitterend geslaagde missiedagen.

Het Secretariaat van de A.R.K.S.M.A. (Amsterdamsche R.K. Studenten Missieactie) is thans gevestigd in het gebouw van den Katholieken Studentenkring, Vondelstraat 56, Amsterdam.

Het Sint Melaniawerk publiceerde een jaarverslag over 1934—1935 en hield de jaarvergadering te Breda op Woensdag 25 September.

Het jaarverslag mocht met recht zeggen, dat „idealisme en Godsvertrouwen de zekere kracht zijn in een onzekere tijd". Want trots de moeielijkheden, die het drukten, mochten toch zoowel het hoofdbestuur als de afdeelingen, een prachtigen staat van verdienstelijk werk publiceeren. De opheffing der inlandsche vrouw in katholieken zin is door de onderwijs bemoeiingen, de medische actie en niet het minst door de gebedsactie en de uitingen van naasteliefde deze vereeniging wederom krachtig bevorderd.

Het Nederlandsch Volkenkundig Missiemuseum te Tilburg zal in de maand December a.s. in de voorloopige behuizing, door Tilburgs Gemeentebestuur genereus ter beschikking gesteld, kunnen worden geopend.

Missiejeugddag te Breda. — Door de St. Franciscus-Xaverius-Missieclub, die sinds eenige jaren in de R.K. Jongenskweekschool te Breda bestaat en zich buitengewoon verdienstelijk maakt door het werk der brokkenverzameling ten bate der missies, werd op Woensdag 2 Oct. 1935 voor het eerst een missiejeugddag georganiseerd. Het doel hiervan was, de geheele schoolgaande jeugd te winnen voor en te betrekken in het missiewerk.

Een paar weken tevoren had in genoemde kweekschool een drukbezochte vergadering plaats gevonden van onderwijzers en onderwijzeressen en jeugdleiders, waar Prof. Dr. Alph. Mulders een rede hield over Jeugd en Missie, en waar Mgr. J. M. van Oers, Vicaris-Generaal van het bisdom, een opwekkend woord sprak tot medewerking bij de voorbereiding van dezen missiejeugddag. Deze voorbereiding bestond o.a. in het gebruik van aan de scholen bezorgde circulaires over de missie in de leesles en het organiseeren van een wedstrijd in opstelletjes over de missie op elke school voor zich.

Op den missiejeugddag zelf had in de verschillende parochies van de stad voor alle kinderen een H. Mis plaats, terwijl in den voormiddag door verschillende missionarissen een bezoek werd gebracht aan de scholen, waar door hen een gemoedelijk missiepraatje werd gehouden ; Z. H. Exc. Mgr. Tarcisius van Valenberg, Apostolisch Vicaris van Borneo, bezocht in de morgenuren de beide R. K. Kweekscholen.

In den namiddag trok een stoet van 3000 leerlingen, behoorende tot 25 R. K. scholen, spandoeken en bloemen meedragend door de stad naar het bisschoppelijk paleis, waar bij het H. Hartbeeld een 25-tal bloemstukken werd neergezet.

Z. H. Exc. Mgr. P. Hopmans had zich met Mgr. van Oers, zijn Vicaris-Generaal opgesteld voor het hek van zijn paleis, om het défilé gade te slaan.

Intusschen heeft zich onder de onderwijzers van Breda een missieclub gevormd, die maandelijks zal bijeenkomen om meer missiekennis aan te kweeken.

Missiecursus te Tilburg. — Uitgaande van de Missie-Interacademiale werd van 17—19 Aug. 1935 de zestiende missiecursus gehouden in het St. Joseph-studiehuis te Tilburg. Als algemeen onderwerp had men, naar

aanleiding van het vierhonderd-jarig missiejubileum in Indië, gekozen : Nederlandsch Indië en de missie. Er werden voordrachten gehouden door p. Uten S.J. over de theologische grondslagen van de missie ; p. Wessels S.J. over de oude missiegeschiedenis van Ned. Indië ; Mgr. Groenen over de moderne ontwikkeling in de missioneering van Ned. Indië ; prof. dr. Berg over den grond waarop en de cultuur waarin het katholicisme in Oost- en Zuid-Oost-Azië geplant wordt ; p. Valentinus O.M.C. over de verplichtingen van de Nederlandsche katholieken aan Indië ; p. Kösters O.P. over de missie in West-Indië en p. Ahlbrinck C.ss.R. over de Javanenmissie in Suriname. Onder de aanwezigen was ook prof. Salsmans S.J. uit Leuven, proost van den missiebond voor Vlaamsche studenten.

Missie-Inter-Seminariale te Tilburg. — Voorafgaande aan de M.I.A. werd ook dit jaar in Tilburg een korte Missie-Inter-Seminariale gehouden, waaraan ongeveer 30 Seminaristen van verschillende Groot-Seminaries deelnamen. Onder het bespreken en vergelijken der verschillende wijzen van werken op Missiegebied, kwam het verlangen naar een grooter onderling contact sterk naar voren. Om hieraan tegemoet te komen, werd besloten om een Missie-Inter-Seminariale op te richten. Het Bestuur hiervan zou worden gevormd door de Voorzitters van de Missievereenigingen op de verschillende Seminaries. Het ligt in de bedoeling, naast schriftelijk en mondeling contact, gedurende het jaar in een der vacanties een Seminariale dag te houden om het persoonlijke en gezamenlijke werken op Missiegebied zuiverder en krachtiger te maken. Als werkprogramma voor 't komende studiejaar werd aangegeven : te streven naar een zoo zuiver mogelijk inzicht in den samenhang tusschen ons geloofsleven en de beleving van de Missiegedachte.

Missieartikelen in De Maasbode. — Ter inleiding van de Rotterdamsche missieweek en tentoonstelling werden in overleg met het comité van de Arma enkele missiologen uitgenoodigd om in een reeks artikelen, bij wijze van een leergang, een dieper inzicht te verschaffen omtrent een aantal onderwerpen, de missie betreffende. Achtereenvolgens schreven in Sept. 1935 in De Maasbode : Prof. Dr. Alph. Mulders over Missiewetenschap ; H. Geurtjens M.S.C. over de Missioneering van natuurvolken ; N. van der Windt S.V.D. over Het Missiewerk onder de cultuurvolken ; Dr. Jos. M. Drehmanns C.ss.R. over Missieplicht van geestelijkheid en volk ; Mgr. Th. Bekkers over Georganiseerde Missiesteun.

BELGIË.

Missiologische Week te Leuven. — Van de sprekers, die op de dertiende missiologische week te Leuven, in het Nederlandsch het woord voerden — dit jaar waren voor de eerste maal sectievergaderingen (Fransch en Nederlandsch) ingevoerd — noemen we : Dr. Wils over Lévy-Brühl, den schepper van de prelogische mentaliteit der primitieven ; Dr. Gregorius,

O.M.C., over heidenpsychologie en heidenbekeering ; p. van Reeth, Scheutist, over Evangelisatie en matriarchaat in Mayombe (Belg. Congo) ; prof. Monnens S.J. over de missie-geschiedenis van Centraal-Afrika ; p. Eylenbosch S.J. over het katholicisme in Japan ; p. Dijkmans O.S.Cr. over het restvolk der Akare ; Dr. de Cleene over de beteekenis van het onderwijs in het huidig kader van ons beschavingswerk in Mayombe, terwijl p. Zuure W. P. in het Fransch sprak over missie en ontspanning.

FRANKRIJK.

Missiologische leerstoel te Parijs. — Nadat men sinds eenige jaren aan het Institut Catholique van Parijs een reeks missiologische voordrachten had laten houden, o.a. door Georges Goyau, heeft men er thans een vasten „chaire de méthodologie missionnaire'' opgericht, waarvan als eerste titularis werd benoemd p. A. Perbal, O.M.I., tevens docent aan het College der Propaganda in Rome.

DUITSCHLAND.

Kath. Akadem. Missionsverein te Münster i.W. — In den afgeloopen zomer vierde de Kath. Akademische Missievereeniging te Münster i.W. haar zilveren bestaansfeest. In 1910 gesticht door Prof. Dr. Jos Schmidlin, zag zij achtereenvolgens aan andere universiteiten en hoogescholen dergelijke vereenigingen ontstaan, die zich onder haar leiding tot den Kath. Akad. Missionsbund Deutschlands aaneensloten. Den 2en Juni 1935 droeg de nieuwe beschermheer, Prof. Dr. Max Bierbaum in de St. Lambertuskerk te Münster een plechtige H. Mis op, met pontificale assistentie van Z. H. Exc. Mgr. Dr. Clemens August Freiherr von Galen, bisschop van Münster ; 's avonds had er een pontificaal Lof plaats door Mgr. Dr. Vesters, Apost. Vicaris van Rabaul, waaronder Mgr. Prof. Dr. Donders de feestpredikatie hield. Den 5en Juni had een drukbezochte feestvergadering plaats in de groote aula der universiteit, waarop Prof. Dr. Steffes een magistrale rede hield. De Akad. Missionsverein heeft zich door deze welgeslaagde herdenking nieuwe vrienden verworven.

ITALIË.

Missie-studieweek van den Priestermissiebond. — De Unio Missionnaria van den Italiaanschen Clerus (Priestermissiebond) organiseerde van 16—20 Sept. 1935, voor de dertiende maal, een studieweek, te Bari, waar als algemeen onderwerp werd behandeld : de godsdienstige toestand van de ongeloovige en niet-katholieke landen. Als sprekers traden op : Mgr. Caselli, hoofdredacteur van de Agentia Fides ; prof. Ricciotti van Rome ; Gabrielli, bibliothecaris van de Academia dei Lincei ; Mgr. Mimmi, aartsbisschop van Bari ; Mgr. Zanetti, nationaal directeur van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs ; Mgr. Borghano, Mgr. Bartocetti, Vezzulli e.a. Meer dan 300 priesters volgden dezen cursus, waarvan het program, zonder voorbehoud, was goedgekeurd door Z. Em. den Kardinaal-Prefect der Propaganda.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z. H. Exc. Mgr. I. Verriet, Apost. Vic.	O. P.	18 Oct. '35	Curaçao
Pr. A. Volk.	,,	18 Oct. '35	Curaçao
Pr. H. Zoetmulder.	,,	25 Sept. '35	Oranje Vrijstaat
Z. D. H. Mgr. C. Dubbelman, Apost. Prefect en *Pr.* R. H. van Engelen	O. Praem.	30 Oct. '35	Jubbulpore
Z. H. Exc. Mgr. Panis, Apost. Vic., en *Prs.* H. Peeters en H. Humburg (allen voor 2e keer).	M. S. C.	23 Aug. '35	Celebes
Prs. Fr. Kowatzki (2e keer), M. de Brouwer, J. Jacobs, J. Akkermans en A. van Lith	,,	11 Oct. '35	Ned. Nw. Guinea
Prs. C. Ham (2e keer), J. van Hest, J. Rijnja, A. Nieuwenhuis en *Brs.* H. Pennings (2e keer) en W. van Baast.	,,	12 Oct. '35	Brazilië
Pr. M. Neyens	,,	31 Oct. '35	Batavia
Prs. V. Viola, V. Celeste, C. van de Loo, H. Witte, C. van Roessel en L. Boeren.	,,	31 Oct. '35	Philippijnen
Prs. Th. Tangelder, Th. Kouw.	,,	1 Nov. '35	Poerwokerto
Prs. B. van Klaarwater en P. Seelen (beiden 2e keer)	,,	1 Nov. '35	Rabaul
Pr. W. Hacken	Assumpt.	18 Oct. '35	Ituri (Belg. Congo)
Prs. Wilbertus J. de Wit en Pacificus Paschalis Bong Sjoen Khin	O. M. Cap.	15 Aug. '35	Ned. Borneo
Prs. Eusebius Schalkwijk en Richardus Vissers.	O. Carm.	7 Sept. '35	Malang
Pr. Werenfridus Viester	,,	27 Sept. '35	Malang

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Pr. H. Cortenraad (2e keer) . . .	Montfortaan	22 Sept. '35	Denemarken
Pr. Liedekerken (1e keer)	,,	28 Sept. '35	IJsland
Prs. P. Ten Dyck, A. Erkens, C. Frehen en *Brs.* Basilius Blauw en Clemens Theunise . .	,,	18 Oct. '35	Nw. Antwerpen
Prs. Joh. van Asten, Nic. Beyer en *Brs.* Theodorus Tobé, Odulphus Brouwer, en Franciscus Bakker (2e keer)	S. V. D.	14 Aug. '35	Kl. Soenda eil.
Br. Michael Wieskamp	,,	8 Aug. '35	Australië
Pr. Ph. van Engelen	,,	9 Aug. '35	Philippijnen
Pr. P. de Boer.	,,	23 Aug. '35	N. America
Pr. H. Gierlings.	,,	23 Aug. '35	Yenchowfu
Prs. H. Koch (2e keer), B. Soemarna, C. Tjipta Koesoema, L. Zwaans en *Br.* Th. Kersten (2e keer)	S. J.	2 Aug. '35	Batavia
Pr. G. de Qay (2e keer) en *fraters* G. Ziekman, A. Flooren, C. Teurlings en W. Albers	,,	23 Aug. '35	Batavia
Pr. Dr. Jos. Kurris (2e keer) . .	,,	4 Oct. '35	Batavia
Prs. J. v. d. Hulst en R. Klaver	O. S. Cr.	27 Aug. '35	Minnesota (U.S.A.)
E. *H.* W. Scherjon (3e keer) . .	C. M.	Oct. '35	Yungpingfu
Fr. J. v. d. Riet	Mill Hill	1 Aug. '35	Nellore
Fr. J. v. Liempt	,,	12 Oct. '35	Boven Nijl
Fr. M. Heyman	,,	6 Juli '35	Philippijnen
Br. Ignatius Tilleman (3e keer)	S. M. A.	28 Aug. '35	Egypte
Br. Johannes Meertens.	,,	6 Sept. '35	Egypte
Prs. Hubert van Gastel, Ant. Konings en Leonard de Kok.	,,	29 Oct. '35	Ben. Volta
Prs. Henri Smeele, René van Goethen en Hubert Somers . .	,,	9 Oct. '35	Goudkust
Prs. M. L. Schoots en P. J. van Etten.	M. S. F.	6 Sept. '35	Ned. Borneo
Prs. J. Verbeek, Mart. Saelmans, Joh. Bende, J. Overgang en *Brs.* Jacobus Reyntjes, Patritius Willemsen, Georgius Nuyten en Tharcisius Werker	C. S. Sp.	12 Sept. '35	Bagamoyo
Prs. Fr. Sanders, P. Schoonakker en *Br.* Canisius Fransoo	,,	12 Sept. '35	Cubango
Br. Stephanus Oomen	,,	12 Sept. '35	Guadeloupe
Prs. Thomas Mul, Petrus La-			

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
haye (beide 2e keer) en Lebuinus Spelthuis, Callixtus van Thiel en Sylvester Wouters..	Picpus	18 Oct. '35	Banka
Prs. Damianus Kleverkamp (2e keer) en Alfred Elferink, Jacobus Leyen, Capracius Franken, Felix Scheper en Ignatius Vermeulen................	Picpus	28 Sept. '35	Brazilië
Pr. Raphaël Smulders en *Br.* Paschalis de Bruin (2e keer).	,,	11 Oct. '35	Hawaiï-eil.
Pr. C. Dekkers (2e keer)......	Scheutist	24 Aug. '35	Ningsia
Prs. H. Wilbers, J. Kreuger, Th. Stokman en M. van Dillen ..	,,	24 Aug. '35	China
Brs. J. Hollenberg, H. van Dijk en B. van Rooy...........	,,	16 Aug. '35	Congo
E. H. Henri Borghols	Saeculier	Sept. '35	Denemarken
Prs. A. Bosman en H. Lanters.	W. P.	3 Sept. '35	Nyassa
Brs. Olaf C. Vogelvanger en Dominicus W. Denissen........	,,	11 Sept. '35	Soudan
Prs. A. Kok en P. Verstegen..	,,	26 Sept. '35	Boekoba
Pr. G. Oostendorp...........	,,	26 Sept. '35	Tanganyika
Br. Servatius N. Groenewegen..	,,	26 Sept. '35	Tabora
Pr. P. Mol..................	,,	26 Sept. '35	Bangwéolo
Pr. A. v. d. Pol.............	,,	26 Sept. '35	Roewenzori
Prs. J. Aarts (2e keer) en H. Dekkers...................	,,	26 Sept. '35	Albertmeer
Br. Gerardus Hoeken	C. P.	17 Sept. '35	Bulgarije
Brs. Judocus van Os, Longinus Gabriëls en Hilarion Diepstraten......................	Brs. van Oudenbosch	6 Sept. '35	Batavia
Brs. Edmundus S. van Mechelen, Leo C. G. Geers, Odulphus C. Ribbens, Adrianus P. W. Kroft, Gaudentius J. A. de Bruyn, Honoratus C. Meesters, Libertus J. Hoppenbrouwers en Mauritius A. J. Broeders....	Brs. van Huybergen	Sept. '35	Ned. Borneo
Fr. M. Donatus W. H. Gersen .	Frs. O.L.V. v. h. H. Hart Utr	27 Sept. '35	Malang
Zrs. Inviolata Pols en Lioba Houtappels [1]).	Zrs. v. Liefde Schijndel	18 Oct. '35	Curaçao

[1]) Met haar vertrekt op visitatiereis de Zeereerw. Algemeene Overste en een Zuster Assistente.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. Mère M. Magdalena J. Wardemann, M. Anna J. Eggen-Kemper, M. Beata M. Haberhausen, M. Margaretha D. Terbeek, M. Clementine H. Oechtering en M. Elise C. Kan....	Ursulinen van Weltevreden	27 Sept. '35	Batavia
Zrs. Angela Chamuleau, Hélène Boers en Angelina Boonman.	Zrs. v./h. All. Hart v. Jezus Moerdijk	16 Aug. '35	Finland
Zrs. Justina de Jong en Ignace de Bruin..................	Zrs. v./h. All. Hart v. Jezus Moerdijk	24 Aug. '35	Finland
Zrs. Veronica Verhaar en Beata Theunissen................	,,	7 Sept. '35	Finland
Zrs. Francoise Moezel, Christine van Haren................	Zrs. J. M. J.	23 Aug. '35	Batavia
Zrs. Odulpha v. d. Besselaar, en Josephtine Negenman.......	,,	23 Aug. '35	Celebes
Zrs. M. Ignatia J. Uitdewilligen, M. Josephina M. van Oosterhout, M. Alcantera Ph. de Rechter, M. Humilia P. v. d. Boer en M. Gervatia J. M. Kocken....................	Zrs. Gasthuis Breda	18 Oct. '35	Curaçao
Zr. Mère Wilhelmina C. van Empel (2e keer)	Witte Zusters van Kard. Lavigerie	Sept. '35	Ruanda
Zr. Antonio A. Smulders (2e keer)	,,	Sept. '35	Tanganyika
Zr. Adelaïde M. Bonenkamp....	,,	Sept. '35	Oeganda
Zrs. Wilh. Didde, N. van Oosterhout, Marth. Pieterse, Henr. Puls, Herm. Schreuder, Guita Vollaerts, A. Vos en Elis. Kress.	Zrs. van S. Franc. Xav.	18 Sept. '35	Noorwegen
Zrs. M. Engelina en M. Isabella	Drs. O. L. Vr. v. h. H. Hart Tilburg	31 Oct. '35	Java
Zr. Auxilia..................	Liefdezusters H. Car. Borr. Maastricht	6 Sept. '35	Benkoelen
Zr. Marcellina	,,	6 Sept. '35	Bandoeng

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken:			
Zrs. Dulcissima, Elisabeth Bette ; Gemma, Wanda Ryba ; Ellen, Cecilia Marchner ; Hildegaria, Agnes Schygulla	Dienaressen v. d. H. Geest	5 Aug. '35	China
Zr. Juliana, Philomena Ulrich..	,,	13 Aug. '35	China
Zrs. Terentiana, Elisabeth Haunert ; Nicomeda, Anna Frese ; Beata, Theresia Merschel ; Josilda, Maria Gersemann ; Stephanie, Maria Polterauer ; Candia, Agnes Böhnigk ; Agathe, Cecilia Schmall	,,	1 Aug. '35	Argentinië
Zrs. Innocentia, Maria Klemen ; Laeta, Maria Alfert ; Nicodima, Maria Leutner ; Theoda, Maria Rhode ; Reginfrida, Anna Peters ; Adula, Eva Kisch	,,	1 Aug. '35	Brazilië
Zrs. Bautista, Maria Gärtner ..	,,	9 Juli '35	Philippijnen
Zrs. Ansberta, Agnes Hoffman ; Vianette, Clara Gawron	,,	13 Aug. '35	Philippijnen
Zr. Carina, Maria Kumpitsch ..	,,	17 Juli '35	Kl. SoendaEil.
Zrs. Magita, Elisabeth Kessler ; Ittaberga, Johanna Kalmer ..	,,	17 Juli '35	Soerabaya
Zrs. Claria, Maria Südbrock ; Melasia, Maria Zölch ; Anglina, Katharina Zimmer ; Festina, Katharina Blank ; Elreda, Maria Ruiter ; Isbalda, Elisabeth Klein ; Gudulana, Gertrud Hebing	,,	13 Aug. '35	Austr. Nw. Guinea
Zrs. Ernea, Anna Prumst ; Theresilda, Maria Tüllmann.	,,	29 Aug. '35	Japan
Zrs. Theodemara, Paula Drüke ; Lippolda, Josefa Lacher ; Wildena, Melanie Thull.	,,	23 Sept. '35	Brit. Indië
Zrs. M. Miltranda Rolbiecki, M. Antonella Höfer, M. Leonissa Devies, M. Irmentrudis Ganss.....................	Missiezrs. Kostb. Bloed	Oct. '35	Mariannhill
Zrs. M. Rosula Klemmer, M. Hubertina Hünker	,,	Oct. '35	Zuid-Rhodesia

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Teruggekeerd:			
Z. H. Exc. Mgr. Tarcisius H. J. van Valenberg, Apost. Vic. ..	O. M. Cap.	19 Sept. '35	Ned. Borneo
Pr. Ferdinandus J. M. van Loon	,,	30 Aug. '35	Padang
Brs. Faustus H. Verheyen en Lebuinus Jac. Postma	,,	19 Sept. '35	Ned. Borneo
Pr. P. Termaat	O. P.	Aug. '35	Oranje Vrijst.
Pr. C. de Bruyn..............	M. S. C.	29 Aug. '35	Celebes
Pr. W. Kamerbeek en Br. M. Tops	,,	29 Oct. '35	N. Nw. Guinea
Pr. Dominicus Blomesath......	O. Carm.	18 Sept. '35	Malang
Fraters C. Doumen, W. van Eeden, H. de Groot, Jos. van Schuylenburch en W. Vendel	S. J.	30 Aug. '35	Batavia
Pr. G. Aengenent............	O. S. Cr.	4 Sept. '35	Bandoeng
E.E. H.H. A. Bastiaensen en J. Bruno	C. M.	Sept. '35	Soerabaia
Frs. C. Staffhorst en P. Swinkels	Mill Hill	Juni '35	Nellore
Fr. J. Staal.................	,,	22 Juli '35	Sarawak
Fr. L. Schouten.............	,,	15 Juli '35	Philippijnen
Fr. Chr. Bunk	,,	6 Aug. '35	Kisumu
Brs. Mathias Klaassen en Jos. van Heeswijk..............	,,	23 Aug. '35	Boven Nijl
Pr. Ant. Domensino	S. M. A.	21 Juni '35	Ben. Volta
Brs. Johan Meertens en Ignatius Tilleman..................	,,	28 Juni '35	Egypte
Br. Augustinus Berrière	,,	21 Juli '35	Nigeria
Pr. Jos. Mulders..............	,,	20 Aug. '35	Kumasi
Pr. H. Keyzers	W. P.	2 Aug. '35	Boekoba
Brs. J. Broks en J. Smeets	Scheutist	30 Juli '35	Congo
Br. H. v. d. Akker	,,	20 Aug. '35	Congo
Brs. Germanus Loos en Eduardus van Gurp	C. ss. R.	Aug. '35	Brazilië
Br. Gerardus Hoeken..........	C. P.	29 Juli '35	Bulgarije
Br. Mono van Leeuwen	C. d. Spr.	3 Oct. '35	Katanga
Br. Ansbertus	Brs. v. Dongen	19 Sept. '35	Batavia
Br. Berchmans Lehman	Brs. van Oudenbosch	4 Sept. '35	Soerabaia
Br. Fabianus Haanraadts......	,,	4 Sept. '35	Batavia
Zr. Dafrosa Wentholt	Zrs. v/h. Allerh. H. v. Jezus Moerdijk	3 Juni '35	Finland
Zrs. Mère Ildephonse de Jong, Huberta Konijnenberg en Brigitte Beisenherz	Ursulinen Rom. Unie	Sept. '35	Bandoeng

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Overleden :			
Pr. Canisius Zoetmulder, geboren 1887, priester 1915, Missie 1934	O. F. M.	Aug. '35	Brazilië
Br. W. Busch, geboren 3-9-1854, Missie 1883	S. J.	27 Juli '35	Batavia
E. H. A. Hofman, geboren 1878, priester 1903, Missie 1903—1910, overleden te Venlo	C. M.	11 Aug. '35	Brazilië
Fr. A. Goossens, geboren 1854, priester 1881, Missie 1881 ..	Mill-Hill	15 Aug. '35	Br. Nrd. Borneo
Zrs. Ma. Carola H. Schulte, geboren 1-9-1885, Missie 1926..	Francisc. van Bennebroek	14 Aug. '35	Padang

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Paters Jesuieten. — Door den hoogeerw. pater-generaal der Societeit van Jesus te Rome werd benoemd tot superior regularis der Missie op Java de zeereerw. pater dr. Jos. van Baal, thans directeur der afdeeling Onderwijs van het Centraal-Missie-Bureau te Batavia.

Centraal Missiebureau. — Het nieuwe kantoorgebouw van het Centraal Missiebureau, gelegen aan het van Heutzplein te Batavia is ingewijd door den Apostolischen Vicaris, Z. H. Exc. Mgr. P. Willekens S.J. In het verdiepingsgebouw is boven de afdeeling B (Onderwijs en Opvoeding), tot dusver onder leiding van pastoor Dr. Jos. van Baal S.J., en beneden de afdeeling A (Algemeene Zaken), onder leiding van pastoor Ger. Baptist M.S.C. ondergebracht.

Drie katholieke Universiteiten in China. — Een delegatie van het ministerie van onderwijs in China heeft een bezoek gebracht aan de drie katholieke universiteiten van Peking, Tientsin en Shanghai. Het rapport, dat door deze commissie is uitgebracht, luidt buitengewoon gunstig. Op het jongste congres der katholieke actie werd nog verklaard, dat de vooruitzichten voor de ontwikkeling van de katholieke inrichtingen voor onderwijs in China nog nooit zoo gunstig geweest zijn als thans, daar de niet-katholieke universiteiten buitengewoon onder de crisis te lijden hebben.

BOEKBESPREKING

Nolte, P. F. — M. S. F. — *Die groszen Verleumdeten der Weltgeschichte.* — Missionsdruckerei v. d. Hl. Familie, Betzdorf, Sieg. 1935. — 179 S. Brosch. 1.30 R.M.

De vlotte pen van den Sch. heeft ons een leesboek voor het volk geleverd, dat de gedragingen van de Jezuïeten, „die groszen Verleumdeten der Weltgeschichte", verdedigt en den van de 16e tot de 18e eeuw zoo-tragisch-verloopen arbeid dezer missioneerende Orde aan den cultureelen opbouw van Brazilië beschrijft. Het in dertien hoofdstukken verdeelde en met enkele platen verluchte werkje laat zich aangenaam lezen en zal ongetwijfeld ertoe kunnen bijdragen om de tegenwoordig wijd-verspreide misvatting omtrent het Jezuïtisme, welke goeddeels in de gebeurtenissen van genoemd Braziliaansch tijdvak wortelt, recht te zetten. A. M.

Mariage et Famille aux Missions. — Compte rendu de la douzième Semaine de Missiologie de Louvain (1934). p. 278. Edition Universelle, 53 rue Royale, Bruxelles, 1935. frcs. 30.—.

Het bestuur van de missiologische weken te Leuven had voor 1934 een wel omvangrijk en belangrijk onderwerp aan de orde gesteld : huwelijk en familie in de missie. Geen wonder, dat vertegenwoordigers van 17 nationaliteiten en 34 missioneerende Orden en Congregaties waren opgekomen om te vernemen, wat de mannen van de wetenschap en de mannen van de praktijk hierover zouden ten beste geven. Bergh begon met een algemeen overzicht van de katholieke leer omtrent het huwelijk ; Clement schetste den feitelijken toestand van het huwelijk in de heidensche landen ; d'Elia besprak de vroegere en tegenwoordige leer omtrent het huwelijk in China ; Reumont beschreef huwelijk en familie volgens de litteraire bronnen en gebruiken in Indië, alwaar deze oude gewoonten in botsing komen met den nieuwen geest ; Charles wijdde zijn voordracht aan de boeddhistische leer omtrent de familie ; Quirinus onthulde het numeriek verschil van de sekten in Punjab ; van Cleemput deed middelen aan de hand om de huwelijken van pasbekeerden, nog levend in een heidensch milieu, te bevestigen ; Keller deed onthullingen over de polygamie in Kameroen ; Ulrix deelde zijn studie-resultaten mede over de familie en het recht bij de Mohammedanen ; van den Eynde sprak over het gebruikelijk huwelijk bij de negers van Centraal-Afrika ; van Reeth handelde over den bruidsprijs bij de huwelijken in Congo ; M. Theresia besprak de rol van de vrouw

bij de zedelijke verbetering van het familieleven ; Z. Juliana verhaalde, hoe reeds vele inlandsche meisjes het Christelijk ideaal der maagdelijkheid nastreven ; Brohée belichtte het verband tusschen de cinema en het missiewerk. Uit deze korte inhoudsopgave blijkt reeds, van hoevele zijden men het gecompliceerde vraagstuk heeft belicht, om nog niet te spreken van de telkens-gevolgde interessante gedachten-wisseling, die ook in het verslagboek werd opgenomen. A. M.

Verheggen, A. — C. ss. R. — *Veertig Jaren Melaatschenverpleging* 1895—1935. — Secretariaat der Surinaamsche Missie, Goudsche Rijweg 123, Rotterdam.

Dit pretentielooze boekje, rijk met interessante foto's verlucht, verhaalt op boeiende wijze : de wordingsgeschiedenis van de St. Gerardus-Majella-Stichting te Suriname ; den bouw en de uitbreiding van dit werk der Christelijke Caritas ; de psychologie van de verpleging der melaatschen ; de geneeskundige verpleging. Terecht zegt de Sch., directeur van het Secretariaat der Surinaamsche missie te Rotterdam (giro 420254), in zijn woord ter inleiding, dat het verhaal van veertig jaar melaatschenverpleging de pakkendste apologie is van ons H. Geloof, nl. de apologie van de daad, waartegen geen bedenking valt in te brengen. Met bewondering leest men van Mgr. Wulfingh, die de melaatschen-verpleging in Suriname in nieuwe banen leidde ; van p. Lemmens C.ss.R. uit Maastricht, den Surinaamschen Pater Damiaan, in 1906 overleden ; van Z. M. Theresa uit Bavel, de eerste liefdezuster, die er zelf de melaatschheid opliep en die in 1934, na 39 dienstjaren, waarvan 21 melaatsch, aan haar generale Overste op visitatie verklaarde, „toch zóó gelukkig te zijn" ; van 300 Zusters van Liefde te Tilburg, die zich spontaan aanboden, toen er 6 werden gevraagd enz. Waarlijk de St. Gerardus-Majella-Stichting, die den 16en Oct. 1935 haar veertigjarig bestaan vierde, is een heerlijk werk der Christelijke Caritas, dat niet enkel de bewondering, maar ook den steun van Katholiek Nederland verdient. Z. H. Exc. Mgr. Th. van Roosmalen, Apost. Vicaris van Suriname, heeft goed gedaan, door het laten samenstellen van dit gedenkboek, de aandacht van Katholiek Nederland erop te vestigen. A. M.

Kijkjes in het Missieleven. — Feestuitgave bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan der Congregatie van de Missie-zusters van het Kostbaar Bloed. 15e jg. (1935—1936) No. 3.

Het Missie-maandschrift, Kijkjes in het Missieleven, is bij gelegenheid van het gouden jubilé der Congregatie van de Missie-zusters van het Kostbaar Bloed (Moederhuis te Beek en Donk), met een keurig verzorgd feestnummer verschenen. Het bevat o.a. een overzicht van den groei der Congregatie in ons land en een uitstekende levensbeschrijving van den Stichter, Abt Franciscus Pfanner van Mariannhill. De Kardinaal-Prefect der Propaganda, Z. Em. P. Fumasoni-Biondi, en de Bisschop van 's-Hertogenbosch, Z. H. Exc. Mgr. A. F. Diepen, in wiens bisdom het moederhuis der Congregatie is gelegen, zonden een hartelijken gelukwensch. Het feestnummer is verlucht met tal van keurige illustraties. A. M.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 26 Oct. 1935. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

Z. H. EXC. MGR. TARCISIUS VAN VALENBERG, O. M. Cap.
APOSTOLISCH VICARIS VAN NEDERLANDSCH BORNEO

BIJ HET PORTRET VAN Z. H. EXC. MGR. TARCISIUS VAN VALENBERG, O. M. Cap.

Voor het laatst verbleef de Goddelijke Meester in den kring van Zijne apostelen. Toen sprak Hij dat wereldwijde woord: „Gaat en onderwijst alle volkeren!"

Het was niet enkel een woord van historische beteekenis, — neen, er blijft klinken in dit woord een levend krachtig heden.

Het was niet enkel een programma voor de toekomst, — neen, ook een blijvende zending tegelijk, die nu nog na twintig eeuwen met dezelfde kracht doorwerkt, als in den tijd, toen de Twaalf de hun bekende wereld onder elkaar verdeelden. Wij menschen, bisschoppen, priesters en geloovigen, wij komen in dit leven en verdwijnen wederom door de wijde poort van den dood; doch wij zijn slechts de „gezondenen", maar de „Zender" is eeuwig in Zijn macht en Zijn liefde.

Dit woord greep eenmaal een Sint Paulus in de ziel, begeesterde een S. Bonifatius, Franciscus Xaverius en duizend anderen.

„Gaat en onderwijst alle volkeren!": het is een woord, dat God gesproken heeft, niet enkel tot eenige menschen, maar tot de menschheid. Dat daarom door alle eeuwen verder galmt en telkens nieuwe verantwoordelijkheid schept: woorden, die men niet hoort, maar waarvan men toch overal de stuwkracht ondervindt; gelijk een storm, die over 't land jaagt, zelf onzichtbaar en toch overal bemerkt.

De missie-idee staat machtig om zijn objectieve waarde in het leven van Gods Kerk, zoodat men kan zeggen: niet de mensch neemt deze gedachte in zich op, — maar omgekeerd wordt de mensch door deze idee gegrepen, onweerstaanbaar, omdat het een zending is, waarvan de stuwkracht in de Almacht en de Liefde van God zijn oorsprong vindt [1]).

---

[1]) Wesche S. V. D., *Die Heidenmission auf den deutschen Katholikentagen.* S. 39. Saarbrücken 1928.

Deze blijvende zendingskracht in Gods Kerk, die hiërarchisch telkens weer wordt doorgegeven bij elke nieuwe bisschopswijding, die heilige estafette van Gods liefde, werden we ons weer bewust bij de jongste consecratie van een onzer Nederlandsche missiebisschoppen, Mgr. Tarcisius van Valenberg, apostolisch vicaris van West-Borneo.

Toen Mgr. Pacificus Bos, zijn voorganger, vóór de intrede in zijn 70ste levensjaar stond met bijna 30 jaren pionierswerk in een van de moeilijkste gebieden van de wereldmissie, voelde hij, hoe de ouderdom en de arbeid zijn krachten hadden verzwakt. Monseigneur had een te helder inzicht, een te sterke liefde voor het wel en wee van zijn dierbare missie en tenslotte een te groot vertrouwen in zijn medewerkers, om niet te begrijpen, dat een jongere kracht beter de leiding kon overnemen. 7 Maart 1933 werd zijn ontslag aanvaard. Er kwam een lang interregnum van bijna twee jaren. Reeds lang vóór de benoeming werd de superior regularis, P. Tarcisius, door de „vox Dei" van zijn medebroeders onder de ernstige candidaten voor het bisschopsambt genoemd. 10 December 1934 kwam de benoeming af en met de H. Wijding van 5 Mei 1935 had Borneo zijn nieuwen Bisschop in Mgr. Tarcisius van Valenberg, titulair bisschop van Kombe.

Monseigneur werd 19 Maart 1890 te Asten in N. Brabant geboren. 2 October 1907 trad hij in de Nederlandsche provincie van de Capucijnen en werd 6 Juni 1914 tot priester gewijd.

Nadat hij de R. K. Leergangen in Tilburg had bezocht, werd hij leeraar in het Engelsch aan het seminarie van de P.P. Capucijnen te Langeweg. Reeds spoedig bleek, dat P. Tarcisius „Führer"-qualiteiten bezat : doortastend in zijn leiding, vriendelijk in den omgang, jong van hart. Meerdere jaren heeft hij als directeur aan 't hoofd van het seminarie gestaan en degenen, die toen uit zijn hand leiding hebben ontvangen, hebben ongetwijfeld, in welke richting zij zich ook hebben ontwikkeld, aangename herinneringen aan hun oud-directeur bewaard. (Kenmerkend was het, dat Mgr. bij zijn aankomst nu in Nederland mede 't eerst door een afvaardiging van oud-studenten van Langeweg werd begroet !).

In 1925 vertrok P. Tarcisius naar de missie van Borneo : het was een concretiseering van de groote begeestering, die hij steeds voor het missie-ideaal had getoond.

Monseigneur heeft ook op missiologisch gebied zijn sporen verdiend door meerdere publicatie's, vooral door zijn boek over de missie bij het onderwijs. Eenigen tijd is hij in Münster i. W. de missiewetenschappelijke lessen gaan volgen van Prof. Dr. J. Schmidlin en is gaan kennis maken met de werkmethode, die door het ,,Internationale Institut für missionswissenschaftliche Forschungen'' toentertijd werd gevolgd. Deze theoretische vorming is ook steeds blijven doorwerken in het arbeidsprogramma, dat hij zich in de missie stelde en als overste van anderen verlangde. Wat Superior Tarcisius was, zal ook Mgr. Tarcisius blijven : een vijand van half en ondoordacht werk, een energiek streven, om na rationeel overleg met de middelen en het personeel, dat hem ten dienste staat, te komen tot een ,,Höchstleistung'' voor zijn dierbare missie !

Doch vooral is zijn wijze van werken doordrongen van een groot Godsvertrouwen. Op den dag van de bisschopswijding schreef Monseigneur aan de geestelijkheid en zijn geloovigen : ,,Bij de aanvaarding van dit ambt hebben wij, als een hulpbehoevende rondom ons gekeken. En sterkte gewerd ons door de gedachte aan de genade, die ons gegeven zou worden op dezen dag van onze wijding tot de volheid van het H. Priesterschap. Wij meenden de uitspraak van St. Paulus op onszelf te mogen toepassen, waar deze apostel zegt : ,,Door Christus hebben we dit zelfvertrouwen bij God, want niet door onszelf, en als door eigen kracht zijn we in staat iets te bedenken, maar onze geschiktheid is uit God, die ons bekwaam heeft gemaakt, om bedienaars te worden van een nieuw verbond (II Cor. 3, 4—6).''

Missiewerk is Christus' werk ! Op het 8ste internationaal academisch missie-congres te Freiburg in Zw. omschreef P. Dr. Veit O. M. Cap. deze roeping met de volgende markante woorden :

,,Etre apôtre, cela signifie être envoyé, être un instrument, un vase d'élection toujours au service de la tête, toujours dans la main du Maître ; apôtre, c'est être le héraut du grand Roi, le précéder devant les hommes avec un coeur tout brûlant de son amour ; apôtre, c'est réaliser la parole de Saint Paul : ,,La charité du Christ nous presse, caritas Christi urget nos, en suivant le magnifique programme tracé par Saint Augustin : ,,Si tu veux aimer le Christ, étends à toute la terre la charité'' (in ep. Jo. tr. 10, 8).''

Heel het menschdom trekken in de stralende liefde van Jezus' Goddelijk Hart : dat is apostelgeest, dat is missiegeest ! Mgr. van Valenberg heeft deze Paulinische gezindheid uitgedrukt in de heerlijke kernspreuk van zijn wapen : ,,Quae Christi quaero : ik zoek de belangen van Christus''. Het was het programma voor zijn eigen leven, het zal nu ook het beginsel worden voor de leiding van zijn vicariaat.

Mgr. Tarcisius houdt van zijn Nederlandsch Borneo, niet omdat het een land is van groote stoffelijken rijkdom, niet omdat er oude kulturen voor eeuwen reeds getrokken zijn langs zijn vele breede rivieren, — maar omdat er duizenden zielen staan te wachten op zijn liefde en zijn werk ; duizenden zielen, die hij een stap nader hoopt te brengen, langs het doornige pad van Borneo's binnenland, nader tot 't Hart van God !

Mgr. van Valenberg, velen staan met hun belangstelling, hun gebed en hun offertjes achter U in Uw zwoegen en zorgen voor de toekomst van Borneo. Moge Jezus Christus' wiens rijkdommen gij gaat verkondigen — evangelizare divitias Christi ! —, Uw werk zegenen !

's-Hertogenbosch. P. Dr. GREGORIUS, O.M. Cap.

EEN NEDERLANDSCHE BIJDRAGE TOT DE MISSIE-GESCHIEDENIS VAN MALABAR

Van Mgr. A. Perez y Cecilia, toenmaligen aartsbisschop van Verapoly (nu rustend te Burgos, Spanje) had ik vernomen dat er in het kerkelijk archief aldaar Nederlandsche oorkonden aanwezig waren omtrent de godsdienstige maatregelen der Nederlandsche Oost-Indische Compagnie in Malabar in de 17de eeuw. Derhalve, bij gelegenheid van een kort verblijf te Ernakulam (huidige woonplaats der aartsbisschoppen van Verapoly) heb ik, met minzame tegemoetkoming van Mgr. J. Attipetty, eersten inlandschen aartsbisschop van Verapoly, de historische afdeeling van het archief doorzocht en inderdaad verschillende Nederlandsche stukken aangetroffen. Het zijn meestal onbelangrijke afschriften ; maar één officieel duplicaat is van een zeker belang voor de geschiedenis der katholieke missies. In de hoop van de lezers van ,,Het Missiewerk'' genoegen te doen, heb ik een afschrift en eene foto van het stuk genomen en ik zal het hier met eenige gegevens toelichten,

om het onderwerp in zijne eigene historische omstandigheden en perspectief te plaatsen.

Ten gevolge der Portugeesche heerschappij in Malabar waren de christenen van oosterschen ritus aldaar in 1599 onder het bestuur van latijnsche kerkvoogden gekomen. Dit bracht in 1653 eene kerkscheuring teweeg, onder omstandigheden die het te lang zou wezen hier uit te leggen. [1]). Om de afgescheidenen tot de Kerk terug te brengen stuurde Paus Alexander VII eenige Italiaansche Carmelieten, die van Rome door Perzië en Soerat (waar de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie handelskantoren had opgericht) naar Zuid-Indië reisden. Voorzien van Nederlandsche paspoorten [2]) kwamen ze in 1657 in Malabar aan en spoedig slaagden ze grootendeels in hunne taak. Maar in 1663 kwam de kust van Malabar gedeeltelijk onder de heerschappij der Nederlanders; met het gevolg, dat de Italiaansche Carmelieten, even als de Portugeesche geestelijken, moesten vertrekken. Doch in het geheim kwamen ze weer terug en een hunner, P. Mattheus, hielp Baron Adriaan van Reede, Commissaris der Oost-Indische Compagnie en vertegenwoordiger van de Vergadering der Edele Heeren Zeventien (zoo luidt zijn grafschrift in het Nederlandsch kerkhof te Soerat) [3]) in het bewerken van zijn ,,Hortus Malabaricus'', uitgegeven te Amsterdam van 1676 tot 1693 in twaalf boekdeelen. Ondertusschen, in 1678, was de Italiaansche Carmeliet, Pater Pieter Paul de Palma, geboren Prins de Palma, neef van Paus Innocentius XII, naar Indië gekomen en in 1696 werd hij tot tit. aartsbisschop van Ancyra en Apostolischen Vicaris in het rijk van den Grooten Mogol genoemd. Keizer Leopold I van Oostenrijk benoemde hem tevens tot Gezant bij de Hoven van Perzië, Ethiopië en den Grooten Mogol. Toen de Carmelieten in Malabar in 1697 weer met uitzetting bedreigd werden, krachtens een besluit van den Gouverneur van Batavia, maakte Aartsbisschop de Palma van zijn invloed gebruik om de uitvoering van dat besluit te beletten en officieele toelating te verkrijgen voor het verblijf der Carmelieten in Malabar. Of het bewust archiefstuk, dat daarover handelt, uitgegeven is heb ik niet kunnen navorschen ; maar het schijnt in alle geval belangrijk

[1]) G. T. Mackenzie, *Christianity in Travancore*, blz. 24—27.
[2]) Mackenzie, l.c.
[3]) Mutray's *Handbook for India, Burma and Ceylon*, blz. 194.

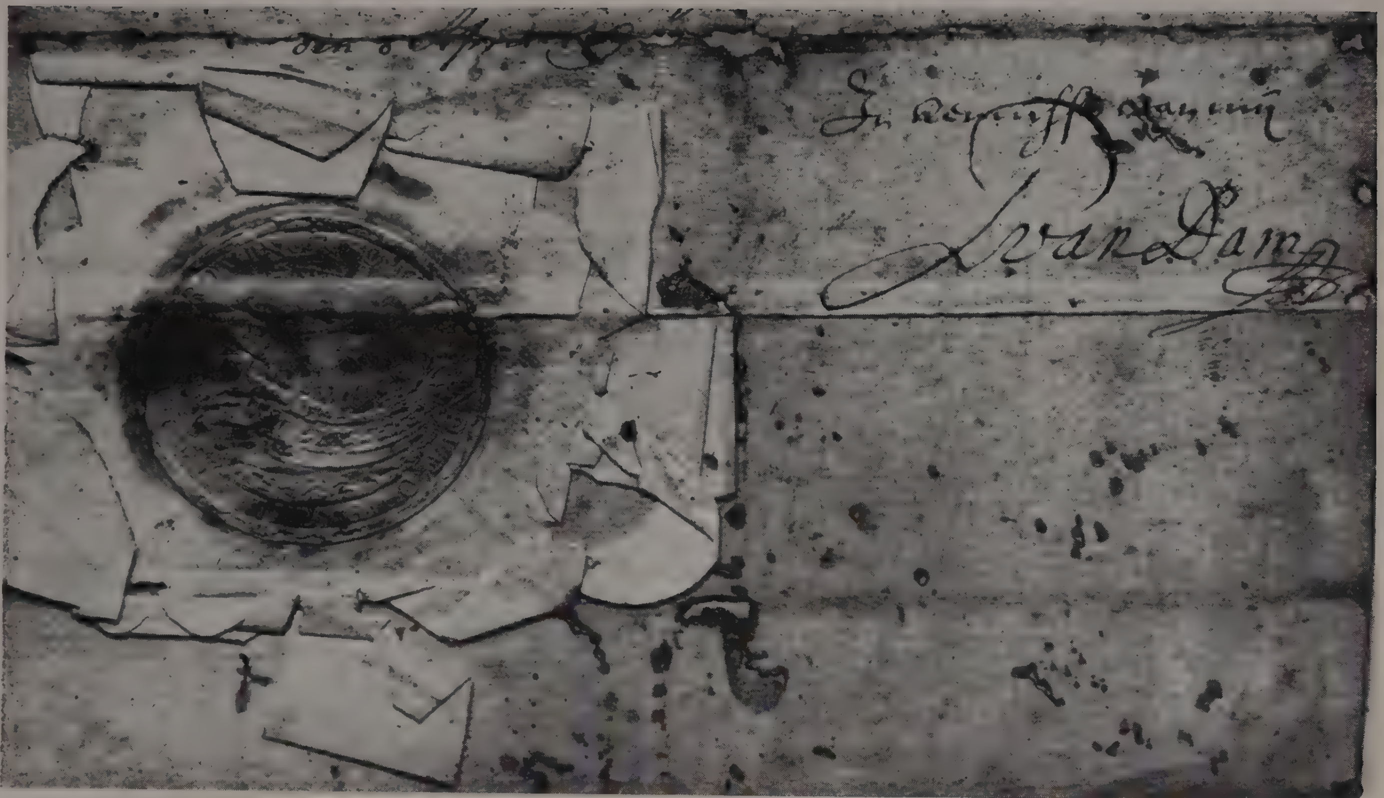
genoeg om het de lezers van „Het Missiewerk" voor te leggen. Ik laat het dus hier in de origineele spelling volgen :

DUPLICAET.

De Bewinthebberen van de Generale Nederlantsche Geoctroyeerde Oostindische Comp. ter Camer van Amsterdam gehoort hebbende het rapport van de Heeren Commissarissen gevaceert en gebesoigneert hebbende over de saecke en het verzoek by d' Heer Pieter Paul de Palma Aerdsbisschop van Ancyra Secrete Raed van syn Keyserlycke Maj. en desselfs Envoye Extraordinaris aen de Koningen van Perzien, de Grooten Mogol en van Aethiopien gedaen in verscheyde artyckelen bestaende, verklaeren by desen dat Syn Exc. seer veele devoiren en kraghtige instantien heeft gedaen en aengewent ten synde de vryheyt by de vergaderingh van de Heeren Seventiene honghst by den anderen geweest synde aen de ongeschoende Carmeliten toegestaen soyde mogen wezen voor alle missionarisen sonder onderscheyt, maer dat de gemelte vergaderingh considererende dat van den beginne af dat de gemelte Comp. van dese en geene plaetsen op de cust van Mallabar is meester geworden geoordeelt heeft voor deselve Comp. best te wezen dat alle Europische missionarisen aldaer wierden geweert en alleen toegelaeten de ongeschoende Carmeliten. En hoewel de Gouverneur Generael en de Raden tot Batavia in den jaere 1697 om gewightige redenen hebben verstaen en geordonneert dat de voors. ongeschoende Carmeliten uyt de voors. Landen en plaetsen van de gemelte Comp. mede souden hebben te vertrecken, soo is het noghtans dat de wel gemelte vergaderingh in consideratie van de intercessie van syn hooghst gedaghte Keyserlycke Maj. wel heeft willen bij provisie weder admitteeren eenige van de gemelte ordre der ongeschoende Carmeliten, gelyck voor dezen, en sonder dat deselve vergaderingh voor alsnogh tot iets verder heeft kunnen resolveeren en dat uyt oorsaecke mede dat haer door het verongelucken van seecker schip laest van Ceylon vertrocken aen de Caep de Goede Hoop aen deze Camer geaddresseert geweest zynde onder anderen ingehadt de brieven en advysen van de bedienden van de wel gemelte Comp. op de voorsz. Cust van Mallabar, de wel gemelte vergaderingh onbewust is geweest van den tegenwoordigen toestant van 't Kerkelycke aldaer invoegen dat de continuatie van de voors.

De Bewinthebberen van de
Generale Nederlantsche Geoctroyeerde Oostindische
Compe ter Camer van Amsterdam gehoort hebbende het
rapport van de Heeren Commissarisen gevaceert en gebesoig
neert hebbende over de saecke en het versoeck by d'Heer
Pieter Paul de Palma Aertsbisschop van Ancyra Secrets
Raed van syn Keyserlycke Mayt en desselfs Envoye
Extraordinaris aen de Koningen van Perssien, de Grooten
Mogol en van Æthiopien gedaen in verscheyde artyckelen
bestaende, verklaeren by desen, dat syn Exc zeer veele

Aanhef van het hierbij afgeschreven bevelschrift der Bewinthebberen van de O. I. Compagnie.

Zegel en onderteekening van het bevelschrift der Bewinthebberen van de O. I. Compagnie.

permissie mistgaders de vermeerderingh oft verminderingh vandien blyft gereserveert tot het bekomen van naedere kennisse, en het effect van de recommondatie by de meergedaghte Heer Aerdsbisschop aengenomen op het alderkraghstighste aen de hoogst gedaghte Keyserlycke Maj. te doen in faveur van die van de Protestantsche religie in Ongarijen en andere Landen onder het gebiet van de meer hooghst gedaghte Maj. gehoorende.

Verklarende wyders Eerstelyck dat hoewel in de acte door de meer gemelte vergaderingh van de Heeren Seventiene aen de ongeschoende Carmeliten haer op de voors. Cust van Mallabar onthoudende, oft die daer nogh souden mogen komen verleent gedateert den 1 dezes maants geen getal is uytgedruckt, maer dat ongelimiteert is gelaeten, soo is het noghtans sulcs dat syn Exc. voornoemt versoght hebbende dat het soude mogen wezen tot vyftien toe, daer onder begrepen de vier de welcke worden voorgegeven dat tegenwoordig op de voors. Cust souden wezen de Camer van Amsterdam by haere resolutie heeft verstaen dat het selve soude werden genomen en gefixeert op ses oft aght, boven de voorsz. vier om by de bediende van de meergemelte Comp. aldaer te werden geadmitteert.

Ten anderen dat in het Paspoort oft acte by de meergemelte vergaderingh aan Syn welgedaghte Exc. insgelycs onder 1 deses verleent wel komt te influeren de periode dat de voorsz. Carmeliten alle sullen moeten syn Nederlanders, Hooghduytsche oft Italianen mitsgaders de Comp. aengenaem, en dat sy gehouden sullen wezen haer te submitteeren en op te volgen de ordres en reglementen van de selve Comp. maer de meyninge daer van te syn, en soo als dat naeder wert geexpliceert en te verstaen gegeven in de ordre van den Commandeur en den Raedt van de gesegde Comp. op de voors. Cust van Mallabar mede van den eersten dezes maents namentlyck dat der selver conduites en comportementen de voors. Comp. sullen moeten aengenaem syn en dat sy wyders gehouden sullen wezen haer te submitteeren en op te volgen d'ordres en reglementen van de selve Comp. soo en gelyck alle andere ingezetenen dat schuldigh syn te doen.

Aldus gedaen ter gemelte Camer van Amsterdam den 8 April 1698.

In kennisse van my

L. VAN DAM

(ZEGEL)

(Het zegel toont een schip met het omschrift : S. FAEDERAT. PROVIN. SOCIETAS INDIAE ORIENTALIS)

Alhoewel de bewoordiging van het stuk wat verward voorkomt, ook wegens de afwezigheid van voldoende leesteekens, is het in hoofdzaak toch duidelijk genoeg. Eenige bemerkingen zullen het nog verder verduidelijken.

1. In het stuk wordt gezegd dat in het begin der Nederlandsche heerschappij op de kust van Malabar de Carmelieten uitgezonderd werden van den maatregel tegen de Europeesche missionarissen. Dat is zoo te verstaan dat de Carmelieten niet belet werden in het geheim terug te komen ; want het schijnt ontwijfelbaar dat ze eerst hadden moeten vertrekken. [1])

2. Verder kondigt het stuk eene mogelijke latere beslissing aan. Maar daar schijnt niets van te zijn gekomen. Ik heb er ten minste geen melding van kunnen vinden en bevoegde geschiedschrijvers beschouwen het bewust besluit als het laatste woord omtrent de zaak [2]).

3. De uitslag van de recommandatie ten voordeele van de Protestanten in Hongarije schijnt gunstig geweest te zijn. [3])

Aartsbisschop de Palma stierf in het Franciscanenklooster te Soerat in 1700. De verhouding tusschen de Carmelieten en het Nederlandsch Bestuur in Malabar bleef nadien vreedzaam en de benoeming van de opeenvolgende Apostolische Vicarissen van Verapoly werd zonder moeite erkend. [4]) De Nederlandsche heerschappij aldaar kwam ten einde in 1796, toen Cochin werd ingenomen door de Engelschen, die allen volledige godsdienstvrijheid verleenden.

Bangalore.

† LEO P. KIERKELS, C.P.
tit. Aartsbisschop van Salamis,
Apostolisch Delegaat.

---

[1]) Mackenzie, l.c.; Rev. J. C. Panjikatam. *Christianity in Malabar*, blz. 109.
[2]) Mackenzie, blz. 78.
[3]) Mackenzie, blz. 30.
[4]) *List of Ancient Dutch Records in Fort St. George* (Madras).

DE PYGMEEËN VAN HET ITURI-WOUD [1])

1. *De Pygmeeën in het algemeen.*

In de enorme oerwouden van Belgisch Congo leeft zeker wel het meest typische volkje van geheel Afrika : de Dwergen, met hun wetenschappelijke naam Pygmeeën genoemd. Naar aanleiding nu van deze dwergen heeft men weer het oude evolutie-sprookje naar voren trachten te brengen, dat de mensch niet door God zou zijn geschapen, maar zich langzaamaan volgens vaste wetten der natuurlijke ontwikkeling uit het dier zou hebben ontwikkeld. Bij deze primitiefste der volkeren zouden we dan nog duidelijke kenteekenen van 's menschen dierlijke afstamming kunnen vinden.

't Is dus heelemaal niet te verwonderen dat, hoe meer deze dwergen bekend werden, des te meer ook de belangstelling van vele ethnologen groeide voor dit dwergenvolkje, vooral als we bedenken dat deze kaboutermenschen waarschijnlijk de oudste bewoners van Afrika zijn, of minstens dan toch van Belgisch Congo.

Merkwaardig is wel, dat de Pygmeeën-volkeren zich niet alleen tot Afrika beperken, maar dat men hun rasgenooten ook aantreft in Australië, op Ceylon, op de Andaman-eilanden, in de Golf van Bengalen, op Malakka, Celebes, Nieuw-Guinea en de Philippijnen. 't Is daarom niet onmogelijk, dat hun bakermat gezocht moet worden in Azië, vanwaar ze dan reeds eeuwen vòòr onze jaartelling naar Afrika zijn overgestoken. In elk geval waren ze daar reeds in de 5e Eeuw vòòr Christus, want als Herodotus van hen spreekt, bewonen ze reeds het riviergebied ten Noorden van den Congo.

Leefden ze eerst in meerdere groepen verspreid over geheel Afrika, langzaamaan werden ze door de volksverhuizingen teruggedreven naar het Midden en het Zuiden. De Hamieten en Sumieten kwamen opzetten uit het Noorden, de Soedannegers uit het Oosten, terwijl de Bantoe-stammen van het Westen als een wig tusschen de Zuid-Afrikaansche en Midden-Afrikaansche dwergen indrongen en deze laatsten ten slotte geheel in het ondoordringbare oerwoud terugdreven.

Naast deze groepeering in Pygmeeën van Centraal- en Zuid-

---

[1]) Dit is een eerste proeve van een werkcollege in de missiologie aan de universiteit te Nijmegen. We hopen in het vervolg meerdere bijdragen van onze studenten te kunnen plaatsen. — A. M.

Afrika maken we nog een tweede onderscheid : in Pygmeeën en Pygmoïden. Deze laatste zijn verbasterde dwergen die door hun aanraking en vermenging met de negerbevolking reeds veel hun oorspronkelijke natuur verloren hebben. Wij beperken ons tot de dwergen van Centraal-Afrika en wel tot de zuiverste en rasechte onder hen : de dwergen van het stroomgebied der Ituri.

We verdeelen deze Midden-Afrikaansche dwergen n.l. in drie groote groepen : *De West-Aequatoriale Pygmeeën*, met hun verzamelnaam de Gaboenpygmeeën genoemd. Ze wonen vooral in Fransch-Congo en Zuid Kameroen. Zoo vinden we hen o.a. in het Apostolisch Vicariaat van Foemban, dat toevertrouwd is aan de Priesters van het H. Hart. Pater Trilles, die over deze dwergen zijn monographie schreef schat hun aantal op ruim 5.000. [1])

'n Tweede groep vormen de *Zuid-Aequatoriale Pygmeeën*, in het Tschofagebied. Ze bewonen de landstreek ten Zuiden van de groote bocht welke de Congostroom ongeveer ter hoogte van Stanleyville maakt. Het zijn de Batchwapygmeeën in het Ap. Vic. Kassai der Paters van Scheut. Deze stammen hebben echter al veel invloed ondergaan der hun omringende negerbevolking, evenals de Batwa van Urundi, welke we daarom ook onder deze groep indeelen. De derde groep is die der *Oost-Aequatoriale Pygmeeën* in de bosschen van het Iturigebied. Deze dwergenstam is een der weinige welke hoegenaamd nog geen invloed ondergingen der hun omringende negerstammen. Tot voor weinige jaren was er nog weinig van hen bekend. Wel hadden eenige onderzoekers getracht het oerwoud binnen te dringen [2]) en de sprookjesachtige sfeer, die deze dwergen omringde te verscheuren. Het is hen echter over het algemeen niet gelukt, en het oerwoud gaf zijn geheimen niet prijs. Wel werden eenige bijzonderheden bekend, maar in 't geheel genomen bleven deze dwergen raadselachtige en vreemde wezens. De voorstanders der evolutieleer beweerden zelfs dat hier nu werkelijk een volk gevonden was dat hun theorieën duidelijk bevestigde. Toen zond de bestrijder van 't evolutionisme, de bekende ethnoloog Pater W. Schmidt S.V.D. in 1929 zijn leerling Pater P. Schebesta, S.V.D. naar 't Ituriwoud om deze stammen aan

---

[1]) Trilles: *Les Pygmées de la forêt équatoriale.*

[2]) o.a. Dr. J. David ; Dr. L. J. v. d. Bergh ; P. H. G. Powell Cotton ; A. Hutereau en Harrison.

een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. In 1934 en de eerste helft van 1935 maakte deze dwergenonderzoeker met P. Gusinde, die reeds grooten naam gemaakt heeft met zijn expedities naar de Vuurland-Indianen, een tweeden tocht naar de Ituri. 't Resultaat van de eerste reis werd reeds gepubliceerd en aan zijn boek danken we voor een groot deel de bekendheid met deze dwergen. [1])

Over deze zuiverste van alle dwergenstammen willen we hier eenige bijzonderheden geven.

2. *De Ituri-Pygmeeën.*

Wanneer we den Congostroom vanaf Matadi volgen tot daar waar hij met een sierlijken boog naar het Zuiden afzwaait, ongeveer bij Stanleyville, en vandaar den nieuwen autoweg naar het Albertmeer, dan komen we midden door het Ituriwoud, de sprookjesachtige woonplaats dezer dwergen.

Nauwkeuriger aangegeven is het de driehoek, die gevormd wordt door de posten : Panga, Avakoebi, Bafwabaka en Beni tegen het Ruwenzorigebergte aan met rechte lijnen te verbinden. Het grootste gedeelte woont dus in het Ap. Vicariaat van Stanleyville, dat toevertrouwd is aan de Priesters van het H. Hart, terwijl we enkele groepen nog aantreffen in de Missio sui juris der Paters Assumptionisten en het Ap. Vicariaat der Witte Paters.

Deze dwergen mogen zich verheugen in een groot aantal namen. Bijna iedere onderzoeker gaf hun een naam, die hen ofwel niet pasten, ofwel de naam was van slechts een enkele stam.

Hier moet echter even vermeld, dat de naam ,,negrillos'' — kleine negers — niet alleen voor deze dwergen, maar voor alle dwergenrassen geheel onjuist is, daar de Pygmeeën een geheel eigen en van de negers totaal onderscheiden ras vormen.

De meest gebruikte namen zijn wel : Mambutti of Wambutti, terwijl Pater Schebesta weer van Bamboeti spreekt. [2])

Door de Babali-negers worden ze meestal Basua genoemd. Daarmee gelijkluidende namen zijn o.a. Basa, Batwa, Batua en Batombo, welke namen soms voor alle Pygmeeën gebruikt worden, soms enkel een afzonderlijken stam aanduiden. In het Zuiden noemen ze zichzelf : Bakango. Andere namen worden meestal alleen gegeven

---

[1]) Schebesta, *Bambuti, Die Zwerge vom Kongo.* Leipzig. 1932.
[2]) Mambutti is enkelvoud, wambutti meervoudsvorm.

aan een bepaalden stam, voor zoover ze dan tenminste nog te onderscheiden zijn. We kunnen ze namelijk naar woonplaats en hier en daar misschien ook naar het verschil in taal nog onderverdeelen in de Aka van het Noorden, tusschen Ituri en Uelle. Van deze groep zwerven er ook meerdere kampen in 't gebied der Paters Norbertijnen en der Dominicanen. Vervolgens de Efe in het Oosten, tusschen Ituri, Nepoko en het gebergte. In het midden en het Zuiden de Bakango en Basua die te samen de eigenlijke Bamboeti vormen. Deze laatste naam heeft langzamerhand de overhand gekregen en wordt nu ook voor alle Ituri-Pygmeeën gebruikt. Het verschil in zeden en gewoonten is echter gering en slechts bijkomstig. We zullen ze daarom allen te samen nemen en ze kortweg : Ituri-Pygmeeën noemen.

Lichaamsbouw, karaktertrekken en raseigenschappen.— De kleine lichaamsgestalte, de zonderlinge vorm van gelaat en de lichaamsverhoudingen dezer dwergen zijn zoo opvallend dat ze onmogelijk met andere rassen kunnen verwisseld worden. De grootte der volwassen mannen variëert tusschen de 120 en 150 c.M. Bij een nauwkeurig onderzoek dat zich over 300 dwergen uitstrekte vond men als gemiddelde lengte : 1.44 M.[1]) 't Is dan ook een groote zeldzaamheid als iemand de anderhalve meter overschrijdt. Zoo'n dwerg zouden we al gerust onder de reuzen van zijn geslacht kunnen rekenen. De vrouwen zijn nog kleiner, haar gemiddelde lengte haalt maar juist de 130 c.M. In haar vinden we dus werkelijk het kleinste menschenras op onze aarde.

Hun *lichaamskleur* is niet zwart, maar lijkt veel op de kleur van oud ivoor, 'n soort bruin-geel. Op 'n afstand gezien lijken deze leemkleurige menschjes zelfs eerder op vuile en door de zon gebrande Europeanen dan op negers.

Het lichaam dezer dwergen is ietwat zonderling gevormd, maar toch zijn ze niet wanstaltig. Integendeel, er is zelfs een zekere evenwichtigheid in te ontdekken. Ze hebben echter niet dezelfde lichaamsverhoudingen, welke we bij gewone menschen aantreffen. Zoo vormen de korte, zwakke beentjes 'n tegenstelling met 't naar verhouding lange, plompe, maar toch stevige bovenlijf, waarop dan weer een veel te groot en ouwelijk hoofd. De hals is kort, zoodat het

---

[1]) Schebesta : *Bambuti*, blz. 23. Anderen geven als de uiterste maat slechts 130. Zie het *Rijk van het H. Hart*, 1928. Blz. 55.

hoofd rechtstreeks op den romp schijnt te staan. De armen zijn lang en stevig, handen en voeten goed, zelfs sierlijk gevormd. Vooral het gelaat, dat nu niet direct innemend kan genoemd worden, valt bijzonder op. 't Is bijna rond van vorm, terwijl 'n paar diepliggende oogen met duistere en doordringende blikken onrustig in het rond staren. Die oogen liggen niet op normale afstanden, maar zelfs bijzonder ver van elkaar verwijderd, terwijl 'n formidabele neus er als 'n onafgewerkt stuk schijnt tusschen ingeplakt. De diep doordringende neuswortel, de zwarte wenkbrauwen, de sterk uitstekende kaakbeenderen verhoogen geenzins hun uiterlijke schoonheid. De groote breede mond springt sterk naar voren. Zelden ontmoet men onder hen een aanvallig uiterlijk. Het meerendeel der mannen is over 't geheele lichaam met dik, dicht haar begroeid, terwijl 'n kroezig hoofdhaar een natuurlijk hoofddeksel vormt. Meestal dragen ze een flinken stevigen maar geheel onverzorgden baard. De meesten van deze dwergen zijn niet getatoueërd. Kleeren kennen deze arme oermenschjes niet. Alleen om de lendenen dragen ze 'n stukje geklopte boomschors, wat door een riem van dierenhuid boven de heupen is vastgemaakt. Waschwater is hen geheel en al onbekend. Alleen een regenbuitje — tenminste als ze dat niet kunnen ontloopen — komt hen van tijd tot tijd wat opfrisschen. 't Is dan ook best te begrijpen, dat deze Pygmeeën een onaangenamen geur rond zich verspreiden. Daarbij komt nog dat de vrouwen en kinderen zich met een soort verf, uit gebrande bladeren vervaardigd, gelaat, armen en beenen inwrijven. Ze zijn buitengewoon taai en sterk van gestel en heelemaal niet gevoelig. Het zijn nog echte natuurmenschen, die eten wat de natuur hun voorzet en het schaadt hen niet; die bij ziekten en wonden de middelen der natuur gebruiken en zij varen er wel bij.

De naam : ,,wilden", waarmee wij de nog onbeschaafde natuurvolkeren wel eens bestempelen verdienen ze in het geheel niet. 't Is waar, deze Ituridwergen zijn nog buitengewoon primitief en hoegenaamd niet met de beschaving in aanraking geweest, maar toch hebben ze niets met wilden gemeen. Het is een levenslustig, steeds opgeruimd, door en door gezond volkje, zoowel naar geest als naar lichaam. Hun samenhoorigheidsgevoel is sterk ontwikkeld. 't Zijn geen menschen die evenals wilden elkaar het laatste stukje vleesch voor den neus wegkapen, maar steeds behulpzaam en mede-

deelzaam, zullen ze alles wat ze aan voedsel vinden met hun kampgenooten deelen. Ze beschouwen het trouwens als een moreelen plicht gemeenschappelijk den maaltijd te gebruiken. Iedere Ituridwerg is er zich wel van bewust, dat hij zich niet van de overige kampbewoners mag afscheiden, wil hij niet spoedig van gebrek omkomen.

Ze zijn onafhankelijk en gaan trotsch op hun vrijheid. Voortdurend trachten zij dan ook aan den invloed van blanken en negers te ontkomen. Slechts noodgedwongen, als de honger hen er toe verplicht, zullen zij zich een slavenlot onder de naburige negerstammen laten welgevallen. En zelfs dàn nog zullen zij steeds hun vrijheid in eigen kamp verdedigen. Dat ongebonden en vrijheidlievend karakter uit zich dan ook voortdurend. Vandaar die beweeglijkheid. 'n Dwerg kan niet den geheelen dag voor zijn hut liggen luieren, zooals de negers dat doen.

Ze zijn opvliegend van aard, en er is niet veel noodig om hen in drift te doen ontsteken. Dat is dan ook een van de redenen van de aanhoudende vijandelijkheden tusschen Pygmeeën en negers. De dwergen zijn niet bang en grijpen aanstonds naar hun wapens. Meestal moeten ze het echter tegen de negers afleggen. Bij de vrouwen uit zich dat meestal in gekijf en geschreeuw, zelfs tegen haar eigen kinderen, van wie ze toch bijzonder veel houden.

Tegenover vreemden zijn ze opvallend schuw en ontloopen hen zooveel maar mogelijk is. Wellicht dat hun minder aangename ervaringen met de negers hen daartoe brachten. Ze zijn dankbaar voor ontvangen weldaden, maar toonen dat niet aanstonds, maar aanvaarden het op dat oogenblik alsof het zoo hoorde. Later, als ze zelf daartoe in staat zijn dan zullen ze op hun beurt ook hun weldoener helpen zooveel ze maar kunnen. De reden hiervan is wel te zoeken in het feit dat natuurmenschen nu eenmaal niet gemakkelijk hun gevoelens naar buiten uiten.

Ze zijn eerlijk en oprecht ! 'n Bewijs voor hun eerlijkheidsgevoel is wel 't feit dat, wanneer ze door honger gedwongen worden bananen en maïs uit de negerplantages te stelen, ze dan immer een stuk wild op die plaats zullen neerleggen, dat in hun meening evenwaardig is aan hetgeen ze ongevraagd meenamen.

Het spreekt vanzelf dat hun karakter door het afwisselende leven en de avonturen in de oerwouden zeer beïnvloed is. Ze blijven

dan ook gemakkelijk aan uiterlijkheden hangen, terwijl een innerlijk leven bijna geheel ontbreekt, of minstens laten ze er niets van naar buiten blijken. 't Is dan ook niet te verwonderen, dat meerdere Pygmeeënonderzoekers bij hen tevergeefs naar een Opperwezen zochten. De dwergen loopen daar niet mee te koop en men moet langen tijd onder hen geleefd hebben en hun vertrouwen gewonnen hebben, om iets van hun godsdienstig leven te leeren kennen.

't Zijn rasechte jagers, die den heelen dag in het woud kunnen ronddwalen op zoek naar wild. Hun lenigheid, hun kleine gestalte en bekendheid met alle schuilhoeken van het oerwoud komt hen daarbij uitstekend van pas. Naast de jacht bestaat hun eenigste bezigheid dan ook in het vervaardigen van alle voorwerpen die ze daarbij in de bosschen noodig hebben. Slechts enkele leden van de groep die voor de jacht onbruikbaar zijn, blijven voortdurend in het kamp om messen, bogen, pijlen en netten te vervaardigen.

Wat hun zedelijk leven aangaat moet men constateeren dat 't nog ongeschonden is, niettegenstaande de steeds voortwoekerende zedenverwildering der hun omringende negervolkeren. Polygamie, echtscheiding, kannibalisme, kindermoord en zooveel andere kwalen die reeds meerdere volkeren ten gronde hebben gericht zijn bij hen nog onbekend. Het is een volkje met rijken kinderzegen. De kinderen hebben eerbied voor hun ouders, terwijl ook de ouders veel voor hun kinderen over hebben, en over hun zedelijk leven blijven waken, ook als ze reeds grooter zijn. Ouderen en zieken — die men trouwens bij hen heel weinig vindt, — worden niet uit den stam gestooten, maar goed verzorgd en ofschoon ze geen deel nemen aan het voedselzoeken, eten ze toch gemeenschappelijk met de anderen mee.

Economisch-maatschappelijke toestanden. — De primitieve volkeren zijn over het algemeen niet gewoon hun voedsel in groote voorraden te verzamelen. Ook de Ituri-pygmeeën zijn nog natuurmenschen in de strikte beteekenis van het woord en zijn nog niet opgeklommen tot het eerste stadium van ontwikkeling, waarin de mensch het omliggende land gaat bearbeiden om zich daardoor van voedsel te voorzien. De weelderige plantengroei en het wild van het woud moet hun dan ook het allernoodzakelijkste verschaffen. Bij deze dwergen zorgen de mannen uitsluitend voor de jacht, terwijl de vrouwen de bosschen intrekken om alles te verzamelen wat

eetbaar is. Over 't algemeen zijn dat slechts in het wild groeiende vruchten en eetbare wortels. Hun keuken is dan ook uiterst eenvoudig. Enkele steenen voor de hut doen dienst als kachel, waarop de vrouwen in aarden potten de meegebrachte vruchten en wortels koken. Is de jacht voorspoedig geweest zoodat ook vleesch den maaltijd kan verrijken, dan wordt dat eerst in bladeren gewikkeld en eenigen tijd in de asch gelegd, of het wordt in de handen even boven het vuur gehouden en nog half rauw gegeten. 'n Lekkernij zijn de termieten en rupsen, maar hun lievelingsspijs is toch wel de honing. Om dezen te bemachtigen vreezen ze geen gevaren.

Deze levenswijze maakte van hen noodzakelijkerwijze een nomadenvolk. Is de eene streek uitgeput, dan zijn ze wel verplicht van woonplaats te veranderen, willen ze niet van honger omkomen. Bij het opslaan van het kamp nemen ze het dan ook zoo nauw niet met de huisvesting. De hutten gelijken meer op massa's droge bladeren en verdord gras dan op een menschelijk verblijf. Soms zelfs is het slechts een enkel windscherm, dat als zoodanig dienst doet. Het bouwen der hutten is de taak der vrouw, die zelf ook het noodige materiaal uit de bosschen moet verzamelen. Vier groote takken worden op een afstand van 1½ tot 2 meter in den grond gestoken en tot 'n soort gewelf met elkaar verbonden. Dit geraamte wordt met groote bladeren bedekt zoodat het geheel veel lijkt op een doorgesneden bijenkorf. Binnen twee uur is zoo'n woning gereed. Deuren en vensters zijn natuurlijk onbekend en slechts enkele knoestige takken versperren 's nachts den toegang voor ongewenschte dieren van het woud.

De *sociale organisatie* der Ituri-Pygmeeën is geheel aangepast aan hun levensomstandigheden, maar niettegenstaande dat is ze toch bijzonder mooi en voor hen zelf van het grootste belang. Ze kennen slechts èèn band die hen te samen houdt: namelijk de familiegroep. Tot deze familiegroep behooren alle mannelijke leden en met hen ook hun vrouw en kinderen. Individueele belangen treden hier geheel op den achtergrond. De geheele familie zorgt als èèn man voor het geheel. Gemeenschappelijk gaat men op jacht, gemeenschappelijk op plantenzoek, gemeenschappelijk ook is de jachtbuit. Ze kennen geen verrijking van den enkeling maar hebben slechts het welzijn van de geheele familie op het oog. De oudste van elke familiegroep verdeelt alles onder de afzonderlijke gezinnen,

terwijl de vrouwen daarna ieder voor haar eigen gezin het eten verder gereed maken.

Het doel van deze familieeenheid is het behoud van het individu, terwijl de activiteit van den enkeling weer het geheel ten goede komt. Buiten dit familieverband zou de dwerg niet kunnen leven. Zelfs een gezin op zich biedt geen voldoenden waarborg voor het noodzakelijk levensonderhoud te kunnen zorgen. Daar is een grooter verband voor noodig. Vandaar ook dat deze familiegroepen voor de dwergen van het grootste belang zijn.

Toch mag men ook hier weer niet in een uiterste vervallen en van een streng doorgevoerd communisme gaan spreken. Het gezin behoudt immers ook in deze familieeenheid zijn volle beteekenis. In iedere hut woont slechts èèn gezin, ieder bezit eigen wapens, eigen huisraad als persoonlijk eigendom.

'n Andere organisatie, die niet van zooveel belang is als het familieverband, is de kampeenheid. Meerdere familiegroepen vormen namelijk te samen een kamp. Deze kamporganisatie is echter zeer los. De twee oudsten oefenen alleen een zekere bemiddelingsautoriteit uit bij voorkomende geschillen, maar verder gaat hun gezag niet. In elk kamp vindt men 10 tot 15 familiegroepen bijeen, maar nooit zal het totale aantal bewoners van elk kamp de 200 overschrijden. Wordt het kamp namelijk te groot, dan verdeelt men het in twee of meer nieuwe kampen, maar steeds zoo dat de familiegroepen bijeen blijven. Zelfs in het kampement kan men de families onderscheiden, doordat zij de hutten dicht bijeen bouwen. Slechts wanneer men een jacht gaat houden met netten gaan alle mannen van het kamp te samen, in alle andere gevallen alleen de leden van dezelfde familie. Ieder kamp heeft zijn eigen grondgebied, waarin ze blijven rondzwerven.

Een verdere eenheid bestaat bij deze Pygmeeën niet. Wel kennen ze de naburige kampen, vooral door huwelijken bestaat er verwantschap, maar van een eigenlijke samenhoorigheid is geen sprake. Wel zijn ze zich bewust dat ze een eigen ras vormen, onderscheiden van de negers, maar van een stamorganisatie met eigen stamhoofd, zooals de negers dat kennen, is bij hen geen enkel teeken te vinden.

Pater Schebesta schat het aantal Ituri-Pygmeeën op ruim 20.000.

Met deze organisatie hangen hun *huwelijksgebruiken* ten nauwste samen. Als regel houdt men namelijk dat de jongen zijn vrouw gaat

zoeken bij de naburige kampen. Ook komen huwelijken in hetzelfde kamp tusschen leden van verschillende familiegroepen veel voor, maar nooit zal een huwelijk gesloten worden tusschen leden van een en dezelfde familie. Een huwelijk tusschen bloedverwanten is bij deze oermenschjes iets zoo tegennatuurlijks en afschuwelijks dat zij het om geen enkele reden dulden. Men zou zulke leden buiten de familie stooten en hun zoodoende het leven verder onmogelijk maken.

Deze kamp-exogamie heeft weer het welzijn der geheele familie op het oog. De jongen blijft immers steeds bij zijn eigen familiegroep, terwijl de vrouw onder de familie van haar man wordt opgenomen en daarin een nieuw gezin gaat stichten. Toch verliest de vrouw niet alle verband met haar familie. Steeds zal deze haar steunen en helpen, waar het noodig is. Het huwelijk van elk meisje beteekent echter voor die familiegroep een groot verlies. De vrouwen verzamelen immers de planten en vruchten en hebben het grootste aandeel in de voedselvoorziening. Hoe meer vrouwen, des te meer voedsel dus. Vandaar dat geen enkele familiegroep haar meisjes zoo maar zonder meer aan een andere familie zal afstaan. Geen meisje wordt ten huwelijk gegeven als de jongen geen ander van zijn familie of van zijn kamp in ruil kan geven voor zijn toekomstige vrouw.

Deze ruilhandel of „Kop voor kop-huwelijk" zooals men dat noemt is daarom niet zoo te verstaan als zouden de Ituri-dwergen met hun huwbare meisjes handel drijven. Daar is in het geheel geen sprake van, want de meisjes behouden haar volle vrijheid te huwen met wien ze willen. De samenhoorigheid met haar familie is echter sterk genoeg, dat geen enkel meisje door haar huwelijk eenig nadeel zal toebrengen aan haar familie. Vandaar dat de jongen dan ook invloed moet uitoefenen op zijn eigen zusters of op een ander meisje van zijn familie om een huwelijk te sluiten in het kamp van zijn uitverkorene. Gelukt hem dat niet, dan zal hij van dat huwelijk moeten afzien en elders zijn geluk beproeven. Bij deze primitieve menschen, die geen waardevolle zaken bezitten om in ruil te geven is zoo'n gebruik werkelijk 'n ideale toestand.

Echtscheidingen zijn onder deze Ituri-Pygmeeën ook een groote zeldzaamheid. En dit is begrijpelijk. Het huwelijk is immers niet alleen een verdrag tusschen man en vrouw, maar ook van familie

tot familie. Wanneer de man nu zijn vrouw zou verstooten, dan is ze genoodzaakt naar haar eigen familie terug te keeren, daar een leven buiten de familiegroepen onmogelijk is. Maar dat beteekent voor de andere familie een groot verlies en dus eischen zij het meisje terug wat ze vroeger in ruil gegeven hebben.

Wanneer deze dan een gelukkig huwelijk heeft gesloten, zelf reeds kinderen heeft, zal zij niet spoedig haar man en kinderen willen verlaten, en dan komen de moeilijkheden, met als gevolg dat de weggezonden of weggeloopen echtgenoote door haar familie zal worden aangezet naar haar man terug te keeren, wat in de meeste gevallen dan ook zal gebeuren.

Polygamie is bij deze gebruiken eveneens zoo goed als uitgesloten. Nergens vindt men meerdere vrouwen in een en dezelfde hut. De man zou dus zijn tweede vrouw in haar eigen kamp moeten laten. Maar daar zal haar het leven zeer lastig worden, vooral als haar ouders reeds gestorven zijn. Bovendien zal de familie bij voorkomende gelegenheden dan steeds trachten haar als ruilmeisje aan een ander ten huwelijk te geven, omdat ze van een nieuw gezin meer voordeel heeft dan van een alleenwonende vrouw. Het aantal meisjes is onder de Pygmeeën meestal ook gelijk aan het aantal jongens, terwijl bovendien de pygmeeënmeisjes gaarne door de negers gewild zijn als echtgenoote, om daardoor kinderen te kunnen krijgen. Ook van dien kant dus wordt polygamie bemoeilijkt.

Zulke gewoonten verklaren voldoende, waarom we bij deze primitieve menschen de eenheid van den huwelijksband bewaard vinden, niettegenstaande de gebruiken der omwonende negerstammen.

Als wij deze sociale verhoudingen vergelijken met onze eigen socialen chaos, dan moeten we jaloersch, maar toch ook bewonderend naar deze dwergen opzien. 't Is waar, ze leven in bittere armoe, midden in de wildernis, maar gezien in zijn eigen omgeving, in zijn kamp, in zijn familie met zijn gebruiken is deze dwerg ten volle mensch, iemand die met eigen kracht en uit eigen middelen zich aan z'n omstandigheden heeft aangepast, z'n ouden natuurstaat bewaard heeft en daarin volkomen tevreden en gelukkig is.

't Is daarom ook dubbel jammer, dat het met hun *sociale verhoudingen tot de omwonende negers* zoo diep treurig gesteld is. Zooals bij alle primitieve volkeren, die van de jacht en van in 't wild

groeiende planten leven, zijn ook deze Pygmeeën min of meer van de akkerbebouwende negerstammen afhankelijk geworden. Daar ze in hun voedselvoorziening aangewezen zijn op de grillige natuur, gebeurt het niet zelden dat zij geen voldoende voedsel kunnen vinden. En ook al levert het woud voldoende, dan is toch nog van tijd tot tijd een krachtiger spijs noodig, willen ze niet van uitputting omkomen. Het ligt derhalve voor de hand, dat ze dit gaan zoeken op de plantages der negerbevolking, en velen hebben zich daarom reeds gevestigd in de omgeving der negerdorpen.

Met berekenende sluwheid heeft de neger dit gebrek aan voedsel bij de dwergen uitgebuit om zich tot heer en meester van deze menschjes op te werpen. De negers willen wel bananen, rijst, kippen en maïs geven, maar in ruil daarvoor verlangen zij de zwaarste slavendiensten. Zooals overal, zoo is ook in het oerwoud de sterkere de uitbuiter geworden van den zwakkere. Langzamerhand zijn zoo reeds vele dwergenkampen in de macht geraakt van een of andere negerhoofdman die hen als zijn eigendom beschouwt en ze zelfs als erfenis aan zijn zonen achterlaat. Wie het karakter der negers kent zal aanstonds het onhoudbare van dezen toestand inzien. De neger wil dikwijls in ruil voor zijn bananen de heele opbrengst der jacht voor zich behouden. Mannen en vrouwen worden gedwongen om den geheelen dag in de plantages zware „slavenarbeid" te verrichten, terwijl de neger zelf voor zijn hut te luieren ligt. Ook worden de dwergen dikwijls door hun negerheer op de gevaarlijke olifantenjacht gestuurd. De Pygmeeën kennen de waarde van het ivoor niet. De sluwe negerhoofdman weet daar een handig gebruik van te maken en kan zich zoo ten koste der dwergen een grooten rijkdom verwerven. Hier en daar zijn zelfs de oude slaventoestanden weer ontstaan ; de Pygmeeën lijden daar ten zeerste onder en verlangen van deze dwingelandij verlost te worden. Hier ligt dan ook voor een groot deel de verklaring van het succes van den pygmeeënonderzoeker Pater Schebesta. Als een loopend vuurtje was het door 't geheele Ituri-woud verspreid dat er een blanke kwam „heelemaal alleen voor de dwergen". En aanstonds meenden deze menschjes : die komt ons zeker verlossen uit de handen der negers. Waren ze tegenover vreemden steeds schuw en terughoudend geweest, nu kwamen ze uit eigen beweging den blanke opzoeken en vertrouwden hem al hun geheimen toe.

Ze benoemden hem zelfs tot scheidsrechter in vele geschillen die ze onder elkaar hadden. Reeds voor zijn komst kreeg P. Schebesta van hen den naam: „Baba wa Bambuti" — De vader van de dwergen" —. Maandenlang kon hij bij hen wonen en hen naar hartelust ondervragen en onderzoeken. Dat alles versterkt de betrouwbaarheid van wat deze dwergenonderzoeker ons over de Ituri-Pygmeeën heeft meegedeeld.

Het kon wel niet anders of de Ituri-pygmeeën moesten bij zoo'n toestand invloed van de zeden en gewoonten der negers ondergaan. 'n Kamp, dat eenmaal aan een negerdorp verbonden is, zal zeker veel van zijn gebruiken verliezen en die der negers gaan overnemen. Vooral de dwergengroepen welke zich reeds blijvend bij 'n dorp gevestigd hebben zullen daaraan onderhevig zijn. Bij de nog vrij rondzwervende groepen is er van een negerinvloed op levensbeschouwing, zeden en gebruiken nog niet heel veel te merken. Toch kunnen we ook bij hen hier en daar reeds negergebruiken constateeren, o.a. bij de begrafenis, de doodencultus, de amuletten en geestenvereering. 'n Enkele groep heeft zelfs den toovenaar, maar dan alleen als medicijnman, van de negers overgenomen.

Gelukkig bemoeit de neger zich niet met hun sociale organisatie, maar laat hen daarin geheel vrij. De Pygmeeën blijven dan ook in hun familiegroepen bijeen. 'n Enkele keer gebeurt het, dat zoo'n negerhoofdman zelf de oudsten van het dwergenkamp aanstelt, maar dan is deze toch niets meer dan een soort bemiddelaar tusschen hem en het kamp. Van een eigenlijk opperhoofd is er geen sprake. Het is te hopen, dat men spoedig het voortwoekeren dezer negerdwingelandij kan stuiten, opdat niet met hun vrijheid het geheele Pygmeeënvolk verloren gaat. *Wordt vervolgd.*

Hees-Nijmegen. B. BALLEUR, S.C.J.

DE CONGREGATIE DER HEREENIGERS IN OOST-ARMENIË ± 1340–1583

(Vervolg)

III

Wij kennen den dag — 6 Januari — maar weten niet met zekerheid in welk jaar *Yovhannés van Qrhnay*, de stichter van de congregatie der Hereenigers, is gestorven: op zijn vroegst kan het den 6en Januari van het jaar 1348 geweest zijn. In een aanteekening uit de tweede helft van het jaar 1347 komt hij nog voor met zijn beide titels „overste van het Bovenklooster der H. Moeder Gods te Qrhnay", en „eerste superior van de Congregatie der Hereenigers", en wordt van hem bericht, dat hij vele nuttige en leerrijke boeken in het armenisch heeft vertaald, en zich nog altijd met vertalingsarbeid bezig houdt. Uit de voorberichten of de slotbemerkingen der uit Qrhnay stammende werken, blijkt duidelijk dat hij bij voortduring de stuwkracht en de leider was van den arbeid zijner medewerkers. Er wordt in die aanteekeningen steeds met de grootste vereering over hem gesproken. In het begin van de 15e eeuw worden zoowel Bisschop Bartholomaeus alsook Yovhannês van Qrhnay met het epitheton „heilig" genoemd. Doch in tegenstelling met Bartholomaeus, die in de 17e eeuw zijn eigen altaar bezat in de kloosterkerk van Qrhnay, en wiens graf bezocht werd door bedevaartgangers, vernemen wij verder niets over een cultus of aanroeping van Yovhannês door zijn geestelijke zonen. Een oude formule, die reeds in gebruik was toen Yovhannês nog leefde, en in vele handschriften voorkomt, prijst hem met deze woorden: „Hij was als de trouwe verspieder Jozuë, die binnenging in het Beloofde Land, dat wil zeggen, in de gemeenschap der Heilige Kerk van Rome. Hij bracht aan onze Armenische natie de verlossende boodschap. Hij werd de leidsman van hen, die de genade ontvingen zich te mogen stellen onder gehoorzaamheid aan den Verheven Zetel van Rome, poort en ingang tot het Rijk des Hemels."

Waarschijnlijk *na*, en mogelijk *naar aanleiding van* den dood van Yovhannês Qrhnetsi, werd de verhouding tusschen de Congregatie der Hereenigers en de Orde der Predikheeren nader geregeld. Dit

had den 31. Januari 1356 plaats te Avignon, onder Paus Innocentius VI. Twee vooraanstaande leden van de Congregatie hadden zich voor deze aangelegenheid naar Avignon begeven, waar het pauselijk hof toen resideerde. Het pauselijk schrijven, dat bij deze gelegenheid werd uitgevaardigd is geadresseerd „*Dilectis filiis, Gubernatori* [1]) *Fratrum de Maiori Armenia, Unitorum nuncupatorum et eisdem fratribus*" en bevat verschillende belangwekkende bijzonderheden. Het ontstaan der congregatie wordt daarin tijdens het pontificaat van Joannes XXII gesteld, waarbij waarschijnlijk het bezoek van Yovhannês Qrhnetsi van Avignon (1334) dus een datum waarop ze in werkelijkheid nog *niet* bestond, als uitgangspunt wordt aangenomen. De leden der congregatie leven volgens den regel van Sint Augustinus, en onderhouden bovendien, met enkele uitzonderingsbepalingen de Constituties der Predikheerenorde. Jaarlijks, bij gelegenheid van het Pinksterfeest, houden zij generaal kapittel. Door deze vergadering worden uit de daartoe geschikte broeders aangewezen wat wij tegenwoordig „de conférenciers voor andersdenkenden" zouden noemen, „*magis litterati ad praedicandum fidem Christi schismaticis, qui variis detinentur erroribus, deputantur*". De „Gubernator" die door de plaatselijke oversten (*priores conventuales*) wordt gekozen, treedt door het feit dier keuze zelf in het bezit van zijn jurisdictie, zonder dat daarvoor confirmatie door een andere kerkelijke autoriteit vereischt is. De prioren worden op hunne beurt gekozen door de leden van hun eigen communiteiten, doch hunne verkiezing is onderworpen aan goedkeuring van den Gubernator en zijne assistenten. De huizen der Congregatie zijn ten deele nieuwe stichtingen, ten deele zijn het bestaande conventen, wier leden zich bij het genootschap der Hereenigers hebben aangesloten [2]). De Paus neemt de Congregatie onder zijn bijzondere bescherming. Ingevolge van een verzoek door de Hereenigers zelf ingediend, ontvangt de generaal der Dominikanen het recht van visitatie over hunne Congregatie. Dit recht kan hij ofwel persoonlijk uitoefenen, of aan een

[1]) Dit is de latijnsche vertaling van den armenischen titel „*verachnamogh*", die door den algemeenen overste der Congregatie gevoerd werd.

[2]) Dit laatste moet het geval geweest zijn, niet alleen met het moederhuis van Qrhnay, maar ook met het belangrijke klooster van Aparan, dat in het jaar 1174 reeds bestond, en zeer waarschijnlijk nog met andere huizen, die in 1356 tot de Congregatie behoorden.

gevolmachtigde overdragen. — In pauselijke stukken van lateren datum wordt dit document van 31 Januari 1356 beschouwd als hetgeen wij tegenwoordig de „pauselijke goedkeuring" van een religieus genootschap zouden noemen. Door latere geschiedschrijvers is het wel eens opgevat alsof de Miabavoghq daarmede reeds in 1356 hun onafhankelijk bestaan zouden hebben verloren. Een schijnbare bevestiging van deze interpretatie vindt men in het feit, dat de Armenische Hereenigers in de pauselijke brieven van de 14e en de 15e eeuw wel eens aangeduid worden als *„Fratres ordinis Praedicatorum, Unitorum nuncupatorum"*. Maar deze interpretatie van het pauselijk schrijven is met de feiten in tegenspraak. Ondanks alles was de Congregatie geenszins veranderd in een inlandsche Dominikanenprovincie. Het beste bewijs daarvoor is, dat we nogal eens hooren van Hereenigers die hunne congregatie verlieten en om opname in de orde der Predikheeren verzochten. En er wordt uitdrukkelijk vermeld, dat in zulke gevallen een hernieuwde aflegging der kloostergeloften vereischt was, op geheel dezelfde wijze als het tegenwoordige Wetboek van Kerkelijk Recht dat voorschrijft voor een kloosterling die naar een andere orde overgaat. Dat de Congregatie der Hereenigers en de orde der Predikheeren twee afzonderlijke instellingen waren, blijkt ten overvloede uit het feit.... dat zij onderling niet altijd in even goede verstandhouding leefden. De Unitoren beklaagden zich bij gelegenheid wel eens bij den Paus over overlast van Dominikaansche zijde ondervonden. Zoo hooren wij tegen het einde van de 14e eeuw van een geschil, dat gerezen was op het schiereiland de Krim, waar zoowel de Hereenigers als de Predikheeren verschillende kloosters bezaten. Paus Bonifatius IX erkent in een schrijven van den 28. April 1399 de gegrondheid van de klachten der Unitoren, en geeft verschillende beslissingen in hun voordeel. De oneenigheden schijnen echter daarmede niet geheel verdwenen te zijn. Want onder Paus Martinus lieten de Hereenigers en hun „Gubernator" de beslissingen van Paus Bonifatius, die hunne rechten tegenover de Dominikanen vastlegden, nog tweemaal bevestigen (26 Octob. 1419 en 12 Decemb. 1423).

Over de uitbreiding van de Congregatie der Hereenigers in den loop der 14e eeuw bezitten wij maar weinig voldoend zekere gege-

vens. Dit heeft zijn grond in verschillende oorzaken. Vooreerst schijnt het aantal leden aan sterke schommelingen onderhevig te zijn geweest. Het schijnt nogal eens te zijn voorgekomen, dat geheele communiteiten van inheemsche monniken, wanneer zij onder invloed van een hereenigd theoloog geraakten, zich collectief bij de Congregatie aansloten en zonder veel omslag werden opgenomen. Maar eveneens, dat geheele kloostergemeenschappen zich en bloc weer afscheidden, wanneer een leeraar van de tegenpartij er gehoor wist te vinden. Wij vernemen b.v., dat het Hereenigersklooster te Aprakoenig omstreeks 1376 tijdelijk voor de Congregatie en voor de unie met Rome verloren ging onder den invloed van *Maghaqia Ghrimetsi*, een fanatiek bestrijder der hereeniging, van wien buitendien uitdrukkelijk bericht wordt dat hij ,,nog vele andere kloosters'' tot afscheiding heeft gebracht. Daarbij komt een moeilijkheid van terminologie. De actieve term ,,Miabanoghq'' = *Unitores* wordt uitsluitend voor de leden der Congregatie gebruikt. Waar die term in de kronieken of documenten voorkomt, zijn wij zeker dat de kloosterlingen van het door Yovhannês gestichte genootschap bedoeld zijn. Maar die term is betrekkelijk zeldzaam, en wordt alleen gebruikt door a a n h a n g e r s van de unie. En met andere termen moet men voorzichtig zijn. Woorden als b.v. ,,*miaban*'', ,,*miabaneal*'' (vereenigd, hereenigd, geunieerd) hebben niet dezelfde ondubbelzinnige beteekenis. Zulke termen, die zoowel van afzonderlijke personen alsook van communiteiten gebruikt worden, beteekenen somtijds dat die personen of kloostergemeenschappen aangesloten zijn bij de Congregatie, maar somtijds alléén : dat zij behooren tot de ,,geunieerde partij'' of tot de aanhangers der Katholieke leer. In de geschriften der niet-katholieke armenische theologen duikt tegen het einde der 14e of in het begin der 15e eeuw een nieuwe term op, nl. het woord ,,*Achtharmayq*'' of ,,*Aghtharmayq*''. Maar ook deze term heeft niet altijd en overal dezelfde beteekenis. Dikwijls wordt het woord als verachtelijke uitdrukking voor de met Rome vereenigde Armeniërs gebruikt, en dan bij voorkeur voor de leden van de Congregatie der Unitoren. Maar men gebruikt denzelfden term ook eenvoudig in tegenstelling met ,,orthodoxen'' of ,,rechtgeloovigen'', en dan beteekent hij ,,ketters'' of ,,apostaten'' in den meest algemeenen zin. Het woord ,,*erkabnak*'' wordt door de schismatieken ook wel eens voor de

congregatie, hare leden, of hare leer gebruikt. Maar op zichzelf beteekent het alléén ,,tot de leer der twee naturen (nl. in Christus) behoorend''. Dit gebrek aan scherp omlijnde beteekenis bij de meest voorkomende termen maakt het dikwijls moeilijk, en soms onmogelijk, bepaalde teksten met afdoende zekerheid te interpreteeren. Wanneer Mchitharitsj van Aparan voor den tijd, waarin de congregatie werd gesticht, gewaagt van een ,,enthousiaste hereenigingsbeweging'' (*dsjermerhand miabanoethioen*) niet alleen in de landstreken van Nachisjewan, den Erndsjak, Goghthn, enz. maar ook op verschillende met name genoemde plaatsen in Perzië en Georgië, Groot-Armenië en in ,,geheel Cilicië'', dan beteekent dat volstrekt niet noodzakelijkerwijze dat zich op al die plaatsen groepen of communiteiten bij de *Congregatie* der Hereenigers hebben aangesloten. Het beteekent alleen : dat zich in de opgenoemde plaatsen Armeniërs bij de hereeniging met Rome aansloten. In West-Armenië bestond — gelijk wij boven gezien hebben — die aansluiting reeds lang te voren. Maar we hebben geen positief bewijs, dat ook maar een enkel van de vele geunieerd-armenische kloosters in het koninkrijk Cilicië zich aan de congregatie van Qrhnay geaffilieerd heeft.

De uniebeweging in den Sisakan had voorspoedig ingezet met de hereenigingsconferentie van de vardapeten in 1330. Mchitharitsj van Aparan spreekt van meer dan 500 geestelijken (*kargaworg*) die voor de hereeniging werden gewonnen door de vardapeten die bij deze gelegenheid het katholieke geloof hadden aangenomen. De landstreek, die deze schrijver op de eerste plaats op het oog heeft, is de Erndsjak-vallei en hare naaste omgeving. Dit gebied is steeds bij uitstek het centrum der Congregatie gebleven. Daar lagen in de 17e en 18e eeuw, vrij dicht op elkander, de kloosters van *Aparener*, *Salthagh*, *Aprakoenig*, *Qrhnay* en *Chôsjkasjén*, ongeveer de helft der nederzettingen van de toenmalige inheemsche Dominicanen. Daar was ook eeuwen lang het middelpunt van het aartsbisdom Naxivan (Nachidsjewan), welks opperherder zijn gewone residentie had, niet in de stad Naxivan zelf, maar in het Allerheiligenklooster (*Amenayn Srbots*) te Aparan. Bij het groote aantal cleriei dat fra Mchitharitsj vermeldt, hebben wij hoofdzakelijk aan kloostergeestelijken te denken, waar verschillende, soms talrijke, communiteiten bij elkander leefden. Het is zeer wel mogelijk, en

zelfs waarschijnlijk, dat verschillende van deze communiteiten in en nabij de Erndsjak-vallei zich onmiddellijk hebben aangesloten, zoodra Yovhannês Qrhnetsi zijn plan tot stichting van de congregatie bekend maakte. Reeds spoedig na de stichting schijnt de congregatie der Hereenigers zich ook buiten de Erndsjak-vallei verspreid te hebben, met name in de provincies Goghthn en Dsjahoek, vervolgens ook in de Vaspoerakan en op het schiereiland de Krim. In Georgië schijnen zij reeds bij de stichting zelf een of meer kloosters te hebben bezeten. Volgens de overlevering zou de congregatie ten tijde van haar hoogsten bloei ongeveer zevenhonderd leden en ruim vijftig kloosters geteld hebben.

In de provincie Goghthn, ten oosten van de Erndsjak-vallei, bestonden in de 17e eeuw nog enkele inheemsche Dominikanenkloosters, die ontstaan waren uit oude communiteiten der voormalige Hereenigers; het bekendste is dat van *Gantsak*. In de provincie Dsjahoek (of: Dzjahoek), ten noord-westen van de Erndsjak-vallei, wisten de Hereenigers zich zulk een belangrijken invloed te verschaffen, dat sommige latere armenische schrijvers de Hereenigers in 't algemeen aanduiden met den term „Djshakketsig" of „Dzjahketsiq". Twee kloosters in deze streek — dat van de gelijknamige hoofdplaats *Dsjahoek* en dat van *Sjahapoeniq* (Sjahapôns) konden zich, later als armenische Dominikanenkloosters, tot diep in de 18e eeuw handhaven. In den Vaspoerakan vonden de Hereenigers reeds een bestaande kern van goed katholieke Armeniërs. Dit hadden zij te danken aan den arbeid der Franciskanen. In het klooster van Sint Thaddaeus, waar de reeds vroeger genoemde aartsbisschop van Artaz, Zaqarid Dsordsoretsi, zijne residentie had, hadden in 1332 eenige italiaansche Franciskanen een soortgelijke school opgericht als Bisschop Bartholomaeus te Qrhnay. Zij hadden een uitstekend begin gemaakt. Vóór alles waren ook zij erop uit door het geven van dogmatisch onderwijs en het vertalen van latijnsche werken een hechten grondslag te leggen voor de hereeniging met Rome, en een overtuigd katholieken, goed onderlegden inlandschen clerus te vormen. Onder gestadige medewerking van aartsbisschop Zaqaria, die het werk der Franciskanen ten zeerste waardeerde, was dit St. Thaddaeusklooster bij Makoe op den besten weg om voor den Vaspoerakan dezelfde zegenrijke beteekenis te verkrijgen, als het

klooster van Qrhnay voor de streken ten noorden van den Araxes. Maar de uitslag heeft niet beantwoord aan de verwachtingen. Het uitstekend begonnen werk ging binnen enkele jaren ten gronde, doordat eenige vooraanstaande franciskaansche missionarissen partij namen voor de z.g. „Spiritualenbeweging", wat spoedig aanleiding gaf tot twisten, en ten slotte leidde tot een betreurenswaardig conflict met het kerkelijk gezag. Daarmede werd de veelbelovende school van hare beste leerkrachten beroofd, en was het lot der inrichting zelf bezegeld. In den Vaspoerakan bezat de Congregatie der Hereenigers in de stad *Makoe* een klooster dat, naar fra Mchitharitsj getuigt, voorzien was van een uitstekende bibliotheek. Waarschijnlijk ging dit klooster in den loop der 15e of 16e eeuw voor de congregatie verloren. In de 17e eeuw, toen het groote convent van Sint Thaddaeus reeds lang in handen van de schismatieken was, bezaten de oost-armenische Dominikanen nog een nederzetting en een kleine katholieke parochie te *Kêdsoek* (Dsordsor), welke ontstaan moet zijn uit een voormalig klooster van de Hereenigers.

Omtrent de verspreiding van de Hereenigers in Georgië, waar zij meerdere kloosters bezaten, zijn weinig of geen historische bijzonderheden bekend. De hoofdstad *Tiflis* had een klooster, dat naar alle waarschijnlijkheid dateert van het begin der Congregatie zelf. Bisschop van deze stad was toen Fra Giovanni da Firenze O.P., een missionaris met een merkwaardige loopbaan. Oorspronkelijk was hij in zijn vaderstad als schoenmakersknecht werkzaam geweest voor het Dominikanenklooster van Santa Maria Novella. Vervolgens werd hij in hetzelfde kloosters als leekebroeder aangenomen, en vertrok naar de oostersche missiën. Daar bleek hij spoedig zéér bruikbaar : hij had er bijzonder veel slag van met de Oosterlingen om te gaan, en leerde zonder moeite de voornaamste talen die men bij het missiewerk noodig had. Op lateren leeftijd priester gewijd, bleek hij bovendien een goed predikant en verstandig zielzorger, die aller vertrouwen wist te winnen door zijn hartelijken omgang. Ten slotte, toen de paus in 1329 het voornemen had opgevat om een nieuw bisdom op te richten in de hoofdstad van Georgië, werd de voormalige schoenmakersknecht voor dezen gewichtigen missiepost benoemd (7 febr. 1330). Als bisschop van Tiflis heeft juist deze fr. Giovanni da Firenze in zeer bijzondere

betrekking gestaan tot Yovhannês Qrhnetsi en de allereerste leden van de Congregatie der Hereenigers. Hij is het geweest, die omstreeks 1345 of 1346 aan de congregatie verleend heeft, wat wij tegenwoordig de „approbatio ordinarii" zouden noemen. En in zijne handen hebben Yovhannês en de eerste leden van het nieuwe instituut hunne religieuze geloften afgelegd.

In de 14e en 15e eeuw bezaten de Hereenigers ook eenige belangrijke stichtingen in het „land der Hunnen", nl. in de stad Kaffa, op het schiereiland de Krim, waar een talrijke, ten deele geunieerde kolonie van Armeniërs bestond. Deze vereenigers van Kaffa schijnen ontstaan te zijn uit een autonoom geunieerd-armenisch klooster, dat aan de Sint Nikolaaskerk aldaar verbonden was. Dit klooster bestond reeds vóór 1343. In genoemd jaar vertaalde de katholieke bisschop van de stad, Thaddaeus II, een dominikaansch getijdenboek ten gebruike van de leden dezer communiteit. Deze bisschop was zelf Armeniër, waarschijnlijk uit het koninkrijk Cilicië, en behoorde tot de orde der Predikheeren. Hij was in zijn vaderland bisschop van de stad Korykos (Curq) geweest en werd in dezelfde hoedanigheid naar Kaffa overgeplaatst den 11en Maart 1334. Wanneer de katholiek-armenische kloosterbroeders van Kaffa zich bij de Congregatie der Hereenigers hebben aangesloten, blijkt niet met zekerheid. Wellicht is dit nog tijdens het leven van Bisschop Thaddaeus († 23 Aug. 1357) gebeurd. Twintig jaar later (9 Maart 1377) werd de toenmalige bisschop van Nachidsjewan, fr. Joannes (Dzjoean) O.P. naar den zetel van Kaffa overgeplaatst. Wellicht heeft ook deze prelaat, die in zijn vroeger bisdom volop gelegenheid had gehad om den arbeid der Hereenigers te leeren waardeeren, er het zijne toe bijgedragen om aan de Congregatie vasten voet in Kaffa te verschaffen. Bij Mchitaritsj van Aparan is herhaaldelijk sprake van aanhangers der Hereenigers, die bij gelegenheid van de vervolging onder Maghagia Ghrimetsi naar Makoe en naar Kaffa vluchten. Tegen het einde der 14e eeuw zien wij, dat niet alleen het Sint Nikolaasklooster aan de Congregatie der Hereenigers behoort, maar bovendien bezitten zij in dezelfde stad nog twee andere kloosters met kerken, respectievelijk toegewijd aan Sint Jacobus en de H.H. Petrus en Paulus. Er wordt uitdrukkelijk vermeld, dat deze huizen als toevluchtsoorden dienen ten tijde van vervolging in Armenië zelf. De Hereenigers konden zich

daar veilig terugtrekken, omdat Kaffa onder bestuur der Genueezen stond. Een van deze kloosters te Kaffa diende bovendien als studiehuis voor de opleiding van de jongere leden der Congregatie. Deze kloosters schijnen in ongestoord bezit van de armenische broederschap gebleven te zijn, zoolang de stad Kaffa door de Genueezen beheerscht werd, d.i. tot 1475. Er bestaat een overlevering, volgens welke de regeering van Genua, toen hare kolonie op de Krim verloren ging, aan de geunieerd-armenische religieuzen van die stad een toevluchtsoord in Genua zelf zou hebben aangeboden. De kloosterlingen, die van het aanbod gebruik maakten, zouden zich in Italië hebben aangesloten bij de z.g. ,,*Fratres Armeni citra mare consistentes*'', een religieus genootschap, dat door den H. Stoel eveneens onder toezicht van de Dominikanen was geplaatst, en in Italië voortbestond tot 1650, toen het door Paus Innocentius X werd opgeheven.

(Fribourg (Zw.) M. A. v. d. OUDENRIJN, O.P.

Adressen van de medewerkers tot dit nummer:

Dr. Gregorius van Breda, O.M.Cap., Capucijnenklooster, 's-Hertogenbosch ; Z. H. Exc. Mgr. L. Kierkels, C.P., Apostolic Delegation, Bangalore (India) ; B. Balleur, S.C.J., St. Joseph-studiehuis, Hees-Nijmegen ; Prof. Dr. M. A. van den Oudenrijn O.P., Albertinum, Fribourg (Suisse) ; Milo Ch. Pillot, O. Praem., Moënge (Congo Belge); Dom. Mod. van Assche, O.S.B., Abt der St. Pietersabdij, Steenbrugge (België) ; Prof. Dr. Alph. Mulders, Groot-Seminarie, Hoeven N.-B. ; Mgr. Th. M. P. Bekkers, Huize Bijdorp, Voorschoten.

GODSDIENST-ONDERRICHT IN DE MISSIES

Enkele jaren geleden verscheen van de hand van Kanunnik A. Bouman een *Platen-Katechismus* met een Verklaring van den Katechismus in Platen bij den Katechismus van Z.E. Kard. Gasparri. [1])

Het werk van Kan. Bouman mag reeds bogen op de beste recensies van Bisschoppen en geleerden, dat ware voldoende ; en toch naar aanleiding van een rondschrijven van Mgr. C. A. Vanuytven, Apost. Vicaris van Buta (B. Congo), dacht ik naar deze gelegenheid te moeten grijpen om in een missiologisch tijdschrift nogmaals volle aandacht te vragen voor dit oogenschijnlijk bescheiden missie-werk, evenwel een missie-boek, dat zóó hoog verdienstelijk is en gewaardeerd werd door allen, die ermede hebben kennis gemaakt, dat ik dit missie-boek gerust durf noemen :

1. een model-inleiding voor onze zwarte aspirant-seminaristen en catechisten : duidelijk, juist verdeeld, niet overladen ;

2. een oplossing voor vele Priester-missionarissen, Fraters en Zusters bij het Godsdienst-onderwijs van de meest onbeschaafde en minst geletterde negers in deze heidensche binnenlanden, voor wie Godsdienst een gebied blijft vol duistere moeilijkheden.

Geloof en Genade hebben ten grondslag gelegen aan deze intellectueele Katechismus-lessen. Wij krijgen ook den indruk, dat hier iemand aan het werk is geweest met volledige stofbeheersching, en bij nadere bestudeering van elke Katechismusplaat afzonderlijk groeit deze indruk tot volkomen overtuiging.

Hetgeen ook weinigen voor hem met succes gedaan hebben bij dergelijken arbeid heeft deze Professor bewerkt : zich gedurende dit aanschouwelijk onderwijs kunnen verplaatsen in de weinig of niet-ontwikkelde atmosfeer van analfabetische heidenen. Wat weten zij ? Wat begrijpen zij ? Wat dringt tot hun begrip door ? Het blijft voor velen onzer een raadsel. Het grootste getal blanken in en buiten de kolonie hebben *nooit* hun zwarte broeders begrepen ; hetzelfde kan wederkeerig gezegd worden. Ontwikkelde Blanken en z.g. niet-ontwikkelde Zwarten (kleur doet niets ter zake) eischen van elkaar een lange sociale omgang en een dichte tegemoetkoming, voordat zij elkaar zonder misverstand op zeker gebied kunnen begrijpen. Het meerendeel der Zwarten is niet geletterd, ik geef dit toe, maar dit bewijst weinig tegen

---

[1]) Bureau S. Antoniusliefdewerk, Princenhage Markt 21, en Antwerpen Pijckestraat 55.

,,hun'' ontwikkeling, want ook zij hebben zich eeuwenlang door het leven geslagen met zelf-gevormde begrippen, eigen-voorstellingen, húnne denkbeelden.... kortom zij zijn toch óók tot een ontwikkeling opgeklommen naar natuur-, plaats- en tijdsomstandigheden in vele moeilijkheden en groote hindernissen gelouterd. Onze Europeesche voorouders, die met Gods genade op elk gebied hooger opgingen, hadden destijds eenzelfde Godsbegrip, dat onze heidenen nog bezitten vanaf den tijd dat zij bleven steken bij God in de Natuurwet. God bestaat, Hij heeft alles eerst gemaakt er zijn goede en vooral kwade geesten, enz. enz. dat alles ligt in den aard van de heidensche volksziel hier nog tamelijk rein, dààr totaal verstikt. Maar de Verlossing met alle daaruit voortvloeiende Geloofswaarheden, dat is nieuw.... hun voorouders hebben er nooit over gesproken, wat weet de blanke meer....?? Dat Adam en Eva man en vrouw waren, onze stamouders, ongehoorzaamheid van geesten en menschen aan God, dat alles kan waar zijn, behoeft dan ook geen verdere uitleg. Maar begrip van genade en deugd, bezit en verlies van bovennatuurlijke- en buitennatuurlijke genaden, of liever om eenig idee van ,,genade'' te geven, een gepaste voorstelling van ,,deugd'', waarvoor zij geen woord bezitten, van ,,zonde'', waarin zij vergroeid liggen, de erfzonde, de mensch eerst kind Gods, daarna gevallen slaaf en toch wederom hersteld, vrijgekocht door Gods eigen Zoon.... waarom die bekommernis van God over ons.. (welk egoïsme zit er van Gods kant achter ?.. zoo redeneert de zwarte) ; dan het begrip van waarheid, goedheid, schoonheid, dus al wat edel, rein, zuiver, eerlijk is werd hem ontvreemd, en met die ontvreemding ging tegelijkertijd totaal verloren woord, begrip van en verlangen naar iets hoogers.... Invloed uitoefenen op dergelijke mentaliteit eischt iets meer dan woordspeling. Daarom dringt door het gebruik van den Platen-Katechismus van Kan. Bouman behalve kleurenpracht ook een meer duidelijk Godsbegrip en meer heldere Verlossingsvoorstelling door tot de duistere geesten van deze moreel laag staande natuur-menschen met verstand en vrijen wil begaafd, naar Gods beeld en gelijkenis geschapen, door Goddelijk Bloed vrijgekocht. De Platen spreken als Westersche tooverbeelden, maar zij leggen ook fundament-steenen, waarop de Westersche Kerk Gods moet opgebouwd worden.

Adam en Eva (cfr. no. 23), één man en één vrouw, huwelijkseenheid, door God zelf, het Opperwezen bijeengebracht, in een tuin vol overvloed, door de geluks,,zon'' beschenen, het hoofd met goud ,,gekroond'', ten ,,Hemel'' geheven.... koning der schepping met ingestorte wetenschap, over hartstochten en lagere schepselen heerschend (beer en tijger aan hun voeten, vogels en bloemen) en dan op muziekinstrumenten spelend om God te eeren te loven en te dienen, enz. enz.

Dan volgt de tegenstelling (No. 24) : Adam en Eva bij den boom van kennis van goed en kwaad, de duivel (slang), leugen, val, verlies, ,,zwarte'' kleederen, Pinkstervlam verdwenen, de kronen vallen af, de zon verdwijnt, duisternis valt in.... Eva verleidde Adam (geen *ware* liefde).... zóó kan men doorgaan ....de aangewezen tijd is steeds te kort en het Katechismus onderricht wordt

aandachtig gevolgd ; ik druk op dit laatste woord, want, behalve vele andere niet te schatten verdiensten, draagt dit Platensysteem nog een groot voordeel mede : het schenkt aan de leerlingen na de voldoening van het oogenblik wederom een groot verlangen naar de volgende lessen, m.a.w. weetgierigheid in zake godsdienst, begeerte om dieper door te dringen in de heilige geheimen van onzen H. Godsdienst, zoo geheel nieuw en verschillend van de lage materialistische en zinnelijk lage bijgeloovigheden van het heidendom.

Op enkele missieposten had dit Platensysteem reeds de proef doorstaan toen op de vergadering der Missie Oversten in het Vicariaat Buta, voorgezeten door Z. Exc. Mgr. Vanuytven, volle aandacht werd gevraagd om naar middelen uit te zien voor de opheffing der betreurenswaardig achterlijke inlandsche vrouwen ; een vooral ,,practisch'' middel werd gevraagd om hun domheid in zake godsdienst te verbeteren. Het Platensysteem van den Katechismus van Kan. Bouman werd op den voorgrond gebracht en nog meer waarde werd aan deze bespreking gegeven door een gemotiveerd rondschrijven van Monseigneur om op alle missie-posten en onderwijs-inrichtingen het gebruik van dezen Platen Katechismus in te voeren. Vooral de E. Zusters, die in voortdurend en meer onmiddellijk contact staan met deze inlandsche vrouwen, werden belast met een aparte met zorg voorbereide Godsdienstles met aanschouwelijk onderwijs, om zóó met dit Platensysteem meer inwerking te krijgen op verstand en wil.

Immers de grondlegging der zedenleer voor het verstand, en de grondlegging der zedenleer voor den wil zijn twee totaal verschillende, ja zelfs veelal botsende factoren ; opoffering en zelfbedwang. . . .op beide moet apart ingewerkt worden, want van een afstand tusschen ,,verstandelijke'' godsdienst-uiteenzetting en ,,aansporende'' kracht begrijpen deze heidenen niets in theorie en weinig in practijk, omdat tot nu toe hun verstand zoo weinig en gesystematiseerd op godsdienstgebied vermocht door te dringen en omdat in hun inlandsche practijken ,,ruw geweld'' de plaats inneemt van aansporing en redelijke overreding. Wetten zullen zij begrijpen, niet eerbiedigen, wetten opvolgen, dit spruit voort uit hun slaafachtige, natuur-godsdienstige volksgeest, maar de verbinding der wet met persoonlijke ,,vrijheids''-drang, dus de eigenlijke ,,grondslag'' der christelijke zedenleer kan tot geen van deze soort inlanders doordringen, tenzij hij eerst iets hoogers heeft kunnen beleven. . . . zelfbedwang enz. ter navolging voorgesteld door verhalen, voorbeelden. . . dus wederom ,,aanschouwelijk'' onderwijs, voorstellingen, zinnebeelden, gelijkenissen, enz. Cfr. Platen : No. 1, 3, 5, 7, 8, 31, 38, 59, 61, 72, 81, 87, 89, 90.

En denk nu niet dat deze godsdienst-inwerking door gebruik van den Platen Katechismus die waarde niet heeft die ik beweer, het tegendeel is waar, veel hooger dan in Europa of voor andere cultuur-volkeren staat de waarde van dit werk. Mijn bewering zal duidelijk zijn voor hen, die meer van nabij de groote veranderingen kunnen gade slaan, die zuiver inlandsche natuur-volkeren sinds korten tijd ondergaan ; waarlijk een niet te onder-

schatten ,,vlug'' ontbindingsproces. De meeste inlanders van talrijke donkere gewesten zijn van dien aard geworden, dat zij hun inlandsche natuur-positie over 't algemeen prijsgeven voor elken z.g. vooruitgang of schijn-verbetering op economisch, intellectueel, en psychisch gebied. Daardoor verandert bij een natuurvolk hun inlandsch denken en gevoelen, dus een aanslag wordt gepleegd op stam-superstitie en ritus, die tot in de hoogste en diepste lagen de volksziel tot nu toe hadden beheerscht. Welnu, elke aanslag op dit gebied is een gewonnen proces ten gunste van elke andere cultuur-godsdienst. Ik zeg met opzet ,,elke'' cultuurgodsdienst, want hierin schuilt het groote gevaar.... de inlander kan nog niet onderscheiden in zake cultuur-godsdienst, hij neemt eenvoudigweg aan op elk beschaafd gezag. In den strijd tusschen Katholieken en Protestanten zegt hij het zoo eenvoudig en openhartig : ,,Indien gij blanken dit onder elkaar niet kunt eens worden, maar hoe kunnen wij dan uwe godsdienstgeschillen uitmaken om bij de waarheid aan te sluiten ?'' De inlander kan dus niet onderscheiden maar de natuurvolksziel is aangetast en hij zal veelal bij de eerste de beste gezindte aansluiten die cultuur-verandering brengt ; vandaar de menigvuldige overgang, de ,,rush'' tot het christendom. Evenwel zijn deze veelvuldige z.g. bekeeringen hoe goed en gewetensvol voorbereid, geen waarborg voor ,,gehalte'', immers het voornaamste werk blijft nog wachten of liever moet eerst nu beginnen, nml. de reeds 2 à 3 jarenlang tot het H. Doopsel voorbereide heidensche volksziel met bijgeloovig denken en gevoelen v e r c h r i s t e l ij k e n, warmte van de op God gebouwde moreele overtuiging inboezemen ; dit is het langzame proces van uitroeien of besnoeien, de wezenlijke vorming om te trachten Geloof en Godsdienst te doen beleven ; waarlijk een geduld werk, maar met vaste en zekere vooruitgang : evenals de dauw droppelsgewijze inwerkt, zoo werkt ook Gods genade stilaan op vruchtbare akkers. ,,Neque qui rigat est aliquid, neque qui plantat, sed qui incrementum dat Deus''. (1 Cor. 3, 7). Hier zal Gods genade vooral werken door middel van den Platen-Katechismus van Kan. Bouman. Langs oog en ooren zal Gods genade en Zijn bijstand doordringen tot hart en ziel van dit volk : God buigt zich over de menschheid, de mensch keert tot God.... God zegent... een nieuw volk, een ander geslacht.... dieper godsdienstig, hooger moreel, reiner van zeden.... en de missionaris zegt : Deo Gratias !

Natuurlijk leent de eene volksstam zich bereidwilliger tot aanneming en beleving van het christendom dan de andere ; de Budjah-volksstam toont vlug groote neiging tot alle soort eeredienst ; land- en volksaard brengen dit mede : hun grond is vruchtbaar en boschrijk, de waterwegen zijn talrijk, zij leven dus in hoofdzaak het rustige landbouwersleven, gaan droomerig uit ter vischvangst op de binnenlandsche wateren, of spannen hun jachtnetten uit in de dichte oerwouden.... dat alles brengt rust en tevredenheid mede ; weinig aandacht schenken zij aan ambacht uitoefening, dragen geen greintje kunstgeschiedenis met zich, bogen op geen aesthetisch verleden ; toch is hun taal zangerig en bij de avondvuren zijn zij humoristisch en vertelvol aangelegd. De Budjah's bezitten een sterk ras-bewustzijn, zij reizen weinig

buiten hun stam en streek of keeren steeds terug naar hun geboortegrond, blijven gehecht aan land en familie en mogen zich dan ook verheugen in een talrijk gezin, terwijl de polygamie weinig of geen aanzien heeft. Dit alles pleit ten gunste van deze interessante volksstammen en deze voorrechten leiden ongetwijfeld tot totale bekeering dezer dichtbevolkte streek. Natuurlijk is dit een toekomstkwestie, want nog zeer lang zal de verlokking en verleiding van het heidendom van overwegenden invloed blijven en niet 't minst op pas bekeerden. Evenwel staan de Budjahmannen dichter bij het christendom dan de vrouwen, omdat deze laatsten eerst en vooral in ,,slaven" banden liggen : zij worden gekocht en verkocht en spelen hierin zelf mede ; trager van begrip en oerdom als zij zijn, bezitten zij dan ook een meer bijgeloovigen aanleg en zijn vaster gehecht aan bijna ingekankerde familie- en stamgewoonten, betjoendsche en onhygienische begrippen. Bij statistiekenlezing zal men dan ook het missie-werk der inlandsche vrouwen moeten weten te beoordeelen naar waarde en gehalte der vrouwelijke karaktereigenschappen, alsook naar de traditioneele opperhoofd-invloeden. Zoo gebeurt het, dat bij eenzelfde volksstam, maar met verschillende opperhoofden, hier vele meisjes naar het gebed gaan op haar dorpen en als catechumenen het godsdienstonderricht jarenlang getrouw volgen om dan eindelijk toegelaten te worden tot het Doopsel-examen, terwijl in aangrenzende dorpen van andere opperhoofden op geen enkele manier noch meisjes noch vrouwen naar het catechumenaat te krijgen zijn. Het zou mij wezenlijk te ver voeren wilde ik alle oorzaken opsommen van de moeilijkheden in den strijd met het heidendom, van voor- en tegenstand bij sommige stammen: maar ik ken wederom een geschikt middel om dit euvel toch eenigszins te overwinnen en dat is met ,,gebed" ....het gebruik der aantrekkelijke Platen van den Katechismus van Kan. Bouman en de daaruit voortvloeiende wellicht nú méér dan vroeger aantrekkelijke woorden van de Katechismusverklaarder, hetzij Pater of Zuster of inlandsche Katechist, omdat nu hun werk toch wel eenigermate werd vergemakkelijkt door het systeem van dezen geleerden en godvruchtigen missie-arbeider, die vanuit zijn studeervertrek ter eere Gods en tot heil der onsterfelijke zielen zoovele uren-arbeid heeft uitgeworpen op den akker der heiden-wereld.

Het werk van Kan. Bouman komt in een tijd nu de H. Kerk meer dan ooit ter oorzake van wereldverkeer, enz. plicht en verantwoordelijkheid voorop zet om in de onmetelijke heidensche landen duizendmillioenen heidenen de boodschap van het Evangelie te brengen, en te gehoorzamen aan Christus' uitdrukkelijk bevel : ,,gaat en onderwijst alle volkeren, hen doopend...."

Dus niet alléén ,,doopen", maar óók ,,onderwijzen". Het godsdienstonderwijs is van allergrootst belang ; halve christenen, slechtgevormde christenen brengen veel last, nog meer verantwoording mede. Welnu, elke tijd arbeidt met zijn hulpmiddelen tot Geloofsverbreiding. Hier biedt het Platensysteem een schat van hulpmiddelen aan, die jammer genoeg nog al te weinig benut worden. Onze missieplicht eischt deze schatten te benuttigen,

uit deze schatten en bronnen te putten voor de uitbreiding van ons Heilig en dierbaar Geloof in de verre heiden-landen tot heil en zaligheid van millioenen zielen, vrijgekocht niet door goud en zilver der blanken, vrijgekocht door het kostbaar Bloed van O. H. Jezus Christus. Hem zij eer en glorie!

Waar velen in het dierbare moederland den missionaris steunen met gebeden en offers, daar voegde Kan. Bouman nog dit bij : het bewerken van een Platen-Katechismus in vele wereldtalen. Zoo draagt deze vrome Priester Gods ook meer bij tot den triomf van het Christendom over de geheele wereld : ,,ut unum sint ! opdat allen één zijn ! één kudde en één herder ! Fiat !

Moënge (Congo). MILO CH. PILLOT, O. Praem.

HET 25-JARIG BESTAAN DER BENEDICTIJNER PREFECTUUR IN NOORD-TRANSVAAL

Toen we onlangs, op 9 Sept. 1935 ter gelegenheid van de internationale vredesbedevaart der Katholieke Oud-Strijders, het geluk hadden in particuliere audiëntie ontvangen te worden door Z.H. Paus Pius XI te Castel Gandolfo, wilde Zijne Heiligheid zijn gansch specialen zegen schenken aan de Benedictijner missie van Noord-Transvaal. De Prefectuur van Pietersburg, zetel der missie, viert immers haar zilveren jubilé, samen met de Zuid-Afrikaansche Unie, welke, zoo men weet, dateert van 31 Mei 1910, terwijl de Prefectuur op 22 Dec. van hetzelfde jaar werd opgericht. Door een gelukkig samentreffen is de missie-intentie van het Apostolaat des Gebeds voor de maand Dec. : De Katholieke Actie in Zuid-Afrika.

Onze dag- en weekbladen hebben te recht aan de jubelviering van dat prachtige en rijke land met zijn goudvelden en diamantmijnen en vruchtbare landerijen zeer degelijke artikelen gewijd, niet alleen omwille der schier onbeperkte mogelijkheden, maar ook ter oorzake van het stam- en taalverwantschap met onze lage landen aan de zee.

Men heeft minder den nadruk gelegd op de missioneering, alhoewel de godsdienstige toestanden meer nog dan het ongeëvenaard natuurschoon de belangstelling verdienen der katholieken hier te lande al schijnen ze op 't eerste zicht dan niet zoo schitterend.

Na een paar mislukte proefnemingen van missioneering in de eerste helft der 19e eeuw door Nederlandsche en Vlaamsche missionarissen, moest in een land waar het Protestantisme deel uitmaakte van het Staatsleven der Blanken en reeds begon binnen te dringen bij de Zwarte bevolking, nog alles gedaan worden door de katholieken. De tweede helft der 19e eeuw is gekenmerkt door een bewonderenswaardige missie-actie, welke meer moeilijkheden te overwinnen had, dan resultaten te boeken, en waarin de Benedictijnen en anderzijds de Nederlanders een leidende rol speelden.

Pas in 't begin dezer eeuw drongen de missionarissen door tot het noordelijk gedeelte van Transvaal, waar de Boeren nog 't best hun eigen aard en

karakter hadden bewaard en met hun eigen taal en hun geest van onafhankelijkheid ook hun haat tegen Rome.

Toen in 1906 de eerste Vlaamsche Benedictijner monniken in Noord-Transvaal aankwamen om de mogelijkheid te onderzoeken er een missie te beginnen, was er in gansch dat uitgestrekte gebied, bijna tweemaal zoo groot als België en Nederland samen, maar één missiepost met enkele katholieken te Pietersburg.

't Duurde tot 1910 vooraleer een Prefectuur werd opgericht en gedurende vele jaren kenden de missionarissen niets anders dan moeilijkheden van allen aard en bittere ontgoochelingen.

Na 25 jaar mogen ze, niettegenstaande de beperkte middelen waarover ze beschikken, den Heer bedanken voor het gezegende werk hetwelk in Zuid-Afrika algemeene bewondering wekt.

De enkele Benedictijner monniken uit Affligem, Dendermonde en Steenbrugge, bijgestaan door een twintigtal Broeders van Liefde van Gent, van een dertigtal Zusters van Liefde van Heule en van twee Congregaties van missioneerende Dominikanessen, hebben op dit oogenblik de onbetwistbare leiding in de lagere en middelbare scholen voor Blanken en Zwarten en nemen daardoor elk jaar een grooten voorsprong op de protestanten van alle denominaties.

Op hooger vermelde audiëntie bij den H. Vader steunde Z.H. erop dat, in de missiën van Afrika vooral, de missionarissen moeten steunen op de Katholieke Actie en nooit den schijn mogen wekken te staan in den dienst van welk imperialisme dan ook, maar wel van het volk dat ze missioneeren. Dat is in Zuid-Afrika het delicate punt, ingezien de scherpe tegenstellingen tusschen Witmenschen en Zwarten. De groote bekommernis der Katholieke Actie in Z.A. was dan ook totnogtoe de voor de Zwarten onrechtvaardige sociale en economische toestanden op billijke wijze te regelen. Daarbij treedt, zooals ten onzent, de schoolkwestie op den voorgrond, met dit verschil dat het Gouvernement de katholieke scholen ten zeerste waardeert en ook wel den raad inwint der katholieke missionarissen, zonder, tot den dag van heden, tot de ondersteuning te kunnen besluiten in de mate die noodig blijkt te zijn.

De mooie kerken, meestal met eigen handen gebouwd, de 5000 katholieken, de 2500 leerlingen in de scholen, de meest moderne initiatieven van K.A. zijn in Noord-Transvaal de sprekende bewijzen van taaie Vlaamsche werkkracht en van Benedictijner geduld, gesteund op de Benedictijner leuze : Ora et Labora — door gebed en werk sterk.

Mogen we een bizonder gebed vragen voor de Benedictijner missionarissen en vooral voor de K.A. in het Zuid-Afrikaansch Noord-Transvaal ?

DOM MODESTUS VAN ASSCHE O.S.B.
Abt. der St. Pietersabdij.

Steenbrugge (B.)

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

BRAZILIË

Enkele aanduidingen over land en volk mogen voorafgaan. [1]) Brazilië is *gelegen* in het meest Oostelijk gedeelte van Zuid-Amerika.

De *oppervlakte* is nooit nauwkeurig gemeten ; de meest waarschijnlijke schatting geeft ruim 8.500.000 KM², d.w.z. iets minder dan de helft van Zuid-Amerika. Het land wordt verdeeld in twee groote, zeer verschillende deelen : in het noorden de ontzaglijke vallei van de Amazone, ten Zuiden daarvan het Braziliaansche bergland.

Brazilië heeft een tropisch *klimaat*.

De *bondsrepubliek* Brazilië omvat 20 staten, o.a. Minas Geraes, Bahia, Sâo Paulo, Pernambuco, Pará, Espirito Santo enz., één nationaalgebied en één bondsdistrict (Rio de Janeiro).

Het *aantal inwoners* wordt op ruim 40 millioen geschat, zoodat het land, met betrekking tot zijn enorme uitgestrektheid, wel zeer dun bevolkt is.

De bevolking van Brazilië is zeer gemengd. Voornamelijk hebben drie *rassen* tot haar vorming bijgedragen : het blanke, het zwarte en het roode. De Indianen waren de oorspronkelijke bewoners. Het blanke ras werd in den beginne (16e eeuw) bijna uitsluitend vertegenwoordigd door Portugeezen. Later, toen Portugal en Spanje onder den scepter van Philips II vereenigd werden, hadden alle onderdanen der dubbele kroon, dus ook Spanjaarden, Nederlanders en Italianen, vrijen toegang. Sinds 1808 en vooral sinds de onaf-

[1]) Tapie, *Chez les Peaux Rouges*. Feuilles de route d'un missionnaire dans le Brésil inconnu. Paris, 1925. — Maull, *Vom Itatiaya zum Paraguay*. Ergebnisse und Erlebnisse einer Forschungsreise durch Mittelbrasilien. Leipzig, 1930. — Yves de la Brière, *Au Brésil*. Paris, 1929. — Strömer, *Von Bahia zum Amazonenstrom*. Das Arbeitsfeld der deutschen Franziskaner in Nordbrasilien. Berlin, 1931.

hankelijkheidsverklaring (1889), vindt men in Brazilië vertegenwoordigers van alle naties. Talrijk vooral zijn de kolonisten van Portugeeschen, Italiaanschen, Duitschen, Poolschen en Syrischen oorsprong. De vertegenwoordigers van het zwarte ras zijn de negers, die als slaven uit Afrika ingevoerd werden en in 1888 zijn vrij verklaard. Door onderlinge huwelijken hebben die rassen zich vermengd en vormt zich langzamerhand een ras, dat noch blank, noch zwart, noch rood is, maar door den grooten toevoer van blanke immigranten hoe langer hoe meer naar den blanken kant overhelt.

Het *beschavingspeil* staat het hoogst langs de kuststreek ; het wordt lager in het achterland en zinkt zoo goed als weg in de oerwouden van het binnenland.

In heel Brazilië wordt in hoofdzaak slechts *eene taal* gebezigd, nl. de Portugeesche.

In de geschiedenis van het katholicisme van Brazilië kan men gevoegelijk vier perioden onderscheiden.

Na de ontdekking der Antillen door Columbus (omstreeks 1500), verzochten de Spaansche vorsten den H. Stoel hun nieuwe bezittingen tegen mogelijke betwisting te vrijwaren. Den 3den Mei 1493 publiceerde Paus Alexander VI de bulle Inter cetera en trok daarin de beroemde démarcatie- of scheidingslijn tusschen de Spaansche en Portugeesche gewesten. Bij het verdrag van Tordesillas (7 Juni 1494) tusschen Portugal en Spanje, werd de lijn verlegd op 370 mijlen ten W. van de Kaapverdische eilanden. Aan deze schikking dankt Portugal het bezit van Brazilië.

Ongunstige winden wierpen in 1500 den Oost-Indië-vaarder Cabral op de Oostkust van Brazilië [1]) Op het feest van Kruisverheffing werd in Porto Seguro (Espirito Santo) het groote kruis geplant, dat er thans nog vereerd wordt. Sindsdien kreeg het land den naam van Santa Cruz. De tegenwoordige naam Brazilië — naar het gewilde verfhout Braza — dateert pas van later. Enkele Franciscanen, die op weg waren naar Indië, hielden zich, gedurende hun verblijf van een maand aldaar, bezig met de prediking van het geloof voor de stammen aan de kust. Blijvend resultaat kon

---

[1]) Freitag, *Der Aufschwung des katholischen Missionswerkes*, in het verzamelwerk: Kirche und Reformation, Bonn a. Rh., 1928, S. 320 flgd.

deze arbeid echter niet hebben, evenmin als het voorloopig tot een geordende missie kon komen in het door Portugal veronachtzaamde Brazilië, dat enkel als ballingsoord voor misdadigers gebruikt werd.

Eerst met de komst van een nieuwen gouverneur-generaal, Thomas de Souza, en van de eerste Jezuïeten onder leiding van Nobrega, kon in 1549 het bekeeringswerk stelselmatig worden aangevat. Vanuit Bahia stichtten zij residenties in St. Vincent, Pernambuco, Porto Seguro en Sâo Paulo (Piritininga).

Ondanks de groote verscheidenheid van taal en de ruwe zeden der bewoners, konden zij zich in de bekeering van tal van roodhuiden verheugen. Vooral op de jeugd hadden ze hun oog gericht. De missionarissen zetten de voornaamste punten van geloofs- en zedenleer op rijm en muziek, en lieten deze door de meest begaafde Indianenknapen aan de zanglustige Roodhuiden voorzingen. Op deze wijze klonk de blijde boodschap door de oerwouden van Brazilië. Toch beantwoordden de resultaten, tengevolge der zedelooze levenswijze der blanken en hun gruwzame behandeling der inboorlingen, vooral in den beginne, niet aan den moeitevollen arbeid der missionarissen. Daarbij kwam nog, dat de wereldlijke geestelijkheid door Mgr. Sardinha von Funchal naar Brazilië gevoerd, grootendeels van de denkbeelden der kolonisten doortrokken was, zoodat de missionarissen een dubbel zware taak hadden. Evenals de edele voorvechter voor de vrijheid der Indianen, Bartholomeus de Las Casas, sprongen ook de Braziliaansche missionarissen onophoudelijk in de bres voor een menschwaardige behandeling der inboorlingen. Menige wet ten gunste der Roodhuiden kwam door hun ijverig toedoen tot stand.

In 1556 had de jonge missie een harde beproeving te doorstaan: Mgr. Sardinha werd door de Indianen vermoord. Erger was het, dat de Calvinisten van Genève met steun van admiraal de Coligny bij Rio de Janeiro pogingen aanwendden, een protestantsche kolonie te vestigen, als basis eener protestantsche zending. Gelukkig werd het hoofd van de volksplanting voor het katholicisme gewonnen en aldus de tweedracht bezworen. In 1557 kwam met den gouverneur Mem de Sa een oprecht vriend der missie en der Indianen aan het bewind, zoodat van dien tijd af de Kerk rijkere winsten kon boeken.

De eigenlijke apostel van Brazilië gedurende deze eerste missieperiode was de beroemde Anchieta. Nog vóór zijn priesterwijding, die hij in 1567 ontving, preekte hij al geregeld voor de kolonisten, was hij aalmoezenier der Portugeesche troepen, bracht hij de Tamoyos en de Toepis, die in voortdurenden oorlog met hun overheerschers leefden en tegen wie geen militaire expeditie iets uitrichtte, enkel door zich gedurende drie maanden onder hen te vestigen en vriendelijk met hen om te gaan, tot rust. Na zijn wijding begon hij zijn eigenlijke levenstaak, de bekeering der Indianen van het binnenland, waaraan hij tot zijn dood, in 1597, beurtelings als plaatselijk overste, provinciaal en gewoon missionaris heeft gewerkt. Aan die natuurmenschen moet hij zijn voorgekomen als een bovenaardsch wezen: zoozeer behaagde het God, aan zijn dienaar macht te geven over de schepping. Strikte bewijzen zijn niet te geven voor die wonderverhalen en voorloopig is niet uit te maken, wat waar en wat verzonnen is. In 1736 is hij eerbiedwaardig verklaard en in 1738 verscheen een levensbeschrijving, klaarblijkelijk bewerkt naar gegevens, die te Rome waren gebruikt, waarin de echtheid van vele wonderbare feiten wordt erkend. In het begin van 1900 is zijn zaak opnieuw aanhangig gemaakt, dank vooral aan de bemoeiïngen der Redemptoristen, die in dezelfde streek van Brazilië, waar Anchieta geleefd heeft, thans zijn werk voortzetten. [1])

Tijdens de Spaansch-Portugeesche Unie (1580—1640) had de missie met zware stormen te kampen: eenerzijds door de voortdurende strooptochten der avonturiers van Sâo Paulo, de z.g. Paulista's, anderzijds door de herhaalde invallen van Hollandsche zeevaarders. De Indianen moesten hun dorpen meer naar het binnenland verleggen. De missionarissen van hun kant hielden niet op, den steun van Rome en Portugal in te roepen, waardoor zij zich de vijandschap der Paulista's op den hals haalden en bijna een oproer tegen de Jezuïeten zagen losbarsten.

Gedurende deze jaren hadden er invallen van Engelsche en Fransche gelukzoekers plaats. Ook spreekt men van Hollanders, die in 1600 en 1604 eenige nederzettingen plunderden, zelfs binnendrongen in de baai der hoofdstad en aldaar twee vaartuigen namen.

---

[1]) Liefrink, *Joseph de Anchieta S.J.* Het Missiewerk 15, blz. 26 vlgd. — Goetstouwers, *Pater Joseph Anchieta*. Xaveriana-brochure no. 124. Leuven, 1934.

Deze invallen waren voornamelijk toe te schrijven aan oorlogen, waarin Spanje met Engeland, Frankrijk en de Republiek van de Vereenigde Nederlanden gewikkeld was. Om diezelfde reden werd Brazilië in 1624 door de Hollanders aangevallen; ook in 1627 en 1628 deed Piet Hein twee invallen in de haven van Bahia en maakte koopvaardijschepen buit. In 1637 ontscheepte zich te Recife prins Maurits, die door de Nederlandsche Regeering benoemd was tot gouverneur-generaal van Nederlandsch Brazilië. In 1654 werden echter de Hollanders genoodzaakt zich terug te trekken. [1])

Gedurende deze tweede periode der Braziliaansche missiegeschiedenis werden de eerste kloosters van religieuze orden in Brazilië gesticht. Carmelieten vestigden zich in 1584 in de stad Olinda, Benedictijnen in hetzelfde jaar in de stad Saô Salvador, Capucijnen in 1585 te Olinda, ook Dominicanen, Mercedariërs en Augustijnen stichtten er kloosters naast de Franciscanen en Jezuïeten, die van den beginne af in Brazilië werkzaam waren.

Gedurende *de tweede helft der 17e en de geheele 18e eeuw* zette de Kerk in Brazilië haar heilzamen en vrede-brengenden veroveringstocht voort en bezette bijna het geheele land. Het tot dan toe eenige bisdom Saô Salvador werd in 1676 tot aartsbisdom verheven met de in datzelfde jaar opgerichte suffragaanbisdommen Rio de Janeiro, Pernambuco en Maranhao; in 1719 werd het bisdom Belem do Pará, in 1745 Saô Paulo en Marianna opgericht. Een der voornaamste missionarissen van het begin dezer derde missieperiode was Vieira [2]). Te Lissabon geboren in 1608, ingetreden in de Societeit van Jesus in 1623, beurtelings missionaris in Brazilië, gezant van den koning te Parijs, te Rome en bij de Nederlandsche regeering, schrijver en volksredenaar, wederom missionaris in Brazilië, heeft hij ontzaglijk gewerkt om met het geloofsleven ook de energie der natie te versterken; hij stierf als provinciaal van de Braziliaansche provincie in 1697. Men noemt hem den Bossuet van Brazilië; men zou hem ook den Braziliaanschen Las Casas kunnen noemen; het groote doel van beider strijd: de volledige vrijheid der Indianen, werd eerst kort vóór de opheffing en verdrijving der Jezuïeten uit de koloniën door het vrijheidsedict van 1755 bereikt. In 1759

[1]) Wijtenburg, *Brazilië*, De Kath. 146, blz. 422 vlgd.

[2]) Carel, *Vieira, sa vie et ses oeuvres*, Paris, 1808. — Ricard, *Ant. Vieira et les missions du Brésil septentrional au XVIIe siècle*, in: Etudes et documents pour l'histoire missionnaire de l'Espagne et du Portugal, Louvain, 1930, p. 180—203.

werden meer dan 300 Jezuïeten gevankelijk naar Portugal gevoerd. Eerst een halve eeuw later werden ze vervangen door nieuwe missionarissen en ook dezer arbeid mocht nog slechts weinig baten wegens de herhaalde burgeroorlogen en kerkvervolgingen.

De toestand der Katholieke Kerk was *gedurende het Braziliaansche keizerrijk* (1822—1889) zeer treurig. Het Pombalisme, dat in Portugal zelf de Katholieke Kerk verwoest had, werd voor de volle honderd procent in 't nieuwe keizerrijk in toepassing gebracht; zoo mogelijk ging men er nog verder. Weliswaar gold de katholieke godsdienst er als staatsgodsdienst, maar feitelijk zuchtte ze in slavernij van den staat. [1]) Met name de regeering van Pedro II (1831—1889) — hoeveel deze ook voor de cultureele ontwikkeling van het land moge gedaan hebben — was in kerkelijk opzicht caesaropapistisch. De geestelijkheid was onontwikkeld, haar zeden lieten te wenschen over — naast velen, die alleen bedacht waren op het heil der zielen, vond men er ook menigen priester en religieus, die naar Brazilië gevlucht was om aan rechtvaardige straffen van zijn bisschop of regulieren overste te ontkomen —, tot zelfs in kerkelijke kringen en instellingen drong de vrijmetselarij door; in de zeventiger jaren werden twee bisschoppen, die tegen de vrijmetselarij waren opgetreden, door de regeering vervolgd. De revolutie van 1889 maakte Brazilië tot een republiek; scheiding van Kerk en Staat werd ingevoerd, hetgeen echter praktisch voor de Kerk geen nadeel beteekende; nieuwe Orden en Congregaties, vooral uit Europa, brachten er nieuw kerkelijk leven.

Nadat de kerkelijke hiërarchie in de laatste decennia sterk is uitgebouwd, is de tegenwoordige toestand van het Katholicisme in Brazilië als volgt: één apostolische nuntiatuur te Rio de Janeiro, 16 aartsbisdommen, 52 bisdommen, 2 apostolische prefecturen, 18 prelaturen nullius, 1 abdij nullius, tezamen 89 *kerkressorten*; enkel de beide apostolische prefecturen (Alto Solimôes, toevertrouwd aan Italiaansche Capucijnen, en Teffé, toevertrouwd aan de Paters van den H. Geest) ressorteeren onder de S. Congregatio de Propaganda Fide.

Met uitzondering van Lutheranen in het Zuiden en Amerikaansche Presbyterianen in de steden, is de *bevolking* (ruim 40 millioen)

[1]) Costa, *Lutas e Victorias*, Bahia, 1916.

grootendeels katholiek. Het totale aantal *priesters* bedraagt slechts ruim 4100. Omdat velen van hen aan colleges, seminaries enz. verbonden zijn, zijn er praktisch slechts ongeveer 2000 voor de rechtstreeksche zielzorg beschikbaar ; het gevolg hiervan is, dat meer dan 370 parochies zonder priester zijn en de parochies veel te groot zijn.

Ook op het *schoolwezen* heeft de Katholieke Kerk nog te weinig invloed, zoodat het godsdienstonderricht veel te wenschen overlaat.

De katholieken bezitten er geen enkel *dagblad* van beteekenis in het Portugeesch.

Behalve het personeel, dat de afgebakende Indianen-missies bedient, zijn nog *andere geestelijken* in Brazilië in het onderwijs, de volksmissies enz. werkzaam, o.a. Nederlandsche Franciscanen [1]), Redemptoristen [2]), Carmelieten, Lazaristen, Missionarissen en Priesters van het H. Hart, Picpus-paters en Kruisheeren.

Sinds eenige jaren heeft men ook de bekeering van de *Japanners* in Brazilië ter hand genomen : een Italiaansche Jezuïet Guido del Toro werkt onder hen in de Japansche kolonie van Saô Paulo, bijgestaan door andere Jezuïeten, terwijl paters van Steyl in het bisdom Santos onder de Japanners werkzaam zijn ; het aantal Japansche katholieken in heel Brazilië beloopt ± 3000 op 130000 emigranten. [3])

Intusschen zijn verschillende protestantsche genootschappen het zendingswerk onder de Indianen van Brazilië begonnen.

Hoeven N.B. ALPH. MULDERS.

---

[1]) *Vijf en twintig jaar in Brazilië*. Gedenkschrift bij het zilveren jubilé der Nederlandsche Minderbroeders in Brazilië, 1899—1924. Weert, z.j.

[2]) Timmermans, *Hoe de Paters Redemptoristen werken in Brazilië*. Het Missiewerk, 3, blz. 162 vlgd.

[3]) del Toro, *Onder de Japanners in Brazilië*. Xaveriana-brochure no. 121. Leuven, 1934. — Catrice, *Het apostolaat onder de Japansche emigranten in Brazilië*, De Kath. Missiën, 59, blz. 127, 155 vlgd. — Kolfschoten, *Van Boeddhist tot Katholiek in Brazilië*, Het Missiewerk, 11, blz. 18 vlgd.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

HET AANTAL LEDEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN PRIESTER-MISSIEBOND OP 1 AUG. 1935.

De cijfers tusschen haakjes zijn die van 1 Aug. 1934.

	gewone leden	theol. stud.	eere-leden	leden mission.	Totaal.
Seculieren :					
Aartsb. Utrecht	645 (623)	116 (135)	1 (1)		762 (759)
Bisdom Breda	348 (342)	95 (86)	1 (1)		444 (429)
„ Haarlem	753 (726)	106 (121)	1 (1)		860 (848)
„ 's-Hertogenb.	653 (651)	94 (92)	1 (1)		748 (744)
„ Roermond	605 (593)	109 (100)	1 (1)		715 (694)
Regulieren :	1509 (1521)	90 (112)	44 (41)	1425 (1320)	3068 (2994)
Totaal	4513 (4456)	610 (646)	49 (46)	1425 (1320)	6597 (6468)

OVERZICHT VAN DE TOENAME DER LEDEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN PRIESTER-MISSIEBOND IN DE JAREN 1927—1935.

	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Gewone leden.	3794	4089	4158	4235	4115	4223	4377	4456	4513
Theol stud ..	427	447	508	558	577	633	655	646	610
Eereleden . . .	35	35	39	40	39	41	43	46	49
Leden-Mission		673	707	761	1062	1159	1230	1320	1425
Totaal ..	4513	4456	5412	5594	5793	6056	6305	6468	6597

De Reguliere leden zijn op 1 Augustus 1935 Diocesaan verdeeld als volgt:

Aartsbisdom	Utrecht	189	reguliere leden
Bisdom	Breda	126	„ „
„	Haarlem	341	„ „
„	's-Bosch	475	„ „
„	Roermond	318	„ „
Buiten Nederland		1619	„ „
		3068	

Overzicht der Reguliere leden op 1 Augustus 1935.	gew. leden	eere-leden	leden mission.	Totaal.
Assumptionisten	2	—	3	5 (5)
Augustijnen	60	—	—	60 (61)
Benedictijnen	11	—	4	15 (14)
Capucijnen	43	3	61	107 (105)
Carmelieten	92	2	16	110 (110)
,, ongesch.	92	—	2	3 (3)
Cisterciensers	10	—	—	10 (9)
Conventueelen	11	—	5	16 (12)
Dominicanen	166	2	74	242 (250)
Franciscanen	273	2	82	357 (348)
Gez. Goddelijk Woord	22	2	79	103 (96)
Jezuiten	159	2	91	252 (248)
Kruisheeren	46	2	37	85 (78)
Lazaristen	57 [1])	4	77	138 (132)
Maristen	4	—	5	9 (8)
Mill-Hill	124 [2])	3	247	374 (361)
Mission. Afrik. Miss. (Cadier en Keer)	45 [3])	1	80	126 (128)
Mission. der H. Familie	49	—	20	69 (68)
Mission. van het H. Hart	20	4	91	115 (108)
Montfortanen	43	—	56	99 (103)
Noorsche Missionarissen	—	—	9	9 (10)
Norbertijnen	51	1	18	70 (64)
Oblaten H. Franc. v. Sales	1	—	2	3 (3)
Oblaten Onbevl. M. Maria	1	—	1	2 (1)
Passionisten	26	2	13	41 (37)
Paters van den H. Geest	21	1	32	54 (47)
Paters H.H. Harten Picpus	74	1	27	102 (101)
Paters van het Allerh. Sacr.	3	—	—	3 (3)
Priesters van het H. Hart	100	3	57	160 (151)
Redemptoristen	21	1	39	61 (61)
Salesianen	3	—	—	3 (17)
Scheut	5	4	50	59 (59)
Trappisten	40	—	—	40 (57)
Varia	10 [4])	2	23	35 (32)
Witte Paters	15	2	114	131 (121)
Totaal.	1599	44	1425	3068 (2994)

[1]) 2 theologanten; [2]) 62 theologanten; [3]) 24 theologanten; [4]) 2 theologanten.

NEDERLAND.

Groot Seminarie „Rijsenburg". — Het Missie-comité van dit Groot Seminarie heeft zijn werkzaamheden gewijzigd en uitgebreid; naast de propaganda voor de Voortplanting, S.P.L. en Priester-missiebond voert het de volgende acties.

1. Boekencentrale : bedoeling is alle mogelijke boeken te verzamelen die de missionarissen en missiehuizen kunnen gebruiken. Hiervan worden lijsten samengesteld en deze worden verzonden aan diverse Missiehuizen die dan hun keus kunnen doen. Op deze manier werden in 3 maanden tijds een 600 boeken verzonden.

2. Tijdschriftenactie. Doel : missionarissen, vooral zij die op eenzame missieposten zitten, een tijdschrift als Het Schild, N. K. St. enz. te bezorgen.

Middelen : medewerkers (iedereen kan meewerken !) stellen het Comité hiertoe in de gelegenheid ofwel door een geregelde geldelijke bijdrage, waarmee het abonnementen kan aanschaffen, ofwel door hun eigen gelezen tijdschriften maandelijks op te zenden naar opgegeven adressen.

Tenslotte zal het Comité trachten met behulp van onze Scholen en Jeugdvereenigingen een postzegelcentrale te vormen.

De medewerking van de E.E.H.H. Geestelijken zal zeer welkom zijn.

Groot Seminarie Haaren. — Op het feest van de Onbevlekte Ontvangenis van Maria werd door de Missieverg. St. Franciscus Xaverius de jaarlijksche Missiedag gevierd. Deze feestdag werd op den vooravond geopend met een Plechtig Lof, met Veni Creator. Op den dag zelf werd voor Jezus, in het H. Sacrament plechtig uitgesteld, Zijn Zegen over de Missiën afgesmeekt. Om half tien werd de Plechtige Hoogmis gecelebreerd door den Eere-Voorzitter van onze Vereeniging den H.E.H. President, Mgr. Sweens.

De feestvergadering om vijf uur werd ingezet met een nieuw opwekkend Missie-lied, waarna de Eere-Voorzitter de vergadering opende met het Vereenigings-gebed en een woord van inleiding. Het jaarverslag van den Secretaris getuigde van een bloei van geest en actie in onze Vereeniging. Dit werd beleefd in de Apostolaatszin van gebed en offer, alsook in grondige bestudeering van de Missie-leer, wat tot uiting kwam in studie-clubs en de periodieke vergaderingen en bulletins. De Apostolaatszin werd nog benadrukt door het verslag over het Brokken-werk, waaraan door vele leden ruim werd meegewerkt en bijgedragen. De Penningmeester gaf overzicht van alle ingekomen en uitgegeven gelden met voor de Missie een netto-winst van *f* 1047,89.

Na deze verslagen vertoonde de H.E. Pater Dr. Mouren, Provinciaal van de Congregatie van Cadier en Keer de nieuwe film „*Tropen-offer*", waarin we bij het zien van de moeilijkheden en het offer van de missionarissen in onze actie werden aangespoord.

De feeststemming werd verhoogd door hoogstverdienstelijke zang- en orkest-muziek. Na een woord van hulde aan de medewerkers van de Seminarie-Missie-Actie en van aanmoediging sloot de Eere-Voorzitter de vergadering met Laudate Dominum omnes gentes.

Groot-Seminarie te Hoeven. — Blijkens het jaarverslag zijn de resultaten van het brokkenwerk in 1935 zeer bevredigend geweest. Het in totaal aan de pauselijke missiegenootschappen en aan de diverse missioneerende orden en congregaties uitgekeerde bedrag is bijna ƒ 250.— hooger dan vorig jaar: een gevolg van het voortdurend aangroeien van de hoeveelheid brokken, die uit alle streken van het Bredasche diocees toestroomden. Deze sterke quantitatieve vermeerdering van het brokkenmateriaal — het aantal kilo's zilverpapier en metalen bedroeg 780 meer dan in 1934, terwijl dat der postzegels steeg van 350 tot ruim 390 — laat zich grootendeels verklaren uit de propaganda, welke S.F.X. in Mei van dit jaar voor haar werk maakte op de D.O.M.A.T. te Dongen, doch vooral uit de oprichting van een nieuwe brokkencentrale in de St. Franciscus Kweekschool te Breda naast de reeds bestaande centrales bij de Paters Maristen te Hulst en de Eerw. Zusters te Oostburg.

Wanneer het jaarverslag ons iets zegt, dan is dat ongetwijfeld het reusachtig nut van het centrales-systeem. Het schept de gelegenheid om veel meer materiaal te verwerken en bovendien is het een uitstekend middel gebleken om de actie voor het brokkenwerk steeds algemeener te doen worden. In dit nieuwe jaar begint dan ook een dergelijke instelling haar werkzaamheden in Bergen op Zoom en omstreken. Met vereende krachten is hier heel wat te bereiken.

Het eind van het verslag vestigt nog even de aandacht op het Missieboek „De Katholieke Missie", waarvan het Eerste Deel, de „Missieleer" in 1933 verscheen en het Tweede Deel, de „Missiegeschiedenis", hopelijk het volgend jaar het licht zal zien.

Groot-Seminarie te Warmond. — De Missieverg. St. Franciscus Xaverius publiceerde haar Jaarverslag. De honderd duizend werd bereikt! d.w.z. in den loop van 19 jaar heeft Xaverius dit bedrag in guldens aan de Nederlandsche Missionarissen kunnen uitkeeren!

Een reden tot vreugde is 't feit, dat eindelijk het jaarlijksch dalen van het uitkeeringspeil tot staan is gekomen.

In het afgeloopen boekjaar werd de propaganda voortgezet, vooral door persoonlijk aanschrijven van reeds aangesloten missieclubs, scholen en jeugddistricten, om weer eens met op-gevoerd tempo het liefdewerk te steunen op de bekende manieren: door busjes, kalenders en brokken. Daarnaast kreeg 't opsporen van nieuwe uitbreidingsmogelijkheden 'n beurt. En voerde S. Fr. X. 'n groote reclamecampagne door 'n brokkenstand op de A.R.M.A., kranig geexploiteerd door de K.J.C. van het district-Rotterdam. Voor de Brokkenactie blijkt de samenwerking met de diocesane Jeugdcentralen, K.J.C. en Graal, 'n heele steun.

Gezien de uitgestrektheid van het bisdom is echter de partij brokken die hier binnenkomt nog veel te klein: vooral postzegels ontvangt men te weinig.

De busjes blijven nog steeds de grootste bron van inkomsten: dit jaar

was de netto opbrengst: f 1594.74: 800 nieuwe busjes werden in het afgeloopen boekjaar geplaatst!

Het ingeslagen kalenderaantal moest worden verminderd daar het elk jaar 'n leelijk overschot gaf.

De totaal netto opbrengst bedraagt f 2600.—, welke aan Nederlandsche Missionarissen werden uitgekeerd.

Past. Fruytier †. — Den 28en Dec. 1935 overleed, in den ouderdom van 55 jaren, de Z. E. Heer A. G. Fruytier, pastoor te Boschkapelle (Z.-V.) en lid van het Dioces. Bredasche Missiecomité. Als kapelaan te Breda bevorderde hij, o.a. door het schrijven van artikelen in De Maasbode, de opkomende missieactie in Nederland. Hij nam het initiatief voor de eerste Bredasche Priestervergadering in Mei 1919 en voor het organiseeren van missietentoonstellingen, die sindsdien zooveel propagandistisch werk hebben gedaan in Nederland en in navolging hiervan, ook in andere landen. (Zie Het Missiewerk, 1e jg. (1919—1920). Bijlage, blz. 50—52)

Het diocesaan missiecomité van Roermond heeft besloten op initiatief van Dr. Ahaus uit Haelen (L.), de **Internationale Bidweek** van 18—25 Jan. 1936 op bijzondere wijze gevierd. In die week is iederen avond over de Pauselijke intentie gepreekt in de oude St. Servaas kerk in Maastricht. Prof. Feron Dr. Ahaus, Prof. T. Brandsma, Mgr. Buckx en andere voerden het woord.

Besluiten van het Internationaal Missie-secretariaat der Katholieke Studenten. — Het XIV „Pax-Romana" congres, van 1—8 September in Cecho Slowakije gehouden sprak den wensch uit, dat de belangstelling voor het Missiewerk en de missieactiviteit steeds meer onder de katholieke studenten moge groeien, in het bijzonder in die landen, waar de missiebeweging onder de studenten nog weinig ontwikkeld is.

Tot dat doel wordt voorgesteld:

1e. *op geestelijk terrein*: dat op iederen eersten Zondag der maand de studenten van alle landen zich door het gebed en de H. Communie vereenigen voor de Katholieke Missies en meer speciaal voor de bekeering van de niet-christelijke studenten.

2e. *op wetenschappelijk terrein*: het houden van academische dagen aan de verschillende universiteiten, gewijd aan de studie der missieproblemen; welke studie dan in de missieclubs zal moeten worden voortgezet.

3e. *op charitatief terrein*: dat de studenten meer en meer hun daadwerkelijke medewerking aan de missies moeten geven, vooral op medisch gebied.

Een Nederlandsche MIVA — Na verschillende vergeefsche pogingen wordt nu ook in ons land geijverd aan de missionarissen geschikte verkeersmiddelen te bezorgen. Het nog steeds, sinds de Amsterdamsche MACTA van 1927 bestaande MIVERMO-Comité is gereorganiseerd. Het bestaat thans uit de heeren Mr. G. Kropman, voorzitter; M. J. v. d. Biggelaar, ondervoorzitter en propagandaleider; H. Verhulst, Keizersgracht 65,

Amsterdam, 1e Secr. ; Pierre Cuypers, 2e Secr. ; F. Twaalfhoven, penningm ; Kap. A. v. d. Vliet, tot dusver Voorzitter, is door het D.M.C. van Haarlem als vertegenwoordiger daaraan toegevoegd, en de Vereenigde Missionarissen wezen als zoodanig aan Father C. Schoemaker te Roosendaal. De naam MIVERMO, werd gewijzigd in Missie-Verkeersmiddelen-Actie of MIVA. Daardoor voert de beweging nu de zelfde initialen als het buitenland, die nu eenmaal burgerrecht hebben verkregen, hoewel het Comité geheel en al onafhankelijk is van buitenlandsche MIVA'S. De eerste uitdeeling kon reeds plaats hebben, wijl de eerste giften reeds binnen kwamen : p. Ahlbrinck C.ss.R. nam een auto en een ton olie mede naar zijn Surinaamsche missie.

Het Comité zoekt nu donateurs te krijgen en een praktische werkwijze te kiezen.

BELGIË.

In de bisdommen Gent en Brugge is onder leiding der diocesane missiecomité's een herlevend volksgebruik dienstbaar gemaakt aan de ondersteuning der missies. In de laatste jaren herleven, vooral in de kleinere plaatsen van het Vlaamsche land de Driekoningen-stoeten. De rondtrekkende Driekoningen zamelen nu tevens giften in voor de missies, en met stijgend succes.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Z. H. Exc. Mgr. H. Paulissen, Apost. Vic. en *Prs.* J. Geurts en J. Meys	S. M. A.	30 Nov. '35	Kumasi
Pr. L. de Kok	,,	29 Jan. '36	Beneden Volta
Pr. J. Prennthaler............	S. J.	15 Nov. '35	Batavia
Prs. A.W. Janmaat en G. A. P. Slot	M. S. F.	8 Nov. '35	Ned. Borneo
Pr. Q. L. Thijssen............	Assumpt.	20 Jan. '36	Brazilië
E. H. Mart. Meuffels (2e keer)..	C. M.	12 Jan. '36	Peru
Pr. Raym. de Valk...........	O. P.	20 Dec. '35	Porto Rico
Pr. Angelus ten Brink	,,	10 Jan. '36	Trinidad
Pr. Evarist Kuypers..........	C. P.	Dec. '35	Nicopolis
Prs. F. Bruls (2e keer) en G. Goltstein...................	Montfortanen	28 Nov. '35	Columbia
Prs. J. Castermans (2e keer) en P. Lahaye	,,	4 Dec. '35	Shiré
Fr. W. Nelissen	Mill-Hill	1 Oct. '35	Buea
Fr. J. van Liempt............	,,	9 Oct. '35	Boven Nijl
Frs. D. Stoelinga en A. Aarts..	,,	15 Oct. '35	Philippijnen
Frs. J. Ardts en J. de Bree..	,,	15 Oct. '35	N. Zeeland
Fr. A. Mulders...............	,,	17 Oct. '35	Br. N. Borneo
Frs. W. Boon en W. Wagenaar	,,	18 Oct. '35	Sarawak
Frs. H. Hanraets en T. van Daalhoff	,,	5 Dec. '35	Nellore
Frs. J. Hanrath en W. van Kester.....................	,,	6 Dec. '35	Basankusu
Frs. F. Mol en L. Bartels......	,,	6 Dec. '35	Kisumu
Fr. F. Sträter................	,,	6 Dec. '35	Boven Nijl
Br. Petrus Thomas Bulters (2e keer)	C. Ss. R.	6 Dec. '35	Suriname
Pr. Adr. Bex (3e keer)	,,	27 Dec. '35	Suriname
Pr. B. Hafkenscheid en *Br.* Benedictus Ch. Spijkermans	,,	Jan. '36	Brazilië

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Prs. Chrysologus P. H. Timmermans (2e keer), Ansfridus A. Liefrink, Marianus Th. v. d. Acker, Procopius A. Handgraaf	O. M. Cap.	28 Nov. '35	Padang
Pr. Honorius J. v. d. Haede . .	O. M. Cap.	28 Nov. '35	Ned. Borneo
Pr. H. Plag.	O. S. Cr.	14 Dec. '35	Brazilië
Pr. J. Dijkmans (2e keer), *Fr.* Hulskamp en *Brs.* P. Verkuylen (2e keer) en L. van Dijk	,,	17 Jan. '36	Bondo
Pr. H. van Straelen	S. V. D.	9 Nov. '35	Japan
Pr. T. Mutsaerts	W. P.	18 Oct. '35	Roeanda
Br. Damascene Th. Heemskerk	,,	18 Oct. '35	Oeroendi
Prs. J. Schepens, E. Rombouts en J. Fase	,,	24 Oct. '35	Tabora
Pr. J. v. d. Eerden (2e keer)	,,	4 Dec. '35	Tabora
Pr. A. van Oorschot (2e keer) en *Br.* Emile A. van Dam (2e keer)	,,	4 Dec. '35	Tanganyika
Pr. A. Gebbing (2e keer)	S. C. J.	5 Dec. '35	Bengkoelen
Prs. W. Jansen (2e keer) en L. Steeghs (2e keer)	,,	3 Jan. '36	Stanleyville
Prs. Hilarius Broekhuyse (2e keer), Respicius v. Valkenhoef, Godhart Boom, Antonellus Boere, Constantinus v. Rijn en Bertram van Breukelen	O. F. M.	27 Sept. '35	Brazilië
Frs. Olympius Reichert, Castus Söntjens, Bertilo de Boer, Felicissimus Mattens, Orlandes Alvares da Silva, Theodulphus Kamsma.	O. F. M.	27 Sept. '35	Brazilië
Brs. Wilhades Stevens, Baptista Berkelaar en Plechelmus Kokke	,,	27 Sept. '35	Brazilië
Prs. Felix Janszen, Alcuinus v. Miltenberg, Floregius Rypma en *Br.* Salvator Bakker	,,	23 Oct. '35	Karachi (Sind en Baluchistan)
Prs. Claudius v. d. Westelaken en Nivardus Noordermeer.	,,	23 Oct. '35	Luanfu
Pr. Theophanes Notenboom (2e keer).	,,	22 Nov. '35	Noorwegen
Prs. Zacharias v. d. Hoeven (3e keer), Laetantius Vaske (2e keer) en *Br.* Leonardus Kloppenburg (3e keer)	,,	23 Nov. '35	Brazilië
Pr. Quirianus Jacobs (3e keer) . .	,,	21 Dec. '35	Brazilië

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. S. Werkhoven	M. S. C.	10 Jan. '36	Celebes
Brs. Albertus Groot (3e keer) Marcus de Held (2e keer) en Blasius de Booy (1e keer)	Brs. van Oudenbosch	8 Jan. '36	Batavia
Br. Ligorius A. Boogmans	Brs. v. Dongen	29 Nov. '35	Batavia
Frs. Melchior van Bokhoven, Xaverius van de Gevel, Cletus Lemmens	Fraters van Tilburg	19 Jan. '36	Celebes
Zrs. Alexine Joanna Kok en Benedicta Christine Bisschop	Dom. v. Voorschoten	18 Oct. ''35	Curaçao
Zrs. Flora G. Hoogland, Edmundina H. Weijs en Wiro J. v. d. IJssel.	Kl. Zusters v. St. Joseph	31 Oct. '35	Luanfu
Zrs. M. Vincentiana M. Boddeke,[1]) M. Walburga A. Plaizier, M. Annunciata L. v. d. Ouwelant M. Agricola C. v. Abswoude	Francisc. v. Roosendaal	18 Oct. '35	Curaçao
Zrs. M. Ambroisine A. Bom, M. Sebastia W. de Rijk, M. Chrysogona E. Hoenderkamp en M. Menna M. Pasman....	,,	27 Dec. '35	Suriname
Zrs. M. Ludgera M. Bormann en M. Longina J. Hofbauer......	Dienaressen H. Geest	26 Sept. '35	Tsingtao
Zr. M. Leonarda Th. Birle......	,,	26 Sept. '35	Philippijnen
Zrs. M. Anselma J. van Heyningen en M. Jeanne M. Roelans [2])	Francisc. v. Oudenbosch	29 Dec. '35	Suriname
Zrs. M. Aquine Boekhorst, M. Adria Tempelaars en M. Lambertinia Vergeest............	Zrs. v. Liefde Tilburg	29 Nov. '35	Padang
Zrs. M. Annanetta Wieman en M. Theodote van Kessel......	,,	27 Dec. '35	Suriname
Zrs. M. Emmanuel J. W. Sengers en M. Luchesia W. H. Lucassen	Francisc. v. Bennebroek	28 Nov. '35	Padang
Zrs. M. Seraphina, M. Longina, M. Clementia, M. Placida en M. Bernardina...............	Zrs. Kannunnikessen v/h H. Graf	8 Nov. '35	Belg. Congo
Zr. Carolina W. Hulshof........	Zrs. H. Jozef Amersfoort	28 Nov. '35	Padang
Zrs. Clara Amabilis, Anna Lamberta en Hildegarda..........	Zrs. v/h A. K. Jezus	16 Oct. '35	Malang

[1]) Deze zuster verricht namens de Algemeene Overste de Visitatie.
[2]) Met haar is op visitatiereis vertrokken de Algemeene Overste, Mère Thomasia.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zrs. Mauritia ten Have, Xavera Voet, Theodoretha Lemmers, Hedwigia Lemmers en Irmentrudis Raaijmakers..........	Zrs. Gez. J. M. J.	5 Dec. '35	Nellore
Zrs. M. Angela M. van Dorst (2e keer), M. Josepha A. van Duijnhoven (2e keer) en M. Aloysia F. Evers............	Missiezrs. v/d H. Ant.	31 Jan. '36	Basankusu
Zrs. M. Thomasine Speller, M. Jasina Leuverink, M. Calista Gertsen	Zrs. Dom. Neerbosch	31 Jan. '36	Bandoeng
Zrs. M. Jeanna d'Arc P. Eestermans en M. Jaqueline J. Butink	Zrs. H. Hart Moerdijk	5 Dec. '35	Benkoelen
Teruggekeerd :			
Z. H. Exc. Mgr. C. Jurgens, Bisschop van Tuguegarao....	Scheutist	8 Nov. '35	Tuguegarao
E. H. Christ. Jansen..........	C. M.	Oct. '35	Chentingfu
E. H. Th. Planken............	,,	Oct. '35	Z. Amerika
Pr. Jac. Duray..............	M. S. C.	27 Nov. '35	Celebes
Pr. G. Baptist	,,	18 Dec. '35	Batavia
Pr. Ant. v. Es en *Br.* Fr. van den Wildenberg................	,,	3 Dec. '35	Brazilië
Pr. H. Enninga	S. V. D.	17 Nov. '35	Kl. Soenda eil.
Pr. J. Donkers..............	,,	Dec. '35	Austr. Guinea
Pr. Evarist Kuypers..........	C. P.	15 Oct. '35	Nicopolis
Pr. Jacobus van Tuyl	,,	Nov. '35	Nicopolis
Fr. G. van Leeuwen..........	Mill-Hill	1 Oct. '35	Basankusu
Fr. W. Ruding..............	,,	1 Oct. '35	Boven Nijl
Fr. A. Klerk................	,,	1 Oct. '35	Sarawak
Fr. C. Koopman	,,	19 Oct. '35	Boven Nijl
Fr. A. Liebrand.............	,,	3 Dec. '35	Barankusu
Fr. G. Benne	,,	5 Dec. '35	Boven Nijl
Prs. Andreas Wilberts, Emidius ter Bake, Bonaventura Stouthandel, Polycarpus van Leeuwen en Augustinus Keizers..	O. Carm.	Dec. '35	Brazilië
Prs. Odo van Etten en Quintinus Pessers................	O. F. M.	19 Oct. '35	Luanfu
Pr. Werenfried Bernse	Assumpt.	13 Sept. '35	Jerusalem
Br. Alexandre Ch. van Herpen	W. P.	Oct. '35	Westk. Afrika
Br. Laurent Terpstra	,,	31 Dec. '35	Tabora
Br. Joseph Reder............	Brs. van Oudenbosch	3 Dec. '35	Bandoeng
Br. Quirinus Merkies..........	,,	3 Dec. '35	Soerabaia

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Brs. Eucherius Neid, Justus Zanders; Neo Knottenbelt en Henricus Hooymans.	Brs. O. O. Maastricht	20 Nov. '35	Batavia
Frs. Franciscus de Paula van Dicten, Ewaldus van Hoof, Apollonius van Bemden......	Fraters v. Tilburg	23 Dec. '35	Curaçao
Zrs. M. Mathilde P. v. d. Bijl en M. Veronica M. Collignon....	Witte Zusters	Dec. '35	Nyassaland
Zr. M. Stephano M. van Loon..	Missiezrs. v. d. H. Ant.	3 Dec. '35	Basankusu
Zr. Moeder Beata.	Drs. v. M. en J. 's-Bosch	7 Nov. '35	Mongolië
Overleden :			
Fr. J. Bergmans, overl. in Haelen	Mill-Hill	9 Oct. '35	Kisumu
Pr. P. Steltenpool, geb. 9-5-1907, priester 1933, missie 1934....	M. S. C.	Nov. '35	Brazilië
Pr. Jac. Jacobs, geboren 1909, priester 1935, missie 1935....	,,	8 Oct. '35	Ned. Nw. Guinea
Pr. Venantius M. F. Zeewald, geb. 19-2-1885, priester 1909, missie 1912	O. M. Cap.	Jan. '36	Ned. Borneo
Pr. Th. van Heugten..........	S. C. J.	Dec. '35	Zweden
Pr. W. v. d. Borne, geboren 27-6-1906, priester 1931, missie 1933.	,,	Jan. '36	Stanley-ville
Pr. Adr. Mathijsen, geboren 30-5-1858, priester 1887, missie 1888	S. J.	Dec. '35	Batavia
Pr. P. van Mulken, priester 1894, missie 1894	,,	Jan. '36	Br. Indië
Pr. Petr. Diederen, geboren 1851 priester 1883, overl. te Nijmegen	,,	16 Dec. '35	Batavia
Fr. Antimus Smit, geb. 27-5-'08, missie 1930	Fraters van Tilburg	21 Dec. '35	Curaçao
Zr. M. Vincent de Paul A. Princée	Witte Zusters	Nov. '35	Algiers
Zr. M. Lewinna Brand, overleden te Paderborn.	Missiezusters Kostb. Bloed	31 Oct. '35	Z. Afrika
Zr. M. Anysia Meiers, overleden te Tienraay	,,	7 Nov. '35	Z. Afrika
Zr. M. Angela Michel, geboren 1849, overleden te Ixopo....	,,	10 Nov. '35	Z. Afrika
Zr. M. Ernestina M. Bosman, missie 8-9-1933..............	Zrs. Gasthuis Breda	23 Nov. '35	Curaçao
Zr. Rocha Joanna Horevoortz, missie 1890	,,	15 Dec. '35	,,

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Missie.*	*Datum.*
Zr. M. Wilhelmine v. d. Loo, missie 9-1-1897	Zrs. v. Liefde Tilburg	31 Oct. '35	Padang
Zr. M. Lucine Preusting, overleden te Moergestel, was 40 jaar overste in de missie	,,	13 Nov. '35	Padang
Zr. Dyonisia, geboren 31-10-1866, missie 1894	Rel. Urs. Rom. Unie	13 Dec. '35	Soerabaia
Zr. Gijsberta van Velsen, geb. 1877, missie 1905	Franc. v. Heythuizen	26 Dec. '35	Batavia
Zr. Casparine M. v. Gompel, geb. 1875, missie 1908	Franc. v. Veghel	1 Jan. '36	Ned. Borneo

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Secretaris van de Propaganda. — Z. H. de Paus heeft Z. H. Exc. Mgr. Celso Costantini, vroeger Apostolisch Delegaat in China, benoemd tot Secretaris van de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs, en tevens tot Voorzitter van de Pauselijke Missiegenootschappen v. d. Voortplanting en van S.P.L. in plaats v. Z. Em. Kard. Carlo Salotti, die tot het purper is verheven.

Pater J. M. De Groen O.P., pastoor te Winburg (Z.-Afrika) is aangesteld tot vicaris-provinciaal over de Nederlandsche paters Dominicanen in de Missie van Oranje-Vrijstaat.

Pater Valentinus Driesen O.M. Cap. is toegevoegd aan het dirigeerend personeel van het Centraal-Missie-bureau te Batavia.

Katholieke Actie in China. — Onder den stuwenden invloed van de Apostolische Delegaten HH. HH. Exc. Mgr. Costantini en Mgr. Zanin, heeft de katholieke actie zich alom in China georganiseerd, zoodat men er reeds aan kon denken om van 8—17 Sept. 1935 te Shanghai het eerste nationale Congres voor katholieke actie in China te houden. Het congres, dat door Chineesche priesters en leeken geheel was voorbereid en in hoofdzaak geleid werd, stelde zich ten doel : de organisatie van de katholieke actie te vervolmaken ; de intellectueele, zedelijke, maatschappelijke, missionnaire en geestelijke vorming van haar leden te bevorderen ; zoowel plaatselijk als landelijk maatschappelijke en godsdienstige vereenigingen op te richten. Verschillende Apostolische Vicarissen, alsmede de Apostolische Delegaat, voerden op het Congres het woord en bij de sluitingszitting was de Minister van Financiën, als vertegenwoordiger van de Chineesche republiek aanwezig ; aan de processie namen o.a. 25 bisschoppen deel.

Melaatschen-verpleging in de Missies. — Volgens de jongste statistieken verplegen de katholieke missionarissen over geheel de wereld ruim 25.000 melaatschen. Van deze ongelukkigen wordt ongeveer de helft in 107 ziekenhuizen verpleegd, terwijl de overigen dagelijks behandeld worden aan de klinieken der missiestaties. Wij laten hieronder een kleine statistiek volgen van de melaatschen-kolonies in de verschillende katholieke missiën.

	melaatschen-kolonies	melaatschen
Afrika	59	5558
Indië, Ceylon en Birma	13	2330
Indochina	11	2226
China	7	990
Japan	2	176
Ned. Oost-Indië	2	106
Australië	9	1057
Amerika	4	351
	107	12774

Thans meer dan ooit beschouwen de missionarissen de verpleging van de melaatschen als een eer en een voorrecht en de oversten van de verschillende Congregaties melden, dat honderden religieuzen vragen naar de melaatschen-kolonies te mogen gaan. In werkelijkheid echter is dit aantal bevoorrechten niet groot : ongeveer een honderdste van het aantal missionarissen, missiebroeders en missiezusters over de geheele wereld, nl. een duizendtal wijden zich aan de geestelijke en lichamelijke verzorging van de lepra-leiders. De voornaamste reden, waarom zoo betrekkelijk weinig missiepersoneel naar de leprozerieën wordt gestuurd, is het gebrek aan geld. De eerste taak der missiebisschoppen is de vestiging van missiestaties en aan de melaatschenzorg kan slechts een klein gedeelte van de inkomsten worden besteed.

Verschillende melaatschen-kolonies, zooals die van Molokai op de Hawaï-eilanden, waar pater Damiaan in 1889 aan de vreeselijke ziekte bezweek, en verschillende leprozenhuizen in Indië en Afrika ontvangen belangrijke subsidies. De melaatschen-kolonie van Sheklung, niet ver van Kanton, waar 800 patiënten worden verpleegd en die de grootste katholieke melaatschen-kolonie is, ontvangt jaarlijks een subsidie van de Chineesche regeering, doch door de groote financieele moeilijkheden ziet de regeering zich genoodzaakt deze subsidies ieder jaar te verminderen. De andere melaatschen-kolonies ondervinden dezelfde moeilijkheden, vooral zij, die geenerlei subsidie ontvangen en uitsluitend op de liefdadigheid zijn aangewezen.

De missionarissen, die hun leven in dienst stellen van de arme melaatschen, bezitten weliswaar niet dezelfde faam als pater Damiaan of Petrus Donders, maar zijn toch helden en heldinnen van liefde.

Afrika telt het grootst aantal melaatschen in de katholieke missies : daar worden ongeveer 5600 patiënten verpleegd, waarvan in Tanganyka alleen meer dan 1600. Kleine melaatschen-kolonies zijn er in Marokko, Abessynië en Italiaansch Somaliland. De Oeganda-missie, evenals de Nyassa-missie, tellen enkele honderden lepra-lijders. In Nigeria worden 251 melaatschen verpleegd in vijf kolonies. De Belgische Congo telt 23 melaatschen-kolonies met 550 patiënten. In Zuid-Afrika en Transvaal worden 140 patiënten verpleegd, in Indië en Indo-China 4500 melaatschen. Japan, Nederlandsch-Indië en de missie van Oceanië tellen samen 1057 melaatschen. De meest bekende kolonie in Oceanië is die van Magokai

op de Fidji-eilanden, waar een model-ziekenhuis en een kolonie zijn, waarin de melaatschen arbeiden. In Amerika is de meest bekende en grootste melaatscheninrichting die van Suriname, welke thans 40 jaar in werking is.

In den strijd tegen deze verschrikkelijke ziekte valt er een schitterende samenwerking waar te nemen tusschen den godsdienst en de wetenschap, om aldus aan de ongelukkigen nog een weinig hoop op genezing te geven of minstens helpen hun lot te verzachten en met lijdzaamheid te leeren verdragen.

Missiegetallen in 1935. — Aan een overzicht over bereikte resultaten in de missielanden is het volgende ontleend :

In Afrika werd alleen in de missieposten der Witte Paters in 1935 aan 194.906 kinderen en volwassenen het H. Doopsel toegediend, terwijl 457.507 catechumenen zich op het ontvangen van het H. Doopsel voorbereiden.

In Japan is de katholieke bevolking gestegen tot 103.000, terwijl het aantal katholieken op Korea en Formosa 150.000 bedraagt.

Indië telt thans 3.395.000 katholieken. Vijf jaar geleden bedroeg dit aantal nog slechts 1.660.000.

In China bedraagt het aantal katholieken thans 2.702.468 hetgeen tegenover 1934 een vermeerdering beteekent van 78.908. In China zijn 89 bisschoppen werkzaam, waarvan er 14 tot de inlandsche geestelijkheid behooren. Het aantal inlandsche priesters bedraagt 1647 op een totaalcijfer van 4014 missionarissen.

In het nieuwe keizerrijk Mandsjoekwo zijn 145.840 katholieken woonachtig, terwijl 49.908 catechumenen zich op het ontvangen van het H. Doopsel voorbereiden.

De beste vooruitzichten biedt de missie in het Vicariaat Urundi, in Belgisch Congo, in het hart van het zwarte werelddeel. In Juni 1932 bedroeg het aantal katholieken 70.026, terwijl het thans in 1935 gestegen is tot 176.076. In Australië is het aantal katholieken gestegen tot 1.250.000.

Missie-intenties voor 1936.

Jan. Voor de bekeering van de Lutheranen.
Febr. Opdat alle volken op hun hoede zullen zijn voor de bekeeringsactie van den Islam.
Mrt. Opdat de zielen der inboorlingen in de groote werkmiddens niet verloren gaan.
April. Opdat 't aantal werken v. liefdadigheid in de missies mogen aangroeien.
Mei. Om de missieroepingen in alle missies te bevorderen.
Juni. Voor de geestelijkheid van Achter-Indië.
Juli. Opdat het aantal missionarissen in Noordelijk Indië moge aangroeien.
Aug. Opdat bepaalde Westersche zeden en gebruiken geen aanstoot zullen geven aan de inboorlingen.
Sept. Voor de bekeering van de Chineezen.
Oct. Opdat ieder katholiek gezin onder zijn gewone uitgaven een som ten bate van de missies opneme.
Nov. Voor de missies van Midden-Afrika.
Dec. Opdat de nieuwbekeerden in het onderhoud van den eeredienst zullen helpen voorzien.

BOEKBESPREKING

Visser, R. J. J. — M.S.C., Apostolisch Prefect van Poerwokerto. *Onder de Compagnie. Geschiedenis der Katholieke Missie van Nederlandsch-Indië,* 1606—1800. — 256 blz. + 2 bijlagen en kaarten en pl. — Uitg. Kolff en Co., P. C. Hooftstraat 168, Amsterdam. z.j. — Geb. f 7,75.

Men kan in de geschiedenis der katholieke missie van Nederlandsch-Indië drie perioden onderscheiden : vooreerst het hoopvol begin in den Portugeesch-Spaanschen tijd (16e eeuw) ; vervolgens den ondergang van het missiewerk tijdens de Oost-Indische Compagnie (17e—18e eeuw) ; eindelijk de herleving en den bloei gedurende de 19e en 20e eeuw.

De lotgevallen van de katholieke missie in Nederlandsch-Indië gedurende de eerste periode heeft p. Visser verhaald in zijn boek : ,,Onder Portugeesch-Spaansche Vlag. De Katholieke Missie van Indonesië 1511—1605'', in 1926 verschenen ; thans biedt Sch., intusschen tot Apostolisch Prefect van Poerwokerto verheven, ons een samenvattend overzicht aan van het missiegebeuren der tweede periode : onder de Compagnie (1606—1800).

De met noeste vlijt en in uitgewoekerde uren verzamelde stof werd over zes hoofdstukken verdeeld : 1. de Molukken-missie met Noord-Celebes en omliggende eilanden (blz. 7—97) ; 2. Makassar (91—119) ; 3. Borneo (121—136) ; 4. de Solor-groep (137—164) ; 5. Java (165—234) ; 6. Bali en Sumatra (235—246), terwijl het zevende hoofdstuk, als besluit (247—256), eenige punten aangeeft, die de verschillende gebeurtenissen bijzonder beheerschten en verklaren, en wel vooreerst het verschil in opvatting van het wezen der kolonisatie door Spanjaarden, Portugeezen en Hollanders ; vervolgens komen de redenen ter sprake van den ondergang van het missiewerk in deze periode, en wordt als hoofdoorzaak aangeduid : het nog niet voldoende toegerust zijn van het kerkelijk bestuur voor de behoeften, die met de nieuwe omstandigheden geschapen werden ; ten slotte volgt een woord over de tegenwerking der predikanten. De talrijke nota's, getuigen van rijke belezenheid, zijn in een afzonderlijke bijlage (55 blz.) gedrukt, terwijl een tweede bijlage (12 blz.) een personen- en plaatsregister bevat.

Blijkens de inleiding is Sch. er zelf van overtuigd, dat zijn boek, ,,bescheiden vrucht van vele avonduren, vrucht ook van veler medewerking'' (5), leemten zal vertoonen en rechtzettingen noodig hebben. Inderdaad zal een algemeene missiegeschiedenis van N.O.I. pas definitief kunnen worden

geschreven, als de afzonderlijke gebieden hun eigen monographie bezitten, vervaardigd niet slechts naar het reeds-gedrukte materiaal, maar ook naar de gegevens, die nog in de archieven op publicatie en verwerking wachten. Intusschen mogen we den doorluchtigen en hoogwaardigen Sch. eerbiedig gelukwenschen met en oprecht danken voor deze voorloopige proeve der leerzame missiegeschiedenis : het katholicisme op Java en in Indië kan immers niet begrepen worden, als men niet weet, hoe het er gegroeid is. Mogelijk, dat het bewustzijn en de bedoeling, door het schrijven dezer geschiedenis ook apologetisch werk te leveren, den Sch. in zoover parten gespeeld heeft, dat hij zich nu en dan wel zeer euphemistisch uitdrukt over de Oost-Indische Compagnie, die, zooals we tot dusver in gemoede meenden, zoowel in beginsel als in practijk anti-katholiek was. A. M.

Wessels, C. — S.J. — *De Katholieke Missie in de Molukken, Noord-Celebes en de Sangihe-eilanden* gedurende de Spaansche bestuursperiode 1606—1677. — 141 blz. Uitg. Administratie der R.K. Leergangen, Bosscheweg 339, Tilburg, 1935. — f 2.25.

In 1933 had Sch. in een wetenschappelijk artikel (Stud. 119, blz. 365—396) een geschiedkundig overzicht geboden van de geloofsverkondiging in Noord-Celebes en op de Sangi-eilanden, omvattende uitsluitend de jaren 1563—1605, het tijdvak van de *Portugeesche* macht in dit gedeelte van den Indischen Archipel ; de belofte, toen gedaan, dat hij nl. de gebeurtenissen uit de jaren 1606—1677, dus gedurende het *Spaansche* bestuur en dat der Oost-Indische Compagnie, tezamen met de geschiedenis van de geheele Molukkenmissie later zou behandelen, lost hij thans met bovengenoemd boek — als no. 3 van de serie Studies van het Historisch Tijdschrift verschenen — in.

De hier beschreven missieperiode, welke in 1606 begint met de verovering van een deel van Ternate door de Spanjaarden en eindigt in 1677 met de vernietiging van de laatste missieposten op Siaoe door de Oost-Indische Compagnie, is één doorloopende lijdensgeschiedenis. Een bijzonderheid voor dezen Spaanschen bestuurstijd is het optreden, naast de Jezuïeten-missionarissen, van andere Orden in de Molukken ; van deze hebben echter voor het eigenlijke missiewerk alleen de Franciscanen beteekenis gehad. Omtrent hun arbeid heeft de Spaansche geschiedvorscher Pérez O.F.M. in zijn artikelen over de „*Historia de las Misiones de los Franciscanos en las inzulas Malucas y Célebes*" (Arch. Franc. Hist. VI—VII, 1913—1914) veel ongedrukt materiaal verzameld, terwijl diens ordebroeder Stokman, met gebruikmaking van de Nederlandsche koloniale literatuur, een gedocumenteerde studie heeft geschreven over „*De Missies der Minderbroeders op de Molukken, Celebes en Sangihe in de XVIe en XVIIe eeuw*" (Collectanea Franciscana Neerlandica, II, 1931, blz. 499—556).

p. Wessels wijdde zijn aandacht hoofdzakelijk aan den missiearbeid der Jezuïeten, in deze periode en in dit gedeelte van den Oost-Indischen Archipel. De Molukken-missie der Sociëteit van Jezus was vanaf haar begin van Voor-Indië afhankelijk en behoorde sinds 1601 tot de Malabaarsche missie-

provincie, maar werd, ten gevolge van de herwonnen Portugeesche onafhankelijkheid in 1640 en de daarmee gepaard gaande moeilijkheden, aan de Philippijnsche provincie der Sociëteit overgedragen. Voor een beschrijving van den missiearbeid der Jezuïeten ontbrak het gedrukte materiaal voor deze Spaansche periode bijna geheel. Zooals uit de chronologische lijst van onuitgegeven brieven, jaarverslagen en rapporten (blz. 11—14) blijkt, was daarentegen dit materiaal voor de eerste jaren, nl. tot 1620, ruimschoots voorhanden ; sindsdien liet het Sch. herhaaldelijk in den steek. Onnoodig te constateeren, dat Sch. alle beschikbare bronnen en literatuur critisch heeft benut, waardoor hij meteen in staat was, talrijke onjuistheden over de Molukken-missie, welke bij verschillende schrijvers voorkomen, terloops recht te zetten ; voor zoover zulks voor een beter inzicht in het missiewerk gewenscht leek, bleef ook de politieke koloniale geschiedenis niet onbesproken.

In aansluiting aan vroegere publicaties mag met deze uitstekende bijdrage de missiegeschiedenis van dit gedeelte van den Oost-Indischen Archipel als afgesloten worden beschouwd en kan de onvermoeide missie-historicus zijn geoefenden speurzin op andere gebieden gaan richten. De dank van alle belangstellenden in de missiegeschiedenis van onze Oost zij hem voor zijn reeds-gedane onderzoekingen in oprechtheid gebracht en voor zijn nog-te-verrichten arbeid bij voorbaat verzekerd. A. M.

Winthuis, Dr. J. — *Zur Psychologie und Methode der religiös-sittlichen Heidenunterweisung*, auf Grund eigener Erfahrungen in der Südsee-Mission. XI u. 248 S. — Sausgruber, Feldkirch, z.j.

Toen de Sch. van bovengenoemd werk, — ons pas jaren na diens verschijnen (1930) ter bespreking gezonden — op den Düsseldorfer Missionskursus (1919) een voordracht had gehouden over ,,Die Predigt in der Heidenmission'', kwam in de daarop-gevolgde besprekingen de wensch tot uiting, dat men, ten gerieve der missionarissen, een verzameling van preeken en katechesen voor primitieve volken bestemd, zou uitgeven. Feitelijk behoort zulks nog vrijwel tot de pia vota, en ook het tijdschrift ,,Der Heidenlehrer'', dat in 1930 o.a. aan genoemd verlangen wilde tegemoet komen, bracht het, bij mijn weten althans, niet verder dan de tweede aflevering, ruim een jaar na de eerste, verschenen.

Intusschen was bij Sch., oud-missionaris op Nieuw-Pommeren (het tegenwoordige apost. vic. Rabaul), het plan gerijpt, een gedeelte zijner eigen katechesen en preeken, voorafgegaan door enkele theoretische beschouwingen over het godsdienstig-zedelijk onderwijs der heidenen, uit te geven.

In het eerste gedeelte van zijn werk, als proefschrift aan de Ludwig-Maximilian-Universiteit te München voorgelegd, — de vermelding van de aanvaarding door de philosophische faculteit (paedagogische sectie) moet waarschijnlijk het Imprimatur vervangen — behandelt Sch. de ,,Theorie der Heidenunterweisung''. Hij maakt hierbij de volgende onderverdeelingen.

Vooreerst spreekt hij in het algemeen over het godsdienstig-zedelijk onderwijs der heidenen, waarbij hij, na een inleiding, de literatuur, de methode, de taak, den opbouw en de indeeling ervan aangeeft; omdat niet ook het onderricht in de profane vakken van kunde bedoeld wordt, komt de missieschool als zoodanig niet ter sprake. Vervolgens behandelt hij de persoonlijkheid van den missionaris en diens lichamelijke en geestelijke eigenschappen en linguistisch-ethnologische vorming. Verder vragen de heidensche, kultuur-arme toehoorders onze aandacht: hun gedachtengang en voorstellingswijze, hun opvoeding en levensgewoonten, hun karakter en zieleleven. In een vierde afdeeling zet Sch. uiteen, hoe de missionaris bij zijn onderwijs dient rekening te houden met de zedelijke zwakheid, de taal, de denkrichting en voorstellingen zijner heidensche hoorders, om ten slotte den inhoud van bedoeld onderricht te schetsen.

Het geheel is hoofdzakelijk geschreven, zooals de ondertitel trouwens zegt: ,,auf Grund eigener Erfahrungen in der Südsee-Mission'', hetgeen uiteraard een locale beperking insluit, zoodat al het gezegde niet zonder meer ook voor andere streken, met name voor kultuurvolken, kan gelden.

Het tweede gedeelte van het boek bevat een verzameling van 18 onderrichtingen voor de niet-gedoopten, handelende over God als Schepper, den Goddelijken Verlosser, de genade en de Sacramenten; en een verzameling van 16 onderrichtingen voor de pas bekeerde Kanakken, hoofdzakelijk handelende over den persoon van Christus, Biecht en Communie, de genade. Met name voor de-te-bekeeren volken acht Sch. het aanschouwelijk onderwijs ,,von ganz überragender Bedeutung'' (blz. 108), zooals ook de talrijke gebruikers van Bouman's Katechismus in platen (zie Het Missiewerk, 13, blz. 124) en Catechismus Symbolicus) (zie Het Missiewerk, 16, blz. 224—227) uit ervaring getuigen. Ongetwijfeld moeten we de krachtige en beeldrijke taal van Winthuis' onderrichtingen bewonderen, ofschoon van den anderen kant enkele uitdrukkingen en voorstellingen eenigszins gewaagd en bedenkelijk lijken.

Een aanhangsel over ,,Die Heiden- und Neuchristen-Katechese'', gebaseerd op de algemeene beginselen van Gatterer's Katechetik en weer geïllustreerd door eigen ondervinding, besluit dit uit-de-praktijk-ontstane boek over een van de gewichtigste vraagstukken der missioneering: het ,,wat'' en ,,hoe'' der prediking aan de heidenen. A. M.

Thauren, Dr. Johannes. — S.V.D. — *Die religiöse Unterweisung in den Heidenlandern.* Eine missionssmethodische Studie. — 197 S. — Verlag der Oesterreichischen Leo-Gesellschaft, Stefansplatz 3, Wien I, 1935.

De reeds door zijn vroegere werken bekende en erkende missioloog, p. Thauren, heeft, naar aanleiding eener prijsvraag, in 1929 uitgeschreven door de Oostenrijksche Leo-Gesellschaft, bovengenoemd wetenschappelijk werk vervaardigd over de katechetische methode in de missielanden.

Na den stand van het vraagstuk in 't kort te hebben uiteengezet en op

het onderscheid tusschen de katechese in de christelijke en in de heidensche landen gewezen, handelt Sch. in het eerste, principiëele gedeeltelijke van zijn uitstekend werk over de kerkelijke normen, die voor het onderricht der heidenen in de christelijke leer bestaan. Als bronnen voor deze normen komen in aanmerking sommige pauselijke encyclieken, de decreten van de S. Congregatio de Propaganda Fide, de acten van de door de Propaganda goedgekeurde missiesynoden en de handboeken voor missionarissen ; hierbij valt te constateeren, dat de voorschriften omtrent de missie-katechese slechts betrekkelijk weinig in aantal zijn, goeddeels terloops en voor bepaalde gevallen werden gegeven en meestal algemeen gehouden. Sch. rangschikt bedoelde normen onder de drie volgende groepen : vooreerst de plaats der katechese in het geheel van het missiewerk ; vervolgens de doorvoering van het katechismus-onderricht in de missies, zoowel wat het uiterlijk apparaat als wat den innerlijken opbouw betreft ; eindelijk de personen, die de leer van den katechismus onderwijzen.

In het tweede, praktisch gedeelte van het boek beschrijft de auteur de tegenwoordig-in-gebruik-zijnde methode van missie-katechese, zoowel bij kultuur- als bij natuurvolken, waarbij hij ook aandacht schenkt aan het verleden, als en in zoover dit voor het heden leerzaam is. Omdat Sch. in de missieliteratuur slechts weinige verhandelingen vond over de missiekatechese — die van Winthuis was tot dusver wel een der voornaamste — richtte hij zich met een vragenlijst tot de missieoversten met het verzoek, deze lijst door een hunner daarvoor-geschikte missionarissen te doen beantwoorden. Op grond dezer antwoorden, welke in grooter getale binnenkwamen dan verwacht werd — slechts enkele gebieden, zooals Voor- en Achter-Indië lieten zoo goed als niets van zich hooren — geeft Sch. dan een uiterst leerzaam overzicht van de gebruikelijke methode bij het katechismus-onderricht in Indië, China, Japan, Korea, Afrika, Nederl.-Oost-Indië, op de eilanden van den Stillen Oceaan, in Zuid-Amerika.

Uit de bonte verscheidenheid van methoden blijkt wel de zoekende zorg van de missionarissen om de heidenen godsdienstig-zedelijk op te voeden en tevens de bij hen heerschende overtuiging, dat het van primair belang is, aan de katechismus-methode volle aandacht te schenken. Het is dan ook een verheugende mededeeling, dat sinds April 1935 de driemaandelijksche ,,Blätter für die Missionskatechese'' verschijnen (Missionshaus St. Gabriel, Mödling bei Wien, Oesterreich) om de behandeling van de in dit boek aangesneden vraagstukken geregeld voort te zetten.

We bevelen dit belangrijk en interessant boek van onzen vereerden collega, als docent in de missiewetenschap, aan de universiteit van Weenen, ten zeerste aan de missionarissen aan. Ook de katecheten der christelijke landen zullen niet zonder nut voor het vervullen van hun moeilijke taak kennis nemen van de desbetreffende ervaringen in de verschillende missiegebieden ; het artikel van Mgr. Pichler, ,,Zur Methode des Religionsunterrichtes'', in een aanhangsel aan het werk toegevoegd, zal hun belangstelling nog verhoogen.

A. M.

C o r m a n, A l f r e d. — *Annuaire des Missions Catholiques au Congo Belge.* — 422 p. — L'Edition Universelle, Koninklijke Straat 53, Brussel. 1935. — frcs. 25,—.

De geoefende en geduldige statisticus, abbé Corman, heeft het overzicht van de katholieke missies in Belgisch Congo, door hem in 1924 voor de eerste maal uitgegeven en sinds geruimen tijd uitverkocht, bijgewerkt volgens de nieuwste gegevens, ten deele ook omgewerkt en in een handig boekwerk van meer dan 400 bladzijden, verlucht met talrijke kaartjes en foto's, opnieuw in den handel gebracht. Hij mocht bij zijn nauwkeurigen arbeid de onmisbare medewerking ondervinden van den Apostolischen Delegaat voor Belgisch Congo, de 22 missioneerende Orden en Congregaties, de 6 Congregaties van mannelijke en de 50 Congregaties van vrouwelijke Religieuzen, die in Belgisch Congo + de Apost. Vicariaten Roeanda en Oeroendi (ook deze ressorteeren immers onder de genoemde Apostolische Delegatuur) werkzaam zijn.

Van elk der 20 Apostolische Vicariaten, 3 Apost. Prefecturen en 2 zelfstandige missies geeft Sch. tal van bijzonderheden omtrent missiepersoneel, missieinstellingen en missieresultaten, terwijl samenvattende statistieken over het geheele missiegebied het betrouwbare werk besluit en meteen den bloei van het missiewerk aldaar belichten. Er werken tegenwoordig daar 805 missionarissen en 37 inlandsche priesters ; 465 broeders, 38 inlandsche broeders en 43 novicen ; 1057 zusters, 67 inlandsche zusters en 103 novicen ; het getal katechisten bedraagt 18.307. Inheemsche katholieken zijn er 1232018 en 1032660 katechumenen.

Deze dorre inhoudsopgave kan geen idee geven van den rijken inhoud van dit werkje, waarnaar velen vaak zullen grijpen, als zij b.v. nadere inlichtingen wenschen omtrent den werkkring van een hunner met name genoemde dierbaren in den Belgischen Congo. Wij betreuren het alleen, dat in deze uitgave de gekleurde, uitslaande kaart van geheel Belgisch Congo ontbreekt, die wel aan de eerste uitgave was toegevoegd en die bij het volgen der desbetreffende missiologische colleges aan de universiteit, aan onze studenten zooveel dienst heeft bewezen.

A. M.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 26 Jan. 1936. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

MGR. DR. H. MEKKELHOLT

APOSTOLISCH PREFECT VAN BENKOELEN

DE APOST. PREFECTUUR VAN BENKOELEN

Als men de laatste jaren overziet, dringt 't treurig tijdsbeeld naar voren. Blije klanken zijn o zoo zeldzaam. Toch zou ik schrijvend over de Apost. Prefectuur van Benkoelen met die blijere klanken willen instemmen.

Zou de tijd van malaise, van crisis, van moeilijkheden, voor de Zuid Sumatra missie kunnen zijn „de groote tijd — de tijd der kerstening?"

De Apost. Prefectuur in 1923 opgericht telde één missiepost en wel Tandjong Sakti. Reeds in 1888 was deze post door de paters Jesuieten gesticht en met veel zorg uitgekozen. Opgesloten in een dal van het Barisangebergte was de bevolking gespaard gebleven voor de invloeden van den Islam. Toen de streek echter eenmaal door goede toegangswegen was opengelegd, drong ook hier de Islam door en had de missie het zwaar te verantwoorden. Toen de Priesters van het H. Hart in 1924 de missie overnamen, telde de post nauwelijks 100 goede katholieken en toch hadden de paters Jesuieten en later de paters Capucijnen er hun beste krachten aan besteed; had de post enorm veel geld gekost, was eens het aantal Christenen tot de duizend gestegen. Met de Islam was de geloofsafval gekomen.

Tandjong Sakti met zijn afgevallen christen bevolking, afgelegen te midden van het hooge bergland, kon moeilijk èn steunpunt èn centraalpunt voor de nieuwe Prefectuur zijn. Het eerste werk der missionarissen was dan ook het terrein verkennen, uitzien naar een geschikte plaats voor den hoofdzetel der Prefectuur. Hiervoor kwam Palembang zeker in aanmerking. Palembang de hoofdplaats van Zuid Sumatra met ongeveer 108.000 inw. In 1925 werd hier een klein begin gemaakt. Van een houten huis op palen — de gewone bouwmethode in Z. Sumatra — werd de

eene helft ingericht als kerkje, de andere deed dienst als pastorie. Thans na 10 jaar werken, heeft Palembang 'n steenen kerk, een vereenigingslokaal, terwijl aan de pastorie een internaat verbonden is.

De Zrs. Franciscanessen van Charitas uit Roosendaal bedienen er een ziekenhuis met drie afdeelingen nl. voor Europeanen, Chineezen en Maleiers. Daarbij verzorgen zij een drukke wijkverpleging en hebben een consultatie-bureau midden in het Chineesche kamp.

Aan de Zrs. van het H. Hart van Jezus van Moerdijk is de zorg voor een drietal scholen toevertrouwd, die zeer druk bezocht zijn. Tevens hebben zij twee internaten, één voor Europeesche en één voor Inheemsche meisjes. Een der paters ging anderhalf jaar naar China en studeerde er de taal en cultuur, waardoor hij thans in staat is met succes onder de 15000 Chineezen van Palembang te werken.

In 1926 werd Benkoelen begonnen, waar tot heden voornamelijk onder de Chineezen gewerkt wordt. Er is een kerkje met pastorie en jongensinternaat, terwijl de Zusters van Onder de Bogen te Maastricht er een druk bezochte Chineesche school met meisjesinternaat besturen, en tevens de wijkverpleging waarnemen.

In 1928 werd in het zuiden der Prefectuur Tandjong Karang geopend. Behalve kerk en pastorie is er een Chineesche school met internaat, geleid door de Zrs. van Moerdijk.

Toen in 1933 te Lahat en in 1935 te Djambi een post gesticht was, waren de voornaamste punten der Prefectuur bezet.

Ondanks al dat schijnbaar succes, werd het steeds duidelijker, dat het een hopeloos werken was. Met heel veel zorgen en na heel langen tijd, zou er toch nog slechts weinig succes — merkbaar althans — te boeken zijn, want op de eigenlijke bevolking zou de missie wellicht nooit diepgaande invloed krijgen. En toch, wil de eerste opzet van het bekeeringswerk slagen, dan moet de oorspronkelijke bevolking gekerstend worden.

Maar ook hier kwam de goddelijke Voorzienigheid mogelijkheden openstellen, waar menschelijk werk hopeloos bleek te zijn.

Moesten we tot voor enkele jaren zeggen, dat de bekeering van Zuid Sumatra enkele eeuwen zou duren, nu blijkt er gegronde

hoop te zijn, dat dit werk in enkele tientallen jaren kan voltrokken worden.

Wat gebeurde hier ?

Naast de diepe ellende, die de wereldcrisis overal veroorzaakte, had ze ditmaal ook een goede zijde, doordat ze nl. de kolonisatie ten gevolge had van Javanen op Zuid Sumatra.

Zuid Sumatra, zes maal Nederland, telt slechts 2.000.000 inw., Java echter viermaal Nederland heeft 43.000.000 bewoners.

De Javanen zijn van huis uit landbouwers en vonden vóór de crisis een bestaan op de groote culture-ondernemingen, zooals koffie, rubber, thee, suiker enz. Nu door de tijdsomstandigheden vele ondernemingen moesten sluiten of hun werkvolk ten zeerste moesten inkrimpen, was een groot gedeelte der bevolking in hun bestaan bedreigd. Op Java was het onmogelijk gronden te vinden. Voor de vrijgekomen werkkrachten, was men gedwongen naar elders uit te zien om Java te ontlasten. De eerste aangewezen plaats was wel Zuid Sumatra, grenzend aan Java. Zijn groote oerwouden zouden vruchtbare velden kunnen worden, waar duizenden een bestaan konden vinden. Reeds jaren terug had de regeering op kolonisatie in Z. Sumatra aangestuurd. Dertig jaar geleden was men in de Lampongsche Districten hiermee begonnen. Daar de Javanen op de plantages en elders werk konden vinden, verliep dit koloniseeren niet al te vlot, trokken de Javanen na enkele jaren weer naar elders. Toen de malaise echter kwam en de ondernemingen sloten, begon de stroom naar Z. Sumatra. Deze uittocht naar Sumatra duurt voort; nu reeds zijn in de Lampongsche Districten ongeveer zooveel Javanen als Lampongers, en wordt aangenomen dat Zuid Sumatra na eenige jaren een groote Javanenkolonie zal zijn.

Deze Javanen nu zijn de aandacht der missie overwaard. Al in hun eigen vaderland was het gebleken, dat deze Javanen voor het Christendom zeer ontvankelijk waren, vooral doordat zij cultureel veel hooger staan en minder met den Islam zijn vergroeid dan de Maleiers. Op Z. Sumatra hebben de Javanen nog daarbij dit voordeel, dat zij onafhankelijker zijn van verschillende invloeden, die hen anders zouden bemoeilijkt hebben in hun overgang. Als individu of gezin overgestoken naar Sumatra, vrij van familie, stam, en dorpsverband, was dit op Java meer-

dere malen juist het groote vooroordeel voor hun bekeering. Vervolgens zijn het ook niet de welgestelden, die naar Sumatra komen, maar menschen, die bij eenige tegenslag al gauw in moeilijkheden verkeeren. Het is een oud gezegde: „niemand betreedt ongestraft het oerwoud!" Ziektes van allerlei aard zullen zich bij het openkappen van het woud spoedig doen gelden, zal sterfte — vooral kindersterfte — voorkomen. Hier is nood te verzachten.

Gezien al deze factoren, verdienen die Javanen de volle aandacht der missie en komt het er op aan nu — nu in deze begintijd — zooveel en zoo hard mogelijk te werken — nu deze redenen nog aanwezig zijn. Nu staat de Javaan nog alleen, ziet de Maleier nog op hem neer als een arme drommel, verstaan ze vaak elkanders taal niet, doch eens zal de vermenging van Javaan en Maleier komen. Is de Javaan dan nog niet gekerstend, dan zal hij evenver van ons afstaan als de Maleier. Hoe langer de Javaan daar is, des te meer zal hij nieuwe relaties gelegd hebben, die weer een beletsel zullen zijn voor zijn overgang tot het Christendom. Is de Javaan tot het Kath. geloof overgegaan vóór de vermenging met den Maleier, dan zal over de Javanen den Maleier te bereiken zijn. Hier zal dus snel moeten worden doorgetast om andere invloeden voor te zijn. Begin 1932 gingen twee paters naar Java om te Djokjakarta bij de paters Jesuieten de Javaansche taal en cultuur te bestudeeren en de missioneeringsmethode te leeren kennen. Hetzelfde jaar vestigde zich een dezer paters te Pringséwoe, midden in de Javanenkolonie Gedong Tatahan, waar 'n 40.000 Javanen bij elkander wonen. De Zrs. Franciscanessen van Denekamp kwamen hem bij zijn pionierswerk helpen door onderwijs en ziekenverpleging op zich te nemen. Onderwijs en ziekenverpleging de twee groote middelen voor de bekeering. Het kwam er op aan, de voornaamste plaatsen met dessa-scholen te bezetten, waar de onderwijzer of onderwijzeres 's morgens in school is en 's namiddags als katechist(e) zou optreden. Nu na vier jaar werken is de missiepost Pringséwoe uitgegroeid tot een breed opgezet apparaat van diverse missiewerken. Er zijn 33 dessascholen waar ruim 2000 kinderen opvoeding en onderwijs ontvangen. De zusters hebben twee Holl. Inl. scholen, waar de kinderen der hoofden Holl. onderwijs krijgen. Voor jongens en meisjes die te ver van het centrum afwonen zijn internaten geopend. De zieken-

verpleging mag zich in een drukke praktijk verheugen, in het afgeloopen jaar werden meer dan 30.000 behandelingen gedaan. Onlangs is een ziekenhuis met 30 bedden geopend. Verschillende baby's worden bij de zusters opgenomen: kindertjes waarvan de moeder gestorven is. Meermalen mochten we doopfeesten meemaken zooals elders in de Prefectuur niet denkbaar zijn. Drie jaar geleden woonde er één Kath. familie waar nu meer dan 500 Katholieken zijn.

Hier mag dan ook gerust sprake zijn van een bijzondere leiding der Voorzienigheid, Die van een moeilijk en vrijwel hopeloos werk in korte tijd mogelijkheden wist te scheppen voor een blije toekomst.

De malaise was voor een groot deel het middel om tot deze missievooruitzichten te komen, maar tevens veroorzaakt ze ook de grootste moeilijkheden. Zooals uit bovenstaande blijkt is de missie in Zuid Sumatra van de laatste jaren, heeft zij in de laatste jaren haar uitbreiding gehad, waaruit volgt dat zij geen aanspraken kon doen gelden op subsidies, die in de goede tijden te bekomen waren. Van al de scholen die opgericht werden, heeft geen enkele subsidie. Van paters, broeders, zusters meer dan 80 bij elkaar is er èèn die een salaris heeft en wel f 75.— per maand al de 79 andere zijn op de weldadigheid aangewezen. We behoeven dan nog niet te spreken van internaten, ziekenhuizen, wijkverpleging, oprichten van posten om aan te toonen voor welke groote moeilijkheden op finantieel gebied men hier staat. En nu is het dat men vooruit moet, dat men niet kan zeggen, we wachten kalm betere tijden af, nu is het historisch oogenblik voor de bekeering van Z. Sumatra.

De Goddelijke Voorzienigheid, die zoo wonderbaar Haar leiding gaf, doet ons met vertrouwen de toekomst inzien. Waar wij menschen geen weg zien, weten we ons in de Hand der Voorzienigheid, het is Haar werk.

BIJ EEN EEUWFEEST
ERASMUS EN DE MISSIE

Onder de historische figuren, die steeds opnieuw besproken en vaak op zoo ver uiteenloopende wijzen beoordeeld worden, wier verschijning nog altijd omhuld is met een nevel van niet goed weten wat men er juist aan heeft, tot die discutabele figuren der geschiedenis behoort ook onze landgenoot Erasmus van Rotterdam. Onmiskenbaar heeft er den laatsten tijd een kentering plaats gehad in de beoordeeling van Erasmus, die alleszins ten gunste van hem is uitgevallen. Hoezeer de Erasmiaansche koersen aan katholieke zijde soms stegen, valt op frappante wijze waar te nemen bij een naast elkander leggen van een Studiënartikel van 1882 en een artikelenreeks in Het Schild van 1930—1931. [1])

„Op het metalen pronckbeelt, te Rotterdam opgericht, ter eere van den grooten Erasmus" — zooals de titel luidt van Vondel's klinkdicht — zong de dichter op den geleerde, dien hij vereerde: „Hij heldert met den tijdt". [2]) Ongetwijfeld zal dit jaar, waarin wij gedenken het vierde eeuwfeest van Erasmus' dood, van groote beteekenis zijn voor de juiste waardeering van de persoon, werkzaamheid en invloed van dezen grootsten der humanisten.

Om een totaalverschijning van Erasmus te bekomen, daartoe heeft ook de missiewetenschap het hare bij te dragen. En hoe bescheiden die bijdrage dan ook al moge zijn, bij de vele andere publicaties, welke dit jaar in grooten getale het licht zullen zien, mag zij niet achterwege blijven. Te meer niet, omdat zij Erasmus daarstelt als den vurigen prediker van een missiekruistocht, iets wat maar weinigen van hem zullen vermoed hebben. En hoewel wij ons niet mogen rekenen tot zijn voor-, noch tot zijn tegenstanders — daarvoor immers wordt veel studie vereischt — zijn we er toch van overtuigd, dat de bijdrage, die de missiewetenschap mag aanbieden, in het voordeel van Erasmus zal uitvallen.

De Missiekerk beleefde in de 16e eeuw een tot dan toe ongekend

---

[1]) H. J. Allard, *Een portret van Erasmus*. Studiën 14 (1882) dl. II, blz. 1—69. — K. Lautenschütz, *Erasmus: Katholiek, Hervormer of Rationalist?* Het Schild 12 (1930—1931) blz. 260, 304, 344, 412.

[2]) Lr. B. H. Molkenboer O.P., *Vondel en Erasmus*. Studia Catholica 5 (1928—1929) blz. 286.

bloeitijdperk. En dit niet alleen praktisch op het missieveld, ook theoretisch in de christelijke landen, waar de eerste werken, die ex professo op de missie ingaan, verschijnen. De noodzakelijkheid en methode der missioneering werden uiteengezet, gemotiveerd en verdiept, missie-problemen gesteld en omstreden. Een hoogtepunt werd bereikt in de beide eerste volledige missietheorieën van den Jezuiet Joseph Acosta [1]) en den Carmeliet Thomas a Jesu [2]). Deze beide groote missietheoretici hadden hun voorloopers: Isodorus de Isolanis O.P. [3]), Nicolas Herborn [4]), Francisco de Vitoria O.P. [5]) e.a., en onder dezen neemt ook Erasmus zijn plaats in. Hiermee is niet gezegd, dat Erasmus de missieliteratuur verrijkt zou hebben met een van zijn vele geschriften. Enkel is hij voorlooper in dien zin, dat hij in een prachtige passage uit een zijner meest bekende werken zijn tijdgenooten en met name de geestelijkheid voor het missiewerk tracht te begeesteren, en daarbij zulke belangwekkende en behartenswaardige woorden spreekt, dat hij zijn plaats onder de missietheoretici volkomen verdient.

Tijdens zijn zes-jarig verblijf in het katholieke Freiburg (1529—1535), waarheen Erasmus vertrokken was toen de Hervorming ook in Bazel de overhand had gekregen en zijn bemiddelende pogingen aldaar waren mislukt, schreef deze vruchtbare geest ondanks zijn zwakke gezondheid, nog vele werken. Eén daarvan draagt de titel „Ecclesiastes sive de ratione concionandi", dat hij eerst kort na zijn terugkeer te Bazel kon uitgeven. Hoe groot de bijval was dien het ondervond, blijkt wel uit het feit, dat nog hetzelfde jaar naast de Bazelsche oplage van 2000 exemplaren een andere uitgave het licht zag te Antwerpen [6]). Vóór de uitgave

---

[1]) *De procuranda Indorum salute*. Salamanca, 1588.

[2]) *De procuranda salute omnium gentium*. Antwerpen, 1613.

[3]) *De imperio militantis Ecclesiae libri quatuor*. Alleen Lib. I, Tit. 6 komt voor de missiewetenschap in aanmerking.

[4]) *Epitome convertendi Gentes Indiarum*. 1532.

[5]) *Relectiones theologica XII*. 1557. Voor de missiewetenschap zijn van belang de 4e Rel.: *De Indis Insulanis*, maar vooral de 5e Rel.: *De Indis sive de iure belli Hispanorum in Barbaros*, waarvan een gecorrigeerde tekst en Nederlandsche vertaling werd uitgegeven in opdracht van de Utrechtsche Studentenmissiebeweging. Utrecht, 1932.

[6]) Streit in zijn *Bibliotheca Missionum* I, noemt wel de Antwerpsche uitgave van 1539, niet die van 1535. We vonden haar op onze kloosterbibliotheek te St. Agatha: .... (beschadigd) .... ‖ *De Ratione Concion-* ‖ *andi libri quatuor, opus pium,* ‖ *& utile, summa cum diligen-* ‖ *tia excusum.* ‖ Antverpiae Apud Michae ‖ lem Hillenium in Rapo Anno ‖ M. D. XXXV. ‖

der Opera Omnia in 1540 had het reeds vier edities beleefd. In 1820 gaf F. A. Klein de Ecclesiastes nog eens afzonderlijk uit (Leipzig).

Tot de samenstelling van dit pastoraal-theologisch werk was hij aangezet door zijn vriend Joannes Fisher, Bisschop van Rochester, voor wien het ook bestemd was. Nog voor de publicatie echter was Fisher als martelaar gevallen en richtte Erasmus zijn boek aan den Bisschop van Augsburg, Christophorus a Stadio.

Na de jaren van heftige beroering meent de moegestreden en afgeleefde grijsaard, dat ,,niets van meer belang is tot het verbeteren der zeden van het volk, dan dat het zaad van de Evangelische leer door deugdelijke predikers wordt uitgestrooid''. [1]) In het eerste der vier boeken behandelt hij de waardigheid van het ambt van den prediker en geeft daarbij aan welke deugden hem moeten sieren. Bij herhaling komt hij terug op diens zelfverloochening, offervaardigheid en onthechting, waartoe alle reden bestond in die dagen, waarover Erasmus zelf uitroept: ,,Vae deliciis nostris!'' In dit eerste boek is het, dat Erasmus een digressie maakt om zijn lezers, theologanten en priesters, voor wie hij schreef, te wijzen op de onmetelijke gebieden, waar het Evangelie nog niet verkondigd werd, en hen aan te sporen zich als prediker naar de missielanden te begeven. ,,In de groote steden is er geen gebrek aan predikers van het woord Gods. Maar schoon is het daar te zaaien waar niemand zaait, in afgelegen dorpen, in onbeschaafde streken, waar veel bouwland is, maar geen enkele landman om het te bewerken. [2]) Even welsprekend als beschamend weerlegt hij de moeilijkheden, die werden opgeworpen om zich aan den missiearbeid te onttrekken. ,,Allen verontschuldigen zich, de een heeft dit, de ander dat''. Deze klacht van Erasmus, waar hij breedvoerig op ingaat, getuigt ons hoe in dezen tijd van ontluikenden missiebloei de missiegedachte in de breede kringen der geestelijkheid nog geen ingang gevonden had; hoe bij het al te groote gebrek aan missionarissen de vele priesters zich lieten afschrikken van het missieleven en niet verkozen zich in dienst te stellen van het missieideaal, wat ons overi-

[1]) Aldus in zijn voorafgaand schrijven aan Christophorus a Stadio.

[2]) Pag. 35a van de Antwerpsche uitgave van 1535. Daar iedere twee pagina's onder één nummer staan voegen we er de letters a of b aan toe.

gens heelemaal niet behoeft te verwonderen als we voor oogen houden, dat de hervorming van hoofd en leden nog slechts in voorbereiding was. De weliswaar te maken, doch geenszins onoverkoombare moeilijkheden van onbekendheid met de taal, te verduren ontberingen en levensgevaar, schijnen wel algemeen, veelvuldig en nog langen tijd te zijn gemaakt. Want nog in 1560 is de Dominicaan Johannes Slotanus [1]) er over verontwaardigd, dat niemand bereid gevonden wordt voor een zoo heiligen arbeid als het missiewerk. Ook hier : ,,sed omnibus excusantibus, ,,allen verontschuldigen zich'', en precies dezelfde opwerpingen als Erasmus moet Slotanus weerleggen. En voor dezelfde taak als Erasmus en Slotanus stonden nòg later Joseph Acosta en Thomas a Jesu [2]). Mochten we op 't eerste gezicht de klacht van Erasmus, den schrijver van de ,,Colloquia'' en het ,,Encomium Moriae'', niet zonder gemengde gevoelens aanhooren, de missietheoretici na hem zijn daar om zijn klacht te rechtvaardigen en te bevestigen.

Scherp stelt hij de vereischte eigenschappen van een missionaris in 't licht en beklemtoont het zuiver geestelijke van zijn zending, waaraan alle wereldsche bedoelingen vreemd moeten zijn. Dat Erasmus daar zoo sterk den nadruk op legt en voor alles onbaatzuchtige zichzelf opofferende liefde vraagt, komt voort uit zijn heftige reactie en stelling nemen tegen de onderdrukking en uitbuiting, die de onbeschaafde volkeren van de christenvorsten en kolonisten moesten doorstaan, zonder dat die christenvorsten zich beijverden de blijde Boodschap aan die volkeren te verkondigen, ja zelfs den geloofsboden den toegang tot die landen weigerden. In hoeverre deze felle beschuldigingen gericht zijn tegen Spanje en Portugal is niet te zeggen. Ingeval hij bedoelde zijn aanklacht ook voor deze beide koloniseerende mogendheden ten volle te laten gelden, gaat zij in haar algemeenheid zeer zeker niet op. Want behalve op het vestigen van handelsrelaties waren de Spaansche en Portugeesche vorsten der 15e en 16e eeuw er ook wel degelijk op bedacht om de volkeren, waarmede zij in

---

[1]) *De barbaris nationibus convertendis.* Keulen, 1560.

[2]) Thomas a Jesu, *De procuranda salute omnium gentium*, Lib. I, cap. XI, ed. princeps, Anversa 1613, pp. 36—37. Letterlijk haalt Thomas daar de woorden aan van Acosta uit diens ,,tractatu aureo ac omni eruditione pleno ,,De procuranda Indorum salute''. Geciteerd bij : Salaville, *La ,,Somma del Missionario'' del Carmelitano Tomasso di Gesù.* Il Pensiero Missionario, Vol. V, Fasc. 3 (30Settembre 1933) pag. 229.

aanraking kwamen, den eenig waren godsdienst te doen kennen [1]). Daarom waren de ontdekkers op hun reizen altijd vergezeld van meerdere priesters, die als missionarissen in de nieuwe gebieden achterbleven. Geheel in dezen geest luidt de aanhef van het vierde boek der beroemde „Recopilación de Leyes de Indias": „Het voornaamste doel, dat ons bezielt, om nog meer landen te veroveren, is de verkondiging en verbreiding van het H. Katholiek Geloof, opdat de Indianen daarin onderricht worden, en in vrede als deugdzame menschen leven". Toch was hiermee het gedrag der ontdekkers en kolonisten lang niet altijd in overeenstemming en is maar al te waar, wat Georges Goyau in één woord samenvat: „Partout le Christ rencontrait un voisin qui s'appelait Mammon". [2]) Het hebzuchtige, ruwe, onmenschelijke gedrag der kolonisten was in vele gevallen een ware hinderpaal voor de bekeering der heidensche bevolking, wat Las Casas, terzelfder tijd dat Erasmus zijn Ecclesiastes schreef, terdege ondervond in zijn strijd voor de vrijheid en de rechten der Indianen. In dit licht zijn Erasmus' beschuldigingen ook met betrekking tot Spanje en Portugal voor een groot deel althans gerechtvaardigd.

Den Paus wordt door den auteur van Ecclesiastes, evenals tevoren geschied was door Bernardus van Clairvaux, nalatigheid inzake het missiewerk verweten en op een hoffelijke wijze gewezen op zijn missieplicht, dien hij als herder der gansche aarde te vervullen heeft. En terecht. Want de Pausen dier dagen, de Renaissance-Pausen Julius II, Leo X en Clemens VII, „die niet op de hoogte waren van hun taak en van hun tijd", die „veelal te weinig priester waren om Opperpriester te zijn" [3]), toonden voor de missies al heel weinig belangstelling te hebben, zòò, dat hun geschiedschrijver Pastor, hoe ijverig hij deze zijde der kerkelijke werkzaamheid ook naging, bij hen bijna niets ten gunste van de heidenmissie kon aanwijzen [4]). Eerst Paulus III (1535—1549),

---

[1]) fr. Odulphus v. d. Vat, O.F.M. *Een bladzijde uit Spanje's koloniale politiek.* Het Missiewerk 8 (1926—1927), blz. 223 vlgd.

[2]) Georges Goyau, *Missions et missionnaires*, pag. 50.

[3]) *Tijdperk der Renaissance en de toenmalige Pausen.* Voordracht gehouden door Pastoor W. Nolet te 's-Gravenhage voor het „Katholiek Winterprogram". Maasbodeverslag, 22 Oct. 1935, A., 3e bl.

[4]) Dr. J. Schmidlin, *Katholische Missionsgeschichte*, Steyl 1924. S. 205. — E. de Moreau S. J. ,*La papauté et les Missions.* Nouvelle Revue Théologique Tome LX (1933), pp. 202 et suiv.

onder wiens bestuur het Concilie van Trente werd ingezet, nam het missiewerk ter hand, welke pauselijke missieactie zou voeren tot de lang gewenschte en reeds veel vroeger gelanceerde [1]) oprichting van de S. Congregatio de Propaganda Fide in 1622.

De toon en stemming, die uit deze missiebladzijden spreekt, getuigt van ware missiegeestdrift, die tegen het einde een hooge vlucht neemt, zoodat de schrijver door zijn eigen woorden schijnt meegesleept te zijn. Met de hem eigen kunstvolle beheersching van de Latijnsche taal, uit Erasmus zijn klachten en opwekkingen in een sprankelenden vorm, vol vergelijkingen en tegenstellingen. Erasmus had niet meer katholiek kunnen schrijven. ,,Hier spricht der Freigeist wahrhaft wie ein Kirchenvater'', getuigt Schmidlin. [2]) Hier is de afstand tusschen hem en de Reformatie, waarmee hij een tiental jaren tevoren absoluut gebroken had, zij het dan te laat, onoverbrugbaar. Onbegrijpelijk daarom is het, hoe de Protestantsche zendingshistoricus Kalkar het heeft aangedurfd Erasmus als kroongetuige voor de Protestantsche zendingsgedachte in het begin der Reformatie aan te voeren. Minder onbegrijpelijk is 't hoe Kalkar zich daartoe liet verleiden. Ook hij stond voor de taak een verklaring te geven van het feit, dat de Reformatoren en Protestanten der beginperiode de missiegedachte niet hebben gekend. Dit feit, wat later door Warneck, den grootmeester der protestantsche zendingswetenschap, is erkend, wordt door Kalkar ontkend, en hij staaft zijn ontkenning met een uitzondering : Erasmus. Na een tweetal weinig steekhoudende verontschuldigingen aangevoerd te hebben, vervolgt hij : ,,Dennoch bildet in den Tagen des aufdämmernden Evangeliums, Desiderius Erasmus aus Rotterdam eine merkwürdige Ausnahme. [3]) En in zijn eerste Beilage, waar hij de pericope uit de Ecclesiastes grootendeels afdrukt : ,,Wir theilen aus derselben Folgendes mit, weil es aus jener Dämmerungszeit der Reformation die erste Stimme ist, welche sich über die Bedeutung der Mission mit Nach-

---

[1]) Jean Considine, *Un Précurseur de la Congrégation de la Propagande trois siècles avant sa fondation.* Revue illustrée de l'Exposition missionnaire Vaticane. IIe année (1925) N. 15 (15 Juillet) pp. 465—467.

[2]) Dr. J. Schmidlin, *Erasmus von Rotterdam über die Heidenmission.* Zeitschrift für Missionswissenschaft 4 (1914) S. 3.

[3]) Dr. Chr. H. Kalkar, *Geschichte der christlichen Mission unter den Heiden.* Erster Theil. Gütersloh 1879. S. 8.

druck vernimmen läszt" [1]). — Gesteld het geval, dat er over te praten viel of Erasmus katholiek of protestant was, dan waren zijn apostolische woorden der Ecclesiastes wel in staat 'n doorslaand bewijs voor zijn katholiciteit te geven. Want al laat Kalkar's bewering zich tegenover hem zelf althans dan al niet weerleggen met te zeggen, dat Erasmus juist door zoo gloedvol over het missiewerk te spreken het beste bewijs levert, hoe ver hij van de Reformatie afstond, — Kalkar immers laat Erasmus een uitzonderingspositie innemen —, dan blijft nòg staan, dat Erasmus antwoord geeft op de voor Protestanten nog altijd moeilijk te beantwoorden vraag: ,,Wie zendt ?" Erasmus geeft hierop het antwoord door den ,,Monarcha Ecclesiae", den Paus, aan zijn missieplicht te herinneren. Volledigheidshalve zij hierbij vermeld, dat, voorzoover wij weten, Kalkar's onhoudbaar standpunt geen navolgers gevonden heeft onder de Protestantsche missiologen van later tijd.

Of Erasmus' wekroep weerklank gevonden heeft, of zijn woorden invloed hadden op zijn tijdgenooten ? Voorzoover 'n dergelijke invloed is na te gaan, moet gestelde vraag ontkennend beantwoord worden. Daarvoor ook ligt bedoelde passage te zeer verborgen in het lijvige werk, waarin zij als 't ware wegvalt.

Hieronder dan volgt de missiepericope uit de Ecclesiastes, waarvan wij naar best vermogen een vertaling trachtten te geven. [2])

---

[1]) T.a.p. S. 53.

[2]) De Latijnsche tekst werd ontleend aan de Antwerpsche uitgave van 1535, pp. 32 a — 33b. Verder verwijzen we naar: *Desiderii Erasmi Opera Omnia*, Lugduni Batavorum 1703—1706. Tom. V (1704), pp. 813—814. — F. A. Klein, *Ecclesiastes sive de ratione concionandi*, Lips. 1920. I, cap. LXI et seqq (aldus bij Kalkar). — Dr. Chr. H. Kalkar, t.a.p. Ss. 53—58. Kalkar geeft de geheele passage weer, grootendeels vertaald. — Schmidlin, *Erasmus von Rotterdam über die Heidenmission*, Z. M. t.a.p. Ss. 1—12. Latijnsche tekst uit de Opp. oia 1704, waarnaast 'n Duitsche vertaling, daarbij 'n inleidend artikel met verklarende nota's. Hiervan maakten wij hier en daar een dankbaar gebruik. — Eenige korte onvertaalde passages werden uit het Z. M. overgenomen door de Nederlandsche Katholieke Stemmen 19 (1919) 7 (Juli) 219—221. *Een merkwaardig woord van Erasmus over de vreemde missiën.* — Vluchtig werd de inhoud aangegeven en de krachtige peroratie vertaald door François Rousseau, *L'idée missionnaire aux XVIe et XVIIe siècles.* Paris 1930, pp. 42—43, waar voor de Fransche vertaling van het geheel wordt verwezen naar de *Cahiers Missionnaires*, No. 6: *Les Précurseurs de l'idée missionnaire en France aux XVIe et XVIIe siècles.* Paris 1923. pp. XVII—XXIV.

Audimus quotidianas querimonias deplorantium collapsam Christianam religionem, eamque ditionem quae quondam complexa est universum terrarum orbem, in has angustias esse contractam. Hoc igitur quibus ex animo dolet, eos decet ardentibus assiduisque votis flagitare a Christo, ut operarios dignetur mittere in messem suam, aut ut melius dicam, seminatores mittere in segetem suam. Deum immortalem, quantum in orbe patet agrorum, in quibus aut nondum iactum est semen Evangelicum, aut ita iactum est, ut plus sit zizaniarum quam tritici. Orbis minima pars est Europa, omnium florentissima pars est Graecia, et Asia minor, in quam magno successu primum a Iudaea demigravit Evangelium, at haec fere tota nonne tenetur a Mahumetanis, et iis qui Christi nomen habent invisum ? Iam in Asia maiore, quae latissime patet, quid obsecro nostrum est ? quum ipsa Palaestina, unde primo effluxit lux Evangelica, serviat Allophylis ? In Aphrica vero quid nostrum est ? Nec dubitandum est, quin in tanta vastitate regionum sint populi rudes ac simplices, qui facile possent ad Christum allici, si mitterentur qui facerent bonam sementem. Quid quod quotidie regiones hactenus incognitae reperiuntur, feruntur que superesse, quo nullus adhuc nostratium pervenit. Omitto nunc infinitam Iudaeorum vim nobis admixtam, omitto plurimos qui titulo Christi tegunt Ethnicos, omitto tantas schismaticorum ac haereticorum phalanges. Quantus in his esset proventus Christo, si gnavi ac fideles mitterentur operarii ? qui iaciant semen bonum, qui

Dagelijks hooren we klagen door menschen, die het betreuren, dat de christelijke godsdienst in staat van verval geraakt is en dat die macht, die eens het heele aardrijk omspande, thans tot zoo'n klein gebied beperkt is. Daarom mogen zij, die dit van harte betreuren, Christus wel vurig en zonder ophouden smeeken, dat Hij zich gewaardige arbeiders te zenden naar zijn oogst, of beter gezegd, zaaiers naar zijn akker. Mijn God, welk een uitgestrektheid beslaan nog op aarde de velden, waarop het zaad van het Evangelie of in het geheel nog niet werd uitgestrooid, of zóó werd uitgestrooid, dat er thans meer onkruid dan tarwe op groeit. Europa is 't kleinste werelddeel; de meest bloeiende gebieden zijn Griekenland en Klein Azië, waar het Evangelie 't eerst vanuit Judea met veel succes ingang vond; en zijn niet juist deze landen bijna geheel in de macht der Mohammedanen en van hen, bij wie Christus' naam gehaat is ? En ik vraag u, wat behoort in 't uitgestrekte Azië aan ons toe ? Moet zelfs niet Palestina, vanwaar het Evangelielicht begon te stralen, vreemde volken dienen ! En in Afrika, wat is daar van ons ? En toch wonen er ongetwijfeld in deze onmetelijke gebieden nog onbeschaafde natuurvolken, die gemakkelijk voor Christus gewonnen konden worden, zoo er maar mannen heen werden gezonden om er het goede zaad te zaaien. En wat zien wij ? Dagelijks worden er tot dusver onbekende landen ontdekt, en men zegt, dat er nog meer zijn, waar nog nooit iemand uit onze streken is doorgedrongen. En

revellant zizaniam, qui plantent plantulas bonas, malas extirpent, qui extruant domum dei, demoliantur structuras non innitentes petrae Christo, denique qui metant maturam segetem, sed Christo metant non sibi, et animas domino colligant, non opes sibi.

nu spreek ik nog niet eens van de talloos vele Joden, die midden onder ons verspreid wonen, noch van de velen voor wie het Christendom een masker is, waarachter heidendom schuil gaat, noch van de lange rijen afgescheidenen en dwalenden. Hoeveel zou er onder al dezen voor Christus' zaak bereikt kunnen worden, als er maar eens ijverige en getrouwe arbeiders werden uitgezonden om het goede zaad te zaaien en het onkruid uit te roeien, om goede plantjes uit te zetten en kwade uit te rukken, om het huis Gods op te trekken en alle gebouwen die niet gegrond zijn op de rots Christus, neer te halen, om eindelijk het rijpe graan te maaien, niet echter tot eigen verrijking, maar voor Christus, niet om voor zich zelf schatten te verzamelen, maar om zielen te winnen voor den Heer.

Nuper Aethiopiae rex, quem vulgus appellat Presteian, per oratorem suum submisit se sedi Romanae,

Het is nog niet zoo lang geleden dat de koning van Ethiopië, door den volksmond Presteian [1]) genoemd,

[1]) Presteian, Praestoian (bij Bucer), Prete-Giano (in 'n brief van Paulus III), Johannes Presbyter ofwel Priesterskoning is de titel, die gevoerd werd door een Aziatisch vorst, den koning der Kerieten, die woonachtig waren ten Zuiden van het Baikalmeer. Deze koning Johannes, wiens naam men wil afleiden van Wamchan, ging in 't begin der 11e eeuw over tot het Nestorianisme en zou na zijn doopsel de H. Priesterwijding hebben ontvangen, waarmede de titel Priesterkoning, welke met de Priesterwijding op zijn opvolgers overging, verklaard wordt. Deze Priesterkoningen der Kerieten, waarover in 't Westen allerlei legenden de ronde deden, stelde men zich daar voor als machtige vorsten, verlangend zich bij de Romeinsche Kerk aan te sluiten. Daarom trachtten meerdere Pausen met hen in relatie te komen en werden zij uitgangspunt en doel van vele missietochten. In de 15e eeuw verkeerden de Portugeezen, en nog lang na hen vele geleerden, in de meening, dat de Priesterkoning der sagen dezelfde was als de Negus van Ethiopië. Tochten werden ondernomen om het mysterieuze rijk terug te vinden. Op een dezer tochten werd in 1484 de West-Afrikaansche kust ontdekt. Ook Erasmus vereenzelvigt den Priesterkoning met den Negus, toentertijd David III (1505—1540), die 'n geregelde briefwisseling onderhield zoowel met den koning van Portugal als met de Pausen. Van het gezantschap evenwel en de onderwerping aan den H. Stoel, waarvan hier sprake is, is ons van elders niets bekend. Wel zond de allermachtigste koning David uit het uitgestrekte en hooge Moorenland in 1533 'n boodschap aan Clemens VII. Voorloopig bleven echter de pogingen tot missioneering van Abessynië zonder succes. Eerst in 1622 verklaarde de Ethiopische Kerk zich katholiek. Maar door minder tactisch optreden van den Patriarch

nonnihil expostulans cum pontifice, quod ea gens quum a fide Christi non sit aliena, tam diu fuerit a totius orbis pastore neglecta. Quidam viri boni, et propagandae religionis queruntur, Pilapios Scythiae septentrionalis populum mire simplicem ac rudem, a nescio quibus principibus Christianis teneri ditione, sed ita duro premi iugo humano, ut eis non imponatur suave iugum Christi, atque ita spoliari bonis externis ut non ditentur opibus evangelicis. Pulcherrimum deoque gratissimum erat dare potius quam eripere iis, quos studemus Christo lucrifacere, ac sic eos in ditionem nostram recipere, ut gaudeant se subiectos esse principibus, sub quorum imperio commodius degant, quam ante degebant.

Novimus cicurare bestias feras et horribiles, vel ad voluptatem, vel ad

zich door middel van zijn afgezant aan den Romeinschen Stoel onderwierp, maar zich er tegelijkertijd bij den Paus bitter over beklaagde, dat zijn volk, dat het Christelijk geloof toch niet ongenegen was, zoo langen tijd door den Herder der gansche aarde veronachtzaamd was. En eenige voortreffelijke mannen, vol ijver voor de voortplanting van het geloof, hebben hun klachten er over geuit, dat de Pilapiërs [1]), een bijzonder onbeschaafd en primitief volk in 't Noorden van Scythië, die onder de heerschappij staan van ik weet niet welke christelijke vorsten onder een zwaar menschelijk juk gebukt gaan, zonder dat hun 't zoete juk van Christus wordt opgelegd; zoodoende heeft men hen van hun stoffelijke goederen beroofd, zonder hun daar de schatten van het Evangelie voor in de plaats te stellen. Hoe schoon en Gode welgevallig ware het hun, die wij voor Christus willen winnen, met geschenken te begiftigen in plaats van hen leeg te plunderen en hen op een zoodanige wijze in onze macht te brengen, dat zij zich er over verheugen onderworpen te zijn aan vorsten, onder wier bestuur zij het beter stellen dan tevoren.

Wij verstaan de kunst wilde en vervaarlijke beesten te temmen,

Alonso Mendez S.J. kwam het volk in opstand en na den dood van koning Socinius in 1632 verbande zijn opvolger Fasilidas Alam Sagad den Patriarch met alle missionarissen naar Fremona in Tigre. Mogelijk is Erasmus hier in de war met het gezantschap, dat de koning van Congo in 1511 naar Rome zond. Over Congo is het ook dat in 1532 Johannes III van Portugal niet zonder geringe overdrijving aan Clemens VII meldde, dat het geheel katholiek was.

[1]) Volgens Kalkar de Pillauen in het oude Samland, aan wie de stad Pillau bij Koningsbergen haar naam dankt. Schmidlin kan deze meening niet deelen, daar Samland reeds lang bekeerd was en daarenboven niet in 't Noorden van Scythië ligt. Volgens hem moet hier sprake zijn van een heidensch volk in 't Oosten, wellicht die Bulgarenstam aan de Wolga, die door de Russen wreedaardig onderdrukt werd en ten slotte tot het Mohammedanisme overging.

usum vulgarem, et non novimus mansuefacere homines ut serviant Christo ? Monarchae alunt, qui doceant elephantos ad saltandum, qui doment leones ad lusum, qui doment lynces ac leopardos ad venatum, et monarcha ecclesiae non invenit quo homines alliciat ad amabile Christi servitium ? Scio vix ullam reperiri beluam domitu difficiliorem quam est Iudaeus obstinatus et obduratus haereticus, quanquam nullum est animal tam immite, quod nom cicuretur beneficentia et suavitate : sed nunc loquor de gentibus quae velut oves errant non habentes pastorem, quia nullus ad eos mittitur qui doceat philosophiam Christianam, et adeo non mittitur, ut, si vera narrant qui lustrarunt eas regiones, illi ipsi Christiani principes qui gentem eam occuparunt, obstent ne quis accedat doctor Evangelicus, veriti ne si paulo plus sapiant, excutiant iugum grave quo premuntur. Malunt enim illi Satrapae imperare asinis quam hominibus.

zoowel tot ons vermaak als tot 't verrichten van diensten, en menschen zouden wij er niet toe kunnen brengen dat zij Christus dienen ? De vorsten houden er menschen op na, die olifanten leeren dansen, die leeuwen voor het spel, vossen en luipaarden voor de jacht africhten, en de Vorst der Kerk weet niemand te vinden om menschen te winnen voor den beminnenswaardigen dienst van Christus ? Ik weet wel dat er nauwelijks een wild beest te vinden is moeilijker te bedwingen dan een halsstarrige Jood of een verstokte ketter, maar toch is geen enkel dier zóó wild, of het laat zich temmen door goede behandeling en zachtheid. Doch ik spreek nu alleen van de heidenen, die als schapen zonder herder ronddolen, omdat er niemand tot hen gezonden wordt om hen de christelijke wijsbegeerte [1]) te leeren. Maar niet alleen wordt er niemand tot hen gezonden ! Wanneer het waar is wat menschen, die deze landen bezochten, vertellen, zijn het de christen vorsten, die dat volk onderwierpen, zelf, die den Evangelieprediker den weg versperren, bevreesd als zij zijn, dat zij, wanneer zij een weinig verstandiger zijn, het zware juk, waaronder zij gebukt gaan, van zich af zullen werpen [2]).

---

[1]) Naar aanleiding van deze voor Erasmus zoo karakteristieke uitdrukking schrijft K. Lautenschütz t.a.p. blz. 304 v. : „Niet de diepzinnige doch steriele beschouwingen der scholastieken verdienden den naam van filosofie, maar alleen de wetenschap die regels geeft voor ons gedrag. Cicero was dus, omdat hij moraliseerde, filosoof en Christus had de meest volmaakte filosofie geleerd".

[2]) Of Erasmus hier uitsluitend de Pilapiërs op het oog heeft of in 't algemeen spreekt en dus ook de bewoners der door Spanje en Portugal ontdekte gebieden bedoelt, is niet te zeggen. Voor beide koloniale mogendheden gaat de beschuldiging, dat zij geen missionarissen zonden en den geloofsboden den weg versperden in ieder geval niet op. Wel, dat ook in hun koloniën de inboorlingen werden verdrukt en uitgebuit. Zie inleidend artikel.

Liever gebieden die Satrapen over ezels dan over menschen.

Quod autem dicam de iis qui classe praetervehuntur ignota littora, et civitates nihil hostile expectantes diripiunt ac vastant. Huius generis facinora quo tandem titulo celebrantur ? Victoriae dicuntur. Atqui tales victoriae nec apud Ethnicos laudem merebantur, quum de improviso opprimuntur, quibus bellum indictum non est. At favebant, inquiunt, Turcae. Haec caussa demum affertur subversis oppidis. Quam excusationem an ipsi accepturi sint nescio, si Turca per occasionem vastata civitate dicat, favebat Christianis. Plurimum interest inter latrocinium et bellum Christianum, inter propagantem regnum fidei, et proferentem tyrannidem huius mundi, inter quaerentem salutem animarum, et inter venantem praedam Mammonae. E repertis regionibus evehitur aurum et gemmae, sed triumpho dignius erat illuc invehere Christianam sapientiam auro preciosiorem, ac margaritum evangelicum, quod omnibus divenditis bene comparatur, apud nos nimium est earum rerum quae corrumpunt animos nostros.

Wat echter te zeggen van hen, die met hun vloot onbekende kusten afzoeken en de niets vijandigs vermoedende steden plunderen en verwoesten. Met welke eeretitels dergelijke schanddaden nog verheerlijkt worden ? Overwinningen noemt men dat. Maar 'n overwinning, die behaald wordt op z'n vijand, dien men zonder oorlogsverklaring onverhoeds aanvalt, hielden ook reeds de oude heidenen voor eerloos. Maar, zoo zegt men, zij heulden met den Turk ; deze reden wordt eerst aangevoerd wanneer de steden eenmaal verwoest zijn. Of zij zelf deze verontschuldiging zouden accepteeren, ingeval de Turk bij 'n eventueele verwoesting van 'n stad eens zeide : zij heulde met de christenen, weet ik niet. 'n Zeer groot verschil toch bestaat er tusschen 'n strooptocht en 'n christelijk gevoerden oorlog, tusschen iemand die het rijk van het geloof verbreidt en iemand die de tyrannie dezer wereld brengt, tusschen hem die het heil der zielen zoekt en die den mammon als buit najaagt. Uit de ontdekte landen voert men goud en edelsteenen weg ; doch de zegepraal meer waardig was het in zoo'n land de christelijke leer, die kostbaarder is dan goud, en de Evangelische parel, die den koop wel waard is, in te voeren ; wij hebben al veel te veel van die dingen, die maar verderfelijk voor ons zijn.

Dominus iubet suis rogare dominum messis, ut extrudat operarios, quod messis esset ampla, operarii pauci. Non minus opus et nunc rogare deum, ut in tam late patentes

Eens beval de Heer de zijnen den Heer van den oogst te vragen om toch metterdaad arbeiders uit te zenden, want de oogst was groot en arbeiders waren er weinig. Niet

agros ejiciat operarios. Sed excusant omnes, alius aliud. Atqui Christiana ditio tot habet myriadas Franciscanorum, in quibus probabile est quam plurimos esse, qui vere flagrant igni seraphico, nec pauciores sunt myriades Dominicanorum, et in his consentaneum est permultos esse Cherubici spiritus. Ex his cohortibus eligantur viri, mundo vere mortui, Christo vivi, qui syncere apud barbaras gentes doceant verbum dei. Excusatur linguae imperitia. Atqui principes ob humanas legationes inveniunt, qui varias linguas perdiscant, et Themistocles Atheniensis uno anno sic didicit sermonem Asiaticum, ut absque interprete cum rege loqui posset,an idem non studebimus in tam sublimi negocio ?

minder noodzakelijk is het ook nu den Heer te vragen, dat Hij arbeiders uitzende naar de zoo uitgestrekte velden. Doch allen verontschuldigen zich, de een heeft dit, de ander dat. En toch bezit het Christenrijk zooveel myriaden Franciscanen, waaronder er zeer zeker gevonden worden, die waarlijk branden van Seraphijnschen gloed ; niet minder talrijk zijn de myriaden Dominicanen, en ook onder hen zijn er vanzelfsprekend talloos velen bezield met den Cherubijnschen geest. Uit deze scharen kieze men mannen, die volkomen afgestorven aan de wereld slechts leven voor Christus, om bij de onbeschaafde volken onvervalscht het woord Gods te onderwijzen. [1]) Men verontschuldigt zich de taal niet te kennen. Maar de vorsten vinden wel mannen voor hun aardsche gezantschappen, die de meest uiteenloopende talen grondig kennen, en Themistocles van Athene wist in één jaar de Aziatische taal zoo goed te leeren, dat hij zonder tolk met den koning kon spreken ; zouden wij ons dan daarop niet toeleggen, waar het zoo'n verheven opdracht geldt ?

Inter barbaras et ignotas nationes apostoli invenerunt victum et amictum, et deus pollicitus est, nihil defuturum quaerentibus regnum dei. Quod si inciderint in gentem tam ingratam, ut panem, aquam et tectum pernegent : superest optimi

De Apostelen vonden kleeding en voeding onder vreemde en onbekende volken, en God beloofde dat 't hen die het rijk Gods zoeken aan niets zou ontbreken. Maar zelfs ingeval zij zouden belanden bij een volk zoo ondankbaar, dat het hun

[1]) Zou Erasmus niet geweten hebben, dat het juist deze beide Orden waren, die de ontdekkers op hun tochten vergezelden en de meeste missionarissen uitzonden, dat zij zelfs in de missielanden reeds vele kloosters telden ? Wel moeten we hier in acht nemen, dat het bijna uitsluitend de Spaansche en Portugeesche provincies waren die voor de missies zorg droegen, zoodat het zich zeer goed laat denken, dat Erasmus hier de Dominicanen en Franciscanen van Noord Europa bedoelt aan te sporen het Evangelie aan de heidenen te gaan verkondigen. Intusschen blijft Erasmus' getuigenis voor den ijver dezer kloosterlingen van groote waarde.

Ecclesiastae Pauli multo pulcherrimum exemplum, qui suis manibus consuebat coria, ne cuiquam esset onerosus. Illis inquam ipsis manibus consuebat pelles caprarum, quibus dabat credentibus spiritum sanctum, quibus consecrabat corpus et sanguinem domini. Ne miracula quidem defutura sunt, si res postulet, modo adsit syncera fides cum Seraphica charitate. Aut certe pro miraculis erunt, animus ab omni rerum humanarum cupiditate liber, perpetua vitae sobrietas, studium gratis bene merendi de omnibus, patientia nullis iniuriis labefactibilis, perpetua spiritus alacritas in afflictionibus, modestia comis, nihil prae se ferens supercilii. Neque enim Apostoli passim aedebant miracula, sed iis quas dixi rebus longe plures pertraxerunt ad ditionem Christi, quam miraculis. Haec enim magiae tribuebantur a multis, illa declarabant dei spiritum agere per homines.

brood, water en onderdak weigerde, dan rest hen nog dat heerlijke voorbeeld van Paulus, dien prediker bij uitstek, die met eigen hand huiden aaneen naaide om niemand tot last te zijn. Met dezelfde handen waarmee hij den geloovigen den H. Geest meedeelde en het Lichaam en Bloed des Heeren consacreerde, met dezelfde handen, zeg ik, naaide hij geitenvellen aaneen. En zoo noodig zullen zelfs wonderen niet uitblijven, mits oprecht geloof met Seraphijnsche liefde samengaat. In ieder geval worden de wonderen vervangen door een geest, die vrij is van alle begeerlijkheid naar het aardsche, door een bestendige soberheid van leven, door een belangeloozen ijver om zich bij allen verdienstelijk te maken, door een geduld dat door geen onverdienden smaad geschokt wordt, door een opgeruimdheid van geest die bij alle wederwaardigheden stand houdt, door een bevallige bescheidenheid, die zich nooit trotsch op iets zal laten voorstaan. Ook de Apostelen deden bij iederen stap geen wonder, maar met genoemde deugden hebben zij veel meer menschen voor Christus' rijk gewonnen, dan door hun wonderen ; want deze werden door velen dikwijls nog aan tooverij toegeschreven, terwijl gene luide verkondden dat de Geest Gods door de handen van menschen werkte.

Restat ultima caussatio, vitae periculum. Verum posteaquam est omnibus semel moriendum, quae mors cotingere possit speciosior, quam ob Evangelium, aut quae felicior ? Qui petunt Hierosolymam ex ultimis mundi regionibus exponunt se vitae periculo, nec omnes domum redeunt incolumes ex ea peregrinatione, et tamen quotannis

Nog rest ons 'n laatste voorwendsel : het levensgevaar. Nu het vaststaat, dat allen eenmaal zullen sterven, welke dood is er dan schooner en meer gezegend dan die voor het Evangelie ? Zij, die vanuit de verst verwijderde streken optrekken naar Jeruzalem, stellen zich bloot aan levensgevaar en niet allen keeren dan ook van deze

tanta hominum multitudo currit Hierosolymam, ut videat loca nescio quae, et hic excusatur vitae discrimen ? Videre ruinas Hierosolymae quid obsecro magni est ? sed spiritualem Hierosolymam aedificare in mentibus hominum vere magnum est. Quot sunt milites qui intrepide committunt se praelio, vitam habentes vilem in gratiam hominis principis ? Et summus ille monarcha, qui pro stipendio pollicetur coronam aeternae gloriae, non invenit milites simili praeditos animo ? Quanto optabilius sic mori, quemadmodum mortuus est Paulus, quam phthisi exarescere, podagra multis annis discruciari, paralysi torqueri, calculo toties mori ? Iam ut accidat mors, non accidet ante diem, quem pater suis praestituit. Apostoli in tanto mundi fremitu vixerunt, et ad iustam senectutem pervenerunt. Non est igitur quod mortem metuant protectore Christo, qui non patietur ullum pilum cadere in terram, nisi patre volente. Postremo qui convenit ut qui vitam apostolicam profitentur, amore vitae ab apostolico munere deterreantur. Id enim vel in primis apostolicum est, Evangelio vitam impendere. Nam opes et Crates Thebanus et Socrates Atheniensis, et Diogenes Sinopensis cum aliis plerisque contempsere, qui nec Christum nec Apostolos noverant.

bedevaart behouden naar huis terug ; nochtans snelt jaarlijks een groote menschenmenigte naar Jeruzalem om weet ik welke plaatsen te bezichtigen ; en in ons geval zou levensgevaar als verontschuldiging gelden ? Ik vraag u, wat grootsch is er in gelegen de ruïnen van Jeruzalem te aanschouwen ? Het geestelijk Jeruzalem daarentegen op te bouwen in de harten der menschen, dat is waarlijk iets grootsch. Hoevele soldaten zijn er niet, die zich onverschrokken in den strijd werpen en hun leven veil hebben terwille van een menschelijk vorst. En die allerhoogste Monarch, die als kroon het loon der eeuwige glorie belooft, hij zou geen soldaten vinden met een zelfden moed bezield ? Hoeveel begeerenswaardiger is het te sterven zooals Paulus stierf, dan door de tering langzaam weg te kwijnen, dan jarenlang door voetjicht gekweld te worden, door een verlamming te worden gemarteld of zoo vaak aanvallen van graveel tot stervens toe te doorstaan. En al komt de dood dan ook over ons, hij komt toch niet vccr den dag, dien de Vader voor de zijnen vooraf bepaald heeft. De Apostelen leefden in de razende drukte van de wereld en toch bereikten zij een behoorlijken ouderdom. Er bestaat derhalve voor ons geen reden den dood te vreezen, daar Christus over ons waakt, die niet zal dulden dat ook maar één haar van ons hoofd valt, zonder dat de Vader het wil. Wie kan het er nu nog mee eens zijn, dat zij die Apostolisch willen leven, zich uit liefde tot het leven laten afschrikken van het apostolisch ambt ? Het is toch in de hoogste mate apostolisch zijn leven voor het

Evangelie ten offer te brengen! Want de stoffelijke goederen werden ook reeds veracht door Crates van Thebe, door Socrates van Athene door Diogenes van Sinope en nog vele anderen, die noch Christus, noch de Apostelen ooit gekend hebben.

Agite igitur viri fortissimi, eximii Christianae militiae duces, induite vos galeam salutis, loricam pietatis, assumite scutum fidei, et gladium spiritus, quod est verbum Dei, ac succincti lumbos baltheo pudicitiae, calceati pedibus, qui sunt affectus, tota denique panoplia mystica praeparati ad praedicandum Evangelium pacic, intrepidis animis ad tam praeclarum facinus accingimini, dejicite, iugulate, mactate, non homines sed ignorantiam, impietatem, caeteraque vitia. Sic enim occidere servare est. Non hoc agite, ut ab illis ditiores redeatis domum, sed ut illos locupletetis divitiis spiritualibus. Opimam praedam existimate, si tot animas a Satanae tyrannide ereptas redemptori vindicaveritis, si illi numerosam captivitatem in caelum triumphandam adduxeritis. Arduum est ad quod adhortamur, sed idem est facinus omnium pulcuerrimum atque optimum. Utinam dominus mihi dedisset talem spiritum, ut in tam pio negocio mortem oppetere mererer, potius quam in his cruciatibus lenta morte consumi.

Op dan, gij helden, uitgelezen leiders van het Christenleger! Zet op den helm van het heil en bekleedt u met het pantser der vroomheid; grijpt het schild des geloofs en het zwaard van den Geest, dit is het woord Gods. De lendenen omgord met den gordel der zuiverheid, de voeten geschoeid met heilige verlangens, in één woord, met de geheele mystieke wapenrusting uitgerust om het Evangelie van vrede te prediken, vangt nu onverschrokken dat heerlijke werk aan [1]! Slaat neer, keelt, slacht, niet de menschen, maar de onwetendheid, de goddeloosheid en andere ondeugden. Want zóó dooden is redden. Doet dit niet om rijker van hen naar huis terug te keeren, maar om die menschen met geestelijke schatten te verrijken. Beschouwt het als 'n rijken buit, wanneer gij zoovele zielen, van de tyrannie van den duivel verlost, gewonnen hebt voor den Verlosser, wanneer gij een overgroote schaar gevangenen hebt aangebracht om Hem in den hemel te bejubelen. Het is een zware taak waartoe ik u aanspoor, maar tevens ook de allerschoonste en meest edele. Had de Heer mij zulk een roeping gegeven, dat ik verdiende in zulk een Hem gevalligen arbeid mijn leven te wagen, liever dan in deze mijn martelingen langzaam weg te sterven.

[1]) Vgl. St. Paulus' brief aan de Ephesiërs VI, 14—17.

St. Agatha—Cuyk. C. J. HUYGENS O.S.C.

GESCHIEDENIS VAN DEN EUCHARISTISCHEN KRUISTOCHT TE PAPARATAVA IN NIEUW BRITTAGNE (N. Guinea)

Nieuw Brittagne is het grootste eiland van den Bismark Archipel, een groep eilanden ten oosten van N. Guinea. Daar missioneert sinds 1882 de Congregatie der Missionarissen van het H. Hart.

In 1895 begon voor goed de overgang tot het Geloof. Nu hebben we daar 47.000 Katholieken en 38.000 katechumenen. In 1923 werd mij de statie Paparatava als werkkring aangewezen. Zij was gesticht in 1898. Toen ik er kwam, waren de meeste bewoners reeds Katholiek, doch de beleving van den godsdienst liet zeer veel te wenschen over: er heerschte een geest van onverschilligheid en zelfs van verzet. Verschillende oorzaken hadden daar schuld aan, o.a. de afval van meerderen tijdens den oorlog, wegens valsche geruchten door andersdenkenden verspreid. De nieuwe Regeering (deze vroeger Duitsche kolonie was toen door de Australiërs bezet) wenschte den godsdienst niet en alle Paters en Zusters zouden verdreven worden. De ontvoering van eenige Paters gaf een schijn van waarheid aan deze geruchten.

Ook het gedrag van een katechist in mijn afdeeling, die zich schuldig maakte aan toovenarij en lid was van een verboden heidensch geheim genootschap, de Tubuan, had een verderfelijken invloed. Evenzoo onvoorzichtige uitlatingen van mijn voorganger over den Tubuan. Hij had gemeend dezen een knak te geven, door sommige geheimen ervan openlijk bekend te maken. De maatregel echter had verkeerd effekt: de ingewijden verwijderden zich en hielden ook hun vrouwen en kinderen terug van school en kerk.

Een redmiddel.

Langen tijd zocht ik naar een middel om een opleving van den godsdienst te bewerken en bad God om hulp. In 1925 las ik in de Annalen van O. L. Vrouw v. h. H. Hart, Missiehuis, Tilburg, een artikel van den Eerw. Pater Houtepen over den Eucharistischen Kruistocht. Door den voor mij vreemden titel werd ik tot lezen aangetrokken; ik had nog nooit van een Eucharistischen

Kruistocht gehoord. Toen ik zag, dat het gold een kern te vormen steunend op de H. Eucharistie en op de tusschenkomst van de Moeder Gods om de onverschilligheid der wereld te overwinnen en door eigen heiliging velen tot Christus te brengen en toen ik verder vernam met welken gunstigen uitslag die vereeniging in vele parochies werkte, meende ik het ook mij passende redmiddel gevonden te hebben.

Ik schreef om meer uitleg en P. Houtepen stuurde mij eenige boekjes van Averbode (België). Het waren werkjes van den Apostel van den Eucharistischen Kruistocht, Ed. Poppe: „Zonnestraaltjes' en het tijdschriftje „Zonneland".

Nog was ik evenwel huiverig om te beginnen, want, wijl we hier nog in 't eerste tijdperk der christianizeering zijn, had ik geenerlei ervaring op het punt van Congregaties of Vereenigingen. En ik dacht, dat het beter was te wachten, dan iets te beginnen, dat ik niet zou kunnen doorzetten. Ik bad echter O. L. Heer en de Hemelsche Moeder om licht en uitkomst in deze moeilijkheid.

Het teeken tot den aanvang.

Intusschen was ik al een tijd bezig, om te trachten een nieuwe bijstatie te stichten te Rabagi, een verren uithoek mijner afdeeling. Deze vestiging zou de gelegenheid worden, die O. L. Heer gebruikte, om mijn aarzeling te overwinnen.

Omstreeks 1902 had een Pater te Rabagi een bedehuis gesticht. Als hij dan te Paparatava kwam, bezocht hij ook Rabagi en meerdere oudere en jongere inwoners volgden het onderricht. Doch er was geen katechist beschikbaar en de vestiging verliep. Langzamerhand kwamen de Protestanten er binnen en de menschen gingen tot hen over. Nochtans bleef er immer een zekere heimwee naar het Katholicisme. De Protestanten bemoeien zich meer met schoolonderwijs dan met godsdienstonderricht. De ouderen nu hebben, zooals ze zeggen, een te harden kop om daarin veel belang te kunnen stellen. Zij bleven dus op den achtergrond ook in de godsdienstige samenkomsten. En dan leefde bij hen de herinnering op aan de onderrichtingen van den Pater en ze kregen er heimwee naar.

Meerdere jongelui hadden weliswaar gearbeid op de onderne-

mingen der Kath. Missie en waren daar Katholiek geworden. Doch na hun terugkeer in hun dorp, daar geen Pater of katechist vindende, werden ze onverschillig of sloten zich bij de Protestanten aan, minder uit overtuiging, dan uit behoefte aan eenig godsdienstig leven. Het heimwee bleef echter ook bij hen en kwam allengs tot uiting.

Een bezadigde en invloedrijke man begon nabij zijn erf een stuk grond open te kappen. Toen men hem vroeg, wat hij daar dacht te planten, gaf hij ten antwoord : „Ik kap deze plaats open en dan ga ik naar den Bisschop en vraag hem, om er een bedehuis te planten, want ik word Katholiek.

De Protestanten zagen dat natuurlijk niet lijdelijk aan. Doch de oude hield voet bij stuk en wijl ook anderen zich bij hem aansloten, wilde ik onverwijld beginnen met het bouwen van een bedehuisje. Doch van alle kanten kwamen moeilijkheden en tegenkanting. Na een jaar van strubbelingen scheen de zaak vrijwel hopeloos. Toen beval ik de H. Theresia aan wie de nieuwe stichting was toegewijd, de zaak aan en beloofde, dat indien ze binnen een maand tot een goed eind kwam, ik terstond met den Eucharistischen Kruistocht zou beginnen. Ze scheen me bij mijn woord te nemen ; na een paar weken was buiten alle verwachting de heele zaak geregeld, en waren kerkje en Katecheten-huisje opgezet en had ik ook een puiken Katecheet gevonden.

De oprichting. — Eerste groep.

Nu moest het er eindelijk van komen, maar ik stond nog een poos in beraad, met wie ik zou beginnen, met de schoolkinderen van 't dorp of met de interne meisjes van het internaat, dat onder leiding staat van een Europeesche en vier Inlandsche Zusters. Ik besloot tot het laatste. Wegens de medewerking der Zusters bood het meer waarborgen van slagen. Bovendien vond ik daar een mooie gelegenheid om me in te werken in de leiding, die me nog geheel vreemd was en allicht min of meer aan de toestanden zou moeten worden aangepast.

Ik legde mijn plan voor aan de Europeesche Zuster en koos op hare aanwijzingen twaalf meisjes en een paar der Inlandsche Zusters erbij en.... we staken van wal.

In de onderrichtingen trachtte ik zooveel mogelijk den toon

te treffen van priester Poppe en eenvoudig te blijven. ,,Zonnestraaltjes" en ,,Zonneland" hielpen me daarin. Ik zag al gauw, dat de kinderen er schik in kregen en ook ijveriger begonnen te worden. Volgens de Zuster gehoorzaamden ze ook beter en met O. L. Heer gingen ze vertrouwelijker en inniger om, begonnen in vereeniging met Hem te leven.

In 't begin had ik nog al moeite, om hun zelfs eenvoudige dingen aan 't verstand te brengen, het Weekbriefje bijvoorbeeld. Niettegenstaande allen uitleg maakten zij er niets van. Toen begon ik op een andere manier. Ze moesten nu alleen maar opschrijven de intentie van de week, die opgegeven was en waarvoor ze moesten bidden.

Toen dat na een paar weken door allen zonder fout was bereikt, moesten ze er bijschrijven hoeveel Missen ze gehoord hadden voor die intentie.

Na een paar weken was ook dat in orde en toen moesten ze ook de H. Communies opgeven, die ze voor die intentie hadden opgedragen. En toen dat na eenige weken door allen goed was bijgehouden ging het successievelijk en nu in wat sneller tempo, verder met Geestelijke Communies, schietgebedjes, rozenhoedjes, enz. en eindelijk of ze 's morgens trouw de opdracht hadden gedaan.

Ook van versterving hadden ze nog maar een vaag begrip; doch weldra stond ik soms verbaasd over de manieren om zich te versterven, die ze zelf hadden uitgedacht.

Toen het jaar ten einde liep, was ik over den uitslag tevreden, zoodat ik ze ook allen aannam en allen het insigne uitreikte. Ik had nu een *groep A*.

Doch ik merkte wel op, dat mijn internaatje geen invloed uitoefende naar buiten en ik dacht er over, om ook te beginnen met de schoolkinderen. Ik wilde juist met de schoolkinderen aanvangen, omdat ik meende daarmee in den geest van Poppe te handelen. Doch O. L. Heer heeft me tegen mijn eigen wil in een heel andere richting ingestuwd. Hij wilde het heil van Paparatava op andere wijze bewerken. Ik dank er Hem nog steeds voor alsook onze Hemelsche Moeder en Poppe, dien ik niet ophield te bidden, om mij bij te staan in mijne onervarenheid.

Tweede Groep. — De Katechisten.

Ik zou nu dan ook naar buiten beginnen. Wijl we hier geheel steunen op onze katechisten, leek me de vanzelf aangewezen weg, om met dezen nu eerst aan te vangen. Zij toch zouden me eerder begrijpen en het kwam er op aan eerst een *goede kern* te krijgen.

Ik had toen zeven katechisten, van wie vijf gehuwd. De vrouwen kon ik moeilijk uitsluiten, wijl zij ook innig met het werk hunner mannen zijn verbonden en eveneens een grooten invloed kunnen uitoefenen. Verder koos ik nog een paar wakkere jongens en meisjes, zoodat ze een groep van een twintigtal vormden. Voor dat gemengd groepje begon ik den geregelden uitleg van den Eucharistischen Kruistocht. Ik nam natuurlijk weer tot leidraad het boekje van Ed. Poppe.

Het ging goed. Na eenige onderrichtingen zeiden ze mij : Maar waarom heeft men ons dat niet eer gezegd ? — Nu ben ik niet meer bang, dat me iets te zwaar zal vallen; ik denk dan aan Jezus, die voor de zielen op het altaar woont en leg het in Zijn hand ; dan weet ik, dat het in orde komt en de zielen er door geholpen worden.

Maar nu kwam voor enkelen een zware proeftijd. Ik had onder de jongens er een paar bij, die lid waren van den *Tabuan*, een heidensch geheim genootschap, en ik had als regel gesteld, dat geen Kruistochter daar lid van kan blijven. Ik was dus benieuwd, hoe die jongens zich zouden houden gedurende de maand, waarin de Tabuan hier alle leven en alle aandacht in beslag neemt. Zondag vóór Mei, dat is de Tabuan-maand, zei ik in de conferentie, dat zij nu zouden moeten toonen of het hun ernst was om Kruistochter te worden. Dat zij zich dan niet in de bijeenkomsten van den Tabuan mochten vertoonen.

Allen zijn standvastig gebleven, ofschoon alles in 't werk werd gesteld, om hen over te halen. Dat gaf me goede hoop op de toekomst van den Eucharistischen Kruistocht.

Een heel jaar oefende ik de aspiranten. Eindelijk met het Kerstfeest nam ik de eersten van buiten aan en gaf hun allen het insigne. Onze Bisschop, Mgr. Vesters, was blij die tweede groep in te lijven en hield een begeesterende toespraak.

Ik had nu een goede kern en 't is opvallend, hoe de goede God

van die groep gebruik heeft gemaakt, om me verder de ware richting aan te geven of liever op te dringen.

Derde Groep. — De Jongelui.

Ik had de nieuwe Kruistochters aangemaand, om nu zelf te kiezen onder hun eigen schoolkinderen, om me die als nieuwe aspiranten op te geven. Zij kennen toch hun eigen schoolkinderen beter dan wie ook. En daar zij zelf nu immers wisten, wat de Eucharistische Kruistocht beoogt, zou het hun heel wat makkelijker zijn dan aan mij om de geschikte personen uit te kiezen. Ik drukte echter vooral daar op, dat het schoolkinderen moesten zijn, zooals Poppe het had aanbevolen.

De week daarop gaven ze mij de briefjes met de namen. De uitslag was voor mij een geweldige teleurstelling. Onder al de voorgedragen candidaten was maar één schooljongen en één schoolmeisje. De anderen waren opgeschoten jongens, meestal reeds gehuwd. Bovendien boezemden de meesten mij maar weinig vertrouwen in. Het waren gasten, die me al heel dikwijls moeilijkheden van allerlei aard bezorgd hadden, vooral op zedelijk gebied. Ze stonden te boek als Don Juans, die op Kanaksche manier zelfs werkten met toovermiddeltjes om hun galante avonturen te kunnen uitvoeren. Bovendien waren de meesten wat men hier noemt „Tabuan-kinderen", d.i. jongelui, op wie de plicht rust den Tabuan hoog te houden en aan de nakomelingen over te leveren.

Vroeger beheerschte de Tabuan de geheele Kanaksche samenleving. Door moord en vergif verzekerden de leden zich een onbeperkte macht en boezemden zij overal ontzag in door hun geheimzinnige plechtigheden. Men liet in de nachtelijke samenkomsten den vrijen teugel aan ontucht en diefstal. De leden beweerden omgang te hebben met de geesten.

Door de Regeering werd de Tabuan wel gezuiverd van de grofste misbruiken en het vieren der plechtigheden beperkt tot één maand, de Meimaand. Doch de vele treurige gevolgen, die er nog aan verbonden zijn, maken, dat die Tabuan nog steeds een groote zorg blijft voor den missionaris.

Men zal dus begrijpen, dat ik weinig vertrouwen stelde in het groepje „Tabuan-kinderen" dat mijn Kruistochters me als nieuwe

aspiranten hadden voorgesteld. Ik meende zelfs alle redenen te hebben om ernstig te gaan twijfelen, of zijzelf den waren geest van den Eucharistischen Kruistocht wel begrepen hadden. Ik maakte daar voor hen geen geheim van en betoogde ook, dat zij mijn opdracht niet waren na gekomen. Ik had hun toch gezegd, schoolkinderen te kiezen.

Ze raakten zoo diep onder den indruk, dat bij een paar de tranen in de oogen schoten. Bij wijze van verguldsel voor de pil verzekerde ik, dat ik toch niet twijfelde aan hun goeden wil en met de door hen aangewezen candidaten een proef zou wagen. Ik sprak echter tevens het vermoeden uit, dat die met de aanstaande Tabuan-maand wel een mislukking zou blijken. Voorloopig toonden zich de aspiranten evenwel zeer bereidwillig.

Een gelukkige ommekeer.

Ik begon dus met mijn nieuwe groep, ofschoon ik voor het geven der eerste conferenties eenigen tegenzin te overwinnen had. Doch alras bemerkte ik tot mijn blijde verwondering, dat er een verandering plaats greep. De jongelui worden zóó leergierig, zóó oplettend, zóó ijverig, dat mijn gemoedsbezwaren begonnen te wijken en ik voortaan met genoegen ter conferentie ging. Ik vernam ook van mijn Kruistochters, dat de aspiranten steeds tot hen kwamen en naderen uitleg vroegen over de zaken, die ik behandeld had en die zij meenden, niet goed begrepen te hebben. Dat was geen alledaagsch verschijnsel. Een Kanak vraagt nooit uitleg, als hij iets niet begrijpt, òf uit onverschilligheid, òf uit ijdelheid, soms ook uit overtuiging, dat het hem toch nooit duidelijk zal worden. In ieder geval is 't een zeldzaamheid als er uitleg gevraagd wordt. Maar nu was het regel geworden en de Kruistochters merkten het aan als een werking Gods.

Het was ook voor iedereen opmerkelijk, hoe hun gedrag zich geheel en al wijzigde. Zij werden ernstiger, kiescher in hunne woorden, de meisjes ondervonden van hen geen overlast meer. Meermalen per dag als hun weg hen langs de kerk voerde, traden zij die binnen voor een kort bezoek aan 't Allerheiligste. Ze naderden veelvuldiger tot de Sacramenten. Het was een opvallend verschijnsel, waarover druk gepraat werd. Mij leek het *te* opvallend ; de verandering was te groot en *te* schielijk opgetreden

dan dat ik de duurzaamheid ervan durfde te verwachten. Doch hoopvol beval ik hen aan in de hoede van O. L. Heer en de H. Maagd en bizonder smeekte ik Gods dienaar Poppe, hen in bescherming te nemen.

Nu kwam de groote proef, de Tabuan-viering. Ondanks mijn hernieuwde vermaningen vreesde ik, dat vooral de zonen van Opperhoofden ontrouw zouden worden. — God lof ! De genade van Jezus Eucharisticus bleek sterker dan de diepst ingewortelde gehechtheid aan traditie en gebruiken. Tegen alle verwachting in bleven zij trouw en niet één nam deel aan de feestelijkheden. De jongste onder hen, zoon van een Opperhoofd, die bang was, dat men hem zou dwingen, bleef de geheele maand bij mijn knechtje of een anderen aspirant Kruistochter, ook van voorname familie en reeds getrouwd en Kruistochter zonder vrees of blaam.

Mijn katechisten stonden verwonderd over deze standvastigheid. Ik dankte God en zeide hun : Weet ge nog, hoe ik uw aspiranten-keuze afkeurde en er zelfs verontwaardigd over was ? En nu toont O. L. Heer heel duidelijk, dat Hij 't zelf zoo beschikt heeft.

De ouderen meenden en velen met leedwezen, dat de afzijdigheid der zonen der Opperhoofden de nekslag zou zijn voor de Tabuan-vieringen.

Tot mijn blijde verwondering openbaarde zich een nieuwe uitkomst. Het voorbeeld der jongelui begon zijn invloed te doen gelden op de omgeving. Er kwam een groote verbetering in 't nakomen van den zondagsplicht. Op het voorbeeld der aspiranten naderden ook de buitenstanders veelvuldiger tot de H. Sacramenten ; zij volgden hen na in 't door-de-weeksch bijwonen der H. Mis, het bezoeken van 't Allerheiligste. Meerdere jongens voelden zich aangetrokken tot den Eucharistischen Kruistocht. Door dit alles werd mij de overtuiging wel opgedrongen, dat de gelukkige ommekeer geen stroovuurtje was, maar dat O. L. Heer zelf de hand in 't werk had.

De mensch wikt. — God beschikt.

Ik had, in mijn bewondering voor 't werk van Ed. Poppe, mij voorgenomen, om zonder verder onderzoek zijn methode en werkwijze te volgen. Bijgevolg moest ik met de schoolkinderen be-

ginnen. Maar een kapitaal punt verloor ik uit het oog. In 't Kanakkenland worden de kinderen beschouwd als menschen in wording, die voorloopig nog niets zijn en waarvan dus geen notitie genomen wordt. De meisjes blijven bij moeder ; hebben vanzelf niets te zeggen. De jongens zijn heel wat onafhankelijker. Ze doen en laten wat ze willen ; gaan en staan waar ze willen. Zelfs als ze dagen lang niet thuis komen, maakt men zich daarover geen zorg, overtuigd als men is, dat ze niets te kort zullen komen en zelf hun kostje wel scharrelen. Ze vormen een vrijgevochten bende, maar in de samenleving tellen ze niet mee. Dus van de kinderen valt al heel weinig invloed te verwachten op de ouderen.

Met de jongelui is het heel anders gesteld. Zij zijn menschen geworden en menschen in den vollen bloei. Hun veerkrachtige gang, statige houding en zelfbewust optreden verraden hun besef van eigenwaarde en vertrouwen in hun jeugdige kracht. Zij worden erkend en gewaardeerd als de glorie van den stam.

Daarbij zijn de meesten eenigen tijd werkzaam geweest op plantages van vreemdelingen of van de Missie en hebben daar wat meer ontwikkeling en voortvarendheid opgedaan, soms ook wat meer aanmatiging en brutaalheid. In elk geval men ziet tegen hen op en in vele zaken geven zij den toon aan.

Zij konden dus ook de toonaangevers zijn in de goede richting en de goede God dreef ze mij in de armen. De Voorzienigheid had gewaakt, dat ik tegen zin en wil in, toch de richting had ingeslagen, die op de hier heerschende toestanden paste.

Hij liet me ten overvloede nog ondervinden, dat ik geen anderen weg moest zoeken. Om Poppe getrouw te blijven, had ik toch nog beproefd, om een bijgroepje te vormen onder de schoolkinderen. Het werd een mislukking. De kinderen waren er niet rijp voor met hun wilden trek maar onafhankelijkheid.

En zoo kwamen we tot Kerstmis. Ik heb mijn aspiranten met waar zielsgenot in den Eucharistischen Kruistocht opgenomen. Of liever, ik had onzen Bisschop uitgenoodigd hen er in op te nemen. Hij heeft het met veel genoegen gedaan, want ik had hem steeds van den gang der zaken op de hoogte gehouden. Hij heeft hen met zijn geestdriftig woord opgewekt, om in hun ijver te volharden, het goede voorbeeld te blijven geven in zelfheiliging en opoffering voor anderen.

En hunne opvolgers werden ook nu weer gekozen door de nieuw-ingelijfden. En dezen keer maakte ik geen aanmerkingen meer op de lijst, ofschoon de nieuw-gekozenen niet veel verschilden van de vorige aspiranten !

Het vervolg heeft duidelijk bewezen, dat we den deugdelijken weg waren ingeslagen.

Er zijn sinds eenige jaren verloopen en de Eucharistische Kruistocht is aangegroeid. Of de ijver niet verflauwd is ? — Begin 1935 verliet ik Paparatava, om een jaar verlof in Holland te gaan doorbrengen. Mijn opvolger stond nog even vreemd tegenover den Eucharistischen Kruistocht als ik in den aanvang. De leiding zou dus voorloopig gebrekkig zijn. Het zou een proef zijn op de deugdelijkheid der jeugdige stichting. Nu ontving ik van den Pater het volgend bericht : „Ik heb de Kruistochters langen tijd beproefd. Geen samenkomst hield ik ; geen onderricht gaf ik ; alleen ging ik hen goed na. Ik wilde weten of het hun ernst was. Nu ken ik de luitjes. Enkelen zijn wat lauw geworden. De meesten echter hebben den proeftijd glanzend doorstaan en nieuw leven bloeit op uit Uw succesvollen arbeid. Onder al het goede, dat Ge me hebt achtergelaten ben ik U zeker daarvoor het meest dank verschuldigd."

Het is dus wel duidelijk het werk van O. L. Heer.

Goede vruchten van den goeden boom.

Vele ouderen zagen met leede oogen, dat de jongelui, die Kruistochter waren geheel met den Tubuan braken. Ze hebben hen belasterd en bespot. Men heeft ze onheusch behandeld en verdacht gemaakt. De laster lokte ten slotte een ernstig onderzoek uit, dat echter hunne onschuld in 't klare daglicht stelde.

De Kruistochters lieten zich door dit alles niet ontmoedigen. Zij waren blij, iets voor O. L. Heer te mogen lijden en toonden zich voorkomend tegenover hun belagers.

Men begon toen van den kant der tegenpartij te probeeren om de samenkomsten van den Tubuan te verbeteren en te hervormen naar christelijke beginselen. Dat werd natuurlijk door den missionaris aangemoedigd en al wat naar ontucht of diefstal zweemde werd voortaan geweerd. Eens zelfs werd een troep Protestanten, die gekomen waren, om op heidensche wijze met

hen de Tubuan-viering te komen sluiten, zoo krachtig aan 't verstand gebracht, dat men hier den Tubuan voortaan enkel op christelijke wijze vierde, dat ze 't maar 't beste vonden ijlings de wijk te nemen.

Mijn Kruistochters bleken dus nog alleszins strijdvaardig te zijn.

Reeds zeer langen tijd hadden de Kruistochters niet meer gedanst, hetgeen toch het meest geliefkoosde vermaak van den Kanak is. En onder de Kruistochters waren verscheidene begaafde dansers, zelfs een dansmeester, die overal in den omtrek beroemd was. Zou men niet gaan denken, dat een Kruistochter niet mag dansen. Ik zei hun dus : Een Kanak, die niet danst, is geen Kanak. Gij moet dansen !....

Ze maakten echter bezwaren wegens de tooverpraktijken, die daarbij volgens hen onvermijdelijk waren.

Toen vroeg ik : Kunt gij met zooveel goede dansers dan niet eens een Katholieken dans probeeren ?

Dat was een lichtstraal. Een paar maanden later kwamen een paar katechisten mij uitnoodigen, om eens te komen luisteren naar den dans, dien de Kruistochters gemaakt hadden — Dansen zij dan ? vroeg ik. — Neen, nog niet, maar de zang is gereed.

Ik ging mee en zij zongen de wijzen. Het waren woorden uit het Evangelie over het lijden van Christus, van af den Hof van Olijven tot den kruisdood. Dat was dus wel in orde. Maar ik was nieuwsgierig om te zien, hoe zij dat zouden voordragen met hunnen dans.

Een paar maanden later werd hij opgevoerd bij 't feest van 't Opperhoofd. Van ver achter den Varzin-berg, waartegen Paparatavan ligt, kwamen de menschen toegestroomd. De dans scheen buitengewoon te bevallen. De aandacht bleef aldoor gespannen en buiten den meeslependen zang en 't gebons der trommen werd niet het minste gerucht vernomen.

Ik verzocht hun den dans bij gelegenheid van mijn afscheid nog eens op te voeren. Mijn erf was zwart van de menschen. Iedereen wilde den nieuwen dans zien en van acht of negen uren gaans ver waren de menschen toegestroomd. Ook meerdere Paters zouden den dans bijwonen.

Ik kan dien dans hier niet uitvoerig beschrijven. Iedere be-

weging heeft hare beteekenis ; ieder onderdeeltje van den opschik heeft zijn beduiding. In de gebaren, de mimiek werden de tafereelen van het lijden voorgesteld, terwijl de begeleiding bestond in een paar karakteristieke woorden slechts, telkens afgewisseld door een soort refrein : En Pilatus liet Hem veroordeelen en vermoorden. — Doch de voorstellingen waren zoo keurig en taktvol, dat we zoo iets van deze ruwe naturen niet hadden durven verwachten.

Toen de laatste tonen van zang en trom waren weggedeind, stond Pater Overste op en zei met volle overtuiging : Dat is prachtig ! Zoo iets hebben we nog nooit gezien ! — En allen stemden volmondig dezen lof bij. De katechisten, die van overal waren opgekomen, brachten hun geestdriftige gelukwenschen aan de Kruistochters van Paparatava, die den eersten Katholieken dans hadden uitgevonden.

Een niet minder zegenrijke vrucht van 't werk der Kruistochters is de volgende. Vele Opperhoofden en invloedrijke personen leefden in concubinaat met een tweede vrouw. Door hunne gebeden en offertjes hebben zij voor allen de genade verkregen, dat zij tot een geregeld christelijk leven zijn overgegaan.

Een ander bewijs van den bloei, maar dat mij wel wat bezorgd maakt, is de omvang, die de administratie aanneemt ! Bescheiden, reglementen, formulieren, korte verhandelingen, enz., enz., moeten steeds in grooter getal worden verspreid. Een drukkerij is hier niet. Wat zou een kleine „Multiplicator" voor mij een uitkomst zijn ! — Ik heb zoo'n dingetje al bekeken, 't me laten demonstreeren. Ik ben er uiterst over voldaan. Maar de rekening, hoe wordt die door een armen missionaris voldaan ?.... Misschien wil een of andere milde lezer me wel een beetje helpen, om die vraag te beantwoorden.

Moge het voorgaande volstaan, om aan te toonen, dat met Gods genade ook de kinderen van wilde menschen ijverige kinderen Gods kunnen worden. Moge onder Zijn zegen de Eucharistische Kruistocht dit geheele missieland voor Hem veroveren.

H. NOLLEN, M.S.C.

Missiehuis, Tilburg.

DE PYGMEEËN VAN HET ITURI-WOUD

Godsbegrip, godsvereering en doodencultus.

De godsdienstige gedachtensfeer van deze dwergen is langen tijd verborgen geweest. Meermalen is er dan ook beweerd, dat in deze menschjes eindelijk een volk gevonden was, dat geen God als Hoogste Wezen boven zich erkende. [1]) Vooral het feit, dat er nergens fetischhuisjes en hoegenaamd geen eeredienst bij hen werd gevonden, versterkte deze meening. Ook de enkele missionarissen, die met hen in aanraking kwamen, meenden dat zij wel een geestenvereering, maar geen Opperwezen kenden. Zelfs Pater Schebesta meende aanvankelijk in hen een volk zonder God te hebben gevonden. Na verdere en langdurige onderzoekingen bleek dit echter te eenen male onjuist. Ook deze Ituri-Pygmeeën kennen wel degelijk een Opperste Wezen boven zich, en hun geloof is zelfs zoo buitengewoon mooi en natuurlijk, dat men zich gaat afvragen, hoe dat het mogelijk is, dat zulke primitieve menschen zoo'n hoogstaand godsidee kunnen bezitten.

Ze stellen zich dat wezen voor als een persoon. Hij is het immers, die op de jacht den boog spant, die hen begeleidt door de bosschen en meerdere andere menschelijke handelingen stellen kan. Volgens sommigen is hij klein van gestalte, zooals zij zelf en geheel met haren begroeid. [2])

De zuidelijke dwergstammen noemen hem ,,Kalisia''. Van hem ontvangen zij alles. Hij vergezelt hen op de jacht, wijst de plaatsen aan, waar veel wild is en helpt hen zelfs bij het schieten. Op hun zwerftochten is Kalisia de gids der Pygmeeën : hij baant de wegen door het struikgewas en maakt aan den oudste bekend, wanneer het kamp moet worden opgebroken en waar het nieuwe moet opgeslagen worden. Als een goede vader is Kalisia voortdurend bij zijn dwergen om hen in alles te helpen. Wil de jager zijn geluk beproeven, dan legt hij 's avonds een pijl onder het hoofd. Droomt hij nu van een gelukkige jacht, dan is dit weer Kalisia, die hem dat ingeeft.

De noordelijker gelegen dwergen noemen hem ,,Borumbie'', wat ,,onze vader'' beteekent. Niemand heeft hem gezien en zijn

---

[1]) o.a. J. J. Fahrenfort, *Het Hoogste Wezen der Primitieven*. blz. 126. — Dr. J. David, Dr. L. J. v. d. Bergh, en Major P. H. G. Powell Cotton meenden hetzelfde.

[2]) W. Schmidt. *Der Ursprung der Gottesidee*. IV. blz. 240—302.

woonplaats is boven de wolken. Hij maakt ook de donder door hard over het hemelgewelf heen en weer te loopen.

Andere stammen noemen hem „Mungu", welke naam ze waarschijnlijk van de negers overnamen, maar in het gebed spreken ze hem dan toch aan met „Bapape", dat is „vader". Andere namen voor datzelfde wezen zijn nog „Toré" en „Muri-Muri".

Het Hoogste Wezen dezer Ituri-dwergen is alwetend. Hij is de schepper van den eersten mensch, van alle dieren, van het water en van de vruchtboomen, welke hij aan zijn dwergen ten geschenke heeft gegeven. Hij waakt over goed en kwaad, ziet alles en hoort alles en zal het kwaad straffen. Na den dood gaan de goeden naar God, de slechten worden naar een vuur gebracht, dat ergens midden in de aarde moet branden. God is goed, hij is immers hun vader.

Uit deze weinige gegevens blijkt reeds ten volle, welk een mooie en verstrekkende invloed het geloof aan het Hoogste Wezen op hun dagelijksche leven heeft. En in plaats van een volk zonder God, blijkt het te zijn een volk met een heerlijk, eenvoudig, maar natuurlijk Godsidee.

Even eenvoudig is ook hun *godsvereering*. God zorgt als een vader voor zijn kinderen en het is derhalve niet noodig, zoo concludeeren ze, dien God met offers gunstig te stemmen, zooals dat bij de negers het geval is.

Hun eeredienst is dan ook zoo spontaan en zoo vertrouwelijk, dat er wel een zeer rijke schakeering in hun godsvereering moest ontstaan. Ze kennen bij hun gebed dan ook geen vastgestelde formules, geen officiëele priesters, geen vaste bedeplaatsen. Wanneer de Pygmee zich tot God richt, bekommert hij zich niet om uiterlijken vorm of houding, maar gewoon tusschen de profane handelingen door roept hij zijn God aan, alsof deze steeds bij hem is om te helpen. Dat alles geschiedt zonder eenige pose of ceremoniëel, zoodat een vreemdeling er niet spoedig toe zal komen, daar een gebed achter te zoeken. Iedereen bidt, zooals zijn eigen stemming hem dat ingeeft. Slechts zelden is er van een gemeenschappelijk gebed sprake.

Hun bidden is kort en kernachtig en vaak niet meer dan een vertrouwelijke roep of hulp om aanbieding der offers. Gaat de jager op jacht dan roept hij : „God bezorg me nu veel wild". Tusschen het jachtrumoer is zoo'n kreet als gebed onkenbaar.

Toch past het geheel in hun kleinen gedachtenkring. God is immers steeds bij hen, om te helpen, en zulk een leider behoeft slechts even gewaarschuwd te worden en zal dan zelf voor de rest wel zorgen. Even kinderlijk is het gebed bij het honingzoeken. Heeft men een boom gevonden, waarin zich een bijenzwerm bevindt, dan klopt men op den boom en roept : ,,Vader, laat mij veel honing vinden''. Dan eerst klimmen enkele dwergen naar boven en verzamelen den buit.

Bij de Bakango-dwergen komt nog een gebed voor als de regenboog aan den hemel staat. Dan slaan ze met stokken op de bladerenwand hunner hutten en roepen : ,,God, ga toch weg van ons. ga weg.'' Sommige Pygmeeën brengen natuurverschijnselen als onweer, bliksem en regenboog ook in verband met het Hoogste Wezen. In hoever ze hier echter onder invloed staan der negerbevolking is nog niet met zekerheid uitgemaakt. Andere gebeden heeft men bij deze dwergen nog niet gevonden, maar gezien het spontaan karakter van hun gebed en het kinderlijk vertrouwen in hun Opperwezen, kunnen we gerust veronderstellen, dat er nog zeer veel andere zijn.

Ook door offers vereeren zij hun God. Zoo worden bij het honingverzamelen de eerste stukken honingraat aanstonds in het rond geworpen als een offer aan God. Eveneens brengt men een offer na de jacht. Is men namelijk van de jacht teruggekeerd, dan snijdt de oudste van het kamp een stuk uit het hart van het geschoten wild, wikkelt dat in versche bladeren en brengt het 't woud in, terwijl hij zegt : ,,God, dit is voor U.'' Van de nieuwe vruchten wordt ook een eerstelingsoffer aan God als dank gebracht. Niemand zal het dan ook wagen van de nieuwe vruchten te eten alvorens dat offer gebracht is. God heeft immers dat alles gemaakt en heeft het aan zijn dwergen ten geschenke gegeven en dus heeft hij recht op een deel van de oogst en op de dankbaarheid der menschen.

Bij de initiatieplechtigheden worden eveneens godsdienstige oefeningen gehouden, maar een groote geheimzinnigheid omgeeft dat alles, zoodat een nader onderzoek eerst zal moeten uitmaken in hoever het Hoogste Wezen ook bij deze gebruiken een rol speelt.

De verhouding van God tot de menschen is dus bij deze Pygmeeën nog kinderlijk eenvoudig. Ze bezitten een bewonderenswaardig vertrouwen in hun godheid, zòò zelfs, dat enkele familiegroepen

welke nu geheel in de macht der negers staan, en zelf niets meer van de opbrengst hunner jachten mogen behouden, geen offers meer brengen, want, zeggen ze, God weet dat wij nu geen offers meer kunnen brengen, en Hij is daarmee tevreden.

De *doodencultus* neemt in de levensbeschouwing der Bantoerassen een voorname plaats in. Ofschoon nu de Pygmeeën midden tusschen de Bantu's wonen, is er toch van een eigenlijke doodencultus bij hen geen sprake. Hij past trouwens ook niet in hun opvattingen over het leven na den dood. De negers vreezen hun dooden, omdat het booze geesten zijn, die veel kwaad kunnen doen, en daarom door offers en bezweringen moeten geweerd worden. Zoo niet bij de Pygmeeën. Wel kennen ze het bestaan van de ziel, die ook na den dood blijft voortbestaan. Zij blijft echter niet op aarde. De goeden gaan naar God, terwijl de slechten naar een vuur gebracht worden, dat ergens midden in de aarde moet branden. Daar komen ze niet meer vandaan, zoodat ze hun familieleden geen kwaad meer kunnen doen. Een doodencultus is dus niet noodig.

Vroeger begroef men de lijken niet, maar liet het twee weken in de hut van zijn broer liggen, waarna men eenvoudig het kamp opbrak en verder trok. Anderen zetten hun lijken tegen een boom in het woud, als een prooi voor de wilde dieren.

Tegenwoordig maakt men echter naar negergebruik een graf. De doode wordt eerst gewasschen, in bladeren gewikkeld en daarna in het graf gelegd, met het gezicht naar de streek waar hij geboren werd. Het lijk wordt dan eerst met takken en bladeren bedekt, opdat het niet met de aarde in aanraking zou komen. Bij de Bakango die wel het meest onder invloed van negergebruiken staan, worden wapens en ander persoonlijk eigendom van den doode op het graf gelegd, opdat hij niet met leege handen bij God zou aankomen. Als teeken van rouw wrijven de vrouwen zich in met een witte verf, terwijl alle bewoners van het kamp den doode tot aan de eerstkomende maan betreuren. Dan verwisselt men van kamp en is de afgestorvene vergeten. Nergens bestaat de gewoonte om voedsel in het graf neer te leggen. Over het algemeen kijkt men niet meer naar de graven om en is eenmaal de droefheid over het verlies vergeten, dan zijn alle banden met den afgestorvene verbroken en heeft deze geen invloed meer op de levenden.

3. *Pygmeeën en missie.*

Het ligt voor de hand dat menschen, die hun Godsbegrip, hun huwelijksmoraal, hun zeden en gewoonten zoo trouw natuurlijk bewaard hebben, wel zeer ontvankelijk moeten zijn voor het Licht van het Evangelie. Hun kinderlijk vertrouwen op God, dien zij met ,,Onze Vader'' aanspreken, hun eenvoudige gebeden en hun geheele leven zullen er zeker alles toe bijdragen om de Blijde Boodschap der missionarissen als een vanzelfsprekende waarheid te aanvaarden. Van dien kant is geen enkele moeilijkheid te vreezen. Integendeel, het Christendom zal dat alles nog beter tot zijn recht doen komen en er toe meewerken om hen nog gelukkiger te maken. Zoowel Pater Schebesta als de missionarissen zijn van hetzelfde gevoelen.

Maar... en dit is de schaduwzijde: tot nu toe is er nog niet aan hun bekeering gewerkt. De reden hiervan is wel dat de Priesters van het H. Hart, aan wien het Vicariaat van Stanley-Falls sinds 1897 is toevertrouwd, voor de groote moeilijkheid stonden, dat zij eerst al hun krachten moesten samentrekken, om door een cirkel van missieposten het geheele gebied te kunnen beslaan, om daardoor een dam op te werpen tegen de steeds meer om zich heen woekerende zedenverwildering der negerbevolking. De negers hadden op de eerste plaats de zorgen der missie noodig, wilde men ze niet voor goed en heelemaal ten onder laten gaan. Zoodoende werd de missioneering der Pygmeeën op den achtergrond gedrongen.

Wel zijn er reeds meerdere dwergen met de missie in aanraking geweest en deze bleken dan ook zeer goede en standvastige christenen te kunnen worden. Maar het bleef bij enkelingen, die bovendien nog in de omgeving van den missiepost moesten blijven en niet naar hun stamgenooten konden terugkeeren om ook aan hen de blijde leer te brengen. Zoo schreef de Apostolisch Vicaris Mgr. Grison reeds in 1909: ,,De missionarissen kunnen het goed met de dwergen vinden. Ze komen ons begroeten en beweren zelfs, dat wij hun neven zijn. Het zijn echter nog heidenen en ofschoon velen naar ons verlangen, kunnen we ze nog niet helpen, wij zijn niet talrijk genoeg.''

Maar ook wanneer men werkelijk met een missie onder deze Pygmeeën zal beginnen, dan zullen er nog vele moeilijkheden te overwinnen zijn.

Hun nomadenleven b.v. zal zeker 'n groot obstakel vormen voor een regelmatige missioneering. De missionaris staat dan voor twee mogelijkheden. Hij kan hen het nomadenleven laten behouden, maar hoe kan dan van een geregeld onderricht sprake zijn ? En op welke wijze moet men dan de toch noodzakelijke kerken en scholen inrichten ? Een andere mogelijkheid is, er een sedentair volk van trachten te maken. Maar dan ontneemt men hun het vrije leven in de natuur, en het zal vele geslachten duren, eer de Pygmeeën zich aan dien nieuwen toestand hebben aangepast. Zal in dit geval ook de invloed der negers niet zóó groot worden, dat van een missioneering dan geen sprake meer kan zijn ?

Een andere, eveneens groote moeilijkheid vormt hun kamp-organisatie. De kampen bevatten immers te weinig bewoners om aan elk een priester voor vast te verbinden. Men zou dan alleen voor deze 20.000 dwergen reeds 'n 150 missionarissen noodig hebben. Vervolgens is daar nog hun schuw karakter. Het valt te betwijfelen, of alle dwergen den missionaris even vriendelijk zullen ontvangen. Zullen ze hem niet veeleer als ongewenscht indringer uit hun samenleving verbannen en hem aan zijn lot overlaten ? Daarbij komt nog hun afkeer voor de negers. De missionaris moet zoowel voor de dwergen als voor de negers zorgen, en er zal heel wat tijd noodig zijn voor een christelijke geest van liefde den thans heerschenden afkeer van de negers voor de Pygmeeën en van deze voor de negerbevolking vervangen heeft.

'n Open vraag blijft het ten slotte nog of de wetenschappelijke expedities der laatste jaren niet een positieven afkeer voor de blanken bewerkt hebben. Niet alle onderzoekers hebben even mooi en onbaatzuchtig gewerkt als Pater Schebesta. Bovendien meenden de Pygmeeën dat de blanken, die uitsluitend voor hen uit Europa gekomen waren, hen kwamen verlossen uit de handen der negers. Daarom alleen stelden zij in hen al hun vertrouwen. Spoedig zullen ze ondervinden, dat deze onderzoekers, hoe gaarne ze hen wellicht ook geholpen hadden, aan dien toestand niets konden veranderen, en zullen de Pygmeeën dan hun vertrouwen in de blanken, en dus ook in de missionarissen, niet geheel en al verliezen ?

Laten we hopen, dat deze voor de volkenkunde zoo gewichtige expedities geen schade hebben toegebracht aan het veel voornamere werk der missie.

Intusschen is men op den post Bafwabaka reeds begonnen met een schooltje in het woud, uitsluitend voor de Pygmeeën. Berichten over succes ontbreken nog, omdat het schooltje eerst op het einde van het vorig jaar begonnen is.

'n Groote verwachting mogen we koesteren van het feit, dat het volgend jaar ook in het Vicariaat der Priesters van het H. Hart de eerste inlandsche priesters beginnen te komen. Wellicht dat zij hierin een goede oplossing brengen en dat door hun toedoen spoedig ook in de oerwouden van Congo het blije Licht van ons geloof moge schijnen voor deze oermenschjes.

Hees-Nijmegen. B. BALLEUR, S.C.J.

NU MIVA

Vroeger heette de missieverkeersmiddelenactie Mivermo nu Miva. Waarom ? De trouwe lezers van het missiewerk zullen zich herinneren, dat op één der groote Amsterdamsche missietentoonstellingen een poging gewaagd is, om de verkeersmiddelen in dienst van de missie te stellen ; doordat te veel de nadruk op de vliegtuigen werd gelegd, heeft die meening niet kunnen postvatten bij de menschen. Niet alleen, omdat het vliegtuig te veel op de voorgrond kwam, maar ook omdat de idee in die jaren nog niet zoo ingeburgerd was als in deze jaren, nu de luchtverbinding tot de gewone vormen van verkeer behoort.

Door de activiteit van verschillende Heeren is de Mivermo weer uit haar doodslaap opgestaan, maar nu met de naam Miva ; niet alsof wij ons onder de Duitsche vereeniging die in 1927 is gesticht, zouden hebben geplaatst, maar omdat deze naam door de kerkelijke overheid in Rome wordt erkend en om aan te toonen, dat de oude Mivermo in een nieuw kleed verrezen, te voorschijn treedt. De organisatie is anders en de geheele structuur is omgezet. Vóór wij een enkel woord over onze plannen zeggen, zouden wij gaarne nog even de aandacht vragen voor de volgende punten ; denkt niet, dat het onnoodig is om in de tropen een vervoermiddel te gebruiken ; het spaart de krachten van de werkers in de wijngaard ; het spaart tijd en menschen ; het spaart geld, want het spaart gezondheid. De missionarissen moeten niet denken, dat daardoor hun inkomsten voor de missie verminderen, want iemand, die met zulk een speciaal doel geeft, geeft dat bedrag toch niet voor een algemeen missiedoel, maar voor dat bijzondere, dat hem nu eenmaal aantrekt.

Tenslotte moeten wij niet vergeten, dat de tegenwoordige nood de missie-inkomsten leelijk heeft verminderd en daarom is een fiets of een Fordje het laatste, waar een missieoverste aan denkt, als zou dat een soort luxe zijn ; dat is toch heelemaal niet het geval, want de tropen zijn al afmattend genoeg.

Onze naamgenooten in Duitschland hebben in de afgeloopen 9 jaren geleverd : 40 personenauto's, 12 vrachtwagens, 21 motorfietsen, 7 motorbooten, zes vliegtuigen en dat alles, terwijl zij met betaalde krachten werken en een aanmerkelijk gedeelte van de inkomsten hieraan afvloeit. Dus men mag met recht concludeeren dat er wel perspectief in zit.

Is het niet mogelijk, dat de diverse, voor de missie ijverende clerus,

ook voor deze zoo nuttige tak van dienst in het evangelisatiewerk eens een gewillig oor leent; opdat de predikers werkelijk hun tijd nuttig gaan besteden en niet in tijdroovend langzaam trekken veel energie verspillen?

Een zeer voornaam punt is ook, een technische voorlichting betreffende de service. Wat hebben wij aan wagens die niet loopen. Er moeten dus onderdeelen voorradig zijn. Dus is het zaak te weten, welke merken in een bepaalde streek het meest gangbaar zijn, enz.

Daarvoor hebben wij een inlichtingendienst aan ons werk verbonden; daarom hebben wij menschen, die door hun positie in staat zijn veel voor dit werk te doen. Dat er altijd nog menschen zijn, die speciaal voor deze vorm van missieijver voelen, blijkt wel uit het feit, dat wij aanstonds na de oprichting alreeds in staat waren een personenauto naar Paramaribo te verzenden; iets, dat door de missionarissen aldaar ten zeerste op prijs werd gesteld.

Nu is de vraag, zou het niet mogelijk zijn, dat de bestaande zelatricen ook nog bij haar apostolische arbeid van geld voor de missie verzamelen, het Mivawerk zouden inschakelen onder de goede zorgen en de leiding van de ter plaatse voor de missie ijverende clerus, opdat ook deze tak van dienst in het werk van de evangelisatie ter hand worde genomen, opdat toch een klein beetje de helpende hand worde gereikt aan de zwoegers in de missie. De secretaris van de Miva de heer H. Verhulst, Keizersgracht 65 te Amsterdam, is ten allen tijde bereid, zoowel mondeling als schriftelijk, hetzij door een lezing of anderszins de verschillende missieclubs te komen inlichten. Wij hopen, dat vele van onze lezers van dit aanbod zullen gebruik maken om althans eens kennis te maken met de Miva, om zoo het groote nut voor de evangelisatie te kunnen waardeeren en de missionarissen op daadwerkelijke wijze te steunen.

F. v. d. VLIET, pr.

DE ZEGENRIJKE ARBEID ONZER MISSIEZUSTERS

Nadat Eva, de eerste vrouw, door haar verleidende invloed den stamvader van het menschelijk geslacht tot zonde gebracht en daardoor ellende en verderf over de wereld verspreid had, heeft God gewild, dat een andere vrouw, een nieuwe Eva, zou medewerken, om het verderf der zonde weg te nemen en het menschdom te verlossen.

De nooit volprezen Moedermaagd Maria heeft door haar goddelijken Zoon Jezus, verzoening en vrede en geluk over de menschheid gebracht.

Volgens de leer der katholieke Kerk is Maria de Medeverlosseres van Christus, omdat zij vrijwillig het moederschap van het menschgeworden Woord op zich heeft genomen en met haar goddelijken Zoon medegeleden heeft als slachtoffer voor de zondige wereld.

Was de vrouw door Eva de menschheid ten vloek, door Maria is zij haar ten zegen.

Door Maria is de vrouw uit den toestand van vernedering en minachting, waarin zij vóór de verlossing verkeerde, opgeheven ; meer nog, is zij geheiligd en geroepen om mede te werken aan het verlossingswerk van Christus, om in Gods hand het werktuig te zijn ter heiliging van anderen.

Zoo zien we, hoe onze goddelijke Zaligmaker zelf door heilige vrouwen gevolgd wordt, die Zijn vermoeienissen en apostolischen arbeid deelen en zorgen voor het onderhoud en de levensbehoeften van Hem en de apostelen.

Op bevel van Christus trokken de apostelen, nadat zij door den H. Geest gesterkt waren, de wereld in, om Zijn leer en evangelie te prediken ; maar achter hen kwamen edelmoedige, godvruchtige vrouwen, die hen tot steun waren in de zorg voor het dagelijksch brood en de behoeften der armen.

Onder de eerste christenen waren het zoo dikwijls de vrouwen, die de mede-christenen aanspoorden tot trouw en standvastigheid in het geloof door woord en voorbeeld. Hun taak was het vooral, de gevangenen troost en opbeuring te brengen en hen moed in te spreken voor den naderenden marteldood.

Dikwijls werden zij juist uitgekozen, om de ter dood veroordeelden, Christus zelf te brengen onder eucharistische gedaante als laatste Teerspijze.

Hebben verschillende Ordestichters in de middeleeuwen en later niet een krachtige steun gevonden tot uitvoering van hun grootsche plannen bij sterke vrouwenfiguren, waardoor zij in staat waren de gerezen moeilijkheden uit den weg te ruimen ? Wat een zegen hebben zoovele heilige vrouwen over de Kerk en de wereld gebracht, door het stichten of hervormen van religieuze Orden en Congregaties ! Hoevele heilige vrouwen, in het klooster en in de wereld, hebben door haar stichtend en voorbeeldig leven medegewerkt aan de uitbreiding van het Godsrijk op aarde en ontelbare zielen den hemel binnengevoerd. Hoe zijn die groote scharen van vrouwelijke kloosterlingen de laatste eeuwen voortdurend een krachtige hulp geweest voor de Leiders der Kerk, om het Geloof te verbreiden en te behouden in de harten der menschen !

Stellen we ons de katholieke wereld eens voor, zonder al die zusterscholen, meisjesinternaten, weeshuizen en ziekeninrichtingen.

En zien we in onzen tijd het werk van de katholieke vrouwenbonden over de geheele wereld. Met vrouwelijke vasthoudendheid en geduld hebben zij een dam opgeworpen tegen het moderne zedenbederf, de verheidensching en geloofsafval.

Denken we eens aan die onafzienbare rijen van echt katholieke moeders, die door een degelijk godsdienstige opvoeding der kinderen en een voorbeeldige leiding van haar gezin steunpilaren zijn der Kerk.

Van groot, heel groot belang is de hulp der vrouw als medehelpster bij den arbeid voor het zielenheil.

Maar is die hulp al van zoo groot gewicht in de landen, waar de kerkelijke hierarchie is gevestigd, gewichtiger nog is die hulp in de missielanden. Daar immers de arbeid voor het heil der zielen in de missie zooveel moeilijker is, is het begrijpelijk, dat hier ook vrouwelijk hulp des te meer gewenscht is.

Vooral ten zegen voor de missie is de arbeid onzer missiezusters, die den missionaris tot steun zijn en het succes van zijn arbeid bevorderen.

Dit willen we meer naar voren brengen.

a. Het werk der Zusters voor *onderwijs, opvoeding en ziekenzorg.*

De eerste taak der Zusters in de missielanden is, den priester ter zijde te staan bij de onderrichting en de opvoeding van de jeugd.

Waar in de meeste missielanden de school het voornaamste middel ter missioneering is, daar is ook de eerste zorg van de missionarissen bij de oprichting van een nieuwe statie een school te stichten, waar met het gewone onderwijs ook langzamerhand de verheven beginselen van den katholieken godsdienst aan de kinderen kunnen bijgebracht worden.

De oprichting van een missieschool is echter niet zoo eenvoudig. Indien de missie reeds geruimen tijd in een bepaald land gevestigd is, zijn er zeker katholieke inheemsche leerkrachten, die als onderwijzers kunnen worden aangesteld. Doch deze menschen moeten dan ook door de missie onderhouden en gesalarieerd worden. En dit is zoo dikwijls voor de finantieele draagkracht van de missie onmogelijk. Om een voorbeeld te noemen, speciaal wat Ned. Indië betreft. Nu in de laatste jaren de regeering zich vanwege de malaise meer en meer van het onderwijs terugtrekt, zou het juist de gunstige tijd zijn voor de missie, om scholen op te richten voor de inheemsche en chineesche bevolking. Doch door geldgebrek is de missie hiertoe niet in staat.

Heel anders is het, wanneer Zusters zich in een statie komen vestigen en het onderwijs voor de inheemsche bevolking op zich nemen. Zij kunnen door haar religieus sobere levenswijze met weinig rondkomen, hebben bijna geen levensbehoeften ; en in dat weinig noodige voorziet dan nog meestal het bestuur van de Congregatie in het moederland. En zoo komt een zusterschool in den regel niet ten finantieele laste van de missie, hetgeen met de gewone missiescholen wel het geval is.

Maar wat van veel meer gewicht is dan de finantieele zijde: de Zusters hebben vooral veel meer invloed op de kinderen.

Het leekenpersoneel van gewone missiescholen bestaat meestal uit onderwijzers of onderwijzeressen, die zelf nog pasbekeerden zijn en nog bijzondere leiding behoeven. Van hen kan nooit zulk een invloed uitgaan als van de Zusters, die den vollen rijkdom van roomsch leven en roomsche blijdschap om zich heen verspreiden. Bovendien de kinderen zien tegen de Zusters als europeeschen veel hooger op als tegen het onderwijzend personeel van hun eigen volk.

Bijzonder is de invloed der Zusters van beteekenis voor de meisjes.

Wij zien overal bij de oostersche volkeren, hoe de gezinsverhouding van de vrouwelijke jeugd geheel anders is als van de mannelijke. De jongen wordt veel vrijer opgevoed dan het meisje. Dit is vooral van invloed op het onderwijs. Is men over het algemeen nog niet ten volle doordrongen van het belang van het onderwijs, voor het meisje acht men dit allerminst noodig.

En als gevolg van deze meening zien we dan ook op de inheemsche scholen slechts een klein percentage vrouwelijke leerlingen.

Geheel anders is het op de missiescholen der Zusters. Na een nadere kennismaking met den persoon en het werk der Zusters brengen de inheemschen graag de meisjes naar de zusterschool, omdat zij voelen, dat daar speciaal de vrouwelijke jeugd thuis hoort en op haar plaats is. Zij zien ook, hoe spoedig de kinderen veranderen door de opvoeding, die met het onderwijs gegeven wordt. En daarom waardeeren zij het werk der Zusters des te meer.

Bijzonder verdienstelijk is het werk der Zusters voor de opvoeding van arme, verwaarloosde kinderen en weezen. Deze meest verlatenen, die aan hun lot overgelaten, zoowel in dit als in het andere leven ongelukkig zouden worden, ontvangen nu in de Kindertehuizen en Weezeninrichtingen een degelijke gezonde opvoeding, waardoor zij naar lichaam en ziel gered worden. Zoo worden door de zorgen der Zusters ontelbare scharen van meisjes (en ook van jongens ; omdat door gebrek aan Broeders ook de zorg voor de mannelijke jeugd dikwijls aan de Zusters wordt toevertrouwd) voor den ondergang behoed en bovendien opgevoed tot flinke huisvrouwen en moeders.

Vervolgens wat een buitengewoon vruchtbaar werk doen onze Zusters in de Missie-ziekenhuizen ! Wordt de jeugd door school en onderwijs tot God gebracht ; in de ziekenhuizen en klinieken wordt godsdienstig contact gezocht en gevonden met de volwassenen. De ouderen, die juist zoo moeilijk voor den godsdienst gewonnen worden, omdat een geheele levensverandering op rijperen leeftijd nu eenmaal veel bezwaar met zich brengt, zien in deze plaatsen van barmhartigheid met eigen oogen de kracht en de liefde van den katholieken godsdienst. Waar inheemsche volkeren zich dikwijls zoo weinig bekommeren om den lijdenden evenmensch, eerder gewoon zijn de zieken en zwakken aan hun eigen lot over te laten, worden zij des te meer getroffen door den opofferenden arbeid der ziekenzusters, die met den glimlach op het gelaat, de meest ongelukkige zieken helpen en hun levensmoed inspreken.

En vooral is het voor hun materieele opvattingen een raadsel, dat de Zusters dit alles doen, niet voor stoffelijke vergoeding en belooning, maar enkel en alleen uit liefde tot God en hun evenmensch.

En de eenvoudige heiden met zijn wel onontwikkeld, maar toch dikwijls helder verstand komt tot het practisch besluit, dat de godsdienst, die zulk een liefde ingeeft, toch wel een volmaakte godsdienst moet zijn.

En zoo wordt voor velen de gang naar het ziekenhuis de weg naar het ware geloof.

b. *Door haar voorbeeld* doen onze missiezusters veel voor de uitbreiding van het geloof in de missielanden. Al zouden zij geen ander werk doen, alleen maar in de missie verblijven, dan zou dat verblijf nog van grootere beteekenis zijn.

Het is bekend uit het leven van den H. Franciscus, hoe hij op zekeren dag tot een van zijn medebroeders zeide : ,,kom, laten wij uitgaan om te prediken.''

En zij gingen door alle straten van de stad en door de drukste wijken zonder ergens binnen te treden en zonder een woord te spreken.

Als zij nu weer thuis kwamen, zeide de jongste : maar, Vader, ik dacht, dat wij zouden prediken. Wel, Broeder, antwoordde de heilige, dat hebben wij gedaan door ons voorbeeld.

Zoo prediken ook de verschillende kloosterlingen in de missie, en dikwijls met meer succes dan de welsprekendste predikanten.

Zij leven haar eenvoudig leven van elken dag, zonder ophef of vertooning, volgens vaste regel en voorschriften, slechts zoekend Gods wil en welbehagen. Maar die eenvoudige en sublieme levenswijze, die zoo geheel verschillend is van hetgeen de wereld biedt en het menschelijk hart najaagt, valt de menschen op, zoowel de eenvoudigen als de meerontwikkelden. Zij gaan er over nadenken en bij zichzelf op doorredeneeren en zij komen tot de conclusie : een godsdienst die zulke vruchten voortbrengt, moet toch wel voortreffelijk en grootsch zijn. Wie zulke offers voor God kunnen brengen, moeten toch wel heel goed zijn en ons vertrouwen verdienen.

Vooral voor de heidensche volken, voor wie de vrijwillige maagdelijke staat zoo goed als onbekend is, is het leven der kloosterlingen een openbaring ; en zij zijn vol bewondering voor die mannen en vrouwen, die alleen uit liefde tot God zulk een leven kunnen leiden.

Ook door haar voorbeeld van naastenliefde prediken onze zusters vooral.

Onbaatzuchtig zijn zij altijd gereed, om te helpen en wel te doen, waar zij komen. Of het betreft de verpleging der zieken en hulpbehoevenden, of de zorg voor verlaten kinderen en de opvoeding der jeugd, met eenzelfde liefde verrichten zij haar werk, zonder onderscheid, zonder aanzien des persoons, zonder eigenbaat.

Elke bedelaar vindt in het klooster de plaats, waar hij medelijden aantreft, waar hij nooit met leege handen wordt weggezonden.

De lichamelijke werken van barmhartigheid worden door de Zusters in de missie in elken vorm beoefend, en daardoor een krachtige invloed uitgeoefend op de zielen der heidensche bewoners.

Door de maag tot het hart, is dikwijls van toepassing bij de missioneering ; d.w.z. door materieele hulp en verzorging worden zoo dikwijls de harten gewonnen en daardoor de zielen getrokken tot de omhelzing van den waren godsdienst. En hierbij spelen de missiezusters geen kleine rol.

c. *Door haar gebed* werken de Zusters krachtig mede aan de uitbreiding van het ware geloof in de missielanden. En het mag geen verwondering wekken, indien ik dit deel van haar missiearbeid het voornaamste noem.

Het is het oordeel van zoovele heilige apostolische mannen en van de Kerk zelf, dat de arbeid voor de zielen geen vrucht kan dragen zonder Gods zegen en genade, en dat die genade zoo niet uitsluitend dan toch hoofdzakelijk door het gebed verkregen wordt.

Elke missionaris arbeidt vergeefs, indien God zijn werk niet zegent.

Maar wanneer onze kloosterzusters naast haar arbeid van onderwijs en ziekenzorg in dagelijksch gebed Gods zegen afsmeeken over het missiewerk, als zij elken dag opnieuw het offer van zichzelven vereenigen met de aanbiddelijke onbloedige Offerande der H. Mis, waar Jezus Christus zich als zoenoffer voor de redding der zielen aan den Vader aanbiedt, dan moet Gods zegen in overvloedige mate over haar eigen arbeid en die der priesters neerdalen en deze vruchtbaar maken.

En zoo wordt in de missie herhaaldelijk ondervonden, hoe een statie in groei en bloei toeneemt, zoodra er Zusters gevestigd zijn, hetgeen we moeten toeschrijven aan haar ijverig werken, maar op de eerste plaats vooral aan het gebed en offerleven der Zusters.

Zoo is het ook duidelijk, waarom bijna alle bisschoppen en Oversten in de missie moeite doen, om niet alleen onderwijs- en ziekenzusters in hun missiegebied te roepen, maar ook slotzusters, die zich enkel met gebed en beschouwing bezighouden.

Daarom was het eerste werk van een Kard. Lavigerie, toen hij met de missioneering van het zwarte werelddeel begon, in Afrika een klooster van Carmelitessen te vestigen, opdat deze Zusters volgens haar roeping onophoudelijk Gods zegen over den arbeid der priestermissionarissen zouden afroepen.

En zoo stemt het tot groote vreugde en buitengewone verwachting voor de toekomst, dat behalve de 31 Zustercongregaties voor onderwijs en ziekenzorg in Ned. Indië sinds korten tijd ook een slotklooster gevestigd is van Zusters Clarissen.

Hoe weinig nog de waarde van het gebed voor de uitbreiding van het geloof begrepen wordt, niet slechts door niet-katholieken, maar helaas ! ook door de katholieken zelf, bleek vooral bij de vestiging van deze slotzusters in Indië. Van alle kanten hoorde men de opmerkingen : Wat moeten zulke Zusters toch in Indië doen ! Zij zijn van geen nut voor de samenleving. Voor het werk van de onderwijs- en ziekenzusters heb ik respect. Maar deze Zusters doen niets als bidden ; wat schieten we daar in Indië mee op ! Hier moet gewerkt worden.

Zulke opmerkingen uit katholieken mond teekenen wel duidelijk, hoe weinig begrip de meerderheid van de katholieke leeken heeft van de noodzakelijkheid van het gebed voor de uitbreiding van het geloof.

Anderen zeiden : die Zusters kunnen toch ook in het vaderland wel bidden voor de missie ; daarvoor behoeven ze niet hier te komen.

Natuurlijk kan en moet men ook in het vaderland bidden voor de missies ; en goddank ! wordt dit ook veel gedaan. Maar eenieder zal toch begrijpen, dat het gebed van de missiezusters, die zelf getuige zijn van den bitteren nood der zielen in een heidensch land, vuriger en aanhoudender zal zijn dan de gebeden van hen, die den nood der missies niet uit eigen ondervinding kennen.

Bovendien wij mogen vertrouwen en verwachten, dat de noodkreet om hulp voor de zielen te eerder door God zal gehoord worden, als hij komt uit het land zelf, waar die nood zoo dringend is.

Het gebed onzer Zusters in de missielanden verzekert den missionaris onophoudelijk den onmisbaren steun van Gods genaden en bijstand bij zijn verheven, maar moeilijk werk.

d. Ten slotte, het werk der missiezusters is ook belangrijk door haar *zorg voor de priestermissionarissen.*

Er wordt te weinig aan gedacht, hoe onze Zusters ook in dit opzicht zeer veel voor de missies doen, en practisch onmisbaar zijn.

Het spreekt van zelf, dat een priester zich niet teleurgesteld gevoelt, indien hij in vreemde landen niet dat comfort en die geriefelijkheid aantreft, die hij had in het vaderland. Hij was er op voorbereid, dat hij vele dingen zou moeten missen, waaraan hij vroeger gewend was. Hij voelt zich juist pas echt missionaris, als hij elken dag opnieuw offers moet brengen aan de menschelijke natuur.

Die offers bestaan echter niet op de eerste plaats in het gemis van vele geriefelijkheden, maar worden hem vooral opgelegd door de omgeving, nl. omgang met onbeschaafde en soms ruwe natuurvolken, het gebruik van de voor een europeaan onsmakelijke, soms vieze spijzen, woning en slaapgelegenheid. Dat dagelijksch offerleven doet den missionaris geen kwaad; integendeel, behalve dat het Gods zegen voortdurend over zijn werk afroept, zal het vooral ook nuttig zijn, om zijn gedachte steeds op het hooge ideaal van zijn roeping gericht te houden.

Doch men kan van het goede ook te veel hebben. De offers kunnen zoo veelvuldig en zwaar zijn, dat ze gewone menschelijke krachten te boven gaan. Als die dagelijksche moeilijkheden zoo overstelpend zijn, dat ze deprimeerend zijn voor het zieleleven van den priester, zal dit aan zijn werk niet ten goede komen, en misschien zijn geestelijk en lichamelijk leven beide schade toebrengen.

En dit gevaar bestaat te meer, omdat een groot percentage onzer missionarissen steeds in de eenzaamheid moet leven. Een missiestatie telt dikwijls slechts een of twee priesters, die dan nog om de beurt op reis moeten, om de veraf wonende christenen te bezoeken.

Eenzaamheid werkt dikwijls neerdrukkend. Bij de een zal die invloed sterker zijn dan bij den ander, maar niemand ontkomt er aan.

De eenzaamheid doet zich vooral gevoelen, doordat men geen personen aantreft met gelijke ontwikkeling. En ik bedoel hier ontwikkeling in menschelijke wetenschap, maar meer nog ontwikkeling in de wetenschap van God. Men kan alleen zijn, ook in groot gezelschap.

De missionaris zal dikwijls moeten leven in een omgeving van menschen met heel weinig geestelijke ontwikkeling, dikwijls ook moeten omgaan met menschen, die door hun godsdienstlooze of anti-katholieke opvoeding heel ver van hem afstaan.

Wat is voor zulk een missionaris op een eenzame statie de aanwezigheid van Zusters een zegen! Zij zorgen op de eerste plaats voor zijn gezondheid, waartoe hij alleen dikwijls niet in staat is. De man alleen immers staat dikwijls zoo hulpeloos in het leven. Hij wordt zoo gemakkelijk onverschillig in de verzorging van zijn lichamelijk leven, wat betreft spijs en drank en kleeding. Hij kan zich wel behelpen, maar daar blijft het dan ook bij. Wat een uitkomst, indien er Zusters zijn, die met moederlijke teederheid voor het noodige van het lichaam zorgen! Maar de Zusters zijn vooral ook een steun voor het geestelijk leven van den missionaris. Met haar kan hij de moeilijkheden bespreken, die hem in den weg komen; bij haar weer opbeuring vinden na herhaaldelijke teleurstellingen; bij haar weer moed verzamelen, om op den ingeslagen weg voort te gaan.

De gedachte, dat in zijn nabijheid heldhaftige vrouwen dag aan dag met hem strijden in de voorhoede van het leger van Christus, weerhoudt hem, ook maar een oogenblik aan kleinmoedigheid of verslapping van ijver toe te geven.

Zoo is de aanwezigheid van kloosterzusters in een missiestatie voor den missionaris van onschatbare waarde voor zijn geestelijk en stoffelijk leven beide.

Waar ik in enkele punten speciaal de aandacht vestigde op het werk onzer kloosterzusters in de missie, was het natuurlijk niet mijn bedoeling, de waarde van het werk onzer zusters in het vaderland te verminderen.

Ik wilde alleen naar voren brengen, dat de arbeid onzer missiezusters door de omstandigheden van veel meer invloed, meer onmisbaar is voor den groei en bloei der Kerk.

Evenmin beteekende het zwijgen over het werk onzer mannelijke religieuzen in de missie een geringschatting van dat werk. Iedere missionaris kan getuigen, van hoe buitengewone waarde de arbeid is van onze missiebroeders, vooral op het gebied van onderwijs. Door hun geringer aantal blijft helaas ! hun werk nog beperkt tot de grootere missiecentra.

Ik heb slechts het werk onzer missiezusters naar voren willen brengen, om den lezer op te wekken tot groote dankbaarheid jegens God, nu de laatste jaren een steeds groeiend aantal vrouwelijke religieuzen naar de missielanden vertrekt, waardoor het mogelijk is geworden, dat ook de kleinere missiestaties deelen in den zegen van deze vrouwelijke hulptroepen.

Mogen alle missievrienden in een volhardend vertrouwvol gebed aan God vragen, dat Hij op de voorbede van de H. Maagd, van den H. Franciscus Xaverius en de kleine H. Teresia, steeds meer roepingen wekke bij de vrouwelijke jeugd, om in de missielanden den priester bij te staan in zijn groote taak, zielen te winnen voor Christus.

Pasoeroean (Java). LUCAS VAN DER LINDEN, O.Carm.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE

CHILI EN ARGENTINIË [1]

Chili is een lange, smalle *landstrook* langs de Zuid-West-kust van Zuid-Amerika, gemiddeld niet meer dan 150 K.M. breed, terwijl het in N.-Z. richting zich over een grootere lengte dan geheel Europa uitstrekt; de oppervlakte is 23 × zoo groot als Nederland.

In het Zuiden van het land strekt zich een breed, vruchtbaar lengtedal uit, waarin granen, zuidvruchten en wijn verbouwd worden; ook de veeteelt is van belang; de grootste beteekenis heeft echter de wijnbouw.

Het zuidelijkste gedeelte van het land bestaat uit de Westhelft van den Vuurlandschen archipel met zijn woesten bodem en guur, nat klimaat, van het vasteland gescheiden door de straat van Magelhaens.

Chili telt bijna 4½ millioen inwoners, zoodat het dun bevolkt is. De *bewoners* zijn in groote meerderheid mestiezen, een mengras van Spanjaarden en Indianen. Want van de oorspronkelijke bevolking, de dappere Araucanen, die in hun vrijheidszucht zich volstrekt niet bij de Spaansche overheersching wilden neerleggen, zijn er slechts een 40.000 overgebleven; andere Indianen worden er slechts in klein getal aangetroffen; en buitenlanders zijn er slechts 4%, voor het meerendeel Peruanen, Bolivianen en Spanjaarden.

In 1536 reeds had de conquistadore Diego de Almagro gepoogd, in Chili vasten voet te krijgen; het was hem echter mislukt. Hij stiet op zoo geduchten tegenstand, dat hij terug moest. Doch

---

[1] Bertrand, *Histoire de l'Amérique espagnolle*. 2 tm. Paris, 1929. Robertson, *History of the Latin American Nations*, New-York-London, 1932.

vijf jaar later slaagde don Pedro de Valdivia er in, te Santiago een steunpunt voor Spanje's heerschappij te stichten. Aanstonds ondernamen nu de Dominicanen, weldra door Franciscanen en Mercedariërs, en sinds 1593 nog door Jezuïeten gevolgd, de zielzorg voor de volksplanters en het bekeeringswerk onder de heidensche Indianen.

In 1561 werd door den H. Stoel te Santiago een bisschopszetel gevestigd en in 1563 te Concepsion. Maar onder de kolonisten kwam veel zedenbederf voor; en onder de Indianen werd de missiearbeid uiterst bemoeilijkt door de hevige vijandschap tusschen de Spanjaarden en Araucanen. Bovendien werd Chili, hoe uitgestrekt ook, nog tot het einde der 18e eeuw door de gouverneurs van Peru bestuurd, en door dezen, omdat de hulpbronnen van het land onbekend en onontgonnen bleven, eigenlijk verwaarloosd. De geestelijke toestand werd nog ongunstiger, sinds in 1768, volgens uit Madrid ontvangen bevel, de Jezuïeten, uit de Spaansche koloniën verdreven waren, en toen later de beroeringen der Fransche revolutie tot in Z.-Amerika haar weerstuit hadden.

In tijdelijk opzicht begon Chili omhoog te komen onder het roemrijke bestuur van O'Higgings, toen het in 1797 een afzonderlijke capitania geworden was; en reeds in 1810 achtte het zich sterk genoeg, om zich van Spanje onafhankelijk te verklaren. Deze poging faalde echter; eerst in 1818 werd Chili een onafhankelijke republiek met een eigen president.

Doch weldra volgden, evenals elders in Z.-Amerika, binnenlandsche onlusten en omwentelingen. Van 1823 tot 1831 telde men niet minder dan zeven elkaar opvolgende grondwetten en bijna dubbel zooveel presidenten. In dien tijd (1824) werden de kerkelijke goederen door den staat in beslag genomen, werd aan de geestelijkheid nog slechts een staatstraktement toegewezen, werden de tienden afgeschaft en de kloosters opgeheven. Geregelde toestanden keerden eerst terug met de conservatieve grondwet van 1833. Een reeks van voortreffelijke staatsbestuurders zorgde voor binnenlandsche rust en voor exploitatie der nationale bronnen van welvaart. Chili ging omhoog; en ondanks den strijd in 1870 met de onafhankelijk-gebleven Araucanen, ondanks de oorlogen met Bolivia en Peru wegens grensgeschillen, ondanks financiëele crisissen als gevolgen van te voortvarenden onder-

nemingsgeest, verwierf Chili als vertrouwbare staat een goede plaats onder de Zuid-Amerikaansche republieken.

Ook in godsdienstig opzicht was er vooruitgang. In 1840 werd de kerkelijke hiërarchie opnieuw geregeld, en werden de religieuze orden weer toegelaten. Soms weliswaar werden voor de Kerk nog ongunstige wetten doorgedreven, soms ook kwam de regeering in botsing met den H. Stoel, maar sinds 1891 hebben de elkaar opvolgende presidenten vriendschappelijke betrekkingen met Rome onderhouden. Sedert 1920 heeft Chili een gezantschap bij het Vaticaan en kreeg Santiago een pauselijken nuntius. De staatsregeling, die scheiding van Kerk en Staat invoerde (1926), is voor de eerste welwillend.

Kerkelijk is Chili verdeeld in 17 kerkressorten, nl. 1 aartsbisdom (Santiago), 12 bisdommen en 3 apost. vicariaten, nl. het apost. vic. Araucanië, opgericht in 1928, toevertrouwd aan Beiersche Capucijnen, het apost. vic. Magalhaes, opgericht 1910, toevertrouwd aan Salesianen van Don Bosco; het apost. vic. Taracacò, toevertrouwd aan Belgische Franciscanen. De bewoners zijn bijna allen katholiek (4.300.000), al ontbreekt bij velen niet weinig aan het volle katholicisme van de daad. Er zijn ongeveer 65.000 Protestanten.

Argentinië[1]) is op één na de grootste staat van Zuid-Amerika en beslaat ongeveer $\frac{1}{3}$ der oppervlakte van Europa. Hij omvat vooreerst het reusachtig laagland van de Parana, verdeeld in Pampas en Gran Chaco, dan het Oostelijk gedeelte der Andes (ten Zuiden van den Steenbokskeerkring), ve 'er de hoogvlakte van Patagonië en het Oostelijk deel van Vuu and.

De bevolking (ongeveer 12 millioen) bestaat bijna geheel uit blanken en wel voornamelijk Romanen. Spaansch is de landstaal; in den nieuweren tijd zijn vooral Italiaansche landverhuizers hierheen getrokken.

Na 1538 brachten Franciscanen, Mercedariërs, Dominicanen en Jezuïeten het christendom in de La-Plata-landen. In 1582 kreeg Argentinië zijn eersten bisschop in Buenos-Aires. Wel slaagden

[1]) Kirkpatrick, *A History of the Argentine Republic*, Cambridge, 1931. *Anuario catolico argentino*, 1932. — Leonhardt, *Bilder aus dem kirchlichen und sozialen Leben Argentiniens*. St. d. Z. 103 (1922) 411. — Boubée, *Argentinie*. Etudten. 137, p. 841.

de missionarissen er in de Spaansche planters met hun nakomelingschap katholiek te houden en van de nomadische Indianen velen voor het ware geloof te winnen, maar aan zedelijke verkeerdheden ontbrak het er niet. Deze toestand werd nog erger, toen in 1767 door de Spaansche regeering de Jezuïeten ook uit de koloniën werden verdreven; toen bij de revolutie van 1810 de kerkelijke goederen werden geroofd; toen in de eerste helft der 19e eeuw, om de verwoestingen der revolutie in Europa, er bijna geen kloosterlingen aankwamen om de inlandsche geestelijkheid te vormen en te steunen. En hoe meer de godsdienst verviel, des te machtiger werd er de vrijmetselarij en liet zich ook in het staatsbestuur gelden; wel niet door tegen de plechtigheden van den eeredienst op te komen, maar door in de volksscholen het neutraal onderwijs te brengen, en door zooveel mogelijk den geest van godsdienstige onverschilligheid te bevorderen. In 1866 vormde Pius IX door de verheffing van Buenos Aires tot aartsbisdom de Argentijnsche kerkprovincie, die tegenwoordig 1 aartsbisdom en 10 bisdommen omvat, waaronder ook de missiegebieden ressorteeren.

Zoo werd in 1916 het vroegere apost. vic. *Noord-Patagonië* onder de bisdommen La Plata en Buenos Aires gesteld; het wordt nog altijd bediend door de Salesianen van Don Bosco. [1])

In de onafzienbare weidevlakten van de Pampas missioneeren de Franciscanen, evenals in de Argentijnsche Chaco, waar hun missie genoemd wordt *Formosa Chaco*. Bekende stammen uit dit gedeelte van den Chaco zijn de Abiponen en de Mocovis; maar wat men tegenwoordig onder deze benamingen, die onze atlassen geven, verstaat, is een gemengde bevolking, die ook veel mestiezen telt.

In *Zuid-Patagonië* en op *Vuurland* werken de Salesianen van Don Bosco. In opdracht van de Chileensche regeering, aan wie het Westelijk deel van Vuurland behoort, heeft p. M. Gusinde S.V.D. het wetenschappelijk onderzoek der Vuurland-Indianen (Ona's, Alakalufen, Yaganes) op zich genomen en in 1924 voltooid. Dank zij de wijze, waarop hij te werk ging, is hij erin geslaagd in geestelijk contact te komen met deze primitiefsten onder de Amerikanen en werd zelfs als Vuurlander in hun stam opgenomen.

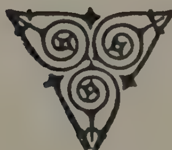
[1]) *Missioni Salesiane, La Patagonia.* Torino, 1925.

De onderzoeker schrijft van hen, dat zij een edel karakter en diepen godsdienstzin bezitten, en dat hij hen hoogacht. Zooals van zelf spreekt, hebben zij ook hun gebreken. Maar zij onderscheiden zich door een grooten eerbied voor het gezag, terwijl hun zedeleer op hoog peil staat. In geheime puberteitsceremoniën geven zij aan de jeugd, ook wat betreft den praktischen kant van het leven, een degelijke opvoeding. En zij vereeren een reinen geest als den Oeroude, den grondlegger der zedenwet, den vriend der goede menschen, tot wien ze hartelijk weten te bidden onder de aanroeping: „Hidabuan — mijn Vader." [1])

De drie Vuurlandsche stammen tellen tezamen nog slechts 520 zielen, zoodat ze voor een onvermijdelijken ondergang staan. Tientallen eeuwen hadden ze zich gehandhaafd, doch eenige tientallen jaren contact met de Europeanen bracht hen aan den rand van het graf.

---

[1]) Gusinde, *Die Feuerland-Indianer*. Bd. I. *Die Selk'nam. Vom Denken und Leben eines Jagervolkes in Feuerland.* Mödling b. Wien, 1931.

MISSIEACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

DECLARATIO PRIVILEGII pro sodalibus Piae Unionis Cleri a Missionibus. — Ssmus Dominus Noster Pius divina Providentia Papa XI, in Audientia infrascripto Cardinali Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Praefecto die 5 Decembris 1935 concessa, declaravit privilegium anticipandi a meridie recitationem Matutini Cum Laudibus diei sequentis in favorem Piae Unionis Cleri a Missionibus iuxta rescriptum Sacrae Congregationis de Propaganda Fide sub die 2 Decembris 1921 datum (cf. Acta Apost. Sedis, 1921, p. 565), valere pro *omnibus* qui sacrum officium recitare tenentur.

Datum Romae, ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die 6 Decembris 1935.

P. Card. FUMASONI-BIONDI, Prefectus.
C. SALOTTI, Secretarius.

NEDERLAND.

Het Nederlandsch Volkenkundig Missiemuseum te Tilburg is Maandag 27 April 1936 ingezegend door Z.H. Exc. Mgr. A. F. Diepen, bisschop van 's-Hertogenbosch, in tegenwoordigheid van den Commissaris der Koningin van Noord-Brabant, leden van Ged. Staten van N. Brabant, het dagelijksch bestuur der gemeente Tilburg, leden van het Bestuur van den P.M.B., eenige Eerste Kamerleden, vertegenwoordigers van Missie-Congregaties, en vele andere genoodigden.

Missietentoonstellingen worden gehouden van 17—21 Mei 1936 te *Ginneken*, van 17—21 Mei te *Teteringen*, van 21—24 Mei te *Amersfoort*, van 21—24 Mei te *Geldrop* (voor de dekenaten Asten—Geldrop—Valkenswaard) en van 18—25 October te *Leiden*.

Dioc. Directeur H. Kindsheid. Z.H. Exc. de Aartsbisschop van Utrecht heeft benoemd tot diocesaan directeur voor de H. Kindsheid in het Aartsbisdom de Z. E. Hooggel. Heer Drs. J. de Goeij, professor Seminarie Rijsenburg te Driebergen.

Zelatricendag. Dinsdag 19 Mei wordt in Teteringen een vergadering gehouden van de zelatricen der Paus. Missiegenootschappen in drie dekenaten ; o.a. zal een missie-revue worden opgevoerd.

OPBRENGST DER PAUSELIJKE MISSIEGENOOTSCHAPPEN IN 1935

I. Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.

Bisdommen	Contributies, Giften en Legaten	Missie-Zondag	Bruto-ontvangst	Netto-opbrengst
Utrecht	77.058.85	14.391.21	91.450.06	87.262.98
Breda	21.918.38	7.150.—	29.068.38	27.750.—
Haarlem	52.208.22	20.188.88	72.397.10	69.823.35
's Hertogenbosch	96.476.55	12.360.20	108.836.75	99.452.02
Roermond......	38.479.73	8.652.75	47.132.48	45.788.08
Buiten diocesaan verband......		2.953.24	2.953.24	2.505.92
Totaal	286.141.73	65.696.28	351.838.01	332.582.35

II. Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid.

Bisdommen	Contributies en Giften (Bruto ontvangst)	Onkosten	Netto opbrengst
Utrecht	28.132.08	929.94	27.202.14
Breda..........	10.388.22	19.39	10.068.83
Haarlem........	24.215.96	2.411.74	21.804.22
's Hertogenbosch	44.251.92	1.923.92	42.328.—
Roermond......	42.543.—	517.—	42.026.—
Totaal	149.531.18	6.101.99	143.429.19

III. Pauselijk Liefdewerk van den H. Petrus.

Bisdommen	Parochiale opbrengst	Giften	Jrl. bijdr. v. part. en inst	Bruto ontvangst	Netto opbrengst
Utrecht	27.459.20	6.039.78	4.189.44	37.688.42	Na aftrek der exploitatiekosten en met uitschakeling der belaste giften ad f 3175.— blijft ter beschikking voor uitkeering.
Breda..........	9.218.30	715.58	3.503.62	13.437.50	
Haarlem........	25.311.73	5.960.91	8.521.10	39.793.74	
's Hertogenbosch	15.838.50	4.101.89	3.641.02	23.581.41	
Roermond......	14.251.45	4.593.40	4.921.42	23.766.27	
Buiten diocesaan verband......		3.353.85	3.655.—	7.008.85	
Totaal	92.079.18	24.765.41	28.431.60	145.276.19	123.026.96

Hoe kunnen priesters en onderwijzers samenwerken voor de Missie-actie ? Dat was het onderwerp van een succesvolle vergadering van geestelijken en onderwijzers op 24 April te Breda. Daar werd o.m. besloten om het gebed der H. Kindsheid vóór schooltijd te bidden en de kinderen ook te laten bidden voor den inlandschen priesterstudent, die door de parochie bij S.P.L. onderhouden wordt. Ter navolging warm aanbevolen.

Dioc. Missie-comité Breda. Door Z. H. Exc. den Bisschop van Breda zijn benoemd tot leden van het diocesaan missiecomité in het bisdom Breda de Zeereerw. Heeren A. J. Buijsrogge, rector te Bergen op Zoom en P. C. Matthijssen, conrector te Huijbergen, ter vervulling in de vacatures pastoor A. Fruijtier z.g. en conrector J. Vermeulen.

Een Interseminariaal Missiecongres is te Nijmegen gehouden van 23/25 April ; er waren ongeveer 250 deelnemers. Door vooraanstaande sprekers werden belangrijke missie-onderwerpen behandeld. Het is een mooi congres geweest en de missieliefde en missie-ijver onzer toekomstige priesters is er wel opgewekt en aangevuurd.

Een Academische Missiecursus zal ook dit jaar rond 15 Augustus a.s. te Tilburg worden gehouden. Inlichtingen verstrekt gaarne de Secretaris van de M.I.A., Sophiastraat 45, Breda.

De Zieken-Missiezondag wordt op verlangen van Z. H. den Paus ook dit jaar op 1e Pinksterdag, 31 Mei a.s., gevierd ; gebedsplaatjes voor de zieken zijn verkrijgbaar bij Mgr. Th. M. P. Bekkers te Voorschoten.

ITALIË.

In Rome zal van 4—6 November 1936 het tweede internationale congres van leden van den Priester Missiebond worden gehouden.

BELGIË.

De 14e missiologische week zal dit jaar van 27—30 Augustus a.s. te Leuven worden gehouden, met als onderwerp : Beheksing en tooverij in de missies.

U.S.A.

In het Moederhuis te Maryknoll (New York) is 14 April 1936 in den leeftijd van 69 jaar overleden Z. H. Exc. Mgr. J. A. Wals, in 1911 stichter van het Gezelschap voor de Vreemde Missiën te Maryknoll, welk Gezelschap thans 550 leden telt.

CANADA.

Van 17—20 Februari 1936 heeft te Quebec onder leiding van den Priester-Missiebond een missie-studieweek voor Canada plaats gevonden.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z. H. Exc. Mgr. C. Jurgens, Bisschop van Tuguegarao....	Scheutist	10 Febr. '36	Tuguegarao (Philippijnen)
Z. D. H. Mgr. Dr. H. Mekkelholt, Apost. Prefect van Benkoelen (2e keer).	S. C. J.	27 Febr. '36	Benkoelen
Z. H. Exc. Mgr. Dr. G. Vesters, Apost. Vicaris van Rabaul....	M. S. C.	19 Mrt. '36	Rabaul
Prs. G. Blervanus, J. Trienekens en *Br.* A. Arends............	,,	2 April '36	Surigao (Philippijnen)
Pr. Valentinus G. Th. Driessen (2e keer), (bestemd voor Centr. Missie-Bureau).............	O. M. Cap.	19 Mrt. '36	Batavia
Br. Anscharius J. W. Rentinck	,, [1]	19 Mrt. '36	Padang
Pr. Jac. Pessers (2e keer)......	S. V. D.	6 Febr. '36	Kl. Soenda eil.
Pr. Dominicus Blomesath (2e keer)	O. Carm.	11 Mrt. '36	Malang
Pr. Bon. Stouthandel.........	,,	30 April '36	Brazilië
Pr. Crispinus Krispijn.........	Assumpt.	April '36	Brazilië
Pr. Will. van Teeffelen (3e keer)	O. P.	6 Mrt. '36	Curaçao
Pr. A. Spekle (2e keer).......	,,	17 April '36	Curaçao
Pr. H. Oorsprong (4e keer)....	,,	31 Jan. '36	Porto Rico
Prs. A. Grul (3e keer) en C Huygens (4e keer)...........	,,	20 Mrt. '36	Porto Rico
Prs. J. van Kilsdonk en M. van Roosmalen	O. S. C.	21 Mrt. '36	Minnesota (U.S.A.)
E.H. Th. Planken	C. M.	19 Mrt. '36	Peru (Z. Am.)
Fr. J. Cloosterman...........	Mill Hill	3 Jan. '36	Boven Nijl
Fr. L. de Ruyter.............	,,	1 Febr. '36	Kashmir

[1]) Op blz. 180 der vorige aflevering staat vermeld als vertrokken naar de missie van Ned. Borneo Pr. Hon. J. v. d. Haede ; dit is echter een abuis en moet wezen Pr. Honorius J. v. d. Heijde O.M. Cap.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Fr. H. Hartmann	Mill Hill	3 Febr. '36	Kisumu
Fr. G. J. Brohm	,,	13 Febr. '36	Nellore
Fr. Ch. Aelen	,,	29 Febr. '36	Nellore
Br. Alexander v. d. Drift......	,,	7 April '36	Br. N. Borneo
Pr. Ant. Domensino (3e keer)..	S. M. A.	29 Febr. '36	Beneden-Volta
Prs. F. Vermulst (2e keer) en H. Lehaen (2e keer)	,,	29 Febr. '36	Goudkust
Pr. Jac. Muyser (3e keer)......	,,	29 Febr. '36	Nijl Delta (Egypte)
Prs. J. Theunissen en L. Lebouille	S. M. A.	Mrt. '36	Mozambique
Pr. W. Ahlbrinck (3e keer)......	C. ss. R.	13 Mrt. '36	Suriname
Br. Jos. Smeets (3e keer)	Scheutist	13 Mrt. '36	Congo
Br. Caspar Kloos.	S. C. J.	27 Febr. '36	Benkoelen
Br. Marinus Zijlstra.	O. F. M.	23 April '36	Sind en Baluchistan (Karachi)
Frs. M. Antonio A. Kroon en M. Salesius G. Jansen.......	Frs. van Utrecht	27 Febr. '36	Malang
Fr. Serapion de Jong.........	Frs. van Tilburg	6 Mrt. '36	Curaçao
Brs. Gerulphus v. d. Elsen en Veracundus Clijssen [1]).......	Brs. van Dongen	7 Febr. '36	Batavia
Br. Albanus van Hove........	,,	20 Mrt. '36	Batavia
Zrs. M. Zachée T. Oomen, Jacques-Marie N. Diels en St. Ferdinand J. Hermans	Witte Zusters	Febr. '36	N. Afrika
Zr. Pierre d'Alexandrie J. v. d. Eerde......................	,,	Febr. '36	Tanganyika
Zrs. Anselma H. v. d. Wassenberg en Hermina A. van Wijk....	Zrs. v./h. All. Hart v. Jezus	27 Febr. '36	Benkoelen
Zrs. Eulogia Gelens, Simplicia Struys en Odulpha Tielen [2])	Gasthuis Zrs. Breda	6 Mrt. '36	Curaçao
Zrs. Eduardine van Leeuwen, Veronica Schraag, Dymphna Helthuis, Apollonia Kamphuis, Virginia Donicie en Bartholomea Ranke	Francisc. van Heythuysen	28 Febr. '36	Batavia
Zrs. M. Leotine C. van Dongen en M. Dorotheo M. Vermandel	Franc. van Dongen	30 April '36	Padang
Teruggekeerd :			
H. E. Pr. Floribertus Schneiders, Sup. Reg.	O. F. M.	April '36	Batavia

[1]) Met hen vertrok op visitatie Br. Chrysostomus v. Iperen, Vic. Gen.
[2]) Met hen vertrok op visitatiereis de Alg. Overste, moeder Cherubina Kooijman.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
H. E. Pr. Valens Wienk, Sup. Reg. en Sup. Mission........	,,	April '36	Sind en Baluchistan (Karachi)
Pr. Aemilius A. G. v. d. Zanden	O. M. Cap.	15 April '36	Padang
Pr. Lucas v. d. Linden........	O. Carm.	April '36	Malang
Prs. Humbertus Smit, Irenaeus de Bruyn en Martinus Meesters	O. P.	April '36	Curaçao
Prs. M. Kusters, A. van Velsen, J. Dieben en *Br.* P. v. d. Voort	S. J.	5 Mrt. '36	Batavia
Pr. J. Rijnja................	O. S. C.	Febr. '36	Bondo
E. H. Jac. Meys	C. M.	29 Febr. '36	Yungpingfu
Fr. P. Schouten.............	Mill Hill	24 Dec. '35	Kisumu
Fr. Ivo Stokman	,,	17 Febr. '36	Buea
Fr. P. Damen...............	,,	April '36	Boven Nijl
Pr. F. Hertsig	S. M. A.	18 April '36	Beneden-Volta
Pr. J. v. d. Linden en *Br.* Aegidius uit Bemmel............	S. M. F.	25 Mrt. '36	Ned. Borneo
Prs. H. Meens, V. Vaessen en J. de Ponti	S. M. M.	Mrt. '36	Shiré
Pr. Gregorius N. van Rooijen..	O. Praem. (Heeswijk)	25 Mrt. '36	Jubbulpore
Pr. M. C. van Tol............	O. Praem.	25 Mrt. '36	Congo
Prs. Franciscus Xav. Vanderbosch en Michael Bisschop....	C. ss. C.C.	29 Febr. '36	Chili
Prs. Augustinus van Velsen en Philibertus Braun..........	,,	April '36	Brazilië
Pr. Corn. Verheijen..........	C. ss. R.	2 Mrt. '36	Suriname
Pr. Leon. Verheijen..........	,,	23 Mrt. '36	Suriname
Pr. Th. van Erp.............	Scheutist	Mrt. '36	Kassai
Pr. P. van Keep	W. P.	31 Dec. '35	Kivu
Br. Sebastianus A. Scholte......	,,	28 Febr. '36	Nyassa
E. H. H. Baljon..............	Seculier	Febr. '36	Garib (Z. Afr.)
Frs. Egidius van Rooij, Philibert v. Amelsfort en Hugo Heeren	Fraters van Tilburg	19 Febr. '36	Celebes
Frs. Engelbertus Rijnaars en Richardo Tuerlings..........	,,	20 Mrt. '36	Suriname
Zrs. M. Willehadis F. Frilling en M. Misericordia A. Kanke....	Dienaressen H. Geest d. Alt. Aanb.	23 Febr. '36	Philippijnen
Zr. Metella H. Poppel..........	Dienaressen H. Geest	23 Febr. '36	Philippijnen
Zrs. M. Gerarda Bongenaar en M. Laurentia Telkamp......	Zrs. Franc. v. Mill- Hill	27 Febr. '36	Sarawak

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zr. Josephia Matthijsen [1]	Zrs. Francisc. v./d. O. O. Roosendaal	16 Febr. '36	Curaçao
Overleden :			
Pr. Fr. Deckers, geboren 7-12-1878, priester 1904, missie 1911—1920, overleden te Velsen-Driehuis.	M. S. C.	25 Jan. '36	Brazilië
Pr. A. W. Scheffers, geboren 26-2-1874, priester 1900, missie 1900—1905, overl. te Amsterdam.	O. P.	6 Febr. '36	Curaçao
Pr. Gregorius Willems, geboren 1855, Pr. 1880, missie 1883—1913. Oud-vicaris provincialis van Curaçao, overleden te Nijmegen	O. P.	14 April '36	Curaçao
Pr. Reginaldus B. Regouin, geb. 1862, oud-missionaris in Curaçao en Venuzuela, overleden te Nijmegen.	O. P.	16 April '36	Curaçao
Pr. G. Goltstein, geboren 1908, priester 1933, missie 1935. . . .	S. M. M.	17 Febr. '36	Columbia
Pr. Gualtero Perriëns, geboren 8-2-1867, priester 1893.	C. ss. R.	30 Nov. '35	Brazilië
Br. Hilarion Smits.	W. P.	13 Febr. '36	Carthago
Zr. M. Pharaïlda A. C. van de Laar, geboren 1882, missie 1904	Zrs. Francisc. v. O. O. Roosendaal	20 Jan. '36	Curaçao
Zr. Dionyse ten Bosch, missie 20 jaar, overleden te Delft. . . .	,,	18 Febr. '36	Curaçao
Zr. M. Joachima Groot Kormelink, geboren 1857.	,,	26 Mrt. '36	Curaçao
Zr. Mère Gertrude M. Dilmann, geboren 3-11-1856.	Ursulinen Rom. Unie	8 Mrt. '36	Batavia

[1]) Met haar keerde terug van visitatiereis Zr. M. Vincentiana Boddeke.

4 Maart 1936 keerden van visitatiereis terug Br. Christinus, Algem. Overste en zijn Vicaris Br. Acasius, der Brs. O. O. te Maastricht.

18 Maart keerde van visitatiereis in Suriname terug Mère Thomasia, Alg. Overste der Zrs. Franc. van Oudenbosch.

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Mgr. N. Stam. Bij decreet van 9 Maart 1936 is door H. Congregatie der Propaganda Fide de hoogeerw. father Nicolaas Stam der St. Jozef-Congregatie van Mill Hill benoemd tot Apostolisch Vicaris van Kisumu, als opvolger van wijlen Mgr. G. Brandsma. Mgr. Stam is 29 Dec. 1876 te Weesp geboren, priester gewijd 17 Nov. 1901 en in 1902 reeds naar de missie vertrokken. Half Mei zal hij naar Nederland vertrekken, om in Haarlem de H. Bisschopswijding te ontvangen. De wapenspreuk van Mgr. Stam luidt : ,,Non recuso laborem.'' Ik weiger den arbeid niet.

Gods overvloedige Zegen zij den nieuwen Kerkvorst toegewenscht om de gewichtige en zware taak, die hem thans nog op de schouders is gelegd, te kunnen vervullen.

Rectificatie. In de vorige aflevering, op blz. 173 staan in het overzicht der leden van den P.M.B. de cijfers 4513 en 4456 als totalen voor 1927 en 1928 ; dit is niet juist en moet zijn : 4256 als totaal voor 1927 en 5244 als totaal voor 1928.

Het Sint Melaniablad vangt zijn 10e jaargang aan en bij die gelegenheid is de eerste aflevering van dezen jaargang als lustrum-nummer verschenen ; het is een keurig verzorgd propaganda-nummer.

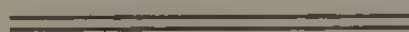
Reductie passageprijs. Volgens mededeeling van de Rotterdamsche Lloyd is de missie-reductie in het verkeer naar en van Nederl. Indië verhoogd tot 20% op de passageprijs enkele reis.

De Zusters Clarissen-Capucinessen van Duivendrecht zullen met toestemming van den H. Stoel een stichting beginnen te Singkawang in het Apost. Vicariaat van Nederl. Borneo, om ook in de missie hun beschouwend leven van gebed en boete voort te zetten.

Een Seminarie-Missieblad wordt maandelijks uitgegeven door de Missievereen. St. Franc. Xav. op het groot-seminarie te Roermond, waarin op deugdelijke wijze onze toekomstige priesters ingelicht worden over het wel en wee onzer missies en de organisaties ten bate der missies.

De koloniale taak van den K.R.O. Sedert half Februari heeft de K.R.O. een vaste rubriek over onze koloniën, onder den naam : De Band tusschen Koloniën en Moederland, waarin alleszins bekwame sprekers veel wetenswaardigs over Indië zullen behandelen, o.m. de godsdiensten in Indië, de taal en letterkunde, het volksleven, het organisatieleven, de kunst enz.

Moge de K.R.O. slagen in haar opzet : meer belangstelling kweeken voor onze koloniën, wier waarde door Nederland dikwijls te weinig wordt gekend en gewaardeerd.

INHOUDSOPGAVE
VAN DEN ZEVENTIENDEN JAARGANG

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES.

BOEKBESPREKING.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 29 Aprilis 1936. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.

INHOUDSOPGAVE VAN DEN ZEVENTIENDEN JAARGANG

(VERBETERING)

Daar de Inhoudsopgave welke in het Mei-nummer 1936 is gepubliceerd, niet volledig is, voegen wij een nieuwe inhoudsopgave bij dit nummer.

ARTIKELEN. Blz.

KLEINERE BIJDRAGEN.

UIT DE WIJDE WERELDMISSIE.

IMPRIMATUR.
Buscoduci, die 29 Aprilis 1936. F. N. J. HENDRIKX, Vic. Gen.